

Ewaluacja on-going dot. wdrażania polityk horyzontalnych w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

Zamawiający:

Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego

Wybrzeże Słowackiego 12-14

50-411 Wrocław

www.umwd.dolnyslask.pl

Wykonawca:

EU-CONSULT sp. z o.o.

ul. Toruńska 18C, lokal D

80-747 Gdańsk

www.eu-consult.pl

Gdańsk 2020

Spis treści

1. Streszczenie	8
2. Summary	11
3. Wykaz pojęć i skrótów użytych w tekście	14
4. Wprowadzenie.....	17
5. Zastosowana metodologia badawcza.....	19
6. Uwarunkowania prawne i procedury w ramach UE i Programu.....	23
6.1. Zgodność RPO WD 2014-2020 z przepisami krajowymi i wspólnotowymi.....	23
Pytanie badawcze: W jaki sposób dokumenty programowe RPO WD 2014-2020 uwzględniają wymagania związane z politykami horyzontalnymi UE? Czy są zgodne z przepisami wspólnotowymi?	23
6.2. Zasady horyzontalne w ramach systemu zarządzania i wyboru projektów	30
Pytanie badawcze: Czy procedury i rozwiązania zastosowane w ramach systemu zarządzania i wdrażania programu operacyjnego zapewniły realizację zasad horyzontalnych? Jeżeli nie, jakiego rodzaju zmiany należałoby wprowadzić?	30
7. Polityki horyzontalne na etapie wyboru projektów	40
Pytanie badawcze: Czy system wyboru i oceny projektów posiada mechanizmy umożliwiające dofinansowanie tylko projektów zgodnych z zasadami horyzontalnymi? Czy system wyboru i oceny projektów premiuje projekty przyczyniające się do realizacji celów danej polityki horyzontalnej?.....	40
8. Polityki horyzontalne na etapie wdrażania interwencji.....	44
Pytanie badawcze: Z jakim rodzajem wyzwań związanych z wdrażaniem zasad horyzontalnych miały do czynienia podmioty zarządzające i wdrażające program? Jak sobie z nimi radziły?	44
9. Polityki horyzontalne na etapie monitorowania i kontroli interwencji	46
9.1. System monitorowania i kontroli.....	46
Pytanie badawcze: W jaki sposób realizacja zasad horyzontalnych jest monitorowana na poziomie poszczególnych projektów? Czy system kontroli posiada narzędzia umożliwiające weryfikację przestrzegania polityki horyzontalnej na etapie realizacji projektu oraz w okresie jego trwałości?.....	46
9.2. Postępowanie w przypadku wykrycia naruszenia zasad horyzontalnych.....	50
Pytanie badawcze: Czy zdarzały się przypadki nieprzestrzegania w projektach polityk horyzontalnych, a jeśli tak, to w jakich obszarach nie były przestrzegane polityki horyzontalne?	

Jakie procedury są stosowane w przypadku stwierdzenia, iż w danym projekcie nie są przestrzegane zasady horyzontalne? Czy procedury te są skuteczne? 50

10. Polityki horyzontalne w ramach działań informacyjno-promocyjnych 52

10.1. Źródła wiedzy o politykach horyzontalnych 52

Pytanie badawcze: Z jakich źródeł wnioskodawcy i beneficjenci najczęściej czerpią wiedzę na temat zasad horyzontalnych i ich stosowania? 52

Pytanie badawcze: W jaki sposób i na jakim poziomie, w ramach oferowanych form wsparcia, przekazywane są informacje na temat wymogu realizowania polityk horyzontalnych? Czy zapisy dotyczące stosowania polityk horyzontalnych zawarte w dokumentach ogólnych oraz dokumentacji konkursowej są łatwo dostępne, przejrzyste i zrozumiałe dla wnioskodawców? . 54

10.2. Znaczenie działań informacyjno-promocyjnych dla wdrażania polityk horyzontalnych 61

Pytanie badawcze: Czy działania informacyjno-promocyjne realizowane w ramach RPO WD 2014-2020 skutecznie wspierają wnioskodawców i beneficjentów w obszarze stosowania zasad horyzontalnych i zrozumieniu tych zasad? 61

Pytanie badawcze: Jaki jest wpływ realizacji RPO WD 2014-2020 na upowszechnianie polityk horyzontalnych w regionie? 63

11. Zasady horyzontalne w świadomości beneficjentów i pracowników instytucji 66

Pytanie badawcze: Czy osoby i instytucje zaangażowane w zarządzanie i wdrażanie RPO WD 2014-2020 posiadają odpowiednią wiedzę na temat polityk horyzontalnych? Czy je akceptują i rozumieją potrzebę ich stosowania? 66

Pytanie badawcze: Czy konieczność uwzględnienia zasad horyzontalnych sprawiała, iż beneficjenci modyfikowali pierwotne założenia dotyczące realizacji projektów? 67

Pytanie badawcze: Czy i jak podejmowane działania na poziomie instytucjonalnym oraz realizacji wsparcia, miały wpływ na zmianę percepcji postrzegania zasad wśród instytucji, beneficjentów i uczestników projektu? 67

12. Efektywność stosowania zasad horyzontalnych 70

Pytanie badawcze: Jakie są efekty projektów osiągnięte dzięki realizacji/zastosowaniu w nich poszczególnych zasad horyzontalnych (np. środowiskowe, społeczne, gospodarcze)? 70

Pytanie badawcze: Czy i w jakim stopniu realizacja polityk horyzontalnych ma odzwierciedlenie we wskaźnikach realizacji celów projektu? 78

Pytanie badawcze: Jakie było obciążenie administracyjne związane z realizacją działań związanych z wdrażaniem zasad horyzontalnych na poziomie programu w stosunku do

osiągniętych efektów? Jak beneficjenci oceniają obciążenia i kapitałochłonność zastosowania rozwiązań zgodnych z politykami horyzontalnymi? 80

Pytanie badawcze: Jaki jest udział projektów neutralnych w odniesieniu do zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach wszystkich projektów przyjętych do realizacji w programie? 82

13. Uwzględnienie zasad horyzontalnych w projektach 83

Pytanie badawcze: W jaki sposób w ramach realizowanych projektów RPO WD 2014-2020 uwzględniane są zasady horyzontalne UE (dobre praktyki)? Jaki jest stopień zrozumienia tej tematyki przez beneficjentów? Jakie najczęstsze problemy związane z przestrzeganiem zasad pojawiały się w trakcie realizacji projektów? 83

Pytanie badawcze: Jakie działania należałoby kontynuować, a z których zrezygnować w nowej perspektywie finansowej - zarówno na poziomie projektów jak i programu? Czy i jakie nowe rozwiązania można byłoby zastosować w kontekście wdrażania ww. zasad w nowym okresie programowania? 94

14. Ocena realizacji zasady partnerstwa 98

14.1. Współpraca na etapie programowania interwencji 98

Pytanie badawcze: Czy i w jakim zakresie współpracowano z partnerami na etapie programowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji RPO WD 2014-2020? 98

14.2. Współpraca w ramach Komitetu Monitorującego 101

Pytanie badawcze: Czy skład i proporcje Komitetu/grup właściwie reprezentują poszczególne strony (kategorie partnerów)? 101

Pytanie badawcze: Czy utworzone w ramach RPO WD 2014-2020 gremia realizują horyzontalną zasadę partnerstwa oraz zapewniają skuteczną partycypację zainteresowanych stron np. organizacji środowiskowych odnośnie do zasad zrównoważonego rozwoju? 103

Pytanie badawcze: Jak oceniana jest współpraca pomiędzy jednostką prowadzącą Komitet/grupę, a poszczególnymi członkami Komitetu/ grupy? 105

Pytanie badawcze: Czy członkowie Komitetu/grup komunikują się nawzajem? Czy występują problemy w komunikacji spowodowane np. trudnościami technicznymi, czasowymi? Czy częstotliwość kontaktów jest wystarczająca? 105

15. Ocena realizacji zasady zrównoważonego rozwoju 107

15.1. Kryteria wyboru przedsięwzięć 107

Pytanie badawcze: Czy premiiwane są przedsięwzięcia dbające o estetykę i dopasowanie do otoczenia? 107

15.2. Wskaźniki monitorowania 108

Pytanie badawcze: Czy są określone wskaźniki w procesie monitoringu odnoszące się do uwzględniania aspektów środowiskowych przy realizacji RPO WD 2014-2020?.....	108
15.3. Proponowane zmiany w systemie monitorowania zasady	117
Pytanie badawcze: Jak powinien wyglądać system monitorowania realizacji zasady zrównoważonego rozwoju w RPO WD 2014-2020?.....	117
16. Ocena realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji	118
16.1. Realizacja zasady w systemie zarządzania i wdrażania RPO WD 2014-2020	118
Pytanie badawcze: Czy i na ile zaprojektowany w ramach RPO WD 2014-2020 system zarządzania i wdrażania był zgodny z zapisami Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji?.....	118
16.2. Stosowanie mechanizmu racjonalnych usprawnień	119
Pytanie badawcze: Jaka była skala zastosowania mechanizmu racjonalnych usprawnień w realizowanych projektach? W jakich sytuacjach pojawia się ten mechanizm, w których typach projektów?	119
16.3. Wpływ standardów dostępności na realizację zasady	122
Pytanie badawcze: Czy wprowadzenie standardów dostępności stanowiących załącznik nr 2 do Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji zmieniło dostępność projektów i produktów projektów UE dla osób z niepełnosprawnościami?.....	122
Pytanie badawcze: Czy dzięki wprowadzeniu standardów dostępności, zwłaszcza szkoleniowych, informacyjno-promocyjnych, cyfrowych zwiększyła się liczba osób z niepełnosprawnościami, które biorą udział w projektach? Czy należy wprowadzić zmiany do standardów dostępności lub do praktyki ich wdrażania – jeśli tak, to do których standardów i jakie zmiany?	125
Pytanie badawcze: Na ile działania zaplanowane w Agendzie działań na rzecz równości szans w ramach funduszy unijnych 2014-2020 zostały zrealizowane przez IZ, IP danego programu operacyjnego? Jakie czynniki warunkowały zastosowanie lub nie przez IZ, IP poszczególnych rozwiązań z Agendy? Jakiego rodzaju efekty przyniosła realizacja działań zaplanowanych w Agendzie?	129
Pytanie badawcze: Jak są oceniane przez adresatów poszczególne rozwiązania służące realizacji zasad horyzontalnych, przewidziane w Agendzie?	131
Pytanie badawcze: Jaki jest wpływ realizowanych projektów na poprawę sytuacji osób z niepełnosprawnościami, kobiet i mężczyzn? Czy faktycznie przyczyniły się one do wyrównywania szans tych grup? Jaki rodzaj wsparcia oferowany w projekcie okazał się najbardziej skuteczny i trwały w kontekście realizacji ww. zasad? A który najmniej i dlaczego?.....	132

17. Wnioski i rekomendacje	136
18. Skrót tabel i wykresów	138
19. Bibliografia	141
20. Aneks.....	144
20.1. Case study.....	144
20.2. Wzór scenariusza indywidualnego wywiadu pogłębionego (IDI) – na potrzeby studiów przypadku/case study	154
20.3. Wzór scenariusza indywidualnego wywiadu pogłębionego (IDI) – przedstawiciele IZ, IP, ZIT ..	156
20.4. Wzór scenariusza indywidualnego wywiadu pogłębionego (IDI) – przedstawiciele KM	161
20.5. Wzór scenariusza indywidualnego wywiadu pogłębionego (IDI) – eksperci oceniający wnioski	164
20.6. Wzór scenariusza indywidualnego wywiadu pogłębionego (IDI) – beneficjenci	167
20.7. Wzór scenariusza indywidualnego wywiadu pogłębionego (IDI) – uczestnicy projektów..	169
20.8. Wzór scenariusza indywidualnego wywiadu pogłębionego (IDI) – przedstawiciele organizacji wspierających równość szans	170
20.9. Wzór kwestionariusza ankiety CAWI/CATI z beneficjentami	172
20.10. Wzór kwestionariusza ankiety CAWI/CATI z uczestnikami projektów	180
20.11. Wzór scenariusza panelu ekspertów	183

1. STRESZCZENIE

Niniejszy raport stanowi rezultat analizy wpływu i oceny skuteczności wsparcia w zakresie zasad horyzontalnych Unii Europejskiej realizowanych poprzez działania RPO WD 2014-2020. Celem badania było poddanie analizie jakości systemu wdrażania i zarządzania Programem w kontekście stosowania zasad horyzontalnych, ocenę użyteczności przyjętych rozwiązań w zakresie zasad w stosunku do potrzeb odbiorców oraz ocenę tego, na ile działania podjęte w projektach wpłynęły lub mają szanse wpłynąć na rzeczywistą realizację zasad horyzontalnych w regionie.

Badanie obejmowało analizę polityk horyzontalnych, tj.:

- Partnerstwo;
- Zrównoważony rozwój;
- Równość szans i niedyskryminacja;
- Równość szans kobiet i mężczyzn.

W ramach ewaluacji przyjęto 4 cele szczegółowe, odwołujące się do czterech ewaluowanych zasad horyzontalnych:

- Cel szczegółowy 1 dot. oceny realizacji zasady partnerstwa;
- Cel szczegółowy 2 dot. oceny realizacji zasady zrównoważonego rozwoju;
- Cel szczegółowy 3 dot. oceny realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji;
- Cel szczegółowy 4 dot. oceny realizacji zasady równouprawnienia płci.

Analiza objęła okres od etapu programowania RPO WD 2014-2020 do momentu rozpoczęcia realizacji niniejszego badania (listopad 2019 r.).

Badanie wykazało, że procedury i rozwiązania zastosowane w ramach systemu zarządzania i wdrażania programu operacyjnego są skonstruowane w sposób jasny i przejrzysty. Beneficjenci od samego początku ubiegania się o środki mają możliwość zaznajomienia się z informacjami na temat polityk horyzontalnych. Tematyce tej jest poświęcony rozdział w RPO – dokumentacja programowa. Mowa mianowicie o rozdziale 11 „Zasady horyzontalne”, który szeroko nakreśla istotę poszczególnych zasad horyzontalnych, wskazując zarówno skąd wywodzą się poszczególne idee/wartości im przyświecające oraz wymieniając rodzaje działań, które w ich zakresie można realizować. Ponadto, według opinii respondentów reprezentujących IZ, istnieje również wiele innych czynników, które pozytywnie wpływają na konstruowane wnioski o dofinansowanie.

Na etapie wdrażania Programu zidentyfikowano następujące problemy dotyczące zasad horyzontalnych:

- Rezygnacja przez kobiety z pracy zawodowej i rozwoju w celu poświęcenia się życiu rodzinnemu;
- Defaworyzowanie (w tym defaworyzowanie wielokrotne) pewnych grup (przede wszystkim kobiet oraz osób z niepełnosprawnościami) z uwagi na głęboko zakorzenione stereotypy (problem dotyczył szczególnie sytuacji na rynku pracy, tj. przez pracodawców oraz współpracowników);

Niemal 90% przebadanych uczestników projektów realizowanych w ramach RPO WD 2014-2020 uznało zaś, że nie pojawiły się żadne problemy z przestrzeganiem zasad horyzontalnych w projektach, w których brali oni udział.

Reprezentanci KM, biorący udział w badaniu zrealizowanym metodą IDI, uznali monitoring realizacji zasad horyzontalnych w ramach RPO WD 2014-2020 (na poziomie projektów) za wystarczający, a system kontroli jako zapewniający wystarczające rozwiązania w zakresie możliwości weryfikacji przestrzegania tychże zasad. Przedstawiciele Instytucji Zarządzającej biorący udział w wywiadach pogłębionych dodali, że monitoring realizacji zasad horyzontalnych jest wdrażany kompleksowo. Należy zauważyć, że obowiązkiem każdego z opiekunów projektów jest sprawdzenie czy zasady horyzontalne są respektowane i przestrzegane. Respondenci badania oraz eksperci jednoznacznie stwierdzili, że w ramach RPO WD 2014-2020 nie zdarzyły się przypadki nieprzestrzegania polityk horyzontalnych w projektach.

Większość przebadanych beneficjentów wskazała, że zapisy dotyczące stosowania polityk horyzontalnych, zawarte w dokumentach ogólnych i dokumentacji konkursowej, są łatwo dostępne (m.in. na stronie internetowej dot. RPO WD 2014-2020 - www.rpo.dolnyślask.pl/) – 74,75% wskazań, przejrzyste – 67,48% oraz zrozumiałe 65,20%. Wskazuje to na odpowiednie i kompleksowe przygotowanie informacji na ten temat. Najczęściej wykorzystywanym źródłem informacji na temat zasad polityk horyzontalnych jest załącznik do dokumentacji konkursowej (Instrukcja wypełniania wniosku o dofinansowanie - realizacja polityk horyzontalnych) – korzysta z niego niemal połowa beneficjentów (48,25%). Stosunkowo wysoki odsetek badanych (29,79%) uczestniczył w spotkaniach informacyjnych dla wnioskodawców, gdzie poruszane były m.in. zagadnienia dotyczące zasad zrównoważonego rozwoju, niedyskryminacji i równości płci.

Realizowane działania informacyjno-promocyjne uznać należy za skuteczne. W opinii przebadanych przedstawicieli instytucji zaangażowanych w realizację RPO WD 2014-2020 składane wnioski o dofinansowanie stają się z biegiem czasu coraz bardziej dopracowane i szczegółowe. Opisy realizowanych zadań czy uwzględnianych zasad horyzontalnych, opisywane są na coraz większym poziomie szczegółowości. Według pracowników IZ RPO WD 2014-2020 oraz ekspertów, liczba (jak i różnorodność) działań informacyjno-promocyjnych jest odpowiednia, zapewniając tym samym potencjalnym beneficjentom kompleksowe wsparcie merytoryczne.

Analiza wykazała, że stosowanie zasad horyzontalnych jest wysoce efektywne. Realizacja zasady zrównoważonego rozwoju przyczynia się do ochrony środowiska oraz, w sposób pośredni wpływa na kwestie gospodarcze. W 2016 roku zidentyfikowano 102 projekty (o wartości 87 271 888,08 EUR), które pozytywnie oddziaływały na tę zasadę, zaś w 2018 roku – 576 takich projektów (o wartości 502 200 975,62 EUR – tj. 22,29% alokacji Programu).

Zdaniem ponad połowy badanych beneficjentów, uwzględnienie zasad horyzontalnych w projekcie jest potrzebne (w tym 22,38% uznało je za zdecydowanie potrzebne). Znaczna część ankietowanych (39,79%) nie była jednak w stanie dokonać tego rodzaju oceny. Tak wysoka liczba osób niezdecydowanych może wskazywać na brak wystarczającej wiedzy u części beneficjentów w zakresie istoty oraz zasadności stosowania zasad horyzontalnych, co świadczy z kolei o potrzebie kontynuowania poświęconych temu zagadnieniu działań informacyjno-promocyjnych (głównie w kontekście wskazania zasadności tego typu działań, gdyż same informacje dot. definicji i zakresu tychże polityk (jak wskazano powyżej) są dla beneficjentów zrozumiałe i przejrzyste).

2. SUMMARY

Present evaluation report is the result of conducted analysis and assessment of the effectiveness of support concerning EU horizontal principles implemented under the 2014-2020 ROP LSV. The objective of the research was to analyse the implementation of the Programme and the management system in the scope of horizontal principles. Objectives included also the assessment of effectiveness of adopted solutions in relation to the needs of recipients and the assessment of the scope in which undertaken measures in projects have affected or are likely to affect the actual implementation of horizontal principles in the region.

The research concerned the implementation of following horizontal principles:

- Partnership;
- Sustainable development;
- Equal opportunities and non-discrimination;
- Equal opportunities for women and men.

The evaluation research adopted 4 specific objectives corresponding with four evaluated horizontal principles implemented under the horizontal policy:

- Specific objective 1 regarding the evaluation of the implementation of the partnership principle;
- Specific objective 2 regarding the evaluation of the implementation of the sustainable development principle;
- Specific objective 3 regarding the evaluation of the implementation of the equal opportunities and non-discrimination principle;
- Specific objective 4 regarding the evaluation of the implementation of the gender equality principle.

The analysis focused on the period from the programming stage of the 2014-2020 ROP LSV until the initiation of present research (November 2019).

Conducted research led to the conclusion that the procedures and measures adopted in the management and implementation of the Programme were structured in a transparent manner. Beneficiaries have the opportunity to become familiar with information concerning horizontal principles from the earliest stages of applying for funds. This subject is included in the chapter of programming documents of the ROP, that is chapter 11 “Horizontal principles”, highlighting the

essence of each principle in a considerably broad manner, indicating also the genesis of individual ideas and measures, and types of measures that could be implemented as part of them. Moreover, according to the representatives of the MA, other factors also positively affect applications for co-financing.

Following problem areas concerning horizontal principles were identified on the stage of the implementation of the Programme:

- Women resigning from work and development to focus on family life;
- Disadvantages (including continuous disadvantages) of certain groups (primarily women and people with disabilities) due to deeply rooted stereotypes (the problem concerned predominantly the situation on labour market, that is the discrimination from employees and colleagues).

Almost 90% of participants of projects under the 2014-2020 ROP LSV, taking part in conducted research stated that they did not experience any problems in the area of implementing horizontal principles in projects in which they participated.

Steering Committee representatives participating in the study adopting the IDI method considered the monitoring of the implementation of horizontal principles under the 2014-2020 ROP LSV sufficient, whereas the control system is believed to ensure effective solutions in the scope of verifying compliance with horizontal principles. Representatives of the Managing Authority of the 2014-2020 ROP LSV participating in in-depth interviews stated that monitoring of the implementation of horizontal principles is conducted in a comprehensive manner, moreover, it is the responsibility of each of the project supervisors to ensure that the horizontal principles are respected and implemented. Survey respondents and experts added that under the 2014-2020 ROP LSV no cases of non-compliance with horizontal policies in projects could be observed.

The majority of beneficiaries participating in the research indicated that the provisions on the application of horizontal principles contained in documentation are easily available (including the website concerning the 2014-2020 ROP LSV - www.rpo.dolnyslask.pl/) - 74.75% of indications of such answer, whereas 67.48% beneficiaries considered it transparent and 65.20% - understandable, leading to the conclusion that information on this subject is prepared in an effective manner. The most commonly used source of information concerning horizontal principles constitutes the attachment to the competition documentation (instructions for completing the application for co-financing – implementation of horizontal principles) - nearly half of the beneficiaries use it (48.25%).

A large percentage of respondents (29.79%) participated in information meetings for applicants, where issues related to the principles of sustainable development, non-discrimination and gender equality were discussed.

Conducted analyses led to the conclusion that implemented informational and promotional activities should be considered sufficient and effective. According to the officials participating in the research, submitted applications for co-financing are becoming progressively more comprehensive and detailed. Descriptions of undertaken measures and adopted horizontal principles are described in an increasingly more complex manner. According to the representatives of the MA of the 2014-2020 ROP LSV and experts, the scope and the variety of information and promotion activities is adequate, providing potential beneficiaries with a comprehensive substantive support.

Another conclusion drawn from the study is the fact that the implementation of horizontal principles is considerably effective. The implementation of the principle of sustainable development contributes to the environmental protection and, indirectly, affects economic aspects of development. In 2016, 102 projects (the cost of which was EUR 87 271 888,08) were identified as projects positively affecting said principle, while in 2018 there were as many as 576 projects of this type (worth EUR 502 200 975,62, that is 22,29% of the allocation under the Programme).

Moreover, more than half of beneficiaries participating in the research consider the inclusion of horizontal principles needed (22,38% of beneficiaries believed them to be "definitely needed"). However, attention shall be drawn to the fact that a significant percentage of respondents (39,79%) did not express any opinion in this scope, leading to the conclusion that such a high number of indications of this answer may result from a lack of sufficient knowledge of some among the beneficiaries, concerning the subject and the need for the application of horizontal principles. Therefore, it should be stated that it might be necessary to continue information and promotion activities in this context (especially in the scope of indicating the reasons behind those measures, given the fact that information on the essence and scope of principles is, as indicated above, comprehensive and transparent in the opinion of the beneficiaries

3. WYKAZ POJĘĆ I SKRÓTÓW UŻYTYCH W TEKŚCIE

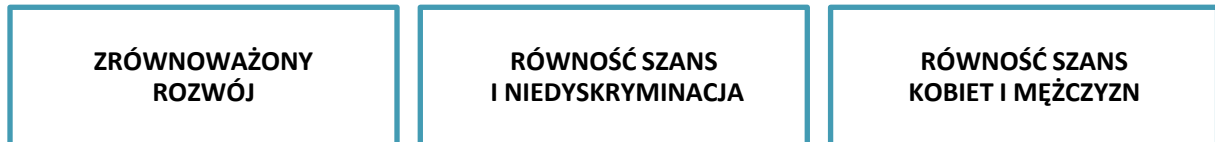
Skrót/pojęcie	Objaśnienie
<i>B+R</i>	<i>Działalność badawczo-rozwojowa</i>
<i>CATI</i>	<i>Wywiad telefoniczny wspomagany komputerowo (z j. ang. Computer-Assisted Telephone Interviewing)</i>
<i>CAWI</i>	<i>Ankieta internetowa (z j. ang. Computer-Assisted Web Interview)</i>
<i>CI</i>	<i>Wskaźnik wspólny dla Programu (z j. ang. Common Indicator)</i>
<i>DWUP</i>	<i>Instytucja Pośrednicząca – Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy</i>
<i>EFRR</i>	<i>Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego</i>
<i>EFS</i>	<i>Europejski Fundusz Społeczny</i>
<i>EFSI</i>	<i>Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne</i>
<i>IDI</i>	<i>Indywidualny wywiad pogłębiony (z j. ang. Individual In-depth Interview)</i>
<i>IP RPO WD 2014-2020</i>	<i>Instytucja Pośrednicząca w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020</i>
<i>IZ RPO WD 2014-2020</i>	<i>Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020</i>
<i>KE</i>	<i>Komisja Europejska</i>
<i>KM RPO WD 2014-2020</i>	<i>Komitet Monitorujący Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020</i>
<i>OFiP</i>	<i>Opis Funkcji i Procedur</i>
<i>OP</i>	<i>Oś Priorytetowa</i>
<i>OSI</i>	<i>Obszar Strategicznej Interwencji</i>

Skrót/pojęcie	Objaśnienie
OZE	Odnawialne Źródła Energii
PI	Priorytet Inwestycyjny
PO	Program Operacyjny
Rada	Rada Unii Europejskiej
RLKS	Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność
Rozporządzenie EFS	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006, Dz. Urz. UE L 347/470, 20.12.2013
Rozporządzenie ogólne	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006
RPO WD 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020
SL2014	Centralny System Teleinformatyczny wspierający realizację programów operacyjnych
SzOOP	Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych

Skrót/pojęcie	Objaśnienie
TFUE	<i>Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE C 326/47 z 26.10.2012)</i>
UE	<i>Unia Europejska</i>
UP	<i>Umowa Partnerstwa</i>
ZIT	<i>Zintegrowane Inwestycje Terytorialne</i>
ZIT-AJ	<i>Instytucja Pośrednicząca – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Aglomeracji Jeleniogórskiej</i>
ZIT-AW	<i>Instytucja Pośrednicząca – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Aglomeracji Wałbrzyskiej</i>
ZIT-WrOF	<i>Instytucja Pośrednicząca – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego</i>

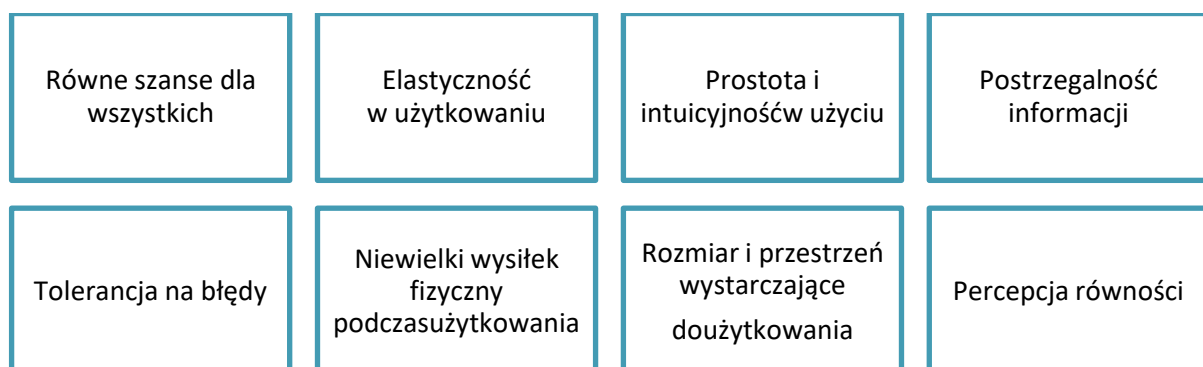
4. WPROWADZENIE

Projekty współfinansowane ze środków Unii Europejskiej, niezależnie od realizowanej tematyki, muszą wpisywać się w polityki horyzontalne. Są to uniwersalne zasady, będące celami strategicznymi oraz priorytetami rozwojowymi określonymi w strategii Europa 2020¹. Do polityk horyzontalnych zalicza się:

Zasada zrównoważonego rozwoju zakłada, że rozwój społeczny i gospodarczy następuje w zgodzie z potrzebami ochrony środowiska i ładu przestrzennego. W ramach tej zasady konieczne jest zatem zachowanie spójności i integralności rozwoju społeczno-gospodarczego i środowiska.

Zasada równości szans i niedyskryminacji oznacza, że każdy – niezależnie od płci, wieku, wyznawanej religii lub światopoglądu, niepełnosprawności, rasy, pochodzenia etnicznego czy też orientacji seksualnej – ma prawo do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym na jednakowych zasadach. Na poziomie Programu oznacza to, że wszystkie usługi oraz produkty (np. infrastruktura, publikacje itp.) powstałe w ramach projektu powinny odzwierciedlać tę zasadę. Zasada równości szans i niedyskryminacji jest realizowana w oparciu o projektowanie uniwersalne, skoncentrowane wokół ośmiu zasad²:

¹ Komunikat Komisji Europa 2020: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela, 3.3.2010 KOM(2010) 2020.

² Wytyczne w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju.

Trzecią polityką horyzontalną jest **zasada równości szans kobiet i mężczyzn**. Działania podejmowane w ramach projektów powinny zatem zmierzać do tego, by kobiety i mężczyźni mieli przypisaną taką samą wartość społeczną, takie same prawa i równe obowiązki w życiu społecznym, zawodowym oraz gospodarczym. Poprzez wdrożenie tej zasady następować powinno eliminowanie szkodliwych, zakorzenionych w danej społeczności stereotypów płciowych.

Istotną zasadą zmierzającą do realizacji ww. polityk horyzontalnych jest **zasada partnerstwa**. Zasada ta ma na celu zapewnienie *poszanowania zasad wielopoziomowego zarządzania, a także pomocniczości i proporcjonalności oraz specyfiki ram instytucjonalnych i prawnych poszczególnych państw członkowskich, a także zagwarantowania odpowiedzialności zainteresowanych podmiotów za planowane interwencje oraz korzystanie z doświadczenia i wiedzy stosownych podmiotów*³. Zasada ta została zawarta w rozporządzeniu ogólnym,⁴ zaś jej realizacja następować powinna poprzez zaangażowanie szerokiego grona interesariuszy do zarządzania Programem na wszystkich etapach jego wdrażania.

³ Wytyczne w zakresie realizacji zasady partnerstwa na lata 2014-2020, MliR/H 2014-2020/8(02)/10/2015 Warszawa, 28 października 2015 r., s. 6.

⁴ Rozporządzenie ogólne.

5. ZASTOSOWANA METODOLOGIA BADAWCZA

Niniejsze badanie przeprowadzone zostało w celu **analizy wpływu i oceny skuteczności wsparcia realizowanego w zakresie zasad horyzontalnych Unii Europejskiej poprzez działania RPO WD 2014-2020**. Miało zatem na celu zbadanie jakości systemu wdrażania i zarządzania Programem w kontekście stosowania ww. zasad, ocenę użyteczności przyjętych rozwiązań w zakresie zasad horyzontalnych w stosunku do potrzeb odbiorców oraz ocenę tego, na ile działania podjęte w projektach wpłynęły lub mają szansę wpłynąć na rzeczywistą realizację zasad horyzontalnych w regionie. W ramach ewaluacji przyjęto 4 cele szczegółowe, odwołujące się do czterech ewaluowanych zasad:

- A. Cel szczegółowy 1 dot. **oceny realizacji zasady partnerstwa;**
- B. Cel szczegółowy 2 dot. **oceny realizacji zasady zrównoważonego rozwoju;**
- C. Cel szczegółowy 3 dot. **oceny realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji;**
- D. Cel szczegółowy 4 dot. **oceny realizacji zasady równouprawnienia płci.**

W ramach ewaluacji badaniu poddane zostały następujące grupy respondentów:

- A. Ostateczni odbiorcy RPO WD 2014-2020, którzy korzystają lub skorzystali ze wsparcia;
- B. Beneficjenci RPO WD 2014-2020;
- C. Członkowie KM RPO WD 2014-2020;
- D. Przedstawiciele instytucji zaangażowanych w realizację RPO WD 2014-2020;
- E. Eksperti, w szczególności oceniający wnioski o dofinansowanie projektu.

By zrealizować cele badania, posłużono się następującymi metodami badawczymi:

- A. Analiza źródłowych danych zastanych (desk research);
- B. Badanie CAWI/CATI z beneficjentami;
- C. Badanie CAWI/CATI z uczestnikami projektów;
- D. Indywidualne wywiady pogłębione (IDI);
- E. Studia przypadków;
- F. Panel ekspertów.

Analiza desk research pozwoliła na wskazanie, w jaki sposób na etapie programowania i wdrażania interwencji przewidziano uwzględnienie zasad horyzontalnych. Poprzez ujęcie w analizie aktów prawnych, dokumentów programowych oraz dokumentacji konkursowej, możliwe było wskazanie, w jaki sposób system zarządzania, wdrażania, monitorowania i kontroli odwołuje się do zasad

horyzontalnych. Analiza desk research przebiegała dwuetapowo. W pierwszym etapie przeprowadzono tzw. wstępną analizę, która pozwoliła na skonstruowanie trafnych i adekwatnych do specyfiki badania narzędzi badawczych. W drugim etapie przeprowadzono tzw. właściwą analizę desk research, która przyczyniła się do zarysowania tła ewaluacji.

Badanie CAWI/CATI z beneficjentami pozwoliło na poznanie opinii tej grupy podmiotów w zakresie trudności, problemów i wyzwań, z jakimi zmagali się oni na etapie przygotowania i realizacji projektu w związku z koniecznością uwzględnienia w projektach zasad horyzontalnych. Przeprowadzenie z tą grupą podmiotów badania pozwoliło na zapoznanie się z tym, jak na kształt projektu oraz sposób jego realizacji wpłynęło uwzględnienie polityk horyzontalnych. Przebadano 563 beneficjentów.

Podział próby badawczej wg warstw (OP) przedstawiony został poniżej.

Tabela 1. Struktura próby badawczej - beneficjenci

Nazwa Osi Priorytetowej	Liczebność próby badawczej
1 PRZEDSIĘBIORSTWA I INNOWACJE [EFRR]	107
2 TECHNOLOGIE INFORMACYJNOKOMUNIKACYJNE [EFRR]	41
3 GOSPODARKA NISKOEMISYJNA [EFRR]	90
4 ŚRODOWISKO I ZASOBY [EFRR]	38
5 TRANSPORT [EFRR]	8
6 INFRASTRUKTURA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ [EFRR]	80
7 INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA [EFRR]	31
8 RYNEK PRACY [EFS]	67
9 WŁĄCZENIE SPOŁECZNE [EFS]	31
10 EDUKACJA [EFS]	64
11 POMOC TECHNICZNA [EFS]	6
Razem	563

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami.

Badanie CAWI/CATI z uczestnikami (ostatecznymi odbiorcami) projektów pozwoliło na uzyskanie wiedzy na temat tego, jak z ich perspektywy przebiegała realizacja projektu. Badanie z tą grupą pozwoliło na poznanie ich oczekiwań oraz tego, jak postrzegają zasady horyzontalne i w jaki sposób ich uwzględnienie w projekcie przyczyniło się do skutecznej realizacji przedsięwzięć oraz włączenia do uczestnictwa osób dyskryminowanych. Przebadanie tej grupy (uczestników projektów) stanowiło uzupełnienie ww. badania z beneficjentami. Opinie obydwu grup zostały tym samym skonfrontowane, zaś na ich podstawie zostały wyciągnięte wnioski dotyczące badania. Przebadano 1 116 uczestników projektów.

Podział próby badawczej wg warstw (OP) przedstawiony został poniżej.

Tabela 2. Struktura próby badawczej – uczestnicy projektów

Oś priorytetowe	Priorytet Inwestycyjny	Liczebność próby
8 RYNEK PRACY	8.1 (PI 8.i)	84
	8.2 (PI 8.iii)	44
	8.3 (PI 8.iv)	52
	8.4 (PI 8.v)	60
	8.5 (PI 8.vi)	98
9 WŁĄCZENIE SPOŁECZNE	9.1 (PI 9.i)	29
	9.2 (PI 9.iv)	23
	9.3 (PI 9.v)	37
10 EDUKACJA	10.1 (PI 10.i)	267
	10.2 (PI 10.iii)	167
	10.3 (PI 10.iv)	255
Razem		1 116

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami projektów.

Kolejnym etapem było przeprowadzenie badań jakościowych. W ramach **indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI)** do badania zaproszono:

- 4 przedstawicieli IZ RPO WD 2014-2020;
- 5 przedstawicieli IP RPO WD 2014-2020:
 - 2 przedstawicieli DWUP;
 - 1 przedstawiciela Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego;
 - 1 przedstawiciela Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Aglomeracji Wałbrzyskiej;
 - 1 przedstawiciela Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Aglomeracji Jeleniogórskiej;
- 3 przedstawicieli Komitetu Monitorującego RPO WD 2014-2020;
- 13 przedstawicieli ekspertów oceniających wnioski o dofinansowanie;
- 10 przedstawicieli beneficjentów;
- 10 przedstawicieli uczestników projektów (m.in. osoby borykające się z problemem dyskryminacji);
- 3 przedstawicieli organizacji wspierających równość szans.

Na kolejnym etapie prac ewaluacyjnych przeprowadzono **studia przypadków**. Zgodnie z zamierzeniami zrealizowano:

- A. 2 studia przypadku dotyczące zasady partnerstwa;
- B. 2 studia przypadku dotyczące zasady zrównoważonego rozwoju;
- C. 2 studia przypadku dotyczące zasady równości szans i niedyskryminacji;
- D. 2 studia przypadku dotyczące zasady równouprawnienia płci.

Zrealizowanie tej metody badawczej pozwoliło na pozyskanie szczegółowych informacji dotyczących dobrych praktyk w kwestii modelowego zastosowania zasad horyzontalnych w ramach RPO WD 2014-2020.

Zwieńczeniem badań na potrzeby niniejszej ewaluacji był **panel ekspertów**. Składał się on z ekspertów oceniających wnioski o dofinansowanie. Osoby te, z uwagi na to, że oceniają wnioski, posiadają szeroką wiedzę na temat tego, w jaki sposób w projektach uwzględniane są zasady horyzontalne. Organizacja badania grupowego z ekspertami pozwoliła na podsumowanie przeprowadzonych badań oraz wyciągnięcie trafnych wniosków w zakresie tematyki niniejszej ewaluacji.

6. UWARUNKOWANIA PRAWNE I PROCEDURY W RAMACH UE I PROGRAMU

6.1. ZGODNOŚĆ RPO WD 2014-2020 Z PRZEPISAMI KRAJOWYMI I WSPÓLNOTOWYMI

Pytanie badawcze: W jaki sposób dokumenty programowe RPO WD 2014-2020 uwzględniają wymogi związane z politykami horyzontalnymi UE? Czy są zgodne z przepisami wspólnotowymi?

Deklaracja promowania zasad horyzontalnych znajduje się w art. 5, 7 i 8 rozporządzenia ogólnego⁵.

Zasada równości szans i niedyskryminacji została wskazana w art. 7: *Państwa członkowskie i Komisja zapewniają uwzględnianie i propagowanie równości mężczyzn i kobiet oraz punktu widzenia płci w trakcie przygotowywania i wdrażania programów, w tym w odniesieniu do monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji.* Dalsza treść niniejszego przepisu wskazuje na podejmowanie przez Komisję Europejską oraz państwa członkowskie kroków mających zapobiegać wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną⁶. Zagadnienie to znajduje również odzwierciedlenie w treści rozporządzenia EFS: *Państwa członkowskie i Komisja wspierają równość szans wszystkich – bez dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek czy orientację seksualną – w drodze uwzględniania zasady niedyskryminacji (...). W ramach EFS państwa członkowskie i Komisja wspierają również szczególne przedsięwzięcia we wszystkich priorytetach inwestycyjnych (...). Takie przedsięwzięcia mają na celu zwalczanie wszelkich form dyskryminacji, a także zwiększanie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami z myślą o poprawie integracji w zakresie zatrudnienia, kształcenia i szkolenia, a tym samym o pogłębieniu włączenia społecznego, zmniejszaniu nierówności w zakresie wykształcenia i stanu zdrowia oraz ułatwianiu przejścia od opieki instytucjonalnej do środowiskowej, w szczególności w przypadku osób, które doświadczają dyskryminacji z kilku powodów jednocześnie⁷.* Zasada równości szans i niedyskryminacji znajduje również odzwierciedlenie w *Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych*, która w polskim porządku prawnym funkcjonuje od 2012 roku⁸. W kontekście realizacji zasady istotne są również zapisy następujących dokumentów:

⁵ Rozporządzenie ogólne.

⁶ Ibidem.

⁷ Rozporządzenie EFS.

⁸ Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, Dz.U. z dn. 25.10.2012, poz. 1169.

- *Europejskiej strategii w sprawie niepełnosprawności na lata 2010-2020: Odnowione zobowiązanie do budowania Europy bez barier⁹;*
- *Planu działań Rady Europy w celu promocji praw i pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w społeczeństwie: podnoszenie jakości życia osób niepełnosprawnych w Europie w latach 2006-2015¹⁰.*

Zasada równości płci również znajduje odzwierciedlenie we wspomnianym już art. 7 rozporządzenia ogólnego¹¹. Kwestia ta została dodatkowo uwzględniona w rozporządzeniu EFS¹²: *Państwa członkowskie i Komisja promują równość mężczyzn i kobiet przez uwzględnianie horyzontalnej problematyki równości płci (...) na wszystkich etapach przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji programów operacyjnych. Za pośrednictwem EFS państwa członkowskie i Komisja wspierają także szczególne ukierunkowane przedsięwzięcia możliwe do wdrażania w każdym z priorytetów inwestycyjnych (...) w celu zwiększenia trwałego udziału kobiet w zatrudnieniu i rozwoju ich kariery, a tym samym zwalczania zjawiska feminizacji ubóstwa, ograniczenia segregacji ze względu na płeć, zwalczania stereotypów związanych z płcią na rynku pracy w obszarze kształcenia i szkoleń oraz promowania godzenia życia zawodowego i osobistego wszystkich osób, jak również równego podziału obowiązków opiekuńczych pomiędzy mężczyznami i kobietami¹³.*

Na gruncie europejskim problematyka równości płci została odzwierciedlona w ramach zapisów *Strategii na rzecz równości szans płci na lata 2010-2015*. Na gruncie krajowym zasada ta znajduje wyraz w Konstytucji RP, która wskazuje, że *kobieta i mężczyzna w Rzeczypospolitej Polskiej mają równe prawa w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym. Kobieta i mężczyzna mają w szczególności równe prawo do kształcenia, zatrudnienia i awansów, do jednakowego wynagradzania za pracę jednakowej wartości, do zabezpieczenia społecznego oraz do zajmowania stanowisk, pełnienia funkcji oraz uzyskiwania godności publicznych i odznaczeń¹⁴*. Elementy związane z równym traktowaniem bez względu na płeć zawarto również w ustawie z dnia 26 czerwca 1974

⁹ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 15 listopada 2010 roku, KOM(2010) 636 wersja ostateczna.

¹⁰ Zalecenie nr Rec (2006)5 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich.

¹¹ Rozporządzenie ogólne.

¹² Rozporządzenie EFS.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. z 1997 r. nr 78, poz. 483 z późn. zm., art. 33.

roku Kodeks Pracy¹⁵ i ustawie z dnia 3 grudnia 2010 roku o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania¹⁶.

Zasada równości szans i niedyskryminacji oraz zasada równości płci na etapie programowania powinny zostać uwzględnione poprzez zaangażowanie w proces przygotowania dokumentu RPO WD 2014-2020 szerokiego grona podmiotów, reprezentującego różne grupy społeczne – osoby z mniejszości etnicznych, osoby z niepełnosprawnościami itp. oraz zapewnienie możliwości równego udziału kobiet i mężczyzn w tym procesie. W ramach realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji na poziomie Programu, beneficjenci są zobligowani do wykazania, że produkty realizowanych projektów są dostępne dla wszystkich osób – w tym dla osób z niepełnosprawnościami. Jednocześnie produkty te muszą być zgodne z zapisami Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020 szczególnie w zakresie stosowania standardów dostępności dla polityki spójności na lata 2014-2020. Wyjątkiem są w tym przypadku sytuacje, kiedy wystarczy udowodnić neutralność produktów projektu w ww. zakresie (np. kiedy nie przewiduje się, że dany produkt będzie posiadać określoną grupę użytkowników). W przypadku zasady równości szans, wnioskodawcy zobligowani są z kolei do wykazania we wniosku o dofinansowanie, w jakim zakresie planowany projekt wpływa na realizację tejże zasady.

Podobne zobowiązania nałożone na państwa członkowskie dotyczą **zasady zrównoważonego rozwoju**. Na poziomie europejskim podstawowym dokumentem poruszającym tematykę celów zrównoważonego rozwoju jest *Komunikat Komisji: Europa 2020: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu* (in. Strategia Europa 2020). Dokument uwzględnia nie tylko kwestie środowiskowe, lecz podchodzi do zagadnienia szeroko, poprzez wskazanie na kwestie ubóstwa i nierówności, wykluczenia społecznego, edukacji, badań i rozwoju oraz zmian klimatycznych i polityki energetycznej¹⁷. Omawiana zasada zakłada bowiem zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego we wszelkich formach jako fundament do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju. Osiągnięcie podstawowego standardu życia poprzez włączenie społeczne i wyrównywanie nierówności pozwoli na osiągnięcie sprawiedliwego, inkluzywnego wzrostu

¹⁵ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy, t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1040, 1043, 1495.

¹⁶ Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania, Dz. U. z 2010 r. nr 254, poz. 1700, ze zm.

¹⁷ Komunikat Komisji: Europa 2020: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela, 3.3.2010 KOM(2010) 2020.

gospodarczego. Elementem zapewniającym realizację zasady jest także promowanie zintegrowanego i zrównoważonego zarządzania surowcami naturalnymi i ekosystemami. Zapisy dot. m.in. zasady zrównoważonego rozwoju (w tym standardów dostępności) znaleźć można również w *Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020, regulujących kwestie polityk horyzontalnych w zakresie realizacji projektów wspartych ze środków unijnych*.

Zrównoważony rozwój oznacza taki rozwój, który odpowiada obecnym potrzebom, jednocześnie uwzględniając fakt, że przyszłe pokolenia też powinny mieć możliwość korzystania z zasobów Ziemi, takich jak czysta woda, czyste powietrze czy nieskażona gleba. W tym aspekcie konieczne jest holistyczne podejście do rozwoju poprzez uwzględnienie trzech czynników wpływających na rozwój: wzrostu gospodarczego, włączenia społecznego oraz ochrony środowiska. Chcąc zapewnić skuteczną realizację zasady zrównoważonego rozwoju, należy zatem wziąć pod uwagę czynniki: społeczny, gospodarczy i środowiskowy¹⁸. O znaczeniu zasady zrównoważonego rozwoju dla niemal wszystkich państw świata, niezależnie od poziomu gospodarczego bądź systemu politycznego, świadczyć może podjęcie tej tematyki na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych. W efekcie poruszenia tego problemu w sierpniu 2015 r. powstał dokument pn. *Przekształcanie naszego świata: Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju – 2030*, pod którym podpisały się 193 państwa. Fundamentem dokumentu były sformułowane w 2000 r. Milenijne Cele Rozwoju. Zgodnie z treścią rozporządzenia ogólnego *Cele EFSI są osiąggane w sposób zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz unijnym wspieraniem celu zachowania, ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego, zgodnie z art. 11 i art. 191 ust. 1 TFUE, z uwzględnieniem zasady „zanieczyszczający płaci”*. Państwa członkowskie i Komisja zapewniają, aby wymogi ochrony środowiska, efektywnego gospodarowania zasobami, dostosowanie do zmian klimatu i łagodzenie jej skutków, różnorodność biologiczna, odporność na klęski żywiołowe oraz zapobieganie ryzyku i zarządzanie ryzykiem były promowane podczas przygotowywania i wdrażania umów partnerstwa i programów¹⁹.

Zasada zrównoważonego rozwoju, jako jedna z polityk horyzontalnych Unii Europejskiej, znajduje swoje odzwierciedlenie w aktach prawnych Komisji Europejskiej i Rady. Na gruncie realizacji polityki spójności elementy związane z zasadą zawarto w tzw. rozporządzeniu ogólnym²⁰. Akty unijne są

¹⁸ www.unic.un.org.pl/strony-2011-2015/zrownowazony-rozwoj-i-cele-zrownowazonego-rozwoju/ 2860 (dostęp: 12.08.2019).

¹⁹ Rozporządzenie ogólne.

²⁰ Ibidem.

stosowane bezpośrednio, bądź są zaimplementowane do prawa krajowego – w przypadku rozporządzeń Komisji i Rady nie jest konieczna implementacja zapisów do prawa krajowego – następuje bezpośrednio stosowanie ustanowionego przez te gremia prawa.

W ramach realizacji zasady zrównoważonego rozwoju na poziomie Programu, beneficjenci są zobligowani do przeprowadzenia – w celu zminimalizowania negatywnego wpływu na środowisko – *Oceny oddziaływania na środowisko*. Ocenie takiej, na etapie programowania interwencji, podlegał również Program. Na poziomie wnioskodawców, projekty, które nie uzyskują pozytywnej oceny, nie są możliwe do realizacji w takim zakresie, w jakim ich oddziaływanie na środowisko można uznać za szkodliwe. Obowiązujące w tej kwestii polskie przepisy opierają się o ustawodawstwo Unii Europejskiej, tzn.:

- Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne;
- Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko;
- Dyrektywę Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dyrektywa siedliskowa)²¹.

W RPO WD 2014-2020 wskazano, że zasada zrównoważonego rozwoju powinna być realizowana w następujących obszarach:

- **Środowiska** – m.in. poprzez zapewnienie wysokiej jakości systemu gospodarki odpadami ściśle zgodnego z hierarchią sposobów postępowania z odpadami (postrzeganie odpadów jako źródła zasobów, a także zapobieganie ich powstawaniu), jak również racjonalną gospodarkę wodno-ściekową;
- **Energetyki** – poprzez racjonalne wykorzystywanie zasobów naturalnych i ograniczanie zanieczyszczeń emitowanych do środowiska, wspieranie projektów pro-środowiskowych ze szczególnym uwzględnieniem efektywności energetycznej i wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych;
- **Transportu** – niskoemisyjnego i zrównoważonego, w tym również intermodalnego;

²¹ www.gdos.gov.pl/system-oos (dostęp: 12.08.2019).

- **Ochrony zasobów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego** – z uwzględnieniem konieczności adaptacji do zmian klimatu, a w szczególności ochroną środowiska naturalnego²².

W opinii osób reprezentujących Instytucję Zarządzającą oraz Komitet Monitorujący, dokumenty programowe RPO WD 2014-2020 uwzględniają wymogi związane z politykami horyzontalnymi Unii Europejskiej w wysokim stopniu. Dokumenty te podporządkowane są zapisom Rozporządzeń i Wytycznych w zakresie polityk horyzontalnych. Tym samym, zapisy RPO WD 2014-2020 dotyczące m.in. polityk horyzontalnych przybrały podobne brzmienie do tych, które występują w ww. dokumentach źródłowych.

Uważam, że nasze dokumenty programowe we właściwy sposób uwzględniają wymogi programowe związane z politykami horyzontalnymi. Odzwierciedlają bowiem zapisy dokumentów nadrzędnych i ich wytycznych w tym zakresie. Między innymi, należy podkreślić zbieżność z ustawą wdrożeniową. Wszystkie zmiany, które wprowadzane są na wyższym poziomie przenoszone są odpowiednio na dokumenty programowe. Dlatego moim zdaniem, wszystkie zapisy programowe są pełne i właściwe.

Źródło: Badanie IDI.

Przepisy wspólnotowe, w opinii ekspertów, są w RPO WD 2014-2020 dostępne i zrozumiałe dla beneficjentów. Wnioskodawcy powołują się bowiem na te przepisy w składanych wnioskach o dofinansowanie, zapewniając tym samym działania mające za zadanie zagwarantowanie realizacji projektu zgodnie z politykami horyzontalnymi.

Często beneficjenci we wnioskach o dofinansowanie powołują się na tzw. przepisy wspólnotowe. Projekty wówczas realizowane są zgodnie z zasadami polityk horyzontalnych.

Źródło: Badanie IDI.

²² Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020, s. 567.

Można zatem stwierdzić, że przepisy wspólnotowe zawarte w RPO WD 2014-2020 są przestrzegane i respektowane w wyraźny sposób. Według respondentów nacisk rozłożony na poszczególne zasady horyzontalne jest równomierny i każda z nich traktowana jest równorzędnie. Niemniej, zachowanie zasad w pewnym stopniu uzależnione jest od specyfikacji projektu. Przedsięwzięcia realizowane w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego są inwestycjami, które dotyczą kapitału ludzkiego. Równość szans kobiet i mężczyzn, jak i równość szans dostępności dla osób z niepełnosprawnościami są wartościami, które muszą być wykazywane w ramach koncepcji projektowych. Zrównoważony rozwój dotyczy natomiast przede wszystkim projektów infrastrukturalnych zakładających dostosowanie inwestycji trwałych do potrzeb beneficjentów.

To zależy od projektów, ponieważ jest to program dwufunduszowy, to ciężko powiedzieć, na który obszar został położony większy nacisk. W przypadku zasad polityk horyzontalnych, szczególna uwaga zwracana jest na miękkie projekty. Natomiast przy zrównoważonym rozwoju, to przede wszystkim uwagę zwracają projekty infrastrukturalne. Oznacza to, że jak najbardziej program jest wielopriorytetowy.

Źródło: Badanie IDI.

Taką samą opinię podzielili uczestnicy panelu ekspertów deklarując, że żadna z zasad horyzontalnych „nie wybija się” ponad inne. Ich poszanowanie i uwzględnienie w końcowym rozrachunku jest według ekspertów równomierne.

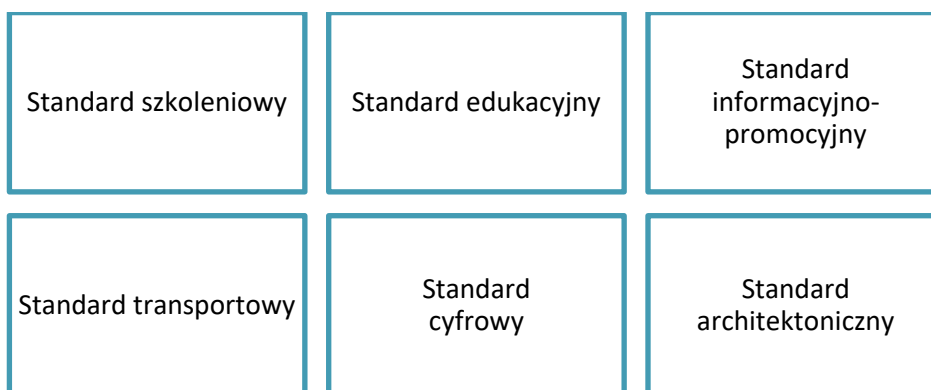
Zdecydowana większość realizatorów projektów współfinansowanych ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 wskazała na wystarczający dostęp do informacji dot. wymogu realizowania polityk horyzontalnych. Wymóg ich realizowania niejako wymusza od wnioskodawców i realizatorów projektów wysokiego poziomu skrupulatności oraz wyszukiwania nowych informacji. Wynika to z konieczności porównania i wyłonienia najbardziej efektywnych możliwości realizacji zasad horyzontalnych. W związku z czym niezbędne było również poszukiwanie informacji w ogólnodostępnych źródłach, takich jak Internet. W zdecydowanej większości zapisy dot. wymogu realizowania polityk horyzontalnych były oceniane jako przejrzyste, w szczególności w przypadku, gdy cele projektu bezpośrednio powiązane były z zasadami horyzontalnymi. Dostęp do informacji, zdaniem beneficjentów, jest na tyle szeroki, że są one czytelne i przejrzyste. Jedyne trudności zidentyfikowane przez realizatorów projektów wybranych do case

study to zastosowany w zapisach język. Nie był on bowiem oceniany jako język prosty i łatwy w zrozumieniu.

6.2. ZASADY HORYZONTALNE W RAMACH SYSTEMU ZARZĄDZANIA I WYBORU PROJEKTÓW

Pytanie badawcze: Czy procedury i rozwiązania zastosowane w ramach systemu zarządzania i wdrażania programu operacyjnego zapewniły realizację zasad horyzontalnych? Jeżeli nie, jakiego rodzaju zmiany należałoby wprowadzić?

W zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji konieczne jest przede wszystkim zapewnienie takich warunków, by możliwa była eliminacja czynników mogących różnicować możliwość udziału w projekcie poszczególnych, zainteresowanych grup²³. W Standardach dostępności dla polityki spójności 2014-2020²⁴ wskazano, że zasady równości szans i niedyskryminacji powinny być realizowane na sześciu poziomach, obejmujących:

W odniesieniu do standardu szkoleniowego należy wskazać na przyjęcie w 2016 roku Planu działań w zakresie EFS na rzecz pełnego wdrożenia zasady równości szans i niedyskryminacji (dostępność dla osób z niepełnosprawnością). Plan ten przewidywał wdrożenie polityki szkoleniowej skierowanej do

²³ Zasady w tym zakresie precyzują załączniki nr 1 Standard minimum realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach projektów współfinansowanych z EFS oraz nr 2 Standardy dostępności dla polityki spójności 2014-2020 do Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020, MR/2014-2020/16(02), Minister Inwestycji i Rozwoju, Warszawa, 5 kwietnia 2018 r.

²⁴ Załączniki nr 2 Standardy dostępności dla polityki spójności 2014-2020 do Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020, MR/2014-2020/16(02), Minister Inwestycji i Rozwoju, Warszawa, 5 kwietnia 2018 r.

pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie RPO WD 2014-2020. Dodatkowo założono przegląd dokumentów i procedur oraz – w razie zidentyfikowania konieczności – wprowadzenie stosowanych zmian.

Ponadto, realizacji zasady zrównoważonego rozwoju służyło przeprowadzenie przez IZ RPO WD 2014-2020 badania pn. Analiza zapotrzebowania na wsparcie w zakresie tworzenia białych i zielonych miejsc pracy w województwie dolnośląskim. Wyniki przeprowadzonej analizy posłużyły do opracowania kryteriów wyboru projektów²⁵.

W zakresie zasady równości szans i niedyskryminacji założono zaś przeprowadzenie tzw. rekrutacji równościowej, mającej zapewnić udział mężczyzn i kobiet na równym poziomie bądź zwiększony udział osób z grup dyskryminowanych w realizowanych projektach²⁶. Analiza sprawozdań rocznych z realizacji Programu²⁷ pozwala na wskazanie rozwiązań, które zastosowano w celu wypełnienia zasady na poziomie wdrażania Programu:

W ramach OP 8 Rynek pracy:

- Wprowadzenie kryterium dostępności poprzez kryterium horyzontalne, które weryfikuje, czy projekt jest otwarty na udział wszystkich osób zainteresowanych uczestnictwem oraz czy wszystkie produkty projektu (które nie zostały uznane za neutralne) będą dostępne dla wszystkich użytkowników w tym dla osób z niepełnosprawnościami (kryterium dotyczy zarówno OP 8, jak i OP 9);
- Wprowadzenie kryterium dostępu zakładające efektywność zatrudnieniową osób z niepełnosprawnościami i kobiet (kryterium występuje zarówno w OP 8, jak i OP 9, a minimalna wartość wynosi 12%, przy czym poziom jest różny w zależności od okresu realizacji projektu, tj. w zależności od ustalonych na dany rok progów efektywności);
- Wprowadzono zapisy dot. szeregu działań mających na celu upowszechnienie równouprawnienia płci (w tym zwalczanie zjawiska feminizacji i stereotypów związanych z płcią; podejmowanie działań na rzecz godzenia życia zawodowego z prywatnym; promowanie równego wynagrodzenia za taką samą pracę).

²⁵ Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 za rok 2016, s. 50-51.

²⁶ Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 za rok 2016, s. 49.

²⁷ Interpretacja na podstawie: Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 za lata 2014-2015.

W ramach OP 9 Włączenie społeczne:

- Wprowadzenie wymogu posiadania przez personel projektów wiedzy w zakresie przestrzegania zasad równości szans i płci oraz niedyskryminacji;
- Wprowadzenie wymogu stosowania w ramach projektów rozwiązań mających na celu ułatwienie godzenia życia rodzinnego z zawodowym;
- Wprowadzenie wymogu zapewnienia dostępności w oparciu o koncepcję uniwersalnego projektowania;
- Wprowadzenie wymogu realizacji projektów w pomieszczeniach i budynkach pozbawionych barier architektonicznych;
- Zwrócenie uwagi na konieczność eliminacji z dokumentów projektowych treści powielających stereotypy;
- Wprowadzenie wymogu dostosowania dokumentów wytwarzanych w ramach projektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Zdaniem respondentów uczestniczących w indywidualnych wywiadach pogłębionych, procedury i rozwiązania zastosowane w ramach systemu zarządzania i wdrażania programu operacyjnego są skonstruowane w sposób jasny i przejrzysty. Beneficjenci od samego początku ubiegania się o środki mają możliwość zaznajomienia się z informacjami na temat polityk horyzontalnych. Tematyce tej jest poświęcony rozdział w RPO – dokumentacja programowa. Mowa mianowicie o rozdziale 11 „Zasady horyzontalne”, który szeroko nakreśla istotę poszczególnych zasad horyzontalnych, wskazując zarówno skąd wywodzą się poszczególne idee/wartości im przyświecające oraz wskazuje na rodzaje działań, które w ich zakresie można realizować. Ponadto, według opinii respondentów reprezentujących IZ, istnieje również wiele innych czynników, które pozytywnie wpływają na konstruowane wnioski o dofinansowanie.

Na etapie aplikowania o środki, zorganizowano specjalne szkolenia dla beneficjentów, w którym uwzględniono m.in. instrukcję wypełniania wniosków o dofinansowanie. W ramach szkolenia, szczególny nacisk położono na polityki horyzontalne. Dlatego wydaje mi się, że nasze procedury są właściwe.

Badanie IDI.

Wszelkie materiały przeznaczone dla wnioskodawców są przygotowywane w taki sposób, aby nie budziły dodatkowych pytań na etapie konstruowania wniosków. Ich język jest uproszczony oraz

dostosowany do odbiorców tych materiałów. Elementem, na który zwrócono jednak uwagę jest zbyt obszerna dokumentacja dotycząca polityk horyzontalnych, która może jednak wprowadzać beneficjentów w zakłopotanie. Zagadnienia związane z politykami horyzontalnymi (a dokładniej wymogami, które muszą spełniać planowane projekty) wnioskodawcy znaleźć mogą w różnych źródłach – regulaminie naboru, załącznikach do niego (kryteria wyboru) czy instrukcji wypełniania wniosku o dofinansowanie. Z kolei w dokumentach tych wnioskodawcy znaleźć mogą odwołania do kolejnych dokumentów, z którymi muszą się w tym zakresie zaznajomić.

Zbyt obszerna dokumentacja, którą należałoby ograniczyć objętościowo. Warto wprowadzić jeden zbiorczy dokument do polityki horyzontalnej, a nie szereg mniejszych dokumentów.

Badanie IDI.

W konsekwencji jeden z ekspertów zauważył, że opracowujący wnioski o dofinansowania nie do końca w sposób właściwy rozdzielają tematykę polityk horyzontalnych oraz ich neutralny bądź pozytywny wpływ. Jest to jednak według ekspertów marginalna tendencja.

Jak wynika z analizy case study procedury i rozwiązania zastosowane w ramach systemu zarządzania i wdrażania programu operacyjnego zapewniają realizację założeń polityk horyzontalnych przez zdecydowaną większość projektów. 6 projektów ma pozytywny wpływ na promowanie równości szans mężczyzn i kobiet. Wyłącznie dwa projekty wybrane do analizy case study nie promują przedmiotowej polityki. W pozostałych projektach promowanie równości szans mężczyzn i kobiet przejawia się poprzez następujące zapisy²⁸:

- „Organizowane nabory będą uwzględniać i dodatkowo premiować wnioski grantobiorców, które uwzględniają realizację zasady równości szans – jeżeli grantobiorca udowodni, że planowana usługa pozytywnie wpływa na realizację tej zasady otrzyma dodatkowe punkty. Oddziaływanie na realizację tej polityki nie ma w tym przypadku co prawda wymiaru bezpośredniego, nie mniej możliwość uzyskania w ramach oceny dodatkowych punktów z tego tytułu będzie działać motywująco na grantobiorców – będą skłonni uwzględniać realizację tej zasady w ramach przygotowywanych przez siebie projektach, tym samym zwiększając swoje szanse na otrzymanie grantu. Jednocześnie w ramach oceny wniosków

²⁸ Zapisy pochodzą z wniosków o dofinansowanie projektów wybranych do analizy case study.

prowadzona będzie analiza składanych wniosków pod kątem spełniania wymaganego minimum w odniesieniu do polityk horyzontalnych”.

- „Do regulaminu pracy wprowadzone zostaną dodatkowe zapisy uwzględniające stosowane w prowadzonej działalności zasady równości szans. Co prawda ,nie jest tak, że praktyka obecnie prowadzonej działalności nie uwzględnia tej zasady, nie mniej jej faktyczne przestrzeganie przybierze w tym przypadku sformalizowany charakter wynikający wprost z Regulaminu pracy”.
- „Projekt realizować będzie zasadę "gender mainstreaming", zgodnie z którą kobiety i mężczyźni w równym stopniu będą korzystać z efektów projektu. Wszystkie grupy docelowe będą miały równy dostęp do zmodernizowanej infrastruktury bez ograniczeń wynikających ze stereotypów płci”.
- „Projekt na poszczególnych etapach implementacji w żaden sposób nie dyskryminuje ze względu na płeć. Podczas jego realizacji nie przewiduje się jakiegokolwiek zróżnicowania, wyłączenia lub ograniczenia ze względu na płeć. Zapewnienie przy realizacji projektu równego dostępu do procesów decyzyjnych dla kobiet i mężczyzn nie będzie prowadzić do dyskryminacji na rynku pracy”.
- „W ramach realizacji projektu nie będą realizowane żadne działania mające charakter dyskryminujący ze względu na płeć, także wobec stron trzecich, np. dostawców czy wykonawców”.
- „Zastosowane w projekcie rozwiązania (doposażenie i rozbudowana powierzchnia obiektu) będą wykorzystywane przez wszystkich pracowników i dzieci na równych zasadach bez względu na płeć, ograniczając tym samym segregację na rynku pracy”.
- „Rozwój usług edukacji przedszkolnej umożliwi trwałe zwiększenie dostępu do zatrudnienia, rozwoju kariery, umożliwi godzenie życia zawodowego i prywatnego. Projekt, na każdym etapie jego realizacji uwzględnia i propaguje równość szans mężczyzn i kobiet oraz punkt widzenia płci. Z powstałej w ramach projektu infrastruktury będą mogli na równych warunkach skorzystać dzieci obojga płci”.
- „Podczas naboru na wolne stanowisko zostanie zastosowana promocja punktowa dla kobiet bądź mężczyzn powracających na rynek pracy po urlopie macierzyńskim lub ojcowskim. Po spełnieniu kryteriów merytorycznych naboru, ta grupa osób będzie miała pierwszeństwo w podjęciu pracy. Sposób naboru jest wyrazem równego traktowania płci i przyczynia się do zwiększenia udziału kobiet i mężczyzn w zatrudnieniu, zwłaszcza w grupach, które mają utrudnione wejście na rynek pracy, spowodowane opieką nad dzieckiem. Jednocześnie

ogranicza segregację na rynku pracy oraz zwalcza stereotypy związane z płcią, promując tę osobę, która podjęła się obowiązków związanych z opieką nad dzieckiem”.

- „Zarządzanie projektem będzie prowadzone w oparciu o zasadę równości szans na rynku pracy, tak dla mężczyzn, jak i dla kobiet. Personel oraz eksperci pracujący na rzecz projektu, niezależnie od płci otrzymają jednakowe warunki pracy i płacy na danym stanowisku. Miejsca pracy powstałe po realizacji projektu zostaną obsadzone na podstawie planowanych do przeprowadzenia otwartych konkursów na dane stanowisko. W ramach realizacji projektu nie będą realizowane żadne działania mające charakter dyskryminujący ze względu na płeć, także wobec stron trzecich, np. dostawców czy wykonawców”.

Wszystkie studia przypadku charakteryzują się pozytywnym oddziaływaniem w zakresie zasady niedyskryminacji (w tym niedyskryminacji ze względu na niepełnosprawność), co świadczy o wysokim poziomie efektywności zastosowanych procedur i rozwiązań. Realizacja zasady niedyskryminacji w analizowanych projektach przejawia się w następujących zapisach²⁹:

- „Organizowane nabory będą uwzględniać i premiować projekty grantobiorców, które uwzględniają realizację zasady niedyskryminacji – jeśli grantobiorca udowodni w ramach składanego wniosku, że planowana usługa pozytywnie wpływa na realizację tej zasady, otrzyma dodatkowe punkty. Oddziaływanie na realizację tej polityki nie ma w tym przypadku co prawda wymiaru bezpośredniego, nie mniej możliwość uzyskania w ramach oceny dodatkowych punktów z tego tytułu będzie działać motywująco na grantobiorców. Jednocześnie w ramach oceny wniosków prowadzona będzie analiza przedkładanych wniosków pod kątem spełniania wymaganego minimum w odniesieniu do polityk horyzontalnych”.
- „Projekt sprzyja wyrównywaniu szans mieszkańców obszarów wiejskich w dostępie do obiektów edukacyjnych o odpowiednim standardzie technicznym oraz wpływa na podniesienie poziomu i jakości ich życia. Ponadto projekt przeciwdziała dyskryminacji rodziców, w tym kobiet, która przejawia się w fakcie ograniczonej możliwości podjęcia przez nich aktywności zawodowej w przypadku posiadania dzieci z niepełnosprawnościami. Termomodernizacja budynku, w którym zlokalizowana jest szkoła specjalna umożliwia opiekunom godzenie życia zawodowego z życiem prywatnym; budynek internatu daje możliwość równego dostępu młodzieży do edukacji, w szczególności z terenów wiejskich”.

²⁹ Zapisy pochodzą z wniosków o dofinansowanie projektów wybranych do analizy case study.

- „Realizacja projektu przebiegać będzie z zachowaniem zasady niedyskryminacji ze względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę lub pochodzenie etniczne, wyznawaną religię lub światopogląd, orientację seksualną, czy miejsce zamieszkania. W dostępie do infrastruktury objętej projektem nie będą stosowane kryteria dyskryminacyjne– wszystkie grupy społeczne będą miały do niej dostęp na równych zasadach. Realizacja inwestycji przebiegać będzie zgodnie z zasadą uniwersalnego planowania”.
- „Projekt zakłada zastosowanie usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami: budowę podjazdu do budynku dla osób z niepełnosprawnościami; dobudowę łącznika celem umożliwienia przemieszczania się osobom niepełnosprawnym między budynkami; przebudowa łazienki na parterze dla osób z niepełnosprawnościami(montaż poręczy/uchylni dla osób z niepełnosprawnościami, poręczy z trzema punktami mocowania dla osób z niepełnosprawnościami, opuszczanego siedziska prysznicowego); zakup wyposażenia IT dostosowanego dla osób z niepełnosprawnościami(zestaw komputerowy posiadający między innymi: klawiaturę dla osób słabowidzących, syntezytor mowy, trackball)”.
- „Wykonana w ramach projektu infrastruktura gwarantuje dostęp osób z niepełnosprawnościami poprzez wykonanie podjazdu oraz dostosowanie budynku do poruszania się przez osoby z niepełnosprawnościami (budynek jednokondygnacyjny, wc dla osób z niepełnosprawnościami). Na podstawie powyższego uznać można, że projekt pozytywnie wpływa na kwestię równości szans i realizuje jej założenia”.
- „Racjonalne usprawnienia dla osób z niepełnosprawnościami w ramach projektu dotyczą następujących elementów: 1. Wszelkiego rodzaju oznakowania kierunku ruchu w obiekcie, który jest przedmiotem realizacji projektu zostaną wykonane również w języku Braille’a 2. Elementem promocji oraz informowania grup odbiorców o ofercie powstałej w ramach projektu będzie strona internetowa poświęcona ofercie powstałej w wyniku projektu. Zostanie ona wykonana w standardzie WCAG (Web Content Accessibility Guidelines), który jest wypracowanym zbiorem reguł przygotowywania treści internetowych dla osób niedowidzących, niedosłyszących i upośledzonych mentalnie”.
- „W ramach projektu zastosowane zostaną rozwiązania odpowiadające na potrzeby osób z niepełnosprawnościami: na parkingu zaplanowano jedno miejsce parkingowe dla osób z niepełnosprawnościami- koszt kwalifikowany. Przy budynku zaplanowano podjazd dla osób z niepełnosprawnościami (koszt niekwalifikowany)”.
- „W planowane formy wsparcia zostanie włączony od początku projektu mechanizm zapobiegania dyskryminacji. Będzie polegał na uwzględnieniu w procesie kształtowania IPD

ścieżek rozwoju analizy sytuacji środowiskowej uczestników (społeczno-kulturowej), przede wszystkim z perspektywy płci, wieku, niepełnosprawności (zadania Doradcy zawodowego, Psychologa). W ten sposób kolejne formy wsparcia i działania personelu będą uwzględniały już zidentyfikowane praktyczne rozwiązania minimalizujące czynniki dyskryminujące dla danej osoby”.

Procedury i rozwiązania zastosowane w ramach zarządzania i wdrażania programu operacyjnego zapewniły również realizację zasady zrównoważonego rozwoju, która przejawia się poprzez następujące zapisy³⁰:

- „W ramach projektu wdrożony zostanie system w ramach którego uwzględniany będzie aspekt ekologiczny: planowany do zakupu sprzęt/wyposażenie będzie wybierane z uwzględnieniem aspektów energooszczędności, materiału wykonania, czy możliwości ponownego przetworzenia wykorzystanego materiału/surowca; planowane jest zminimalizowanie papierowej dokumentacji projektowej do niezbędnego minimum; planuje się realizację usług konsultacyjnych m.in. w formie elektronicznej i telefonicznej, pozwalających na zmniejszenie konieczności dotarcia grantobiorców do miejsc realizacji projektu po uzyskaniu informacji czy doradztwo”.
- „Realizacja przedsięwzięcia przeciwdziałać będzie niekorzystnym zmianom klimatu oraz wpłynie na poprawę stanu powietrza. Potwierdzeniem powyższego są wskaźniki produktu i rezultatu w postaci efektów energetycznych”.
- „Projekt propaguje jeden z celów Wspólnoty - ochrona i poprawa jakości środowiska naturalnego określonego w art. 11 Traktatu o funkcjonowaniu UE i zakłada racjonalne i efektywne wykorzystanie nieodnawialnych zasobów naturalnych. Inwestycja nie narusza w żaden sposób polityki w dziedzinie zmian klimatycznych czy utraty różnorodności biologicznej”.
- „Rozbudowę i doposażenie ośrodka edukacji ekologicznej zwiększy się dostępność do form ochrony przyrody poprzez zwiększenie miejsc noclegowych i zwiększenie powierzchni żywieniowej (stołówka i kuchnia) w miejscu wypoczynku i edukacji dzieci i młodzieży”.
- „Minimalizacja wpływu na środowisko przejawia się poprzez wkomponowanie obiektu w istniejący układ urbanistyczny szkoły podstawowej. Projektowana rozbudowa jest zharmonizowana z architekturą istniejącej szkoły oraz sali gimnastycznej. Projekt uwzględnia kontekst otoczenia zarówno krajobrazowego, kulturowego i społecznego. Projekt poprzez

³⁰ Zapisy pochodzą z wniosków o dofinansowanie projektów wybranych do analizy case study.

rozbudowę istniejącego budynku przyczynia się do powstrzymywania rozpraszania zabudowy, a tym samym do ograniczenia kosztów związanych m. in. z uzbrojeniem terenów, usługami komunikacyjnymi i środowiskowymi”.

- „Pozytywny wkład projektu w zrównoważony rozwój polega na interwencji budowlanej na zdegradowanych terenach zabytkowych. Przywrócenie ich pierwotnej funkcji, podniesienie estetyki i atrakcyjności turystycznej jest niezwykle istotne z uwagi na fakt, że zdegradowany teren jest wyjątkowo cenny dla przestrzeni miejskiej i stanowi dziedzictwo kulturowe”.
- „Poprzez zachowanie cennych gatunków drzew oraz nasadzenia roślinności rodzimej wzmocnione zostaną walory filtracyjne obszaru, co przyczyni się do poprawy jakości powietrza; podkreśla się, że projekt jest zlokalizowany w strefie, dla której notuje się przekroczenia dopuszczalnych norm jakości powietrza – zgodnie z wynikami klasyfikacji stref, przeprowadzonej w ramach wojewódzkiej rocznej oceny jakości powietrza za rok poprzedni, wykonanej przez wojewódzki inspektorat ochrony środowiska, dla strefy dolnośląskiej, dla której notuje się przekroczenia dopuszczalnych norm jakości powietrza w zakresie: klasa C: PM10, ozon, As, benzo(a)piren; klasa D2:ozon”.
- „Poprzez uporządkowanie istniejącej roślinności oraz nasadzenia roślinności rodzimej, projekt przyczyni się do absorpcji hałasu i poprawi warunki akustyczne na terenie obszaru zdegradowanego”.
- „Projekt wpływa na zmniejszenie spływu powierzchniowego wody – realizacja projektu przyczynia się do zatrzymania bądź zmniejszenia spływu powierzchniowego wody – planowane nasadzenia zwiększające retencyjność obszaru wpłyną na zmianę mikroklimatu otoczenia przez poprawę lokalnego bilansu wodnego; dodatkowa zieleń wpłynie na zwiększenie retencji wody zarówno w przypowierzchniowej warstwie gruntu, jak i w samej biomacie roślinnej; dzięki temu opóźnieniu ulegnie odpływ wód opadowych z tego terenu, w szczególności z powierzchni utwardzonych”.
- „Projekt zakłada realizację działań aktywizacyjnych upowszechniających zasadę zrównoważonego rozwoju. W ramach realizacji wsparcia omawiane będą między innymi kwestie związane z oszczędzaniem energii i zasobów, a także ochroną środowiska naturalnego przed substancjami i materiałami stosowanymi współcześnie w przemyśle m.in. górniczym, energetycznym, informatycznym, maszynowym”.

Z kolei najrzadziej promowaną zasadą jest zasada partnerstwa, której realizację zidentyfikowano wyłącznie w dwóch projektach, gdzie (zgodnie z zapisami z wniosków o dofinansowanie)³¹:

- „Projekt realizowany będzie w partnerstwie na podstawie zawartej umowy partnerskiej”.
- „Partnerstwo zainicjowano przed złożeniem wniosku. Partnerzy uczestniczyli w jego przygotowaniu - nie podlegają wykluczeniu z możliwości otrzymania dofinansowania i spełniają wymogi w zakresie braku powiązań”.

Warto również zwrócić uwagę, że realizatorzy projektów wybranych do analizy case study, współfinansowanych ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020, wysoko oceniają poziom świadomości pracowników instytucji w zakresie stosowania zasad horyzontalnych. Jednocześnie do przydatnych źródeł związanych z polityką horyzontalną beneficjenci zaliczyli: publikacje dot. stosowania zasad horyzontalnych, informacje na stronach internetowych Programu, szkolenia i spotkania informacyjne oraz możliwość skorzystania z konsultacji internetowych. Natomiast niejednoznacznie oceniona została treść zakładki „Często zadawane pytania”³² na stronie internetowej Programu.

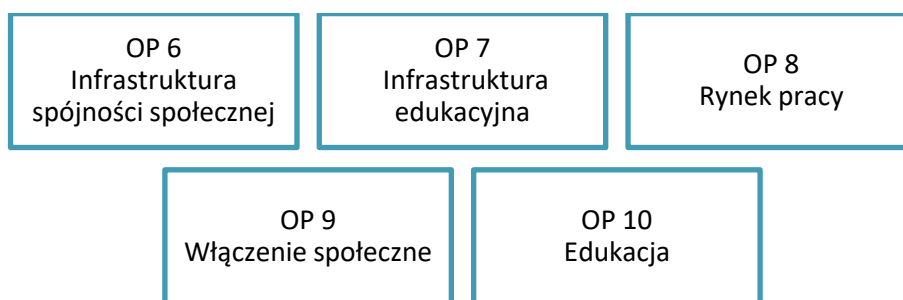
³¹ Zapisy pochodzą z wniosków o dofinansowanie projektów wybranych do analizy case study.

³² <http://rpo.dolnyslask.pl/o-projekcie/punkty-informacyjne-3/czesto-zadawane-pytania/>

7. POLITYKI HORYZONTALNE NA ETAPIE WYBORU PROJEKTÓW

Pytanie badawcze: Czy system wyboru i oceny projektów posiada mechanizmy umożliwiające dofinansowanie tylko projektów zgodnych z zasadami horyzontalnymi? Czy system wyboru i oceny projektów premiuje projekty przyczyniające się do realizacji celów danej polityki horyzontalnej?

Pomimo, że zasady równości szans i niedyskryminacji oraz równości płci są stosowane dla całego Programu oraz całej polityki spójności na lata 2014-2020, w ramach RPO WD 2014-2020 istnieją osie priorytetowe, które w szczególny sposób uwzględniają te zasady. Należy do nich zaliczyć:

Podobnie, jak w przypadku zasad równości szans i niedyskryminacji, również w odniesieniu do zasady zrównoważonego rozwoju wskazać można osie priorytetowe, które w szczególny sposób przyczyniają się do realizacji zasady. Są to:

Jak już jednak wspomniano, zasada zrównoważonego rozwoju, jako zasada horyzontalna w bieżącej perspektywie finansowej powinna znajdować odzwierciedlenie we wszystkich projektach współfinansowanych ze środków UE. W ramach krajowych i regionalnych programów operacyjnych zasada zrównoważonego rozwoju stanowi obligatoryjny element, w który powinny wpisywać się współfinansowane ze środków unijnych projekty, niezależnie od podejmowanej tematyki. Sposób uwzględnienia zasady stanowi jeden z obligatoryjnych elementów wniosku o dofinansowanie projektu, brany pod uwagę w ramach procedury oceny. Projekty powinny być względem zasady zrównoważonego rozwoju co najmniej neutralne. Negatywne oddziaływanie na tę zasadę uniemożliwia dofinansowanie danego przedsięwzięcia.

Na poziomie Programu zastosowano kryteria, których spełnienie warunkuje uzyskanie dofinansowania. System wyboru projektów zawiera tym samym elementy, które gwarantują wybór

przedsięwzięć zapewniających zgodność z zasadami horyzontalnymi. W ramach EFRR spełnianie zasad równości płci oraz równości szans i niedyskryminacji uznano za kryterium obligatoryjne, weryfikowane na etapie oceny merytorycznej. W ramach EFS zasady te stanowią kryterium horyzontalne. Dodatkowo, w niektórych naborach wniosków o dofinansowanie, w ramach wybranych typów projektów współfinansowanych ze środków EFS dostępność dla osób z niepełnosprawnością jest kryterium premiowanym – dodatkowym³³. Zasada zrównoważonego rozwoju w ramach projektów współfinansowanych ze środków EFRR jest weryfikowana na poziomie oceny formalnej oraz merytorycznej. Weryfikacji podlegają dokumenty przedłożone przez wnioskodawcę w zakresie prawidłowości procedur oceny oddziaływania na środowisko oraz deklaracje wystawiane przez organy wyznaczone do monitorowania obszarów Natura 2000 i za gospodarkę wodną. Uzyskanie pozytywnej oceny w tym zakresie jest obligatoryjne w celu korzystania ze wsparcia w ramach Programu. Dodatkowe punkty przyznawane są za podejmowanie działań mających na celu ochronę środowiska w szerszym zakresie, niż przewidziano to w przepisach krajowych i wspólnotowych³⁴. W przypadku projektów dofinansowanych ze środków EFS spełnianie zasady oceniane jest na etapie oceny formalno-merytorycznej lub merytorycznej – (w zależności od konkursu)– w ramach kryteriów horyzontalnych³⁵.

Tabela 3. Poziom oceny spełniania przez wniosek o dofinansowanie zasad horyzontalnych w ramach EFRR

	Zrównoważony rozwój	Równość płci	Równość szans i niedyskryminacja
Kryteria formalne	X		
Kryteria merytoryczne	X	X	X
Kryteria dostępu	X	X	X
Kryteria horyzontalne	X	X	X
Kryteria premiujące	X	X	X

Źródło: opracowanie własne na podstawie Kryteriów wyboru projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020, stanowiących załącznik nr 3 do Szczegółowego opisu osi priorytetowych RPO WD 2014-2020 z dn. 25 listopad 2019 r.

Tabela 4. Poziom oceny spełniania przez wniosek o dofinansowanie zasad horyzontalnych w ramach EFS

	Zrównoważony rozwój	Równość płci	Równość szans i niedyskryminacja
Kryteria formalne	X		
Kryteria merytoryczne	X	X	

³³ Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 za rok 2018, s. 56.

³⁴ Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 za rok 2016, s. 50.

³⁵ Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 za rok 2016, s. 50.

	Zrównoważony rozwój	Równość płci	Równość szans i niedyskryminacja
Kryteria dostępu	X	X	X
Kryteria horyzontalne	X	X	X
Kryteria premiujące	X	X	X

Źródło: opracowanie własne na podstawie Kryteriów wyboru projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020, stanowiących załącznik nr 3 do Szczegółowego opisu osi priorytetowych RPO WD 2014-2020 z dn. 25 listopad 2019 r.

Informacja o konieczności wzięcia pod uwagę zasad horyzontalnych na etapie ustalania kryteriów wyboru projektów znalazła odzwierciedlenie w Opisie Funkcji i Procedur Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014-2020³⁶.

Przedstawiciele IZ RPO WD 2014-2020, IP RPO WD 2014-2020 oraz eksperci oceniający wnioski wskazali, że system wyboru i oceny wniosków jest ich zdaniem czytelny i jasny. Dofinansowania nie otrzymają wnioski, które zakładają negatywny wpływ na zasady polityk horyzontalnych. Mogą one co najwyżej wskazać na stosunek neutralny, dzięki czemu do dofinansowania wybierane są te projekty, które są zgodne z zasadami horyzontalnymi. Pojawiły się jednak głosy ekspertów oceniających wnioski, którzy wskazali, że potrzebne jest określenie pełnego zestawu wskaźników uwzględnienia zasad horyzontalnych, które dadzą pewność, że wnioskodawca zamierza realnie odnieść się do tych zasad.

Eksperti zgromadzeni na panelu ekspertów wskazali, że pomimo, iż system wyboru i oceny projektów działa sprawnie i dobrze określa kryteria, które musi spełnić wniosek, zdarza się, że część wniosków (przygotowywanych przez firmy consultingowe), tworzona jest z szablonów. Oznacza to, że zapisy dotyczące zachowania zasad polityk horyzontalnych powielają się oraz nie są dostosowane do konkretnych projektów. Zdaniem badanych ekspertów tym samym beneficjenci niekiedy nie zdają sobie również sprawy z zapisów, jakie znalazły się w ich wnioskach, co w późniejszym czasie przynosi problemy w realizacji założeń z tym związanych.

Faktycznie, a oceniałem wiele wniosków o dofinansowanie, zauważyłem, że firmy consultingowe, najczęściej korzystają z przygotowanych wcześniej „formułek”

³⁶ Opis Funkcji i Procedur Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020, wersja 6.0, Wrocław, kwiecień 2019 r., Załącznik do Uchwały nr 673/VI/19 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 29 kwietnia 2019 r., s. 55.

związanych z politykami horyzontalnymi. Oznacza to, że kopiują te same zdania do większości wniosków o dofinansowanie.

Źródło: Panel ekspertów.

Z drugiej jednak strony wskazano, że spełnienie zasad polityk horyzontalnych przy niektórych typach projektu mogło by być problematyczne, np. spełnienie zasady zrównoważonego rozwoju w projektach miękkich, informatycznych. Niemniej jednak w tego typu sytuacjach należy wskazać, że projekt posiada neutralny wpływ na te zasady – co bywa wskazywane podczas poprawy składanych wniosków o dofinansowanie. Tym samym, należy podkreślić, że spełnienie zasad polityk horyzontalnych jest obligatoryjne, a system wyboru i oceny projektów (w tym poprzez możliwość wykazania neutralnego wpływu projektu na ich realizację) posiada mechanizmy umożliwiające dofinansowanie tylko projektów zgodnych z zasadami horyzontalnymi. Wszelkie niejasności w tym zakresie weryfikowane są już na etapie oceny formalnej.

Żaden z realizatorów projektów wybranych do analizy case study nie wskazał na konieczność modyfikacji pierwotnych założeń dotyczących realizacji projektu ze względu na konieczność uwzględnienia zasad horyzontalnych. Informacje te zostały potwierdzone badaniami jakościowymi, gdzie podczas indywidualnych wywiadów pogłębionych żaden z respondentów nie wskazał, że zdarzyło się, aby planowane działania były błędne, tzn. nie odnosiły się do właściwych zasad dotyczących polityk horyzontalnych. Może to świadczyć o odpowiednich materiałach informacyjnych dot. realizacji zasad horyzontalnych, przy czym jak wykazano powyżej, istnieją odpowiednie mechanizmy, które są w stanie zidentyfikować ewentualne problemy już na etapie oceny formalnej.

8. POLITYKI HORYZONTALNE NA ETAPIE WDRAŻANIA INTERWENCJI

Pytanie badawcze: Z jakim rodzajem wyzwań związanych z wdrażaniem zasad horyzontalnych miały do czynienia podmioty zarządzające i wdrażające program? Jak sobie z nimi radziły?

Na etapie wdrażania Programu zaobserwowano następujące trudności odnoszące się do zasad horyzontalnych:

- Rezygnacja kobiet z pracy zawodowej i rozwoju w celu poświęcenia się życiu rodzinnemu;
- Defaworyzowanie (w tym defaworyzowanie wielokrotne) pewnych grup (przede wszystkim kobiet oraz osób z niepełnosprawnościami) z uwagi na głęboko zakorzenione stereotypy (problem dotyczył szczególnie sytuacji na rynku pracy, tj. przez pracodawców oraz współpracowników);³⁷;

W celu przeciwdziałania zidentyfikowanym trudnościom podjęto działania zaradcze prowadzące się do:

- Podjęcia działań zwalczających negatywne zjawiska na rynku pracy związane z płcią i niepełnosprawnością (np. zjawisko feminizacji pewnych zawodów);
- Podjęcia działań ułatwiających osobom zatrudnionym łączenia życia zawodowego z prywatnym;
- Promowania równego wynagrodzenia za taką samą pracę;
- Organizacji staży i szkoleń dla osób z grup dyskryminowanych na rynku pracy w celu przeciwdziałania dezaktualizacji ich kwalifikacji;
- Promowania przedsiębiorczości i samozatrudnienia;
- Zapewnienia doradztwa zawodowego osobom z grup defaworyzowanych;
- Zatrudnienia personelu projektowego świadomego konieczności przestrzegania zasad równości szans i niedyskryminacji oraz równości płci;
- Dostosowania form wsparcia oraz warunków, w jakich odbywa się wsparcie, do potrzeb osób z niepełnosprawnościami;
- Promowania idei równości szans i niedyskryminacji wśród pracodawców³⁸.

³⁷ Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 za lata 2014-2015, s. 18.

³⁸ Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 za lata 2014-2015, s. 18-19.

Z przeprowadzonych wywiadów wynika, że eksperci, beneficjenci i przedstawiciele instytucji odpowiedzialnych za zarządzanie i wdrażanie Programu nie wskazywali na większe problemy związane z wdrażaniem zasad horyzontalnych. Jedną z kwestii problemowych była kwalifikowalność wydatków w projektach infrastrukturalnych związanych ze stosowaniem zasad niedyskryminacji. Przy projektach związanych z pomocą publiczną zakres wydatków kwalifikowalnych jest precyzyjnie określony, a wydatki związane z realizacją ww. zasady uznane byłyby za koszty niekwalifikowalne. Jednak poprzez konsultacje z Ministerstwem Rozwoju udało się rozwiązać problem, a wydatki te mogły zostać ostatecznie uznane za kwalifikowalne w ramach pomocy deminimis.

W przypadku badania metodą case study zdecydowana większość beneficjentów (6 na 8) nie wskazała problemów związanych z wdrażaniem zasad horyzontalnych. Pozostali realizatorzy projektów wybranych do case study wskazali na trudności związane z: weryfikacją wskaźników odnoszących się do zasad horyzontalnych, niskim poziomem wiedzy na temat zasad horyzontalnych oraz koniecznością monitorowania wdrożenia zasad horyzontalnych.

Warto również zwrócić uwagę, że zdaniem większości Beneficjentów, których projekty charakteryzowały się wysokim poziomem skuteczności, zarówno obciążenie administracyjne, jak również poniesione koszty były niewielkie lub optymalne w stosunku do osiągniętych efektów, w związku z tym nie stanowiły wyzwania związanego z wdrażaniem zasad horyzontalnych.

9. POLITYKI HORYZONTALNE NA ETAPIE MONITOROWANIA I KONTROLI INTERWENCJI

9.1. SYSTEM MONITOROWANIA I KONTROLI

Pytanie badawcze: W jaki sposób realizacja zasad horyzontalnych jest monitorowana na poziomie poszczególnych projektów? Czy system kontroli posiada narzędzia umożliwiające weryfikację przestrzegania polityki horyzontalnej na etapie realizacji projektu oraz w okresie jego trwałości?

Analiza zapisów Roczego Planu Kontroli pozwala na stwierdzenie, że system kontroli RPO WD 2014-2020 zawiera narzędzia pozwalające kontrolować:

- Faktyczne dostarczenie produktów bądź usług do siedziby beneficjenta;
- Adekwatność dostarczonych produktów bądź usług do ich specyfikacji ujętej we wnioskach o płatność;
- Rzeczywiste poniesienie zadeklarowanych wydatków;
- Zgodność wydatków z zasadami unijnymi, krajowymi i programowymi;
- Podwójne ponoszenie wydatków (w ramach kontroli krzyżowych horyzontalnych);
- Sprawdzenie trwałości projektu po jego zakończeniu w myśl art. 72 rozporządzenia ogólnego;
- Prawdliwość udzielania zamówień publicznych³⁹.

W celu realizacji powyższych zamierzeń przewidziano kontrolę na miejscu realizacji projektu, bądź na dokumentach. Mogą one przybrać formę kontroli planowych, jak również kontroli doraźnych⁴⁰.

Przeprowadzenie kontroli pogłębionej w przypadku projektu skierowanego do uczestników obejmuje badanie kwalifikowalności poszczególnych uczestników. Kontrola taka może zostać przeprowadzona na każdym etapie realizacji projektu⁴¹. Metodyka przeprowadzania tego rodzaju kontroli zakłada objęcie weryfikacją dokumentacji (zaświadczeń, oświadczeń) świadczących o kwalifikowalności

³⁹ Roczny Plan Kontroli Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 na rok obrachunkowy 1 lipca 2019-30 czerwca 2020, przyjęty uchwałą nr 704/VI/19 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 8 maja 2019 r., s. 6-10.

⁴⁰ Roczny Plan Kontroli Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 na rok obrachunkowy 1 lipca 2019-30 czerwca 2020, przyjęty uchwałą nr 704/VI/19 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 8 maja 2019 r., s. 11.

⁴¹ Roczny Plan Kontroli Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 na rok obrachunkowy 1 lipca 2019-30 czerwca 2020, przyjęty uchwałą nr 704/VI/19 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 8 maja 2019 r., s. 19-20.

uczestników na próbie 5%⁴². Kontrola taka może zostać przeprowadzona w trybie doraźnym w każdym przypadku, gdy dane zamieszczone w systemie SL2014 odnośnie do uczestnika/uczestników danego projektu budzą zastrzeżenia.

Badanie prawidłowości udzielania zamówień publicznych obejmują dokumentację konkursową – m.in. treść zapytania ofertowego, treści opisu przedmiotu zamówienia oraz specyfikacji istotnych warunków zamówienia i oferty Wykonawcy, co pozwala na ujęcie w ramach kontroli spełnienia przez Wykonawcę elementów pozacenowych – np. klauzul społecznych i środowiskowych.

Warto wskazać również, że zakres rzeczowy kontroli w siedzibie beneficjenta zakłada uwzględnienie m.in. zagadnienia dotyczącego prawidłowości realizacji polityk horyzontalnych, w tym zasad równości szans i niedyskryminacji i równości płci⁴³.

Elementy nawiązujące do monitorowania zasad horyzontalnych w poszczególnych projektach oraz na poziomie programu znalazły również odzwierciedlenie w zapisach Opisu Funkcji i Procedur Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014-2020. Zgodnie z zapisami dokumentu *Wskaźniki obrazujące postęp realizacji RPO WD 2014-2020 są wprowadzane i przechowywane w SL2014. W stosownych przypadkach są gromadzone w podziale ze względu na płęć*⁴⁴.

Wskazać należy, że nie tylko w ramach sprawozdań rocznych, ale również w ramach informacji kwartalnej monitoruje się postęp realizacji Programu, w tym postęp realizacji poszczególnych zasad horyzontalnych. W ramach sprawozdań rocznych z wdrażania Programu, jak też w ramach sprawozdania końcowego należy zamieścić w przedkładanym dokumencie informacje obejmujące następujące kwestie:

- *Bariery/problemy w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz podjęte działania zaradcze;*
- *Najważniejsze informacje/wnioski dotyczące realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami zebrane przez IZ, IP*

⁴² Roczny Plan Kontroli Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 na rok obrachunkowy 1 lipca 2019-30 czerwca 2020, przyjęty uchwałą nr 704/VI/19 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 8 maja 2019 r., s. 20.

⁴³ Roczny Plan Kontroli Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 na rok obrachunkowy 1 lipca 2019-30 czerwca 2020, przyjęty uchwałą nr 704/VI/19 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 8 maja 2019 r., s. 27.

⁴⁴ Opis Funkcji i Procedur Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020, wersja 6.0, Wrocław, kwiecień 2019 r., Załącznik do Uchwały nr 673/VI/19 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 29 kwietnia 2019 r., s. 77.

lub IW w ramach złożonych przez beneficjentów wniosków o dofinansowanie projektu, kart oceny projektów, wniosków o płatność i wyników przeprowadzonych kontroli projektów;

- *Opis działań podjętych w poszczególnych obszarach realizacji PO (na przykład rynek pracy, edukacja, B+R, infrastruktura) przez IZ, IP lub IW, aby upowszechnić realizację zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;*
- *Wyniki badań ewaluacyjnych i analiz pozwalających na podsumowanie działań z zakresu realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami – o ile zostały przeprowadzone;*
- *Przykłady „dobrych praktyk” z wdrażania zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami na poziomie projektów i działań IZ, IP lub IW⁴⁵.*

Przestrzeganie polityk horyzontalnych badane jest również na poziomie weryfikacji deklaracji wydatków. Celem takiej weryfikacji jest sprawdzenie kwalifikowalności wydatków/kosztów w ramach projektów/priorytetów. Następnie sprawdzane jest czy wydatki te zostały dokonane zgodnie z celami Programu i przepisami prawa na poziomie krajowym, wspólnotowym oraz zgodnie z zasadami horyzontalnymi⁴⁶.

Reprezentanci KM (biorący udział w badaniu zrealizowanym metodą IDI) uznali, że monitoring realizacji zasad horyzontalnych w ramach RPO WD 2014-2020 na poziomie projektów jest wystarczający. Ponadto stwierdzili, że aktualny system kontroli jest wystarczający i zapewnia odpowiednie możliwości w zakresie weryfikacji przestrzegania tychże zasad. Jeden z respondentów badania zwrócił uwagę na konieczność monitorowania sytuacji osób z niepełnosprawnościami, w przypadku których istnieje zagrożenie, że polityka horyzontalna realizowana może być w bardziej ograniczonym zakresie. Stan ten związany jest z faktem, że kryteria wyboru projektów oraz wnioski o dofinansowanie nie precyzują liczby osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem oraz rodzaju niepełnosprawności, zawierając jedynie ogólne stwierdzenie, że grupa ta objęta zostanie wsparciem.

Regulamin nie określał wprost m.in. liczby dzieci z niepełnosprawnościami, które powinny zostać przyjętych do danej placówki. W regulaminie był tylko „miękki”

⁴⁵ Wytyczne w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020, MR/2014-2020/16(02), s. 20-21.

⁴⁶ Opis Funkcji i Procedur Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020, wersja 6.0, Wrocław, kwiecień 2019 r., Załącznik do Uchwały nr 673/VI/19 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 29 kwietnia 2019 r., s. 74.

zapis, związany z tym, że również dzieci z niepełnosprawnościami należy uwzględnić w tym projekcie. Efekt jest taki, że przy realizacji poszczególnych projektów okazuje się, że nie ma ani jednego dziecka [z niepełnosprawnością] albo tylko jedno na kilkadziesiąt.

Źródło: Badanie IDI.

Przedstawiciele Instytucji Zarządzającej biorący udział w wywiadach pogłębionych dodali, że monitoring realizacji zasad horyzontalnych jest realizowany kompleksowo z uwagi na fakt, że obowiązkiem każdego z opiekunów projektów jest sprawdzenie czy zasady horyzontalne są respektowane i przestrzegane, czego przejawem jest odpowiedni zapis we wnioskach o płatność. W przypadku, gdy we wniosku nie zawarto odpowiednich informacji, prowadzona jest weryfikacja i kontrola. Co więcej, w przypadku monitoringu realizacji zasad horyzontalnych stosowane są specjalne narzędzia – prócz podstawowych kryteriów i list stosowane są również szczegółowe listy oparte na standardach dostępności.

Zapis we wniosku o płatność musi być zawsze, on jest weryfikowany przez opiekuna. Natomiast jeżeli nie ma takiej informacji, to prosimy o jego uzupełnienie. Ewentualnie poprzez korektę, tj. na podstawie otrzymanych od beneficjenta informacji mailowych, opiekun ma prawo i obowiązek wpisania tych informacji do wniosku o płatność, w taki sposób, aby zagwarantować, że beneficjent ma pełną świadomość przestrzegania tych zasad.

Źródło: Badanie IDI.

Ponadto, stosowane w tym zakresie rozwiązania są wystarczające zarówno na etapie realizacji projektów, jak i w okresie ich trwałości, o czym świadczą opinie respondentów badania IDI. Zdaniem przedstawicieli IZ, IP oraz ZIT stan ten gwarantują obowiązkowe kontrole.

Na etapie realizacji projektów uwagę zwraca się na zapisy związane z politykami horyzontalnymi. Na późniejszym etapie, planowane są wizyty kontrolne w miejscu realizacji projektu, które gwarantują pełną weryfikację przestrzegania tych zasad.

W okresie trwałości projektu, również beneficjent gwarantuje, że będzie przestrzegał zasad horyzontalnych.

Źródło: Badanie IDI.

9.2. POSTĘPOWANIE W PRZYPADKU WYKRYCIA NARUSZENIA ZASAD HORYZONTALNYCH

Pytanie badawcze: Czy zdarzały się przypadki nieprzestrzegania w projektach polityk horyzontalnych, a jeśli tak, to w jakich obszarach nie były przestrzegane polityki horyzontalne? Jakie procedury są stosowane w przypadku stwierdzenia, iż w danym projekcie nie są przestrzegane zasady horyzontalne? Czy procedury te są skuteczne?

Respondenci badania oraz eksperci jednoznacznie stwierdzili, że w ramach RPO WD 2014-2020 nie zdarzyły się przypadki nieprzestrzegania polityk horyzontalnych w projektach. Zaznaczono, że w przypadku poszczególnych priorytetów Programu kryteria dotyczące zasad horyzontalnych nie były założone w identycznym zakresie, jednakże w przypadku wszystkich priorytetów były one obligatoryjnie realizowane.

Analizując wypowiedzi respondentów stwierdzić należy, że stan ten jest wynikiem odpowiednich kryteriów i założeń w kontekście polityk horyzontalnych oraz skutecznych narzędzi kontroli i monitoringu ich realizacji.

Nie odnotowano przypadków nieprzestrzegania zasad związanych z politykami horyzontalnymi. Dowiadywałam się w tej sprawie w kontroli i uzyskałam potwierdzenie.

Źródło: Badanie IDI.

Eksperci uczestniczący w panelu dodali, że sami beneficjenci Programu nie mieli problemu z przestrzeganiem zasad horyzontalnych, zdając sobie sprawę z potrzeby ich przestrzegania. Reprezentant KM biorący udział w badaniu IDI zaznaczył również, że beneficjenci dokładają starań, aby w odpowiedni sposób przygotować dokumentację projektową – mimo, że zdarzają się błędnie wykazane założenia bądź problemy z monitoringiem zasad horyzontalnych po stronie beneficjenta, błędy te są korygowane.

Jeśli chodzi o dokumenty, to są przygotowane w sposób prawidłowy. Oczywiście zdarzają się lekkie „potknięcia”, ale nie mają nic wspólnego z nieprzestrzeganiem tychże zasad. Natomiast jeżeli zasady nie są realizowane w odpowiedni sposób, to stanowi to jedną z podstawowych uwag do wniosku o płatność. A jeżeli widzimy, że zasady realizowane są w sposób niewystarczający, albo niejasny, albo czasem w ogóle beneficjent pomija i nie opisuje w jaki sposób realizuje te zasady, to zawsze mu o tym przypominamy i żądamy, aby uzupełnił wniosek w tym zakresie. Jednak nieprzestrzegania zasad horyzontalnych nie stwierdziłam w swojej pracy.

Źródło: Badanie IDI.

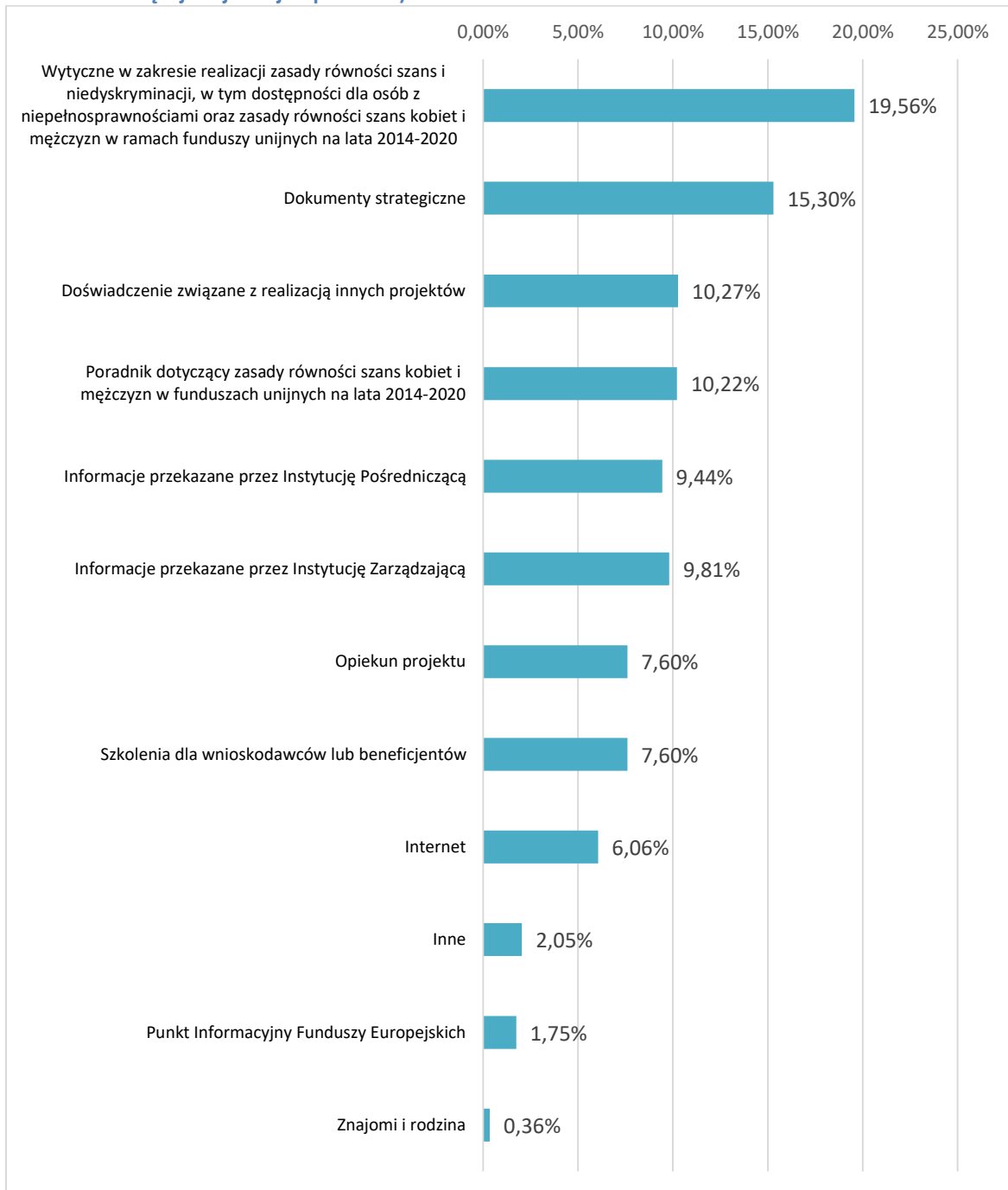
10. POLITYKI HORYZONTALNE W RAMACH DZIAŁAŃ INFORMACYJNO-PROMOCYJNYCH

10.1. ŹRÓDŁA WIEDZY O POLITYKACH HORYZONTALNYCH

Pytanie badawcze: Z jakich źródeł wnioskodawcy i beneficjenci najczęściej czerpią wiedzę na temat zasad horyzontalnych i ich stosowania?

Beneficjenci biorący udział w badaniu ilościowym wskazali, że swoją wiedzę na temat polityk horyzontalnych czerpali najczęściej z *Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020* (19,56%), które określają sposób realizacji tych dwóch zasad horyzontalnych. W dalszej kolejności beneficjenci korzystali z dokumentów strategicznych (15,30%) oraz *Poradnika dotyczącego zasady równości szans kobiet i mężczyzn w funduszach unijnych na lata 2014-2020* (10,22%). Co dziesiąty badany (10,27%) posiadał doświadczenie związane z realizacją innych projektów, dzięki czemu posiadał już wiedzę na temat polityk horyzontalnych i wdrażania ich w projektach. Do najrzadziej wykorzystywanych źródeł informacji należą Punkty Informacyjne Funduszy Europejskich (1,75%), znajomi i rodzina (0,36%) oraz inne źródła (2,05%), w ramach których wskazywano głównie na informacje pochodzące z instrukcji wypełniania wniosku o dofinansowanie oraz od firm konsultingowych sporządzających wnioski o dofinansowanie.

Wykres 1. Skąd czerpał(a) Pan(i) wiedzę na temat zasad horyzontalnych i ich stosowania? (możliwość zaznaczenia więcej niż jednej odpowiedzi)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami.

Eksperti zgromadzeni na panelu ekspertów wskazali, że beneficjenci korzystający z dokumentów strategicznych mogą mieć problemy z ustaleniem, która wersja dokumentu jest aktualna, co związane jest z wprowadzaniem szeregu zmian (dla przykładu SzOOP RPO WD 2014-2020 z dnia 25 listopada 2019 stanowi 48 wersję dokumentu).

[...] jeśli popatrzymy na dokumentację, to jest na pewno kilkaset takich dokumentów: jest program RPO, SzOOP, polityki horyzontalne, wytyczne. Takich dokumentów jest bardzo dużo. Jednak dokumenty te ewaluują i zawsze należy sprawdzić najaktualniejszą wersję. Jestem czynnym urzędnikiem, a czasem mam kłopot, żeby pozbiierać wszystkie niezbędne dokumenty. Dlatego rozumiem, że również wnioskodawcy mogą mieć z tym problem.

Źródło: Panel ekspertów.

Pytanie badawcze: W jaki sposób i na jakim poziomie, w ramach oferowanych form wsparcia, przekazywane są informacje na temat wymogu realizowania polityk horyzontalnych? Czy zapisy dotyczące stosowania polityk horyzontalnych zawarte w dokumentach ogólnych oraz dokumentacji konkursowej są łatwo dostępne, przejrzyste i zrozumiałe dla wnioskodawców?

Informacje dotyczące zasad horyzontalnych są dostępne na stronie internetowej RPO WD 2014-2020⁴⁷. Informacje dot. zasad dostępności dla osób z niepełnosprawnościami zgrupowane są w jednym miejscu (zakładka „Poznaj Fundusze Europejskie bez barier”)⁴⁸ oraz zawierają liczne odnośniki do źródeł zewnętrznych – zarówno aktów prawnych, jak i publikacji przedstawiających omawiane zagadnienia w przystępnej dla odbiorcy formie. Informacje dot. pozostałych polityk horyzontalnych umieszczone zostały w dokumentacji konkursowej – dostępnej również na ww. stronie. Zamieszczone na stronie internetowej Programu materiały zawierają liczne wizualizacje oraz materiały interaktywne, co pozwala na wybór takiej wersji prezentowanych treści, która odpowiada predyspozycjom odbiorcy. Zarówno treści, jak i architektura informacji oraz grafika strony „Portal Funduszy Europejskich” zostały specjalnie dostosowane do celów i potrzeb użytkowników. W ten sposób każdy Internauta ma pełny dostęp do zamieszczanych materiałów i funkcjonalności. Strona jest zgodna z międzynarodowymi Wytycznymi dla dostępności treści internetowych 2.0 (WCAG 2.0).

⁴⁷ <http://rpo.dolnyslask.pl/>.

⁴⁸ Serwis Regionalnego Programu Województwa Dolnośląskiego, rpo.dolnyslask.pl/o-projekcie/poznaj-fundusze-europejskie-bez-barier (dostęp: 10.12.2019).

Rysunek 1. Przykład infografiki zamieszczonej na stronie internetowej Programu

Źródło: rpo.dolnyślask.pl/o-projekcie/poznaj-fundusze-europejskie-bez-barrier (dostęp: 10.12.2019).

Analiza treści regulaminów poszczególnych konkursów dowiodła, że dokumenty te zawierają liczne odwołania do zasad horyzontalnych, m.in. poprzez:

- Wskazanie wśród podstaw prawnych wytycznych i innych dokumentów regulujących konieczność uwzględniania zasad horyzontalnych;
- Poczynienie zastrzeżenia, że przestrzeganie zasad jest konieczne nawet w przypadku stosowania kosztów ryczałtowych, niepodlegających kontroli;
- Uwzględnienie, wśród kosztów pośrednich kosztów związanych z wdrażaniem polityki równych szans.

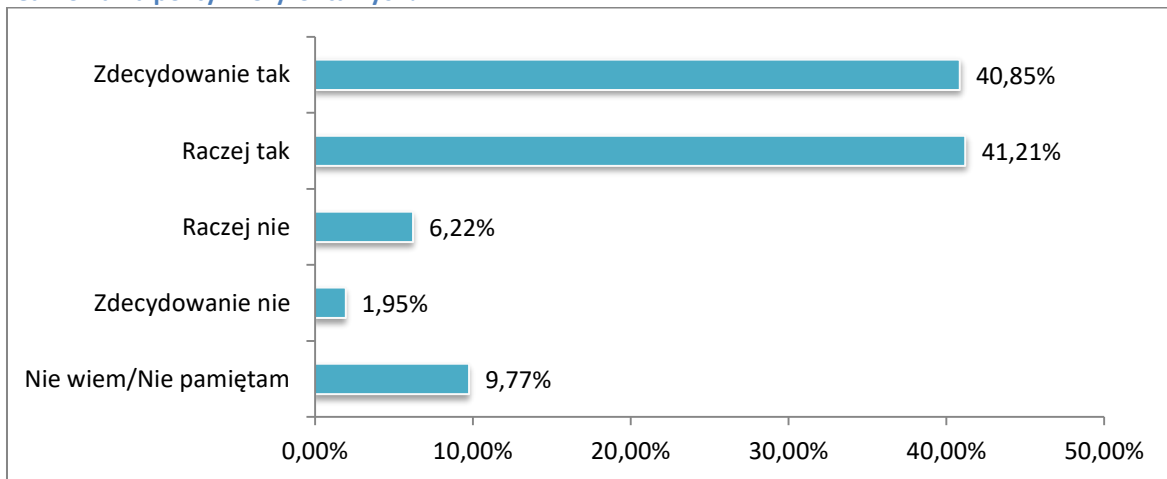
Odwołanie do polityk horyzontalnych znajduje się również w dokumencie Programu, Szczegółowym Opisie Osi Priorytetowych (załącznik nr 2 *Tabela wskaźników rezultatu bezpośredniego i produktu dla działań i poddziałań*, załącznik nr 3 *Kryteria wyboru projektów w ramach RPO WD 2014-2020 w zakresie EFRR*) oraz załącznik nr 8 *Plany działania w zakresie EFS wraz z kryteriami wyboru projektów*.

Informacje przekazywane są także podczas spotkań informacyjnych dla potencjalnych wnioskodawców gdzie omawiany jest także sposób składania i wypełniania wniosków o dofinansowanie. Z pytaniami dotyczącymi zasad polityk horyzontalnych można także zwrócić się do Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich, Instytucji Pośredniczącej oraz Instytucji

Zarządzającej (koordynatora równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami) zaś na etapie realizacji projektu - do opiekuna.

Zdecydowana większość przebadanych beneficjentów (82,06%) otrzymała informacje na temat wymogu realizowania polityk horyzontalnych. Informacje te przekazywane były w różny sposób i na różnych etapach – od przygotowywania się do stworzenia wniosku o dofinansowanie, poprzez tworzenie takiego dokumentu. 9,77% badanych wskazało, że nie pamięta, czy takie informacje otrzymali. Tym samym, udział respondentów, którzy stwierdzili brak otrzymania tego typu informacji wyniósł jedynie 8,17%.

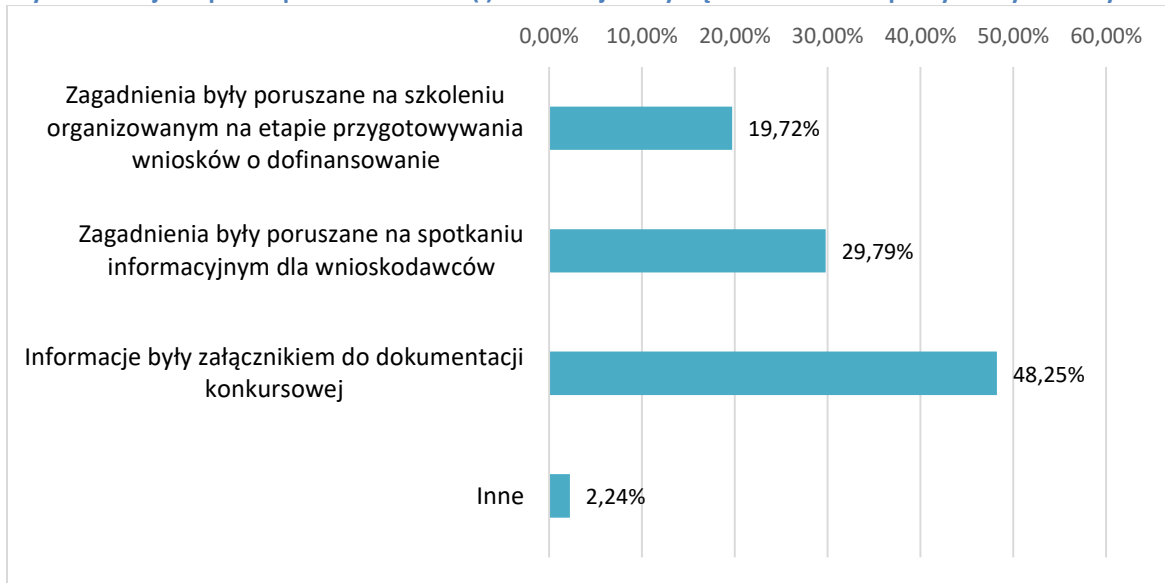
Wykres 2. Czy w ramach oferowanych form wsparcia otrzymywał(a) Pan(i) informacje na temat wymogu realizowania polityk horyzontalnych?

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami.

Najczęściej wykorzystywanym źródłem informacji na temat zasad polityk horyzontalnych jest załącznik do dokumentacji konkursowej – korzysta z niego niespełna połowa beneficjentów (48,25%). Duży odsetek badanych (29,79%) uczestniczył w spotkaniach informacyjnych dla wnioskodawców, gdzie poruszane były zagadnienia dotyczące zasad zrównoważonego rozwoju, niedyskryminacji i równości płci. Rzadziej niż co piąty beneficjent (19,72%) informacje o politykach horyzontalnych zdobywał podczas szkoleń na etapie przygotowania wniosku o dofinansowanie.

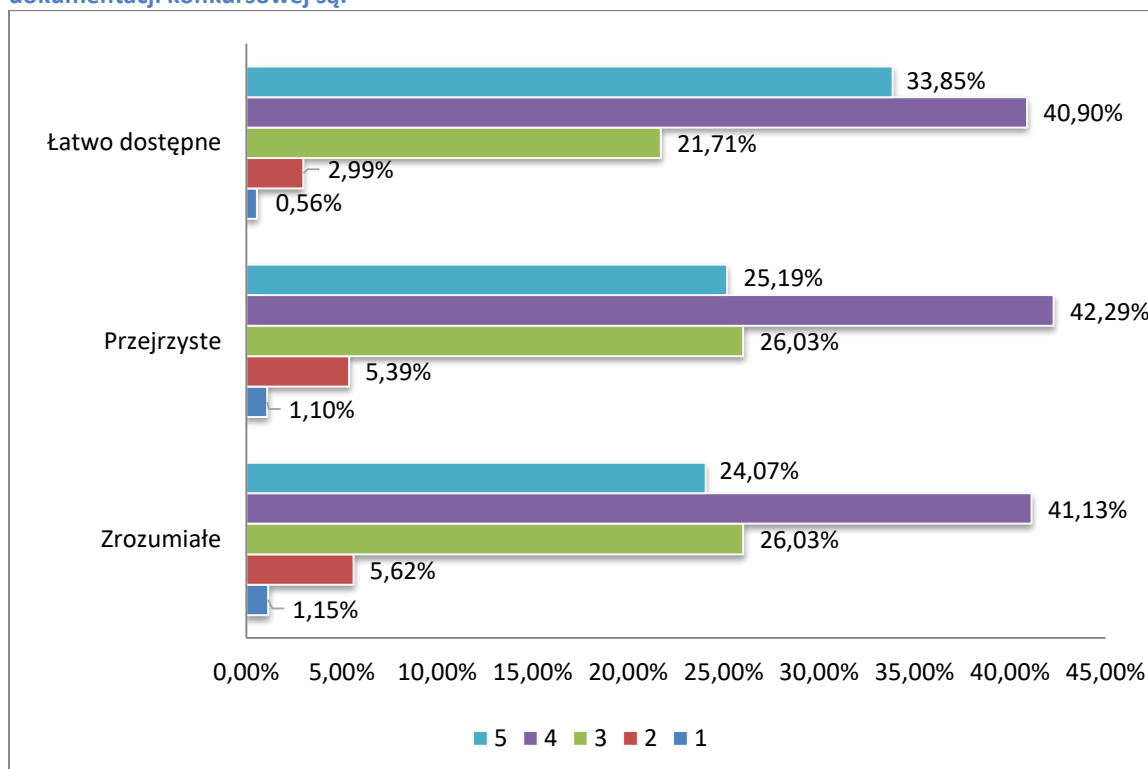
Wykres 3. W jaki sposób przekazano Panu(i) informacje dotyczące realizowania polityk horyzontalnych?”

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami.

Większość badanych beneficjentów wskazała, że zapisy dotyczące stosowania polityk horyzontalnych zawarte w dokumentach ogólnych i dokumentacji konkursowej są łatwo dostępne (m.in. na stronie internetowej RPO WD 2014-2020) – 74,75% wskazań, przejrzyste – 67,48% oraz zrozumiałe 65,20%, co wskazuje na dobre przygotowanie informacji na ten temat.

Wykres 4. W skali od 1 do 5 (gdzie „1” oznacza „zdecydowanie nie”, a 5 „zdecydowanie tak”) proszę ocenić, czy zapisy dotyczące stosowania polityk horyzontalnych zawarte w dokumentach ogólnych oraz dokumentacji konkursowej są:

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami.

Beneficjenci uczestniczący w indywidualnych wywiadach pogłębionych ocenili, że mieli wystarczający dostęp do informacji dotyczących wymogu realizowania zasad polityk horyzontalnych. Na ogół uznawano również, że informacje zawarte w regulaminach konkursów oraz dokumentach ogólnych były wystarczające w stopniu pozwalającym na sprawną realizację tychże zasad.

Większość badanych beneficjentów oceniła ponadto, że zapisy zawarte we wskazywanych dokumentach były przejrzyste i zrozumiałe, w związku z czym nie wymagały, ich zdaniem, żadnych zmian. Część respondentów zwróciła jednak uwagę na trudności w odbiorze informacji, które dla niektórych wnioskodawców mogą stanowić problem. Ich zdaniem zapisy powinny być prostsze, zrozumiałe dla każdego potencjalnego odbiorcy, mniej formalne i urzędowe.

Dostęp do informacji jest dobry. Jednak informacje na temat polityk horyzontalnych pisane są bardzo często bardzo trudnym językiem.

Źródło: Badanie IDI.

Kolejna sugestia dotyczyła ułatwień w zakresie pozyskiwania informacji poprzez Internet. Jeden z badanych respondentów stwierdził, że informacje na temat polityk horyzontalnych powinny być łatwiej dostępne z poziomu internetowej strony głównej dotyczącej RPO. W tej chwili wnioskodawcy opierają się głównie na wytycznych dotyczących stosowania polityk horyzontalnych oraz regulaminach konkursu, natomiast odczuwalna jest trudność w poszukiwaniu informacji za pomocą Internetu. Zaproponowano również, aby wnioskodawcom udostępniane były dobre praktyki w zakresie realizowania zasad horyzontalnych.

Dobrym rozwiązaniem jest podawanie konkretnych przykładów, tj. dobrych praktyk, które beneficjent będzie mógł wykorzystać i wdrożyć.

Źródło: Badanie IDI.

Przedstawiciele IZ, IP oraz ZIT, którzy wzięli udział w wywiadach IDI, przeważnie uznawali, że wnioskodawcy projektów realizowanych w ramach RPO WD 2014-2020 mieli wystarczający dostęp do informacji dotyczących wymogu realizowania zasad polityk horyzontalnych. Zdanie to podzielili także przedstawiciele Komitetu Monitorującego. Podczas rozmów podkreślono, że oprócz dostępu do materiałów w formie elektronicznej i drukowanej, wnioskodawcy mogli brać udział także w szkoleniach czy konferencjach poświęconych kwestii zasad horyzontalnych. Jak zauważono podczas jednej z rozmów, problem ze zrozumieniem zasad dotyczy niejednokrotnie tych wnioskodawców, którzy zlecają przygotowanie wniosków firmom zewnętrznym, nie pozyskując samodzielnie informacji na przedmiotowy temat.

Uważam, że wnioskodawcy mają wystarczający dostęp do informacji dot. wymogu realizowania polityk horyzontalnych. W regulaminie konkursu mamy rozdział poświęcony zasadom polityk horyzontalnych. Są tam też odniesienia do wytycznych i linki do stron internetowych (na których są wyraźne wskazówki w jaki sposób przestrzegać tychże zasad). Wskazane są strony zarówno naszej instytucji, jak i stron ministerialnych. Są też platformy, dzięki którym można się wymienić doświadczeniami. Uważam, że w sposób prawidłowy i rzetelny zagwarantowany jest dostęp do informacji dla wszystkich beneficjentów.

Źródło: Badanie IDI.

Ich zdaniem informacje zawarte w regulaminach konkursów oraz informacjach ogólnych były wystarczające dla przeciętnego odbiorcy, a same zapisy należy uznać za zrozumiałe. Podkreślono, że w sytuacji, gdy wnioskodawca ma problem ze zrozumieniem treści zawartych w dokumentach, może zwrócić się z prośbą o wyjaśnienie tych informacji np. za pomocą infolinii, poczty elektronicznej czy wymienianych wcześniej szkoleń.

Moim zdaniem odnaleźć można wystarczającą liczbę zapisów dotyczących polityk horyzontalnych. Natomiast, jeżeli ktoś ma problem ze zrozumieniem poszczególnych zapisów, to może skorzystać z infolinii, e-maila czy szkolenia w tym zakresie.

Źródło: Badanie IDI.

Większość respondentów nie postulowała zmian w zakresie udostępniania informacji o politykach horyzontalnych. Jedyną sugestią, korespondującą z wypowiedzią jednego z beneficjentów, wskazywała na konieczność uproszczenia języka dotyczącego przedmiotowego zagadnienia.

Podobne opinie reprezentowali eksperci, z którymi przeprowadzono wywiady indywidualne. Ich zdaniem wnioskodawcy mieli zapewniony dostęp do niezbędnych informacji z zakresu stosowania polityk horyzontalnych, a przekazywane informacje były wystarczające i zrozumiałe. Sugerowano jedynie przygotowanie dobrych praktyk w zakresie realizacji zasad horyzontalnych, w formie przykładów, w jaki sposób należy rozumieć te kwestie i jak uzupełniać wnioski o dofinansowanie projektu pod kątem tychże zasad.

Informacje są przejrzyste i wystarczające, ale pewnie nie dla wszystkich wnioskodawców. Jednak moim zdaniem, nie ma potrzeby wprowadzania zmian w zakresie dostępu do informacji dot. polityk horyzontalnych. W przypadku problemów, zawsze istnieje możliwość kontaktu z instytucją.

Źródło: Badanie IDI.

Wszyscy realizatorzy projektów wybranych do case study wysoko oceniają poziom przekazywanych informacji na temat wymogu realizowania polityk horyzontalnych.

W pięciostopniowej skali ocen, beneficjenci których projekty zostały wybrane do analizy case study współfinansowanych ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 na 4,125 ocenili dostępność zapisów dotyczących polityk horyzontalnych. Ww. ocena udzielona przez beneficjentów, których projekty cechują się wysokim poziomem skuteczności realizacji polityk horyzontalnych, świadczy o wysokim poziomie dostępności dokumentów programowych RPO WD 2014-2020 uwzględniających wymogi związane z politykami horyzontalnymi UE. Nieco niżej ocenione zostały przejrzystość (3,85) oraz możliwość zrozumienia zapisów dotyczących stosowania polityk horyzontalnych (3,75).

10.2. ZNACZENIE DZIAŁAŃ INFORMACYJNO-PROMOCYJNYCH DLA WDRAŻANIA POLITYK HORYZONTALNYCH

Pytanie badawcze: Czy działania informacyjno-promocyjne realizowane w ramach RPO WD 2014-2020 skutecznie wspierają wnioskodawców i beneficjentów w obszarze stosowania zasad horyzontalnych i zrozumieniu tych zasad?

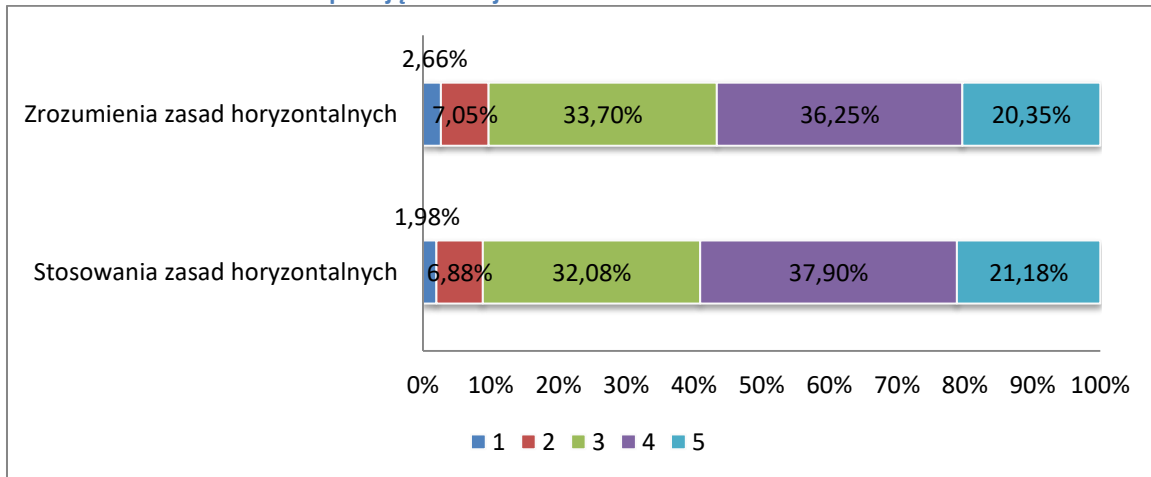
Analiza danych zastanych pozwala na stwierdzenie, że tematyka związana z przestrzeganiem zasad horyzontalnych jest w szerokim zakresie obecna w RPO WD 2014-2020. Znajduje to odzwierciedlenie w dużej liczbie treści zamieszczonych na stronie internetowej Programu odnośnie do analizowanej problematyki. Analiza treści zamieszczonych na stronie Programu (rpo.dolnyslask.pl) pozwala na stwierdzenie, że tematyka zasad horyzontalnych jest uwzględniana w ramach naborów - o czym świadczy sam regulamin konkursu czy też pozostałe materiały zamieszczone na podstronach odnoszących się do poszczególnych naborów (w tym instrukcja dot. wypełniania wniosku o dofinansowanie (zawierająca podrozdział dot. realizacji polityk horyzontalnych)).

Elementem każdego szkolenia przeprowadzanego dla wnioskodawców zamierzających aplikować o wsparcie w ramach RPO WD 2014-2020 jest odrębny blok poświęcony zasadom horyzontalnym. Ponadto w ramach treści będących głównym elementem szkolenia (np. procedury sporządzenia wniosku o dofinansowanie) poruszane są kwestie zasad horyzontalnych w kontekście kryteriów, jakie powinny spełniać wnioski oraz najczęściej popełnianych błędów dotyczących opisu wniosku oraz samych zasad horyzontalnych.

Według beneficjentów wdrażane działania informacyjno-promocyjne w ramach RPO WD 2014-2020 w średnim lub zadawalającym poziomie wspierają ich w kwestiach związanych ze stosowaniem zasad horyzontalnych oraz ich zrozumieniu. Największa liczba respondentów (w skali 5-stopniowej)

wskazała odpowiedź 4. Niewielki procent ankietowanych beneficjentów (łącznie poniżej 5%) wskazał, że działania informacyjno-promocyjne nie spełniają swoich założeń i nie wspomagają beneficjentów w ww. obszarach.

Wykres 5. W jakim stopniu, Pana(i) zdaniem, działania informacyjno-promocyjne realizowane w ramach RPO WD 2014-2020 skutecznie wspierają beneficjentów w obszarze:

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami.

Według pracowników IZ RPO WD oraz ekspertów, liczba, jak i różnorodność działań informacyjno-promocyjnych jest odpowiednia. Tym samym zapewnia potencjalnym beneficjentom kompleksowe wsparcie merytoryczne. Niemniej, zauważalna jest praktyka zlecenia przez beneficjentów pisania wniosków o dofinansowanie firmom zewnętrznym.

Beneficjenci mają dostęp do wszystkich informacji w zakresie polityk horyzontalnych i są one wystarczające. Wskazówki znajdują się na stronie Ministerstwa i RPO. Także, jeżeli ktoś chce, to na pewno odnajdzie odpowiedzi na pytania. Poza tym każdy beneficjent, na etapie oceny i przygotowywania dokumentacji aplikacyjnej, może uczestniczyć w cyklu spotkań związanych z wypełnianiem wniosku o dofinansowanie, itd. Więc moim zdaniem, takie działania są wystarczające.

Źródło: Badanie IDI.

Badani przedstawiciele instytucji odpowiedzialnych za zarządzanie i wdrażanie Programu zauważają skuteczność realizowanych działań promocyjno-informacyjnych. W ich opinii wnioski stają się coraz bardziej dopracowane i szczegółowe. Opisy realizowanych zadań czy uwzględnianych zasad horyzontalnych opisywane są na coraz większym poziomie szczegółowości. Forma bezpośredniego

przekazywania wiedzy na temat konkursów i zasad jest jedną z najbardziej skutecznych form informacyjnych. Według respondentów nadal wskazana jest organizacja spotkań z wnioskodawcami w celu zwiększania ich świadomości na temat istotności polityk horyzontalnych.

Więcej szkoleń dla wnioskodawców z zakresu zasad horyzontalnych, w celu podniesienia świadomości i wiedzy, że to są istotne działania.

Źródło: Badanie IDI.

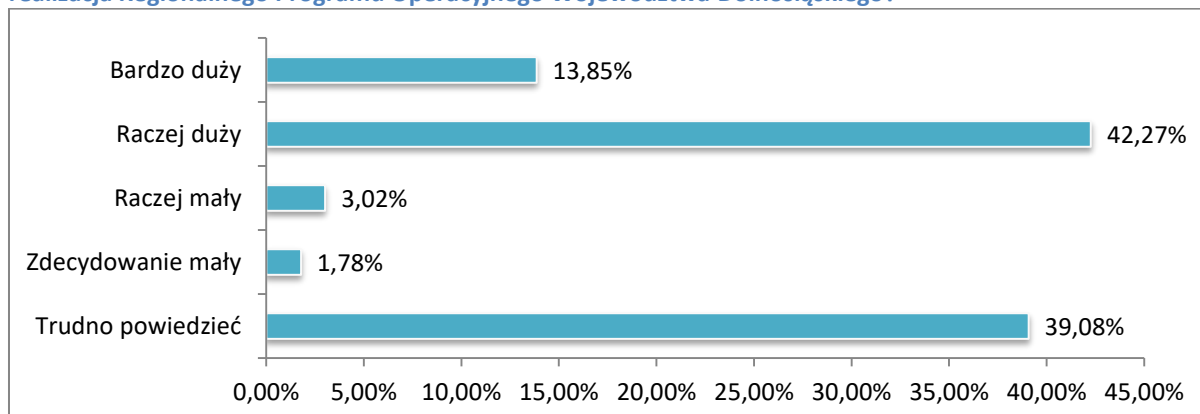
Zdaniem realizatorów projektów wybranych do analizy case study, działania informacyjno-promocyjne realizowane w ramach RPO WD 2014-2020 cechują się umiarkowanym poziomem skuteczności pod względem wsparcia wnioskodawców i beneficjentów w obszarze stosowania zasad horyzontalnych i zrozumienia tych zasad. Przebadani beneficjenci w pięciostopniowej skali ocenili stopień wsparcia w stosowaniu zasad horyzontalnych na poziomie 3,25. Natomiast stopień udzielonego im wsparcia w zrozumieniu zasad horyzontalnych został oceniony na poziomie 3,00.

W ramach pogłębienia analizy case study, realizatorzy wybranych do badania projektów zostali poproszeni o ocenę zastosowanych do tej pory działań informacyjno-promocyjnych realizowanych w ramach RPO WD 2014-2020 w kontekście informowania o potrzebie realizacji zasad polityk horyzontalnych. Beneficjenci pozytywnie oceniali działania informacyjno-promocyjne, w szczególności podkreślając istotną rolę opiekunów projektów. Ponadto, zdaniem respondentów, działania informacyjno-promocyjne sprawiają, że zasady horyzontalne są właściwie rozumiane, co wpływa również na zwiększenie efektywności realizacji tych zasad.

Pytanie badawcze: Jaki jest wpływ realizacji RPO WD 2014-2020 na upowszechnianie polityk horyzontalnych w regionie?

Według 55% badanych beneficjentów RPO WD 2014-2020 realizacja Programu wpływa (w sposób bardzo duży bądź duży) na upowszechnienie polityk horyzontalnych w regionie. Około 40% respondentów badania CAWI nie było w stanie oszacować tego wpływu.

Wykres 6. Jak duży, Pana(i) zdaniem, wpływ na upowszechnianie polityk horyzontalnych w regionie miała realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego?

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami.

Zdaniem ekspertów oraz pracowników IZ RPO WD realizacja RPO WD 2014-2020 wpływa na podwyższenie świadomości społeczeństwa – również w kwestiach polityk horyzontalnych. Ponadto, projekty wymagają specyficznego podejścia czy też traktowania kwestii istotnych z punktu widzenia społeczeństwa.

Moim zdaniem, uwzględnienie zasad polityki horyzontalnej w samym projekcie, już zwiększa świadomość wnioskodawców. Co więcej, bardzo dużo miejsca poświęcono politykom horyzontalnym w samej dokumentacji, także każdy wnioskodawca musi zapoznać się z tymi zasadami. Następnie, na etapie realizowania poszczególnych projektów, beneficjenci muszą zwrócić szczególną uwagę na konieczność zrealizowania wszystkich wpisanych zasad.

Źródło: Badanie IDI.

Co więcej, podmioty uzyskujące w ramach RPO WD 2014-2020 wsparcie oddają do użytku produkty realizacji projektów szerokiemu gronu ludności lokalnej. Według reprezentantów organizacji uczestniczących w wywiadach indywidualnych aktywne działania mające na celu wyrównanie szans czy upowszechnienie równouprawnienia ma wpływ na zwiększenie świadomości społeczeństwa lokalnego w zakresie potrzeby realizacji tego typu działań. Aktywne działania wynikające z realizacji projektów w ramach RPO WD 2014-2020 stanowią doskonałe narzędzie do upowszechnienia postawy skupiającej się na poszanowaniu równości.

Wyjątkiem są przypadki, w których pisanie wniosku o dofinansowanie jest zlecane firmom zewnętrznym, kiedy to zdarza się, że osoby które zajmują się na późniejszym etapie faktyczną

realizacją projektów nie są świadome niektórych zapisów, które we wniosku zawarła firma zewnętrzna.

Moim zdaniem, nie ma sensu sztucznie tworzyć wartości dodanej, pisząc że konkretnie takie zasady będą realizowane. To nie przekłada się później na uwzględnienie osób wykluczonych w trakcie realizowania projektu.

Źródło: Badanie IDI.

Większość beneficjentów, których projekty, cechują się wysokim poziomem skuteczności we wdrażaniu zasad horyzontalnych (case study), określiła poziom wpływu realizacji RPO WD 2014-2020 na upowszechnianie polityk horyzontalnych w regionie jako duży lub bardzo duży. Wyłącznie jeden projekt (poddany analizie case study) miał zdaniem badanego beneficjenta mały wpływ na upowszechnienie polityk horyzontalnych w regionie.

Zdaniem realizatorów projektów wybranych do case study, realizacja działań w ramach RPO WD 2014-2020 ma wpływ na upowszechnienie zasad polityk horyzontalnych w regionie, przede wszystkim pod względem:

- Promowania zrównoważonego rozwoju oraz edukacji społeczeństwa pod względem równości szans i płci;
- Zwiększenia rozpoznawalności, poziomu zrozumienia zasad horyzontalnych;
- Zmniejszenia dyskryminacji na rynku pracy.

11. ZASADY HORYZONTALNE W ŚWIADOMOŚCI BENEFICJENTÓW I PRACOWNIKÓW INSTYTUCJI

Pytanie badawcze: Czy osoby i instytucje zaangażowane w zarządzanie i wdrażanie RPO WD 2014-2020 posiadają odpowiednią wiedzę na temat polityk horyzontalnych? Czy je akceptują i rozumieją potrzebę ich stosowania?

Poziom wiedzy badanych przedstawicieli instytucji odpowiedzialnych za zarządzanie i wdrażanie Programu na temat polityk horyzontalnych był przez nich najczęściej oceniany bardzo dobrze lub dobrze, a w niektórych przypadkach wystarczająco. Respondenci identyfikowali się z potrzebą stosowania tych zasad w ramach zarządzania i wdrażania RPO WD 2014-2020, a także wyrażali zdecydowane przekonanie co do dużej istotności ich stosowania. Powyższe wnioski wskazują na to, że przedstawiciele instytucji odpowiedzialnych za zarządzanie i wdrażanie Programu są dobrze zorientowani w zasadach horyzontalnych i zdają sobie sprawę z potrzeby ich stosowania. Niewątpliwie wpływ na to ma zarówno dotychczasowe doświadczenie zawodowe, jak i kompleksowe szkolenia, w których systematycznie biorą udział.

Uważam, że posiadam wystarczającą wiedzę na ten temat. Przez wiele lat udało się zebrać doświadczenie w tym zakresie.

Źródło: Badanie IDI.

Poziom wiedzy ekspertów był opisywany jako dobry lub bardzo dobry co wynikało z posiadanego przez nich doświadczenia zawodowego i pracy z dokumentacją projektową. Podobnie wyglądała sytuacja u beneficjentów wybranych do Case Study, którzy dzięki wieloletniej praktyce posiadali dużą wiedzę i orientację w zagadnieniach dotyczących polityk horyzontalnych.

Od wielu lat zajmuje się tym tematem i cały czas zwracamy szczególną uwagę za zagadnienie związane z zasadami polityki horyzontalnej.

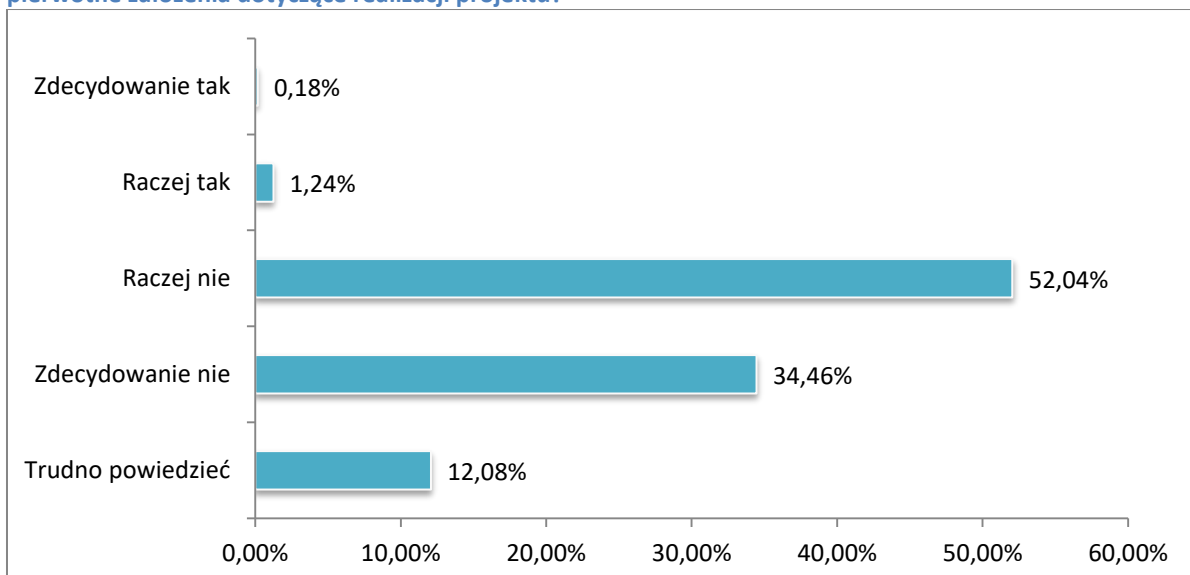
Źródło: Studium przypadku.

Generalnym wnioskiem jest zatem opinia, że osoby i instytucje odpowiedzialne za wdrażanie polityk horyzontalnych wykazują się dużym poziomem wiedzy w tym obszarze.

Pytanie badawcze: Czy konieczność uwzględnienia zasad horyzontalnych sprawiała, iż beneficjenci modyfikowali pierwotne założenia dotyczące realizacji projektów?

Z badania ankietowego z beneficjentami wynika jednoznacznie, że konieczność uwzględniania zasad horyzontalnych nie wiązała się z modyfikacją pierwotnych założeń dotyczących realizacji projektu (suma odpowiedzi raczej nie i zdecydowanie nie wyniosła ponad 86%). Można zatem wyciągnąć wniosek, że zasady horyzontalne nie stanowiły bariery utrudniającej beneficjentom realizację projektów bądź też uwzględniano je niezależnie od formalnych wymogów projektu.

Wykres 7. Czy konieczność uwzględnienia zasad horyzontalnych sprawiła, że musiał(a) Pan(i) zmodyfikować pierwotne założenia dotyczące realizacji projektu?

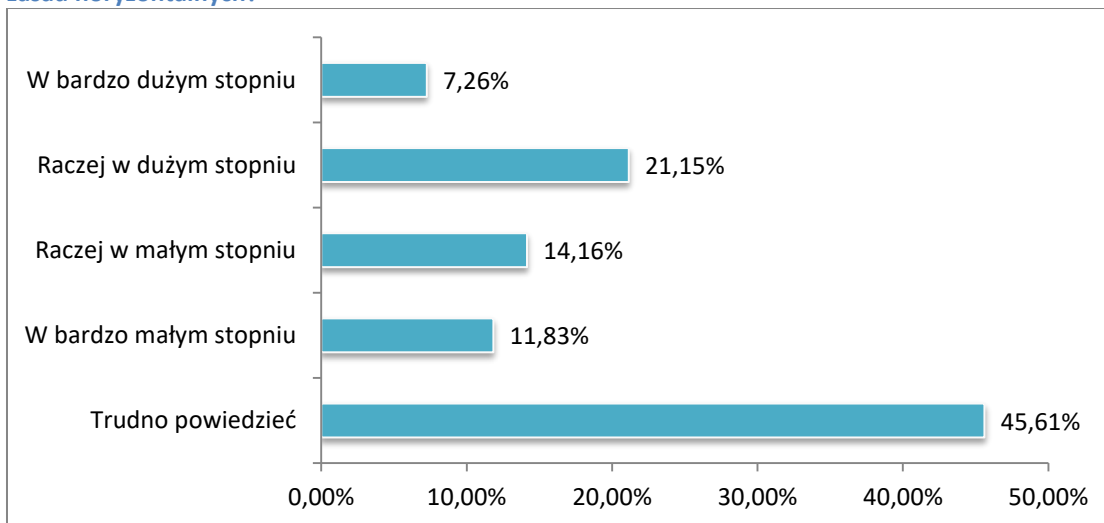
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CAWI/CATI z beneficjentami.

Pytanie badawcze: Czy i jak podejmowane działania na poziomie instytucjonalnym oraz realizacji wsparcia, miały wpływ na zmianę percepcji postrzegania zasad wśród instytucji, beneficjentów i uczestników projektu?

Z analizy wywiadów przeprowadzonych z uczestnikami projektów wynika, że część z nich miała już wyrobione zdanie na temat zasad horyzontalnych, a podejmowane działania nie miały na nie wpływu. Pojawiały się jednak wypowiedzi wskazujące na pozytywne oddziaływanie podejmowanych działań w kontekście zmiany percepcji postrzegania zasad wpisujących się w polityki horyzontalne. Uczestnicy projektów podkreślali, że zwiększył się zarówno ich poziom wiedzy jak i wrażliwości na kwestie takie jak równość płci, równość szans i niedyskryminacja.

Natomiast wyniki badania ankietowego przeprowadzonego z uczestnikami projektów wskazują przede wszystkim na trudności w jednoznacznej ocenie wpływu wzięcia udziału w projekcie na zmianę postrzegania zasad horyzontalnych wśród ich uczestników (45,61%). Około 28% respondentów uważała, że wpływ na postrzeganie zasad był duży (suma odp. w bardzo dużym i raczej w dużym stopniu), a około 26%, że był to wpływ mały (suma odp. w bardzo małym i raczej w małym stopniu).

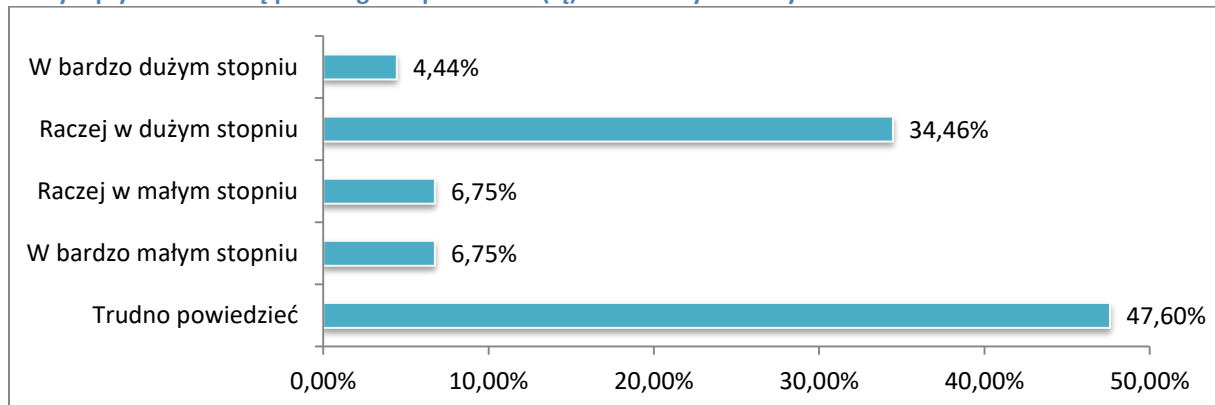
Wykres 8. W jakim stopniu uczestnictwo w projekcie miało wpływ na zmianę postrzegania przez Pana(ią) zasad horyzontalnych?

Źródło: badania własne na podstawie CAWI/CATI z uczestnikami projektów.

Beneficjenci w przeprowadzonych wywiadach nie wskazywali na większe zmiany percepcji w zakresie postrzegania zasad horyzontalnych. Z badania ankietowego wynika natomiast, że zmiany te dokonały się w dużym stopniu wg około 39% badanych (suma odp. w bardzo dużym i raczej w dużym stopniu), a jedynie około 13% badanych twierdziło, że stopień ten był niewielki (suma odp. w bardzo małym i raczej małym stopniu). Podobnie jak w przypadku uczestników spora część beneficjentów nie potrafiła dokonać jednoznacznej oceny kwestii poruszonej w pytaniu (47,60%).

Wykres 9. W jakim stopniu działania podejmowane na poziomie instytucjonalnym oraz realizacji wsparcia miały wpływ na zmianę postrzegania przez Pana(ią) zasad horyzontalnych?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CAWI/CATI z beneficjentami.

Z trzech przebadanych przedstawicieli organizacji tylko jeden wskazał na zmiany w postrzeganiu zasad horyzontalnych, które wyrażały się zwiększeniem świadomości obywatelskiej.

W wywiadach z przedstawicielami instytucji odpowiedzialnych za zarządzanie i wdrażanie Programu oraz KM dominowały dwie postawy względem postrzegania zasad horyzontalnych. Zasady te były wcześniej znane przez część badanych i uznane zostały za istotne i pozytywne.

Szczerze mówiąc nie, bo od początku uważałam, że polityki horyzontalne są bardzo ważne, więc w zakresie zmiany postrzegania zasad horyzontalnych moje podejście się nie zmieniło.

Źródło: Badanie IDI.

Pozostali respondenci podkreślali jednak zmiany jakie zaszły w ich percepcji. Z jednej strony zmiany te przejawiały się w ogólnym zwiększeniu świadomości społecznej, a z drugiej wskazywano na usprawnienia w stosowanych uwarunkowaniach prawno-formalnych. W wypowiedziach zaznaczono, że zasady te uległy poprawie względem poprzedniej perspektywy, zostały doprecyzowane i pojawiła się zasada zrównoważonego rozwoju.

Połowa badanych beneficjentów w ramach case study potwierdziła, że na skutek działań na poziomie instytucjonalnym oraz realizacji wsparcia zmianie uległa ich percepcja w zakresie postrzegania zasad horyzontalnych. Wyłącznie jeden beneficjent wskazał na niski poziom wpływu działań podejmowanych na poziomie instytucjonalnym oraz realizacji wsparcia na zmianę postrzegania zasad horyzontalnych.

12. EFEKTYWNOŚĆ STOSOWANIA ZASAD HORYZONTALNYCH

Pytanie badawcze: Jakie są efekty projektów osiągnięte dzięki realizacji/zastosowaniu w nich poszczególnych zasad horyzontalnych (np. środowiskowe, społeczne, gospodarcze)?

Zasada zrównoważonego rozwoju

Realizacja zasady zrównoważonego rozwoju przyczynia się do ochrony środowiska oraz pośrednio wpływa na kwestie gospodarcze. W 2016 roku zidentyfikowano 102 projekty w ramach RPO WD 2014-2020 (o wartości 87 271 888,08 EUR), które pozytywnie oddziaływały na tę zasadę, zaś w 2018 roku – 576 takich projektów (o wartości 502 200 975,62 EUR – tj. 22,29% alokacji Programu). Spośród tego 477 projektów (o wartości 337 840 428,87 EUR) odnosi się do przeciwdziałania zmianom klimatu⁴⁹.

W wyniku realizacji projektów współfinansowanych z RPO WD 2014-2020 do końca 2018 roku osiągnięto następujące efekty:

- Utworzenie 109,04 km kanalizacji sanitarnej;
- Utworzenie 4,29 km sieci wodociągowej;
- Przebudowa 2 oczyszczalni ścieków komunalnych;
- Wsparcie 1 punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych;
- Utworzenie nowej trasy turystycznej o długości 650 m;
- Przeprowadzenie działań ochronnych w 3 rezerwatach przyrody⁵⁰.

Liczba odwiedzin w miejscach objętych wsparciem, stanowiących atrakcje turystyczne oraz należących do dziedzictwa kulturowego i naturalnego wzrosła o 125 668 osób w ciągu roku⁵¹.

Pośród najistotniejszych zmian, które zaszły w wyniku dofinansowania projektów (lub działań) związanych z przeciwdziałaniem zmianom klimatu, należy wskazać na:

- Budowę 15,64 km oraz modernizację 35,23 km sieci elektroenergetycznej dla OZE;
- Budowę 87 jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE;

⁴⁹ Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 za rok 2018, s. 58.

⁵⁰ Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 za rok 2018, s. 58.

⁵¹ Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 za rok 2018, s. 58.

- Budowę 122 jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE⁵².

Efekty powyższych działań objęły:

- Dodatkową zdolność wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł OZE – 42,9 MWe;
- Produkcję energii cieplnej z nowo wybudowanej instalacji OZE – 1 051,92 MWht/rok;
- Produkcję energii elektrycznej z nowo wybudowanej instalacji OZE – 324,47 MWhe/rok;
- Oszczędność energii cieplnej w ilości 30 278,43 GJ/rok;
- Oszczędność energii elektrycznej w ilości 1 302,5 MWh/rok;
- Zmniejszenie energii końcowej o 21 104,01 GJ/rok;
- Spadek emisji gazów cieplarnianych w ciągu roku o 16 087,14 ton równoważnika CO₂⁵³.

Prócz tego należy odnotować realizację projektów, których efekty pozytywnie oddziałują na przeciwdziałanie zmianom klimatu m.in. poprzez poprawę efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych oraz budynkach użyteczności publicznej jak i zakup niskoemisyjnego taboru miejskiego/szynowego⁵⁴.

Główną grupą efektów osiągniętych dzięki zastosowaniu w projekcie zasady zrównoważonego rozwoju były według beneficjentów efekty środowiskowe (36,62%). Wskazywano na takie rezultaty jak: zmniejszenie emisji CO₂, podniesienie świadomości ekologicznej, planowanie przestrzenne, zachowanie równowagi przyrodniczej, budownictwo ekologiczne, ograniczenie strat ciepła, ochronę wód i gleby, redukcję hałasu, korzystanie z energii odnawialnej, ograniczanie ilości odpadów, zastosowanie alternatywnych źródeł energii.

Blisko 30% wskazań uzyskały efekty społeczne, wśród których wymieniano: racjonalne gospodarowanie zasobami, wzrost świadomości ekologicznej, rewitalizację przestrzeni miejskiej, przywrócenie i utrwalenie ład przestrzennego oraz poprawę estetyki budynków, kształtowanie postaw proekologicznych, ochronę dziedzictwa kulturowego i zmniejszenie zużycia energii.

Nieco ponad 17% respondentów wskazało na efekty gospodarcze realizowanych projektów takie jak: wzrost zatrudnienia, ochrona dziedzictwa kulturowego, zacieśnienie współpracy z pracodawcami,

⁵² Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 za rok 2018, s. 59.

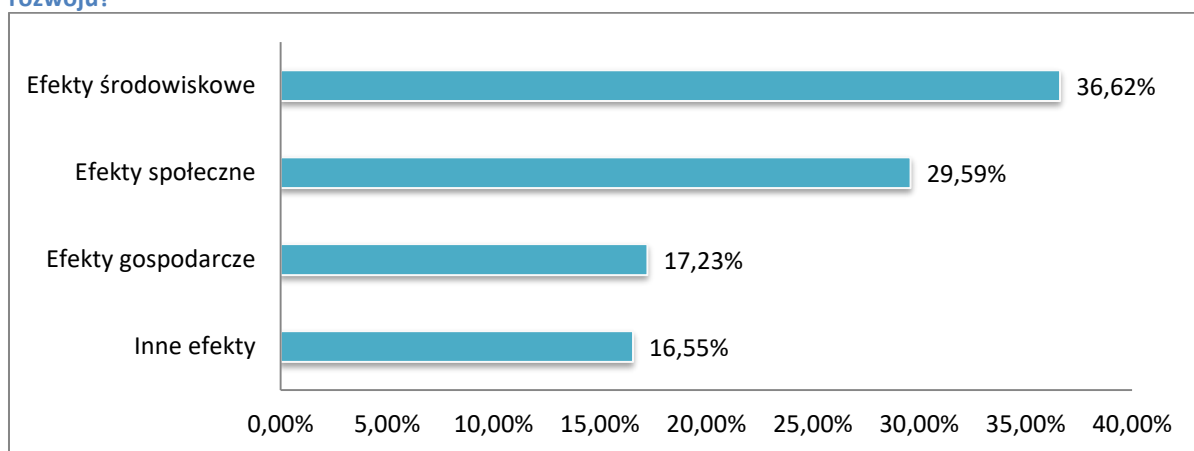
⁵³ Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 za rok 2018, s. 59.

⁵⁴ Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 za rok 2018, s. 59.

energooszczędność, zwiększenie efektywności oczyszczania ścieków, zmniejszenie zużycia energii, wzrost dostępność innowacji technologicznych, nowe miejsca pracy i zwiększona konkurencyjność.

Wśród innych efektów stanowiących 16,55% odpowiedzi znalazły się: system aktywizacji osób z niepełnosprawnościami, włączenie społeczne osób wykluczonych, wzrost zrozumienia dla osób z niepełnosprawnościami. Szczególnie podkreślano zaś efekty związane ze zwrócenie uwagi na kwestie równościowe, równy dostęp do nowych technologii, wyrównywanie szans i aktywizację społeczną i zawodową osób z niepełnosprawnościami, dzieci i kobiet.

Wykres 10. Jakie efekty udało się Panu(i) osiągnąć dzięki zastosowaniu w projekcie zasady zrównoważonego rozwoju?

Źródło: badania własne na podstawie CAWI/CATI z beneficjentami.

Zasada równości szans i niedyskryminacji

Należy wskazać, że projekty w ramach Programu w bardzo dużym stopniu uwzględniały zasadę równości szans i niedyskryminacji oraz równości płci. Do końca 2018 r. zidentyfikowano jedynie 79 projektów, które wpływały na te zasady w sposób neutralny (4,07% ogółu projektów). Wszystkie te projekty były współfinansowane ze środków EFRR. W przypadku EFS nie zidentyfikowano przedsięwzięć, które oddziaływałyby na zasady w sposób neutralny. W przypadku EFRR działania oddziałujące w sposób neutralny na ww. zasady dotyczyły działań infrastrukturalnych, takich jak: wymiana źródeł ciepła, wymiana pokrycia dachu, wymiana stolarki okiennej czy ocieplenie budynku, budowa kanalizacji itp. Ponadto, część projektów stanowiła II etap inwestycji, zaś dostosowanie budynków/pomieszczeń do potrzeb osób z niepełnosprawnościami nastąpiło w poprzednim etapie⁵⁵.

⁵⁵ Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 za rok 2018, s. 56-57.

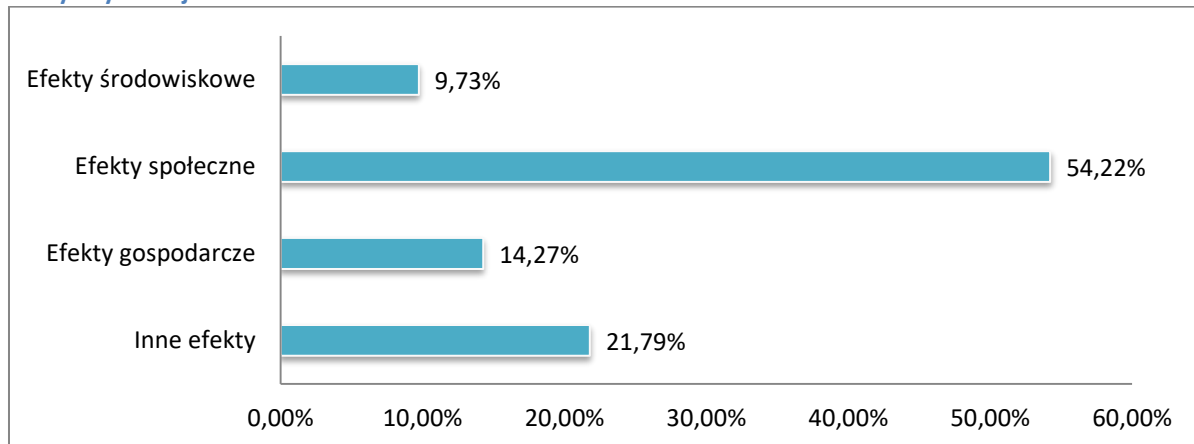
Efekty zrealizowanych projektów w odniesieniu do realizacji zasady **równości szans i niedyskryminacji** do końca 2018 r. objęły:

- Dostosowanie 192 obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami;
- Wprowadzenie mechanizmu racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami w 70 obiektach;
- Nabycie lub uzyskanie kwalifikacji przez 7 977 osób w wieku powyżej 50 r.ż.;
- Udział osób z niepełnosprawnościami w projektach finansowanych ze środków EFS (7,81% wszystkich uczestników);
- Udział osób w wieku powyżej 54 r.ż. w projektach finansowanych ze środków EFS (60,63% wszystkich uczestniczących kobiet i 16,28% wszystkich uczestniczących mężczyzn)⁵⁶.

Ponad 54% poddanych badaniu beneficjentów uznało, że dzięki zastosowaniu w projekcie zasady równości szans i niedyskryminacji udało się uzyskać efekty o charakterze społecznym. Były to takie efekty jak: włączenie osób społecznie wykluczonych, dostosowanie obiektu do potrzeb osób z niepełnosprawnością, aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami poprawa dostępności usług publicznych, poprawa jakości życia, dostęp do opieki przedszkolnej dla dzieci, promowanie równości płci, pokonywanie barier edukacyjnych, jednakowy dostęp do nowych metod edukacji dla uczniów bez względu na stan ich zdrowia i pochodzenie, podniesienie świadomości społecznej lokalnej społeczności. Poza tym ponad około 14% wskazań dotyczyło efektów gospodarczych, takich jak: zwiększenie szans dla małych podmiotów, modernizacja obiektów dla osób z niepełnosprawnościami, wyposażenie pracowni szkolnych w materiały i sprzęty edukacyjne, stworzenie nowych miejsc pracy, poprawa dostępności komunikacyjnej. Ponad 9% udzielonych odpowiedzi odnosiło się do efektów środowiskowych, wśród których wymieniono poprawę jakości powietrza czy zastąpienie papierowych dokumentów elektronicznymi. W innych odpowiedziach (21,79%) wskazywano zaś na neutralność produktu lub trudność z udzieleniem konkretnej odpowiedzi.

⁵⁶ Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 za rok 2018, s. 56-57.

Wykres 11. Jakie efekty udało się Panu(i) osiągnąć dzięki zastosowaniu w projekcie zasady równości szans i niedyskryminacji?

Źródło: badania własne na podstawie CAWI/CATI z beneficjentami.

Zasada równości płci

Efekty zrealizowanych projektów w odniesieniu do realizacji zasady **równości płci** do końca 2018 r. objęty:

- Wsparcie 22 przedszkoli, z których korzysta 1 654 dzieci;
- Dofinansowanie 3 458 miejsc w przedszkolach;
- Utworzenie 1 149 miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w istniejących placówkach przedszkolnych;
- Utworzenie 5 nowych placówek opieki nad dziećmi do 3 roku życia, w którym powstało 245 miejsc przedszkolnych⁵⁷.

Działania z zakresu tworzenia miejsc przedszkolnych wpływają na zapewnienie równości szans na rynku pracy – interwencja w tym zakresie pozytywnie oddziałuje na możliwość powrotu do pracy po przerwie związanej z macierzyństwem oraz na utrzymanie zatrudnienia. Pozwala to również na podnoszenie kwalifikacji zawodowych przez kobiety⁵⁸. Tworzone warunki dla funkcjonowania kobiet na rynku pracy wpisują się w zasadę równości płci.

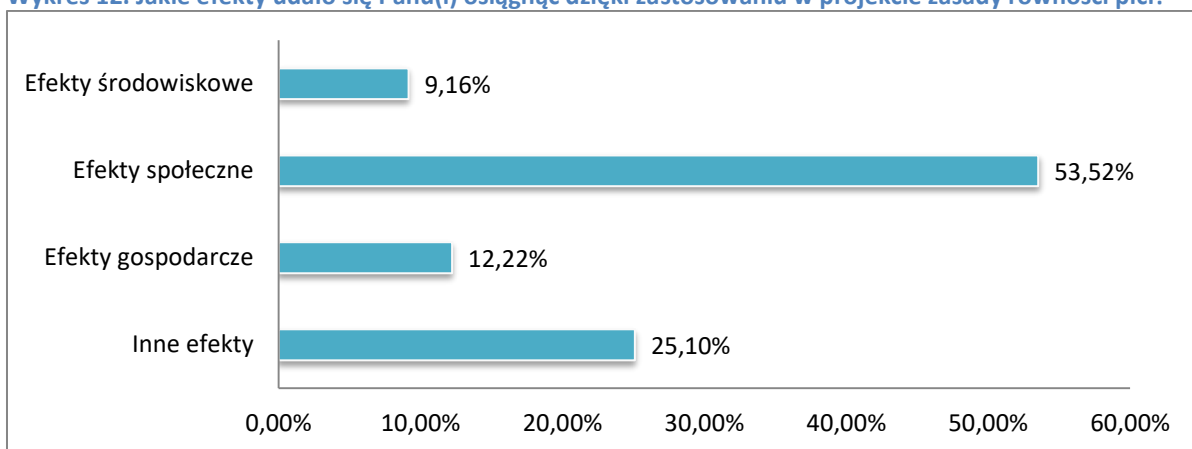
Główną grupą efektów jakie udało się osiągnąć dzięki zastosowaniu w projekcie zasady równości płci były efekty społeczne (53,52%). Wymieniono tu: wyrównanie szans zatrudnienia kobiet i mężczyzn,

⁵⁷ Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 za rok 2018, s. 56-57.

⁵⁸ Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 za rok 2018, s. 56-57.

zwiększenie tolerancji, powrót do pracy kobiet po urloпах macierzyńskich, promowanie równości, integracja społeczna. Ponad 12% wskazań uzyskały efekty gospodarcze gdzie wymieniono: wzrost liczby mikroprzedsiębiorstw w regionie, wyrównywanie szans na rynku pracy, zwiększenie zatrudnienia kobiet i zwiększenie dostępności komunikacyjnej. Efekty środowiskowe wskazało około 9% respondentów, a były to: poprawa jakości powietrza, ograniczenie ilości ścieków i zmniejszenie zapotrzebowania na energię cieplną. 25% odpowiedzi dotyczyło innych efektów takich jak: równy dostęp do zasobów czy zwiększenie aktywności zawodowej. Respondenci pisali tu również o neutralności produktu projektu, braku efektów lub braku pamięci co do uzyskanych efektów.

Wykres 12. Jakie efekty udało się Panu(i) osiągnąć dzięki zastosowaniu w projekcie zasady równości płci?

Źródło: badania własne na podstawie CAWI/CATI z beneficjentami.

Efekty osiągnięte dzięki zastosowaniu zasad horyzontalnych – wywiady pogłębione

W wywiadach z przedstawicielami instytucji odpowiedzialnych za zarządzanie i wdrażanie Programu wskazano z kolei na wzrost świadomości społecznej w kwestiach równości płci, równouprawnienia kobiet i mężczyzn i walkę ze stereotypami. Zauważono też wzrost zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami, powstanie domów opieki społecznej i poprawienie ładu przestrzennego i estetyki.

Eksperti wśród uzyskanych efektów wskazywali na nowe elementy dostępności infrastruktury dla osób z niepełnosprawnościami, zakup bardziej energooszczędnych urządzeń przyczyniających się do zmniejszenia emisji CO₂, wprowadzenie parytetu w zakresie tworzonych stanowisk pracy, wprowadzanie elastycznych czasów pracy czy możliwość godzenia życia zawodowego z wychowywaniem dzieci, a także doinwestowanie zaniedbanych regionów. Podkreślono też, że efektem jest zrównoważony rozwój bez szkody dla środowiska i zmiana mentalności ludzi.

Beneficjenci zaś wskazywali głównie na efekty społeczne i środowiskowe takie jak: odbudowa szkół, aktywizacja kobiet, dostęp do informacji dla osób z niepełnosprawnościami, zwiększenie zainteresowania szkoleniami, stażami i kursami, a także efekt środowiskowy w postaci obniżenia emisji CO₂ i wzrost udziału energii ze źródeł odnawialnych.

Przedstawiciele organizacji wspierających równość szans kładli z kolei nacisk na efekty społeczne podjętych działań. Według nich osoby z niepełnosprawnościami są dzięki temu lepiej traktowane, poprawia się zarówno wizerunek ich, jak i seniorów, a także zacierają się bariery i następuje proces integracji tych osób z resztą społeczeństwa.

Efekty osiągnięte dzięki zastosowaniu zasad horyzontalnych – case study

Główne grupy efektów, do osiągnięcia których przyczyniło się uwzględnienie zasad polityk horyzontalnych w projektach wybranych do analizy case study to przede wszystkim: efekty społeczne (edukacyjne, zwiększenie świadomości, niedyskryminacji) oraz efekty środowiskowe (zmniejszenie zanieczyszczeń powietrza, termomodernizacja, ochrona bioróżnorodności). Natomiast w przypadku efektów gospodarczych respondenci wskazywali przede wszystkim na ukierunkowanie na tworzenie działalności gospodarczych.

Efekty społeczne i gospodarcze osiągnięte dzięki zastosowaniu w projekcie zasady zrównoważonego rozwoju zostały odnotowane w 50% projektów (case study). Do efektów zaliczyć można:

- Promowanie zasady zrównoważonego rozwoju -wzrost świadomości uczestników projektu;
- Polepszenie jakości usług i warunków nauczania młodzieży i dzieci z niepełnosprawnościami;
- Poszanowanie środowiska i zapobieganie negatywnym wpływom cywilizacji.

W przypadku 75% projektów wybranych do analizy case study zidentyfikowano efekty środowiskowe osiągnięte dzięki zastosowaniu w projekcie zasady zrównoważonego rozwoju. Do efektów zaliczyć można:

- Zmniejszenie kosztów ogrzewania budynków;
- Zwiększenie efektywności energetycznej;
- Zwiększenie efektywności kosztowej i racjonalności wydatków;
- Zmniejszenie emisji CO₂;
- Obniżenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery osiągnięte dzięki termomodernizacji;
- Poprawę jakości powietrza na obszarze Dolnego Śląska;
- Ochronę bioróżnorodności;
- Oszczędność energii, papieru.

Realizacja zdecydowanej większości projektów wybranych do analizy case study przyniosła efekty społeczne osiągnięte dzięki zastosowaniu zasady równości szans i niedyskryminacji. Do efektów zaliczyć można:

- Rozbudowę ośrodka edukacji ekologicznej i jego działalność edukacyjną;
- Zachowanie spójności przestrzeni publicznej;
- Zwiększenie komfortu cieplnego ludzi przebywających w budynku objętym działaniami projektowymi;

Z kolei w przypadku zasady równości szans i niedyskryminacji, realizacja niewielkiej liczby projektów umożliwiła osiągnięcie efektów gospodarczych i środowiskowych, takich jak:

- wzrost świadomości uczestników projektu w kwestii promowania zasady równości szans i niedyskryminacji;
- Polepszenie jakości powietrza w wyniku mniejszej emisji;
- Zastosowanie usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami, m.in. budowa podjazdu do budynku dla osób z niepełnosprawnościami zwiększenie dostępności obiektu;
- Wzrost liczby miejsc przedszkolnych dla dzieci z niepełnosprawnościami;
- Stworzenie obszaru do spokojnej merytorycznej dyskusji dot. przeciwdziałania wykluczeniu, ksenofobii i dyskryminacji;
- Wzrost aktywności społecznej osób z niepełnosprawnościami;
- Podjęcie zatrudnienia/poprawa sytuacji życiowej osób z niepełnosprawnościami.

Realizacja zdecydowanej większości projektów wybranych do analizy case study, przyniosła efekty społeczne osiągnięte dzięki zastosowaniu zasady równości płci. Do efektów zaliczyć można:

- wzrost świadomości uczestników projektu w kwestii promowania zasady równości płci;
- Promowanie równości płci wśród dzieci i młodzieży;
- Zachowanie równości w dostępie do miejsc przedszkolnych dla chłopców i dziewczynek;
- Wzrost aktywności społeczno-gospodarczej kobiet.

Z kolei w przypadku zasady równości płci, realizacja niewielkiej liczby projektów umożliwiła osiągnięcie efektów gospodarczych i środowiskowych, takich jak:

- Zapewnienie przy realizacji projektu równego dostępu do procesów decyzyjnych dla kobiet i mężczyzn;
- Przeciwdziałanie dyskryminacji na rynku pracy;

- Podjęcie zatrudnienia/poprawa sytuacji życiowej kobiet.

Pytanie badawcze: Czy i w jakim stopniu realizacja polityk horyzontalnych ma odzwierciedlenie we wskaźnikach realizacji celów projektu?

Zdecydowana większość badanych przedstawicieli instytucji odpowiedzialnych za zarządzanie i wdrażanie Programu w przeprowadzonych wywiadach potwierdziła, że realizacja polityk horyzontalnych ma odzwierciedlenie we wskaźnikach realizacji celów projektu. Wśród wymienionych wskaźników dominowały te związane z liczbą obiektów dostosowanych do osób z niepełnosprawnościami, a także wskaźniki, w których uwzględniono racjonalne usprawnienia dla osób z niepełnosprawnościami. Wspomniano też o wskaźnikach dotyczących liczby projektów, które uwzględniają racjonalne usprawnienia oszczędności emisji oraz o podziale wskaźników na dwie kategorie.

Są dwie kategorie wskaźników. Pierwszą są wskaźniki rezultatu, które są podane w dokumencie głównym wydanym przez ministerstwo. Do tego mamy też wskaźniki, które sobie sam wnioskodawca tworzy, w zależności od tego jaki temat ma jego projekt.

Źródło: Badanie IDI.

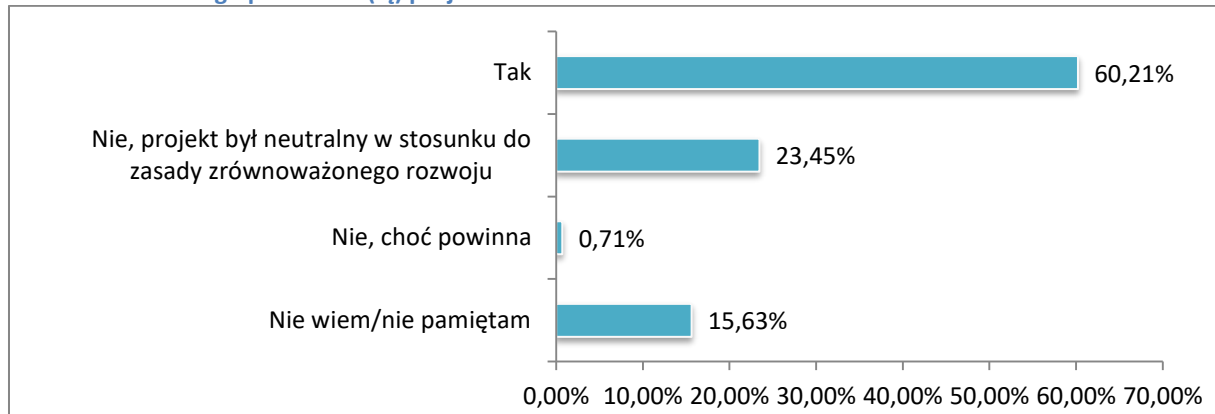
Wśród przebadanych ekspertów natomiast zdania na temat tego, czy realizacja polityk horyzontalnych ma odzwierciedlenie we wskaźnikach realizacji celów projektu były podzielone. Część twierdziła, że zdecydowanie mają takie odzwierciedlenie i wymieniono tu przykład liczby uczestników odnośnie do płci i niepełnosprawności. Pozostali eksperci twierdzili z kolei, że takie odzwierciedlenie jest tylko częściowe lub nie istnieje.

Nie wydaje mi się, żeby wskaźniki realizacji celów projektu odzwierciedlały realizację polityk horyzontalnych. A jeżeli mają takie odzwierciedlenie, to jest to na zasadzie zero-jedynkowej, tj.: projekt, w którym zachowana jest zasada tylko w jakimś stopniu, albo, że ma co najmniej pozytywny lub co najmniej neutralny wpływ.

Źródło: Badanie IDI.

Nieco ponad 60% beneficjentów twierdziło, że zasada zrównoważonego rozwoju została uwzględniona we wskaźnikach realizacji celów realizowanego przez nich projektu. Z kolei 23,45% respondentów stwierdziło, że projekt był w stosunku do tej zasady neutralny.

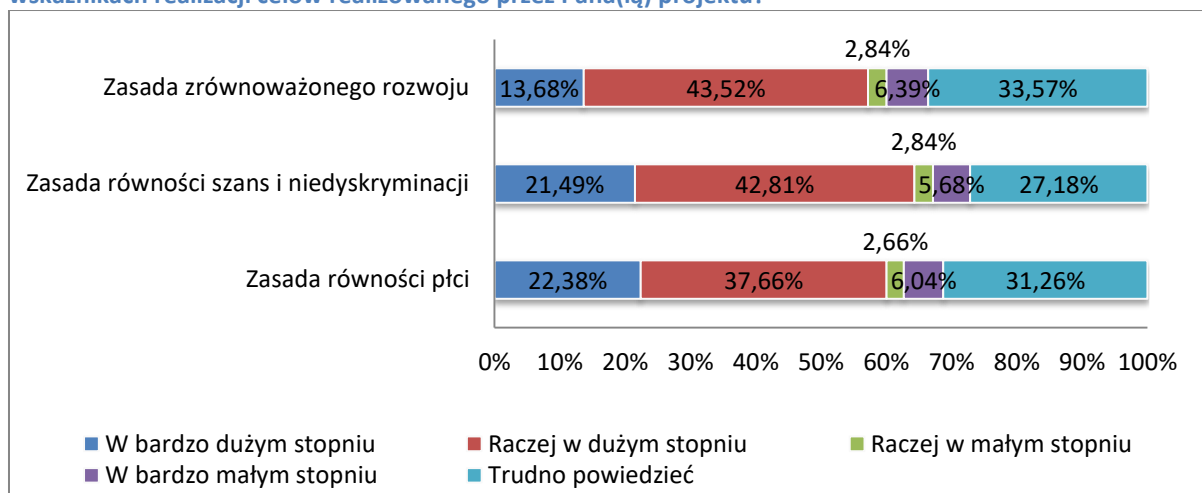
Wykres 13. Czy realizacja zasady zrównoważonego rozwoju została uwzględniona we wskaźnikach realizacji celów realizowanego przez Pana(ią) projektu?

Źródło: badania własne na podstawie CAWI/CATI z beneficjentami.

Jak wynika z poniższego wykresu poszczególne zasady horyzontalne były uwzględniane we wskaźnikach realizacji celów wdrażanych projektów. Świadczą o tym liczne odpowiedzi „raczej w dużym stopniu” i „w bardzo dużym stopniu”, których suma dla poszczególnych zasad wynosiła: zasada zrównoważonego rozwoju - ponad 57%, zasada równości płci - około 60% i najczęściej wskazywana zasada równości szans i niedyskryminacji - ponad 64%. Sumy odpowiedzi „raczej w małym i w bardzo małym stopniu” oscylowały na poziomie 8-9% wskazań. Blisko 1/3 badanych miała trudności w jednoznacznym ustosunkowaniu się do zadanego pytania.

Wykres 14. W jakim stopniu realizacja poszczególnych zasad horyzontalnych została uwzględniona we wskaźnikach realizacji celów realizowanego przez Pana(ią) projektu?

Źródło: badania własne na podstawie CAWI/CATI z beneficjentami.

Jak wynika z analizy case study w zdecydowanej większości projektów uwzględniono realizację zasady zrównoważonego rozwoju we wskaźnikach realizacji celów:

- Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków;
- Powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji;
- Liczba zmodernizowanych źródeł ciepła;
- Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych;
- Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej;
- Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych;
- Szacowany roczny spadek emisji pyłów PM10.

Ponadto w większości projektów charakteryzujących się wysokim poziomem realizacji zasad horyzontalnych we wskaźnikach realizacji celów projektu odzwierciedlenie znalazły zasady równości szans i niedyskryminacji (5 projektów) oraz zasada równości płci (6 projektów):

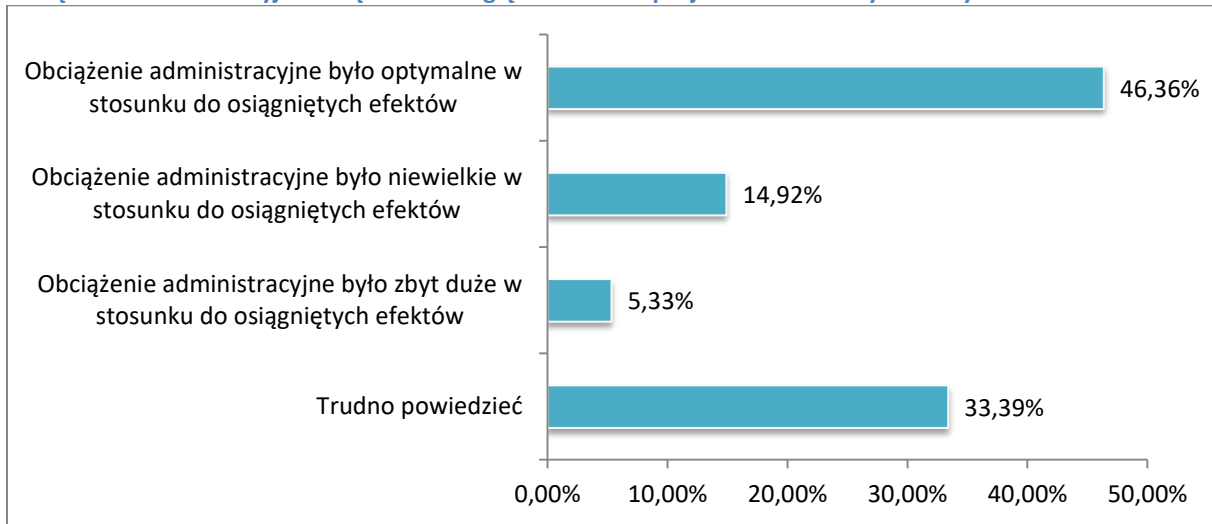
- Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami;
- Liczba użytkowników infrastruktury przedszkolnej wspartej w programie;
- Wzrost zatrudnienia we wspieranych podmiotach (innych niż przedsiębiorstwa) O/K/M;
- Liczba projektów, w których sfinansowano koszty mechanizmu racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami;
- Liczba osób z niepełnosprawnościami, które podjęły zatrudnienie w wyniku wsparcia w programie, zgodnie z kryterium efektywności zatrudnieniowej;
- Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie.

Pytanie badawcze: Jakie było obciążenie administracyjne związane z realizacją działań związanych z wdrażaniem zasad horyzontalnych na poziomie programu w stosunku do osiągniętych efektów? Jak beneficjenci oceniają obciążenia i kapitałochłonność zastosowania rozwiązań zgodnych z politykami horyzontalnymi?

Z wywiadów przeprowadzonych z przedstawicielami instytucji odpowiedzialnych za zarządzanie i wdrażanie Programu wynika, że konieczność stosowania polityk horyzontalnych nie miała wpływu na wzrost obciążenia administracyjnego reprezentowanej przez nich instytucji. Osoby biorące udział w studium przypadku miały problemy z udzieleniem jednoznacznej odpowiedzi, ponieważ nie wiedziały czy stosowanie polityk horyzontalnych ma bezpośredni wpływ na zwiększenie obciążenia administracyjnego.

Około 46% beneficjentów uważało z kolei, że obciążenie administracyjne było optymalne w stosunku do osiągniętych celów, blisko 15% zaznaczyło, że było ono niewielkie, a tylko nieco ponad 5% uznało, że było ono zbyt duże. Należy zauważyć, że 1/3 respondentów nie miała w tym temacie zdania (wariant ten wskazuje jednak, że nakład pracy nie był zdaniem badanych na tyle wysoki, aby wskazać taką ocenę – wobec czego ww. udział wskazań uznać należy za pozytywny aspekt).

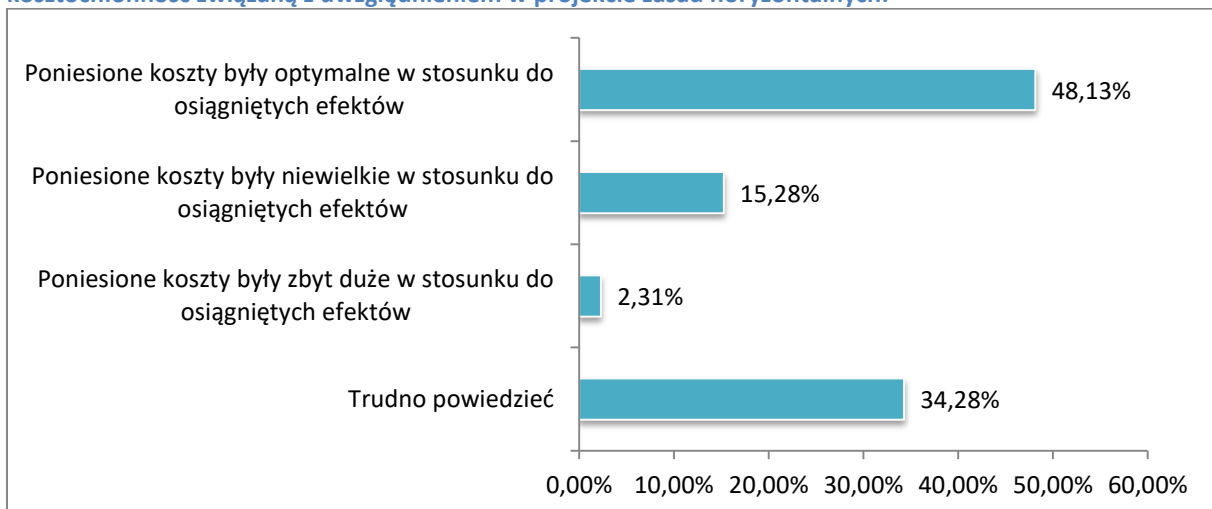
Wykres 15. Proszę wybrać zdanie, które w największym stopniu odpowiada temu, jak postrzega Pan(i) obciążenie administracyjne związane z uwzględnieniem w projekcie zasad horyzontalnych:

Źródło: badania własne na podstawie CAWI/CATI z beneficjentami.

Najwięcej beneficjentów (48,13%) uznało, że poniesione koszty były optymalne w stosunku do osiągniętych celów, 15,28% zaznaczyło, że koszty te były niewielkie, a tylko 2,31% uznało, że koszty były zbyt duże. Około 1/3 respondentów udzieliło odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

Wykres 16. Proszę wybrać zdanie, które w największym stopniu odpowiada temu, jak postrzega Pan(i) kosztowność związaną z uwzględnieniem w projekcie zasad horyzontalnych:

Źródło: badania własne na podstawie CAWI/CATI z beneficjentami.

Pytanie badawcze: Jaki jest udział projektów neutralnych w odniesieniu do zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach wszystkich projektów przyjętych do realizacji w programie?

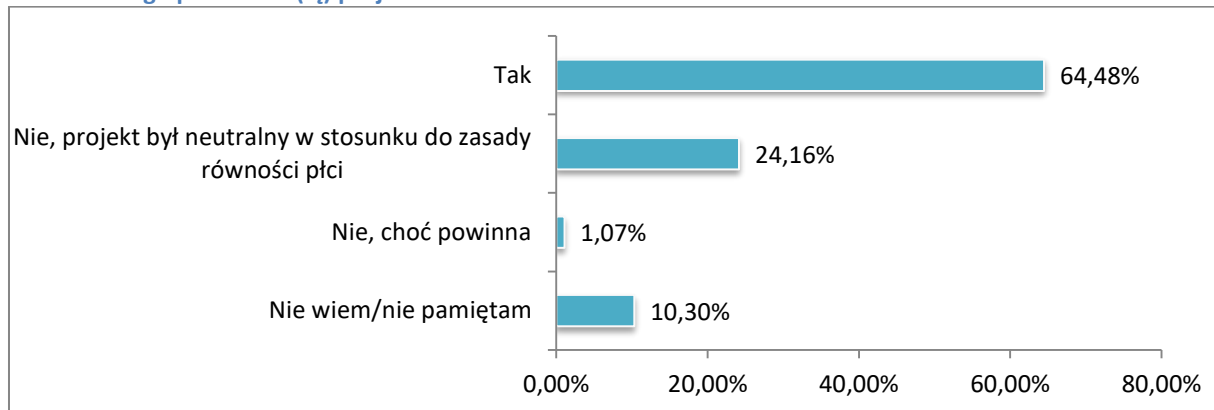
Do końca 2018 r. jedynie 79 projektów stanowiły przedsięwzięcia, które w neutralny sposób wpływały na zasadę równości szans kobiet i mężczyzn. Wszystkie te projekty współfinansowane były ze środków EFRR – tym samym 4,07% wszystkich projektów współfinansowanych ze środków EFRR stanowiły projekty o neutralnym wpływie na opisywaną zasadę horyzontalną. Ich neutralny wpływ wynika z charakteru przedsięwzięć podejmowanych w ich ramach – projekty te dotyczą:

- Wymiany źródeł ciepła;
- Wymiany pokrycia dachu;
- Wymiany stolarki okiennej czy ocieplenia budynku;
- Gospodarki wodno-ściekowej;
- Gospodarowania odpadami⁵⁹.

Beneficjentów zapytano o uwzględnienie zasady równości płci we wskaźnikach realizacji celów w ramach wdrażanych przez nich projektów. Aż 24,16% osób wskazało, że projekt był neutralny w stosunku do tej zasady, co przy wskazanym wyżej odsetku (4,07%), wydaje się wysoką wartością. Należy jednak zaznaczyć, że w badaniu wzięła udział jedynie część beneficjentów, znaczna ich część realizowała projekt w ramach EFRR. Ponadto, beneficjenci zostali zapytani o to czy zasada równości płci została uwzględniona we wskaźnikach realizacji celów – znaczna część projektów, mimo pozytywnego wpływu na realizację tej zasady, nie uwzględniała jej efektów we wskaźnikach.

⁵⁹ Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 za rok 2018, s. 57.

Wykres 17. Czy realizacja zasady równości płci została uwzględniona we wskaźnikach realizacji celów realizowanego przez Pana(ią) projektu?

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami.

13. UWZGLĘDNIENIE ZASAD HORYZONTALNYCH W PROJEKTACH

Pytanie badawcze: W jaki sposób w ramach realizowanych projektów RPO WD 2014-2020 uwzględniane są zasady horyzontalne UE (dobre praktyki)? Jaki jest stopień zrozumienia tej tematyki przez beneficjentów? Jakie najczęstsze problemy związane z przestrzeganiem zasad pojawiały się w trakcie realizacji projektów?

Realizacja projektów poddanych analizie w ramach niniejszego badania odbywała się z uwzględnieniem dobrych praktyk w zakresie zasad horyzontalnych. Dobre praktyki można podzielić na te, które stosowane są na poziomie instytucji zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie Programu oraz na poziomie samych beneficjentów.

Zgodnie z informacjami zawartymi w Sprawozdaniu rocznym z wdrażania RPO WD 2014-2020, na poziomie instytucji zaobserwowano następujące dobre praktyki:

- Uwzględnienie zasad horyzontalnych jako jednego z zagadnień poruszanych w ramach spotkań informacyjnych z wnioskodawcami;
- Utworzenie oraz bieżąca aktualizacja bazy informacyjnej dotyczącej wdrażania zasad;
- Wprowadzenie funkcji koordynatorów regionalnych – osób, które są odpowiedzialne za pierwszy, bezpośredni kontakt z wnioskodawcami oraz beneficjentami;

- Przeprowadzenie szkoleń z zakresu uwzględniania zasad horyzontalnych skierowanych do członków Komitetu Monitorującego⁶⁰;
- Przeprowadzenie szkoleń z zakresu uwzględniania zasad horyzontalnych skierowanych do pracowników IZ RPO WD 2014-2020 oraz IP RPO WD 2014-2020⁶¹;
- Dodanie do list sprawdzających (stosowanych podczas czynności kontrolnych) zapisów dotyczących poprawności stosowania zasad horyzontalnych przez beneficjentów⁶²;
- Zamieszczenie na stronie internetowej programu bazy wiedzy o zasadach dostępności⁶³;
- Korzystanie z usług doradczych Spółdzielni Socjalnej FADO w ramach realizowanej przez MFiPR usługi wsparcia z poprawnej realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami⁶⁴.

Z kolei na poziomie projektów zaobserwowano następujące dobre praktyki w zakresie uwzględniania zasad horyzontalnych:

- Prowadzenie zajęć i spotkań w ramach projektów w sposób pozbawiony stereotypów i zapewniający równość płci i niedyskryminację;
- Uwzględnianie potrzeb osób z niepełnosprawnościami w ramach organizowanych dla nich zajęć/wydarzeń w ramach projektów, z uwzględnieniem specjalistycznego sprzętu i urządzeń;
- Tworzenie grup/klas integracyjnych w przedszkolach i szkołach;
- Organizowanie rekrutacji równościowej;
- Stosowanie ułatwień w formie zgłoszeń do uczestnictwa w projekcie (rekrutacja terenowa, rekrutacja internetowa);
- Uwzględnienie zasad dostępności w ramach tworzenia stron internetowych oraz materiałów informacyjnych/szkoleniowych na potrzeby realizacji projektu;
- Stosowanie języka z uwzględnieniem form wrażliwych na płeć (np. psychologdy i psycholożki)⁶⁵.

W ramach indywidualnych wywiadów pogłębionych przedstawiciele IZ RPO WD 2014-2020 oraz IP RPO WD 2014-2020 poproszono o ocenę stopnia zrozumienia polityk horyzontalnych przez

⁶⁰ Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 za rok 2017, s. 50.

⁶¹ Ibidem, s. 30.

⁶² Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 za rok 2018, s. 56.

⁶³ Ibidem, s. 56.

⁶⁴ Ibidem, s. 57.

⁶⁵ Ibidem, s. 57.

beneficjentów. Zgodnie z ich wypowiedziami, analiza wniosków o dofinansowanie wskazuje na to, że beneficjenci na ogół rozumieją zasadę działania polityk horyzontalnych, o czym świadczą prawidłowe oznaczenia wskaźników. Najmniej trudności przysparza beneficjentom kwestia równości płci, z kolei najwięcej błędnie planowanych działań odnosi się do zasady zrównoważonego rozwoju.

Trafiają do nas wnioski w całości. Wówczas widzimy to, w jaki sposób beneficjenci odnoszą się do zasad horyzontalnych i moim zdaniem, w większości są dobrze rozumiane.

Beneficjenci traktują ten temat ogólnie i większość z nich nie ma świadomości, że ich projekty są pozytywne pod względem wszystkich polityk horyzontalnych. Związane jest to z faktem, że w dużej części wnioski wypełniane są przez firmy konsultingowe.

Źródło: Badanie IDI.

Jeśli chodzi o sposób uwzględniania polityk horyzontalnych, respondenci wskazywali m.in. na takie działania beneficjentów, jak:

- Dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami;
- Zakup zestawów głośnomówiących, tabliczek pisanych Braille'm.

W podobnym tonie wypowiadali się eksperci oceniający wnioski o dofinansowanie, jak również eksperci uczestniczący w panelu ekspertów. Zgodnie z ich obserwacjami beneficjenci zazwyczaj posiadają podstawową wiedzę dotyczącą zasad horyzontalnych i przeważnie spełniają wymogi formalne dotyczące realizacji tych polityk. Zwrócono również uwagę na mylne pojmowanie wpływu projektu na określone zasady, np. oceniają neutralny wpływ projektu na środowisko, jako pozytywny. Odnotowano także, że bardzo często w ramach zasady równości szans beneficjenci koncentrują się na działaniach skierowanych do wąskiej grupy odbiorców, tj. osób z niepełnosprawnościami ruchowymi i dominująca część działań związana jest z likwidacją barier architektonicznych, a w znacznie mniejszym stopniu do osób dotkniętych innymi niepełnosprawnościami.

Nie wszystkie projekty spełniają wymogi związane z politykami horyzontalnymi. Zdarzyło mi się odrzucić projekt ze względu na niespełnianie tzw. standardów minimum, co jest naprawdę ewenementem. Dla przykładu, bardzo mało wspomina się o zasadzie zrównoważonego rozwoju. Najlepiej natomiast wypada

zasada niedyskryminacji w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami, bo jest najbardziej doprecyzowana.

Źródło: Badanie IDI.

Beneficjenci podczas wywiadów indywidualnych oceniali swoją wiedzę z zakresu znajomości polityk horyzontalnych na poziomie minimum podstawowym, wystarczającym do realizacji projektu.

Twierdzili oni, że utożsamiają się z potrzebą stosowania zasad horyzontalnych i w ich odczuciu realizację tych zasad należy kontynuować.

Badani beneficjenci nie odnotowali w realizowanych projektach problemów dotyczących wdrażania polityk horyzontalnych. Zgodnie z ich wypowiedziami nie zdarzyło im się również, aby planowane przez nich działania dotyczące tychże polityk były błędne, tj. odnosiły się do niewłaściwych zasad, co skutkowałoby koniecznością modyfikacji wniosku o dofinansowanie.

Nie, myślę, że do tej pory nie było problemów związanych z wdrażaniem zasad, a przynajmniej nikt nam tego nie zgłaszał.

Źródło: Badanie IDI.

Podczas badania ankietowego beneficjenci zostali poproszeni o określenie, w jaki sposób w ramach realizowanych przez nich projektów uwzględniano zasady horyzontalne. Respondenci deklarowali, że realizowane projekty miały neutralny lub pozytywny wpływ na realizację zasad horyzontalnych.

Wymieniali oni liczne sposoby uwzględniania zasad horyzontalnych.

Tabela 5. Sposoby uwzględniania zasad horyzontalnych w projektach

Zasada zrównoważonego rozwoju	Zasada równości szans i niedyskryminacji	Zasada równości płci
Racjonalizacja wykorzystania zasobów oraz ograniczenia ich marnotrawstwa, co ma dodatkowo pozytywny wpływ na stopień degradacji środowiska.	Wyrównywanie szans zawodowych osób bez względu na płeć, wiek, rasę, pochodzenie etniczne, miejsce zamieszkania, dzięki stworzeniu możliwości pracy zdalnej, w elastycznym czasie pracy oraz w niepełnym wymiarze czasu pracy, co umożliwiło m.in. aktywizację osób z niepełnosprawnościami pomimo posiadanych ograniczeń zdrowotnych.	Przy doborze kadry na poszczególne stanowiska stosowano model kompetencyjny (precyzyjne nazwanie i zdefiniowanie wymagań), nieuwzględniający płci.
Stosowanie materiałów i wyrobów posiadających świadectwa dopuszczenia do stosowania i nie zawierających substancji mających negatywny wpływ na środowisko naturalne.	Wprowadzenie funkcji głosowego sprawdzania informacji, jako udogodnienia dla osób niewidzących i niedowidzących.	Promowanie równego udziału w dostępie do udziału w projekcie dla kobiet i mężczyzn.
Racjonalne gospodarowanie zasobami, oszczędność papieru (obustronne drukowanie), oszczędność energii świetlnej (żarówki energooszczędne), segregacja śmieci.	Wprowadzenie dostępu on-line do informacji oraz stosowanie wytycznych WCAG 2.0 dotyczących ułatwień w dostępie do treści publikowanych w Internecie.	Polityka promowania równości jest uwzględniona od momentu tworzenia koncepcji projektu i dokumentów aplikacyjnych. W całym procesie projektowym nie stosuje się jakichkolwiek kryteriów, które byłyby dyskryminujące ze względu na płeć.
Nasadzenia drzew, krzewów i bylin oraz trawy; zachowanie odpowiedniego stanu środowiska naturalnego.	Uwzględnienie pętli indukcyjnej dla osób niedosłyszących/ niesłyszących.	Działania przyczyniające się do zwiększenia trwałego udziału kobiet i mężczyzn w zatrudnieniu i rozwoju ich kariery, ograniczenia segregacji na rynku pracy, zwalczania stereotypów związanych z płcią w dziedzinie kształcenia i szkolenia oraz propagowania godzenia pracy i życia osobistego.
Zapewnienie zachowania zasobów i walorów środowiska w stanie zapewniającym trwałe i niedoznające uszczerbku możliwości korzystania ze środowiska przez obecne i przyszłe pokolenia.	Skierowanie projektu do wszystkich bez względu na płeć, narodowość i osobiste przekonania.	Podejmowanie działań na rzecz osiągnięcia założonego celu, w którym to kobietom i mężczyznom przypisuje się taką samą wartość społeczną, równe prawa i obowiązki.
Poprawa klimatu akustycznego (zastosowanie tzw. „cichej nawierzchni”) oraz poprawa bezpieczeństwa i płynności ruchu drogowego, które obniżyły poziom hałasu oraz ilość	Zastosowanie rozwiązań pozwalających na korzystanie z rezultatów projektu przez osoby z niepełnosprawnościami. (Wszystkie elementy przekroju poprzecznego spełniają wymagania dotyczące	

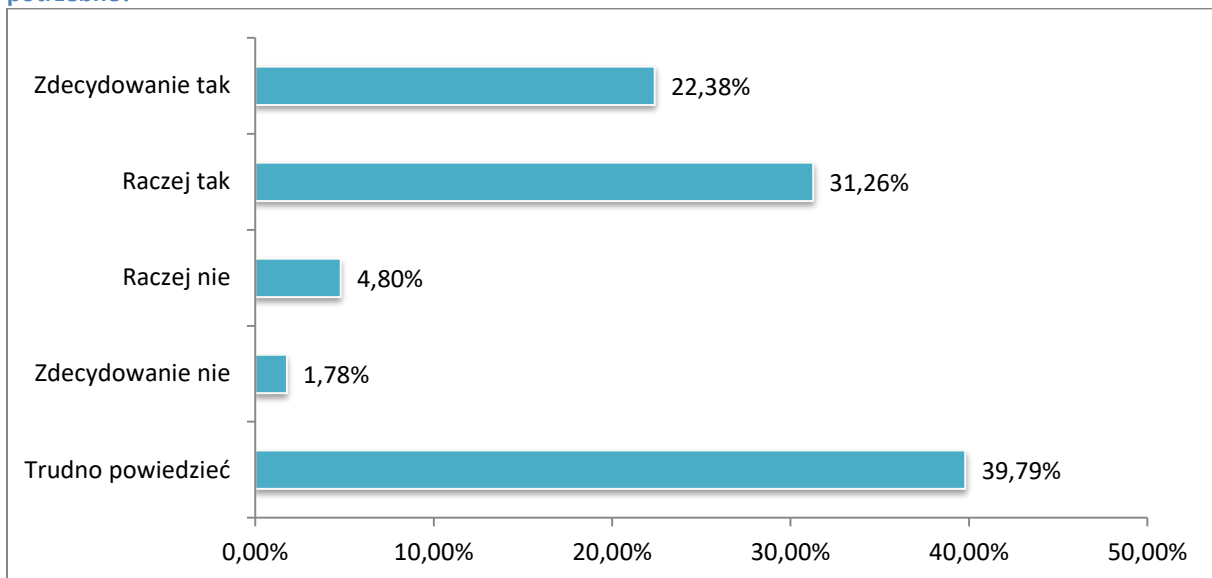
Zasada zrównoważonego rozwoju	Zasada równości szans i niedyskryminacji	Zasada równości płci
dwutlenku węgla, emitowanego do środowiska naturalnego.	bezpieczeństwa ruchu, nośności i stateczności konstrukcji, odpowiednich warunków użytkowych zgodnych z przeznaczeniem drogi publicznej; zachowane są warunki korzystania z drogi publicznej przez osoby z niepełnosprawnościami, a także przez osoby niewidome i niedowidzące (oznaczenia na przystankach, akustyczna sygnalizacja świetlna).	
Termomodernizacja budynku oraz modernizacja systemu grzewczego skutkująca zwiększeniem energooszczędności (zmniejszenia emisji CO₂).	Likwidacja barier architektonicznych.	-
Działania nakierowane na zachowanie zasobów i walorów środowiska w stanie zapewniającym trwałe i niedoznające uszczerbku możliwości korzystania z nich zarówno przez obecne, jak i przyszłe pokolenia.	Dostęp do wytworzonych produktów i korzystanie z rezultatów projektu nie jest uzależniony od rasy, pochodzenia etnicznego, religii, światopoglądu, niepełnosprawności, wieku czy orientacji seksualnej.	-
Respektowanie wymogów ochrony środowiska naturalnego.	Materiały promocyjne i rekrutacyjne dostosowane do osób z niepełnosprawnościami.	-
Wdrożenie e-usług publicznych (ograniczenie zużycia papieru, a także ograniczenie emisji substancji szkodliwych do środowiska).	Dostęp do produktów powstałych w wyniku realizacji przedsięwzięcia jest otwarty dla wszystkich bez stosowania preferencji czy kryteriów dyskryminujących.	-
Działania w zakresie ochrony zasobów środowiska naturalnego. Zachowanie zasobów genetycznych roślin z rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych oraz siedlisk i obszarów Natura 2000.	Na tablicy ogłoszeń przy biurze projektu udostępnione materiały i dokumenty projektowe zostały opracowane w powiększonym druku i zostały umieszczone w dolnej części tablicy ogłoszeń w celu umożliwienia ich odczytu przez osoby z niepełnosprawnościami.	-
Wszystkie wykonywane prace zostały przeprowadzone z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, zapewniających jak najmniejszą uciążliwość dla okolicznych mieszkańców oraz środowiska przyrodniczego.	Zapewnienie sprawiedliwego i pełnego udziału w realizowanych działaniach na jednakowych zasadach bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę lub pochodzenie etniczne, wyznawaną religię lub	-

Zasada zrównoważonego rozwoju	Zasada równości szans i niedyskryminacji	Zasada równości płci
	światopogląd, orientację seksualną, miejsce zamieszkania.	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami.

Ponad połowa badanych beneficjentów (53,64%) potwierdziła, że istnieje potrzeba uwzględnienia zasad horyzontalnych w projekcie (w tym 22,38% uznało ten aspekt za zdecydowanie potrzebny). Znaczna część ankietowanych (39,79%) nie była jednak w stanie dokonać tego rodzaju oceny. Tak wysoka liczba osób niezdecydowanych może wskazywać na brak wystarczającej wiedzy u części beneficjentów na temat istoty oraz zasadności stosowania zasad horyzontalnych.

Wykres 18. Czy uważa Pan(i), że uwzględnianie zasad horyzontalnych w realizowanym projekcie jest potrzebne?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami.

W ramach badania ilościowego poproszono również, aby beneficjenci wskazali działania wdrażane w zakresie realizacji zasad horyzontalnych w swoich projektach, które uznają za dobre praktyki.

W zdecydowanej większości przypadków ankietowani przyznawali, że w realizowanych przez nich projektach nie występowały tego typu elementy lub wymieniali wszystkie sposoby, za pomocą których wdrażali zasady horyzontalne w projektach. Przeważająca część wskazanych działań nie posiada jednak potencjału innowacji, który pozwoliłby na uznanie ich za dobrą praktykę.

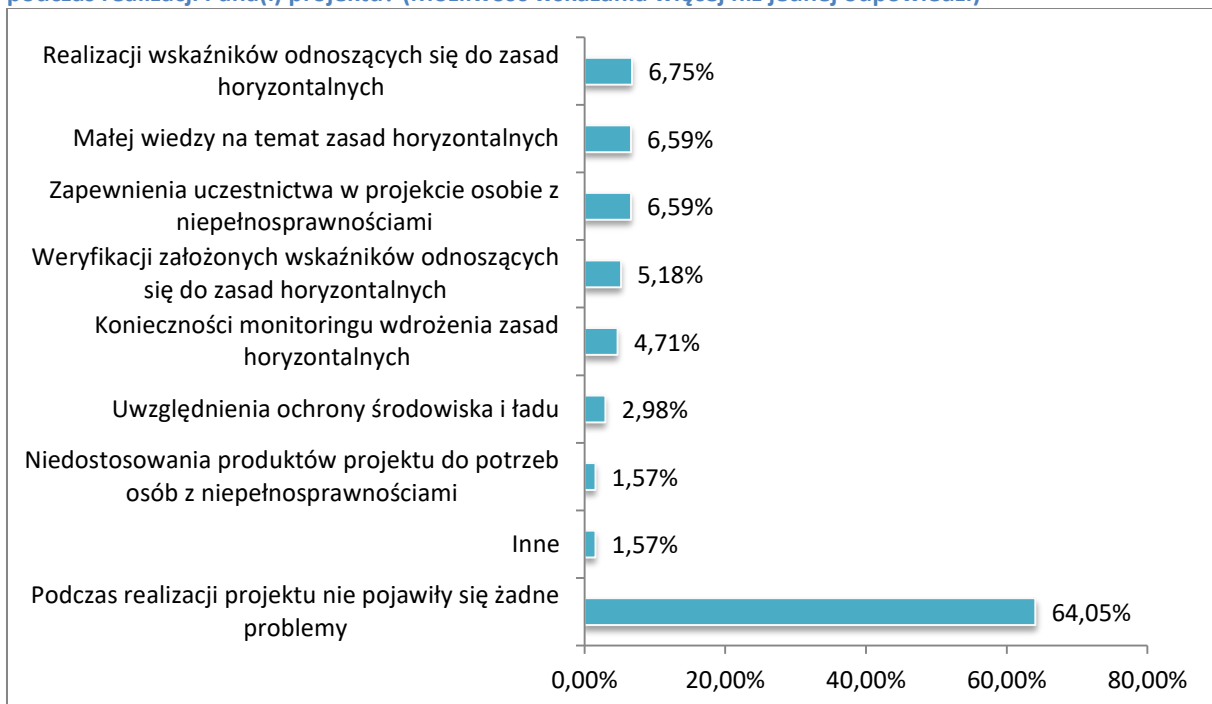
Tabela 6. Dobre praktyki w zakresie zasad horyzontalnych realizowane na poziomie projektów

Zasada zrównoważonego rozwoju	Zasada równości szans i niedyskryminacji	Zasada równości płci
Poprawa klimatu akustycznego	Elementy przekroju poprzecznego spełniające wymogi bezpieczeństwa ruchu, nośności i stateczności konstrukcji w tym udogodnienia dla osób z niepełnosprawnościami ruchowymi, niewidomych i niedowidzących	Stosowanie modelu kompetencyjnego, bez uwzględnienia płci
Montowanie budek dla ptaków w modernizowanych budynkach	Uwzględnienie pętli indukcyjnej dla osób niedosłyszących/ niesłyszących	Stosowanie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn
Wdrożenie e-usług	Rekrutacja równościowa, bez względu na cechy uczestnika	Zwalczanie stereotypów związanych z płcią w dziedzinie kształcenia i szkolenia oraz propagowania godzenia pracy i życia osobistego
Stosowanie materiałów przyjaznych środowisku	Strony internetowe z funkcją dla osób niedowidzących	Działania przyczyniające się do zwiększenia trwałego udziału kobiet i mężczyzn w zatrudnieniu i rozwoju ich kariery
Warsztaty edukacji ekologicznej z zakresu: - ochrona środowiska i różnorodność bio-geologicznej regionu, - efektywne gospodarowanie zasobami naturalnymi; - odpowiedzialność człowieka za środowisko i jego zasoby	Treści tekstowe prezentowane na portalu informacyjnym miały format lub posiadały wersję alternatywną umożliwiającą bezpośredni wydruk na drukarkach Braille'a. Format stron był dostosowany do mechanizmów audiodeskrypcji i posiadały alternatywny opis tekstowy umożliwiający dostęp do tych treści dla osób z dysfunkcją narządów wzroku i/lub słuchu. Centralnym elementem rozwiązania planowanego do wdrożenia jest portal dostępowy, pełniący funkcję jednego punktu dostępu do katalogu usług publicznych.	Wdrażanie regulaminów pracy uwzględniających brak dyskryminacji
-	Wykorzystywanie liderów społeczności wiejskich w dokonywaniu rekrutacji z poszanowaniem zasady niedyskryminacji	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami.

Ankietowani beneficjenci podczas wywiadów CAWI/CATI deklarowali zazwyczaj, że nie mieli żadnych problemów związanych z przestrzeganiem zasad horyzontalnych podczas realizacji projektów. Zdanie to podzieliło aż 64% badanych. Wśród wskazywanych problemów najczęściej wymieniano: realizację wskaźników odnoszących się do zasad horyzontalnych (6,75%), małą wiedzę na temat tychże zasad (6,59%) oraz konieczność zapewnienia uczestnictwa w projekcie osobie z niepełnosprawnościami (6,59%).

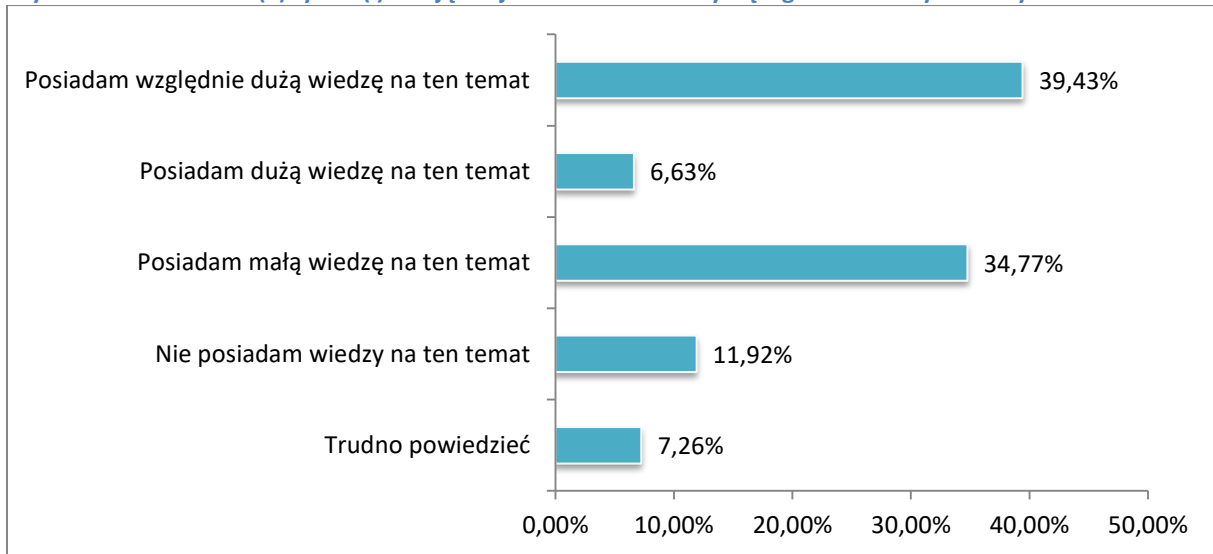
Wykres 19. Czego dotyczyły trudności związane z przestrzeganiem zasad horyzontalnych, które pojawiały się podczas realizacji Pana(i) projektu? (Możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami.

Podczas badania ankietowego uczestników projektów poproszono o udzielenie odpowiedzi na pytanie odnoszące się do znajomości tematu dotyczącego zasad horyzontalnych. Zdecydowana większość respondentów zadeklarowała, że posiada co najmniej małą wiedzę ze wskazanego zakresu (80,82%), w tym 39,43 % przypadło na odpowiedź świadczącą o względnie dużym poziomie wiedzy na temat zasad horyzontalnych.

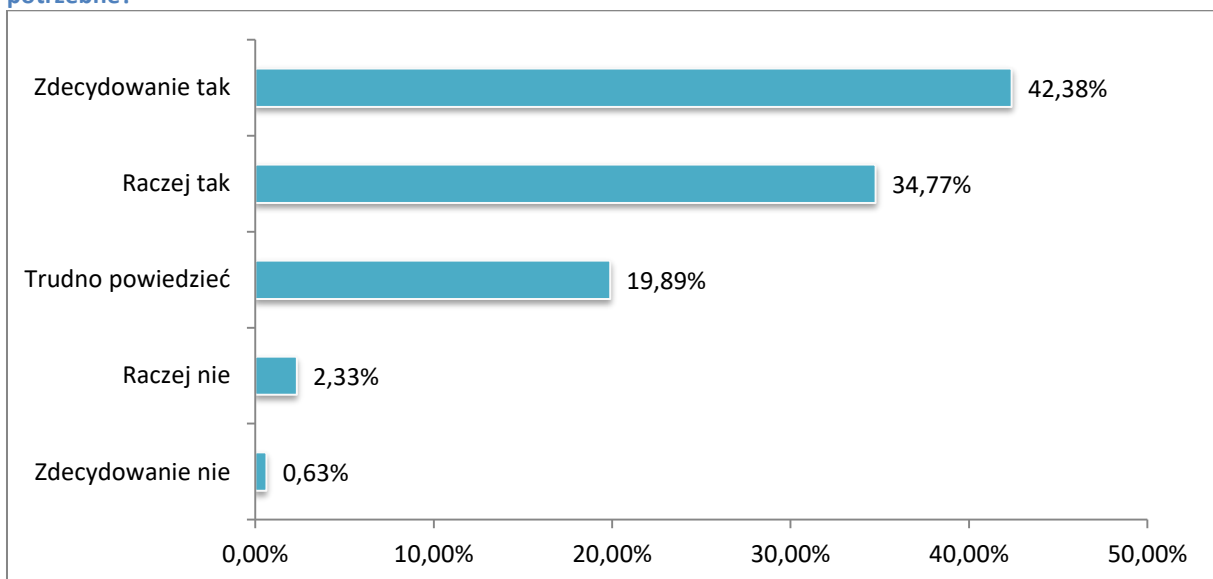
Wykres 20. Jak określił(a)by Pan(i) swoją znajomość tematu dotyczącego zasad horyzontalnych?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami.

Dominująca część uczestników projektów (77,15%) oceniła, że uwzględnianie zasad horyzontalnych w realizowanych projektach jest potrzebne (w tym 42,38 % przypadło na wariant świadczący o znacznej potrzebie). Na poparcie dokonanej oceny osoby te wskazywały na ~~takie~~ argumenty takie jak: konieczność przeciwdziałania dyskryminacji, potrzeba szerokiej dostępności wsparcia i wyrównywania szans, zwiększenie wrażliwości i świadomości społecznej, ważność zasad zrównoważonego rozwoju, myślenie o przyszłych pokoleniach, poszerzanie horyzontów, uczenie młodzieży tolerancji.

Wykres 21. Czy uważa Pan(i), że uwzględnianie zasad horyzontalnych w realizowanych projektach jest potrzebne?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami.

Uczestników projektów poproszono także w ramach badania CAWI/CATI o wskazanie sposobów, w jaki uwzględniono zasady horyzontalne w projektach, w których brali oni udział. Pytania te dotyczyły wszystkich zasad horyzontalnych. Uzyskane odpowiedzi pozwalają na stwierdzenie, że zdecydowanie najmniejszy poziom wiedzy uczestników dotyczy zasady zrównoważonego rozwoju. Dominująca część uczestników nie kojarzy tego pojęcia lub myli go z zasadą równości szans i płci. Wśród wskazywanych sposobów realizacji zasady zrównoważonego rozwoju w projektach uczestnicy wymieniali:

- Realizację działań, które nie miały negatywnego wpływu na środowisko naturalne;
- Organizację zajęć z zakresu działań proekologicznych w szkołach (wyprawy plenerowe, zajęcia lekcyjne, akcja „Sprzątanie świata”);
- Udostępnianie informacji nt. projektu na stronie internetowej; elektroniczny obieg dokumentów; stosowanie wydruków obustronnych; załączanie adnotacji dotyczących drukowania wiadomości wysyłanych w formie elektronicznej;
- Sortowanie śmieci;
- Rozwijanie świadomości ekologicznej u uczestników projektu;
- Edukację konsumencką i eko-innowacyjność;
- Wykorzystywanie materiałów pochodzących z recyklingu.

Działaniami nakierowanymi na realizację zasady równości szans i niedyskryminacji, które wymieniali ankietowani uczestnicy były z kolei:

- Realizacja procesu rekrutacji uczestników otwartego dla wszystkich, bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę lub pochodzenie etniczne, wyznawaną religię lub światopogląd, orientację seksualną, miejsce zamieszkania;
- Likwidacja barier architektonicznych;
- Realizacja projektu w pomieszczeniach dostępnych dla osób z niepełnosprawnością ruchową.

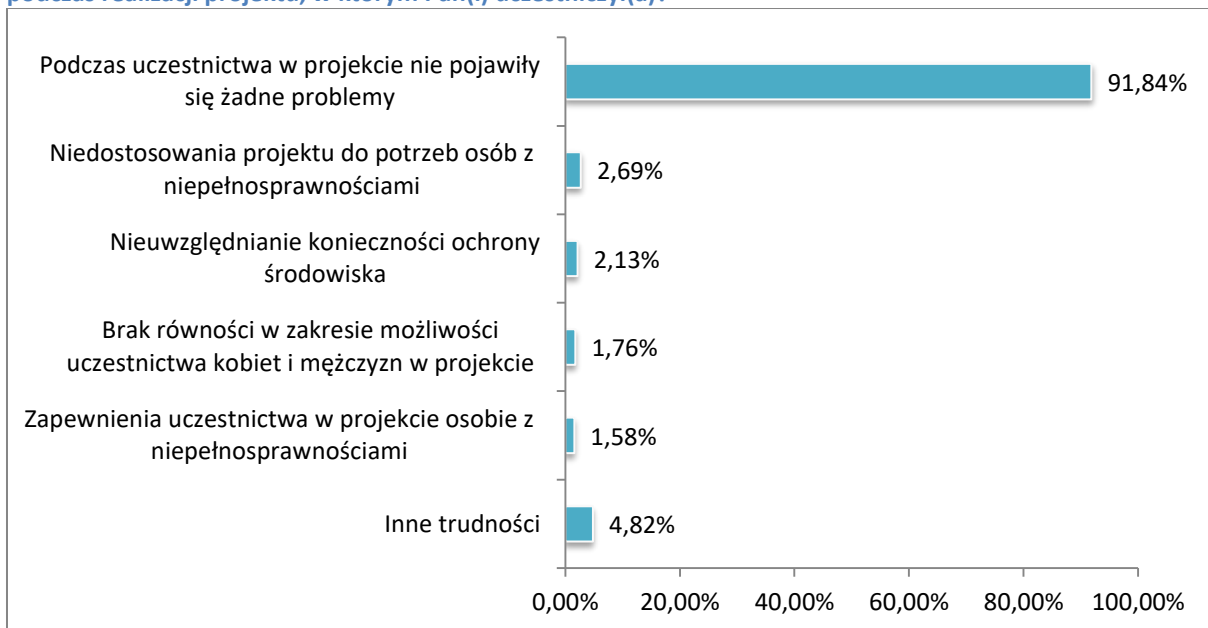
Jako działania związane z zachowaniem zasady równości płci respondenci wskazywali:

- Aktywizację społeczno-zawodową kobiet;
- Równy dostęp do udziału w projekcie dla kobiet i mężczyzn;
- Zapewnienie korzystania z efektów projektu dla wszystkich, bez względu na płeć;
- Dokonywanie oceny uczestników w oparciu o ich pracę i uzyskane wyniki.

Uczestników projektów poproszono również o wskazanie trudności, które wystąpiły podczas ich udziału w projekcie, w zakresie realizacji zasad horyzontalnych. Zdecydowana większość z nich

(91,84%) oceniła, że nie spotkała się z żadnymi trudnościami dotyczącymi przestrzegania tychże zasad. Niewielki odsetek badanych zwrócił uwagę na niedostosowanie projektu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (2,69%), nieuwzględnienie potrzeb z zakresu ochrony środowiska (2,13%). Wśród innych problemów (4,82%) wymieniono z kolei: niedostosowanie mammobusu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (szczególnie w zakresie poruszania się), brak segregacji odpadów przez uczestników projektu oraz zbyt dużą ilość dokumentów w formie papierowej.

Wykres 22. Czego dotyczyły trudności związane z przestrzeganiem zasad horyzontalnych, które pojawiały się podczas realizacji projektu, w którym Pan(i) uczestniczył(a)?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami.

Pytanie badawcze: Jakie działania należałoby kontynuować, a z których zrezygnować w nowej perspektywie finansowej - zarówno na poziomie projektów jak i programu? Czy i jakie nowe rozwiązania można byłoby zastosować w kontekście wdrażania ww. zasad w nowym okresie programowania?

Podczas wywiadów IDI przedstawiciele IZ RPO WD 2014-2020 oraz IP RPO WD 2014-2020 poproszono o dokonanie oceny działań, jakie należałoby ich zdaniem kontynuować w kontekście polityk horyzontalnych w ramach perspektywy finansowej 2021-2027. Większość respondentów uznawała, że wszystkie dotychczas realizowane działania powinny być kontynuowane w nowym okresie programowania, jednak za najbardziej istotną uznawano zasadę dotyczącą zrównoważonego rozwoju. W mniejszym zakresie, zdaniem badanych, zachodzi konieczność wspierania zasady równości płci, szczególnie rozumianej wprost, jako parytet, a nie brak dyskryminacji ze względu na płeć.

Większy nacisk należy położyć na zasadę zrównoważonego rozwoju, a mniejszy na równość kobiet i mężczyzn.

Źródło: Badanie IDI.

Podczas rozmów wskazywano m.in. na konieczność rozważenia zasadności stosowania każdej z zasad horyzontalnych we wszystkich typach projektów. Respondenci nie wskazywali jednak na żadne dodatkowe działania ze wskazanego zakresu, które nie były dotychczas realizowane, a mogłyby w ich opinii przyczynić się do trafniejszej realizacji polityk horyzontalnych.

Myślę, że można by rozważyć czy na pewno zasady te należy stosować we wszystkich typach projektów w takim zakresie, jakim jest to teraz wymagane.

Źródło: Badanie IDI.

Również w przypadku badania pozostałych grup, z którymi zrealizowano wywiady IDI oraz osób uczestniczących w panelu ekspertów, uzyskano podobne wnioski dotyczące konieczności realizowania zasad horyzontalnych w nowej perspektywie finansowej. Zarówno przedstawiciele Komitetu Monitorującego, jak i eksperci dokonujących oceny wniosków o dofinansowanie oraz uczestnicy panelu uznali, że każda z polityk horyzontalnych zachowała swoją aktualność w świetle obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej i środowiskowej. Z analizowanych wywiadów wynika jednak, że dotychczas wdrażane działania wpłynęły, na zmianę w zakresie postrzegania równości szans kobiet i mężczyzn, a największe pole do działania wiąże się dziś z sytuacją na gruncie ochrony środowiska naturalnego. Z tego też względu większy nacisk należy kłaść na kwestie dotyczące zrównoważonego rozwoju. Duże pole do działania pozostaje również w kontekście równości szans oraz niedyskryminacji, nie tylko w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami ruchowymi.

Nie należy się bać zrezygnowania z pewnych rozwiązań, np. dlaczego przy badaniu rozwoju muszą być zachowane parytety płci? To jest trochę fikcja, a wnioskodawcy muszą się dopasować do wymogów, bo czytają regulamin i instrukcję i widzą, że są za to punkty.

Źródło: Panel ekspertów.

Przedstawione opinie dotyczące realizacji zasad horyzontalnych uwzględnionych w ramach nowego okresu programowania podzielili również przedstawiciele organizacji wspierających równość szans oraz beneficjenci. Zgodnie z ich wypowiedziami, w nowej perspektywie finansowej należy kontynuować realizację wszystkich dotychczasowych polityk horyzontalnych (co jest już obecnie wymagane przepisami prawa).

W ramach badania CAWI/CATI beneficjentów poproszono o wskazanie działań związanych z wdrażaniem zasad horyzontalnych, które należałoby kontynuować w przyszłości, a także takich, z których ich zdaniem, powinno się zrezygnować w kolejnej perspektywie finansowej. Większość ankietowanych nie potrafiła wskazać tego rodzaju działań lub odpowiadała, że działania należy realizować w dotychczasowej formie i zakresie. Sugerowane działania przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 7. Działania związane z wdrażaniem zasad horyzontalnych w odniesieniu do nowej perspektywy finansowej na lata 2021-2027 w ocenie beneficjentów

Działania, które należy kontynuować	Działania, z których należy zrezygnować
Opracowanie dobrych praktyk dotyczących wdrażania polityk horyzontalnych	Dystrybucja niezrozumiałych materiałów informacyjnych
Położenie większego nacisku na realizację działań z zakresu zrównoważonego rozwoju	Kwantyfikacja wskaźników z zakresu działań na rzecz zrównoważonego rozwoju
Dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	Umieszczanie zasad horyzontalnych jako wskaźników rezultatu
Uczytelnienie materiałów informacyjnych związanych ze zrozumieniem zasad horyzontalnych w oparciu o polską rzeczywistość	-
Przekazywanie szerokiej grupie odbiorców wiedzy na temat istoty zasad horyzontalnych	-
Tworzenie efektów projektu przyjaznych dla środowiska naturalnego	-
Wprowadzenie elastycznego czasu pracy	-
Propagowanie szeroko rozumianej tolerancji dla odmienności	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami.

Warto przytoczyć wypowiedź jednego z ankietowanych beneficjentów, która wpisuje się we wnioski wynikające z analizy opisanego wcześniej materiału jakościowego, zgodnie z którym należy zmniejszyć nacisk na realizację zasady równości płci.

Nie należy rezygnować z wdrażania zasad horyzontalnych. Można się jedynie zastanowić nad sensem oceny poszczególnych elementów w mniejszych projektach (szczególnie o specyficznej strukturze zadaniowej). Niekiedy konieczność przestrzegania tych zasad wpływa np. na trudności w rekrutacji lub odrzucanie kandydatur ze względu na płeć, co może być postrzegane jako dyskryminacja przez grupę pominiętą lub niefaworyzowaną/premiowaną w projekcie.

Źródło: CAWI/CATI z beneficjentami.

Analogiczne wnioski wynikają również z przeprowadzonego badania ankietowego skierowanego do uczestników projektów. Respondenci przeważnie nie udzielali odpowiedzi na zadawane pytania lub oceniali, że należy kontynuować dotychczas wdrażane rozwiązania.

14. OCENA REALIZACJI ZASADY PARTNERSTWA

14.1. WSPÓŁPRACA NA ETAPIE PROGRAMOWANIA INTERWENCJI

Pytanie badawcze: Czy i w jakim zakresie współpracowano z partnerami na etapie programowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji RPO WD 2014-2020?

Przepisy wspólnotowe regulujące realizację programów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej przewidują, że w ramach uregulowań prawnych funkcjonujących w danym państwie zostanie zawiązane partnerstwo, które angażować będzie do wdrażania interwencji podmioty lokalne i regionalne – zarówno władze samorządowe i rządowe, jak również podmioty gospodarcze i społeczeństwo obywatelskie. Na poziomie krajowym odzwierciedlenie tych zasad zamieszczono w Umowie Partnerstwa. Umowa Partnerstwa obliguje do realizowania, zarówno w trakcie etapu programowania, jak i wdrażania, zasady partnerstwa. Zasada ta oznacza *włączenie właściwych władz miejskich i innych instytucji publicznych, partnerów gospodarczych i społecznych, a także właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie w procesy przygotowania, a następnie wdrażania EFSI*⁶⁶.

Zespół Międzyresortowy ds. Programowania i Wdrażania Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności UE w uchwale zarekomendował, by w ramach programowania poszczególnych Programów Operacyjnych powołano grupy robocze, których zadaniem byłoby wsparcie w przygotowaniu Programów. Znaczenie tych grup miało zostać zapewnione poprzez włączenie w nie przedstawicieli władz i instytucji publicznych, partnerów społecznych i gospodarczych oraz podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie⁶⁷. W Województwie Dolnośląskim grupa robocza została powołana uchwałą 3815/IV/13 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 2 kwietnia 2013 r. w sprawie powołania Grupy roboczej wspierającej prace nad przygotowaniem regionalnego programu operacyjnego na lata 2014-2020 dla Województwa Dolnośląskiego⁶⁸. W skład Grupy roboczej weszli przedstawiciele: związków zawodowych, organizacji pracodawców, organizacji pozarządowych, w tym podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie (m.in. partnerzy działający na rzecz ochrony środowiska, odpowiedzialni za promowanie zasad równości i niedyskryminacji)⁶⁹. Dobierając podmioty, które weszły w skład grupy roboczej, kierowano się ich

⁶⁶ Programowanie perspektywy finansowej 2014–2020. Umowa partnerstwa, s. 171.

⁶⁷ Tamże, s. 172.

⁶⁸ Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020, s. 381-382.

⁶⁹ Tamże, s. 382.

zakresem działalności, uwzględniając te podmioty, których zakres działania był zbieżny z priorytetami inwestycyjnymi planowanymi do realizacji w ramach przygotowywanego Programu.

W zakres prac grupy w województwie dolnośląskim weszły następujące zagadnienia merytoryczne:

- Założenia do Umowy Partnerstwa;
- Założenia i harmonogram przygotowania RPO WD 2014-2020;
- Założenia Linii Demarkacyjnej;
- Warunkowość ex-ante;
- Możliwości wykorzystania instrumentów finansowych w RPO WD 2014-2020;
- Wstępne opisy osi priorytetowych RPO WD 2014-2020⁷⁰.

W ramach Grupy roboczej powołano 4 zespoły robocze, w zakres działania których weszły następujące aspekty:

- Rynek pracy;
- Ekonomia społeczna;
- Zrównoważony rozwój;
- Rozwój obszarów wiejskich i Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)⁷¹.

Od czasu powołania grupy do chwili zatwierdzenia RPO WD 2014-2020 odbyło się 7 spotkań Grupy roboczej. Członkowie uczestniczący w pracach Grupy mieli ponadto bieżący dostęp do informacji związanych z postępowaniem prac.

W efekcie zaangażowania w prace Grupy roboczej, jej członkowie zgłosili szereg uwag, umożliwiających opracowanie trafnej diagnozy społeczno-ekonomicznej i kierunków wsparcia w ramach planowanego Programu oraz grona jego potencjalnych beneficjentów⁷².

Prócz tego, że powołana została Grupa Robocza, w proces programowania zaangażowane były także:

- Dolnośląska Instytucja Pośrednicząca;
- Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy;
- Komitet Monitorujący RPO WD 2007-2013;
- Podkomitet Monitorujący Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w województwie dolnośląskim⁷³.

⁷⁰ Tamże, s. 382.

⁷¹ Tamże, s. 383.

⁷² Tamże.

⁷³ Tamże, s. 383-384.

Projekt RPO WD 2014-2020 został również poddany szerokim konsultacjom społecznym. Do czynnego udziału w konsultacjach społecznych zaproszonych zostało ponad 550 podmiotów z regionu. Ponadto, proces konsultacji otwarty był dla innych podmiotów. Uwagi do projektu dokumentu zgłaszać można było za pomocą formularza uwag. W ramach konsultacji zorganizowano 36 spotkań informacyjnych, a ponadto w każdym powiecie województwa dolnośląskiego odbyło się 27 spotkań z lokalnymi władzami oraz środowiskami lokalnymi.

łącznie w spotkaniach informacyjnych wzięło udział ponad 1 300 osób, zgłoszono zaś 1 161 uwag. Biorąc pod uwagę tę liczbę zaznaczyć należy, że najbardziej aktywne były jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz osoby fizyczne⁷⁴.

Raport z konsultacji społecznych projektu dokumentu został przyjęty przez Zarząd Województwa Dolnośląskiego w drodze uchwały⁷⁵, a następnie podany do publicznej wiadomości.

Reasumując, wskazać należy, że zasady horyzontalne realizowane są przekrojowo w dwóch ujęciach:

- Pierwsze ujęcie obejmuje uwzględnienie zasad na wszystkich etapach wdrażania Programu – od projektowania, poprzez wdrażanie i monitoring, skończywszy na kontroli i ewaluacji;
- Drugie ujęcie obejmuje uwzględnienie zasad we wszystkich czynnościach podejmowanych w ramach Programu – począwszy od przygotowania Programu w zgodzie z ww. zasadami, skończywszy na respektowaniu zasad w poszczególnych projektach.

Uwzględnienie zasad równości szans i niedyskryminacji oraz równości płci na wszystkich etapach programowania oraz wdrażania Programu pozwala na lepszy wgląd w sytuację społeczną poszczególnych grup oraz na lepsze ukierunkowanie wsparcia w przyszłości. Realizacja zasady zrównoważonego rozwoju pozwala zaś na osiągnięcie spójności w sferze społecznej, gospodarczej i środowiskowej. Zasady, które legły u podstaw polityk horyzontalnych UE uzupełniają się zatem wzajemnie i są współzależne, czego dowiedziono w niniejszym opracowaniu.

W ramach RPO WD 2014-2020 podejmowana jest współpraca z partnerami, co potwierdzają eksperci uczestniczący w panelu oraz przedstawiciele IZ RPO WD 2014-2020 oraz IP RPO WD 2014-2020 stanowiący respondentów badania IDI. Zaznaczyć należy, że zarówno wdrażanie i monitoring jak i same kryteria oraz założenia Programu konsultowane były z partnerami z różnych środowisk. Współpraca ta była szczególnie istotna z uwagi na fakt, że partnerzy ci reprezentują inne środowiska,

⁷⁴ Tamże, s. 384.

⁷⁵ Uchwała nr 5148/IV/2013 z 23 grudnia 2013 r. Zarządu Województwa Dolnośląskiego.

oferując istotną wiedzę i ekspertyzę w różnorodnych dziedzinach, świadcząc o kompleksowości i istotnym znaczeniu współpracy podejmowanej z partnerami.

Cały program, jak i kryteria, konsultowane są z partnerami. Są to partnerzy z różnych środowisk i fachowcy w różnych dziedzinach - chociażby środowiskowi, czy też z zakresu integracji społecznej. Są też przedstawiciele organizacji pozarządowych, którzy zajmują się m.in. równością płci.

Źródło: Badanie IDI.

Dodano, że współpraca z partnerami dotyczyła każdego etapu prac nad Programem – w przypadku monitoringu respondenci badania IDI uznali, że partnerzy są w odpowiedni sposób angażowani oraz informowani, co przekłada się na skuteczne konsultacje. Także partnerzy uczestniczący w badaniu potwierdzili, że nawiązywana jest z nimi współpraca w szerokim zakresie, wskazując m.in. współpracę w zakresie konsultowania dokumentów programowych, konkursowych, zasad polityk horyzontalnych oraz szkoleń, zarówno w kontekście realizacji, jak i uczestnictwa.

14.2. WSPÓŁPRACA W RAMACH KOMITETU MONITORUJĄCEGO

Pytanie badawcze: Czy skład i proporcje Komitetu/grup właściwie reprezentują poszczególne strony (kategorie partnerów)?

Zadania gremium, jakim jest Komitet Monitorujący, zostały określone w art. 49 tzw. rozporządzenia ogólnego⁷⁶ i obejmują:

- Systematyczny przegląd wdrażania programu regionalnego i postępów poczynionych na drodze osiągnięcia jego celów, w tym w szczególności w odniesieniu do celów pośrednich i końcowych wskazanych w ramach wykonania;
- Analizowanie wszelkich kwestii, które wpływają na wykonanie programu regionalnego, w tym wniosków z przeglądu wyników oraz zatwierdzanie spraw wskazanych w art. 110 ust. 2 rozporządzenia ogólnego;
- Konsultowanie i akceptowanie zmian programu regionalnego proponowanych przez Instytucję Zarządzającą;

⁷⁶ Rozporządzenie ogólne.

- Przedstawianie uwag dotyczących wdrażania i ewaluacji programu regionalnego, w tym przedsięwzięć na rzecz zmniejszania obciążenia administracyjnego dla beneficjentów i monitorowanie działań podjętych w ich następstwie⁷⁷.

W trakcie wdrażania RPO WD 2014-2020 zasada partnerstwa jest realizowana poprzez funkcjonowanie Komitetu Monitorującego Program, funkcjonującego pod przewodnictwem Marszałka Województwa Dolnośląskiego. W skład Komitetu Monitorującego wchodzi 41 członków, reprezentujących:

- Przedstawicieli rządu (9 członków);
- Przedstawicieli samorządu terytorialnego (14 członków);
- Przedstawicieli partnerów spoza administracji publicznej (18 członków)⁷⁸
- Ponadto obserwatorzy oraz przedstawiciele Komisji Europejskiej z głosem doradczym.

Wszyscy Członkowie KM RPO WD 2014-2020 posiadają zastępcę,

Po stronie samorządowej do uczestnictwa w Komitecie zaproszone zostało szerokie grono podmiotów, obejmujące m.in. przedstawicieli związków województw, związków miast i związków gmin wiejskich, co daje gwarancję uwzględnienia na etapie wdrażania Programu opinii wielu podmiotów zrzeszonych w gremiach zaangażowanych w KM RPO WD 2014-2020. Wśród przedstawicieli strony rządowej znajduje się szerokie grono przedstawicieli resortów, których działalność tematycznie powiązana jest z wdrażanymi priorytetami inwestycyjnymi. Prócz tego zaangażowany został Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych. Wśród partnerów społeczno-gospodarczych znajdują się zaś m.in. przedstawiciele związków zawodowych, związków pracodawców, organizacji pozarządowych oraz izb gospodarczych. Analiza proporcji podmiotów zaangażowanych w ramach KM RPO WD 2014-2020 pozwala stwierdzić, że ponad 40% składu stanowią partnerzy społeczno-gospodarczy, zaś ponad 34% – przedstawiciele samorządów. Tym samym oddolny charakter gremium oraz zasada partnerstwa są odzwierciedlone również w składzie KM RPO WD 2014-2020.

Mając na uwadze powyższe oraz wyniki badania zrealizowanego metodą IDI uznać należy, że skład i proporcje Komitetu Monitorującego oraz grup właściwie reprezentują partnerów. Zdaniem

⁷⁷ rpo.dolnyślask.pl/sklad-i-zadania-komitetu-monitorujacego/ (dostęp: 12.08.2019).

⁷⁸ Uchwała nr 439/VI/19 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 5 marca 2019 r. w sprawie zmiany uchwały nr 339/V/15 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 17 marca 2015 r. w sprawie ustanowienia Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020.

respondentów badania obecnie zachowane proporcje nie powinny ulegać zmianom w przyszłości z uwagi na skuteczność stosowanego rozwiązania.

Jeśli chodzi o aktualne RPO WD 2014-2020, ten aspekt wygląda całkiem dobrze. W porównaniu z poprzednią perspektywą widać wyraźną poprawę. W moim odczuciu proporcje KM są prawidłowe.

Źródło: Badanie IDI.

Pytanie badawcze: Czy utworzone w ramach RPO WD 2014-2020 gremia realizują horyzontalną zasadę partnerstwa oraz zapewniają skuteczną partycypację zainteresowanych stron np. organizacji środowiskowych odnośnie do zasad zrównoważonego rozwoju?

W ramach KM RPO WD 2014-2020 funkcjonują dwie grupy robocze:

- Grupa Robocza ds. przedsiębiorstw i innowacji;
- Grupa Robocza ds. zrównoważonego rozwoju.

Celem Grupy Roboczej ds. zrównoważonego rozwoju jest *wspieranie IZ RPO WD 2014-2020 i Komitetu Monitorującego RPO WD 2014-2020 w procesie zarządzania, wdrażania i ewaluacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 w aspektach dotyczących zrównoważonego rozwoju, w tym w szczególności horyzontalnych kwestii środowiskowych*⁷⁹.

W skład grupy wchodzi 16 reprezentantów:

- 1 przedstawiciel IZ RPO WD 2014-2020;
- 3 przedstawicieli ZIT;
- 1 przedstawiciel DWUP;
- 1 przedstawiciel Ministerstwa Środowiska;
- 8 przedstawicieli organizacji pozarządowych;

⁷⁹ Uchwała nr 15/15 Komitetu Monitorującego RPO WD 2014-2020 z dnia 2 października 2015 roku w sprawie zmiany uchwały nr 8/15 Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 z dnia 23 lipca 2015 r. w sprawie powołania stałej grupy roboczej ds. zrównoważonego rozwoju.

- 2 przedstawicieli izb gospodarczych⁸⁰.

Wśród reprezentantów organizacji pozarządowych, będących członkami Grupy Roboczej czworo reprezentuje organizacje zajmujące się ochroną środowiska, dwoje – równością szans kobiet i mężczyzn zaś kolejnych dwoje to reprezentanci związku organizacji pozarządowych województwa.

Grupa Robocza ds. przedsiębiorstw i innowacji ma za cel *wspieranie IZ RPO WD 2014-2020 i Komitetu Monitorującego RPO WD 2014-2020 w procesie zarządzania, ewaluacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020*⁸¹. W skład grupy wchodzi 16 przedstawicieli:

- 6 przedstawicieli organizacji pozarządowych;
- 3 przedstawicieli Instytucji Pośredniczących (2 przedstawicieli ZIT i 1 przedstawiciel DWUP);
- 4 przedstawicieli izb gospodarczych;
- 1 przedstawiciel OSI;
- 1 przedstawiciel Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego⁸².

Biorąc pod uwagę skład grupy roboczej uznać należy, że w ramach gremium zapewniona jest szeroka partycypacja interesariuszy, co przekłada się na zapewnienie skutecznej realizacji horyzontalnej zasady partnerstwa. Potwierdzone to zostało również zrealizowanym badaniem metodą IDI, którego respondentami byli przedstawiciele Komitetu Monitorującego. Zauważyli oni jednakże, że zaangażowanie poszczególnych grup jest różne – mimo że wszyscy członkowie KM angażują się w trakcie prac nad dokumentacją bądź organizowanymi posiedzeniami, zdaniem respondentów badania, niektóre z grup są bardziej zainteresowane współpracą, partnerstwem i wypracowaniem wspólnych rozwiązań niż inne, które czynią postanowienia we własnym gronie, poza wspólnymi posiedzeniami i nie wykazują aktywności w kontekście pracy nad wspólnym stanowiskiem. Zdaniem respondenta nie ma jednakże potrzeby wprowadzania żadnych zmian bądź rozwiązań w tym zakresie, gdyż sytuacja taka nie wpływa negatywnie na osiągnięte efekty. Przedstawiciele organizacji wspierających równość szans biorący udział w badaniu IDI, partycypację swą ocenili w sposób

⁸⁰ Uchwała nr 15/15 Komitetu Monitorującego RPO WD 2014-2020 z dnia 2 października 2015 roku w sprawie zmiany uchwały nr 8/15 Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 z dnia 23 lipca 2015 r. w sprawie powołania stałej grupy roboczej ds. zrównoważonego rozwoju.

⁸¹ Regulamin stałej grupy roboczej ds. przedsiębiorstw i innowacji powołanej w ramach Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020.

⁸² Uchwała nr 115/19 Komitetu Monitorującego RPO WD 2014-2020 z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie zmiany uchwały nr 6/15 Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 z dnia 23 lipca 2015 r. w sprawie powołania stałej grupy roboczej ds. przedsiębiorstw i innowacji.

pozytywny, zauważając jednak możliwość wprowadzenia zmian usprawniających włączenie zainteresowanych stron.

Pytanie badawcze: Jak oceniana jest współpraca pomiędzy jednostką prowadzącą Komitet/grupę, a poszczególnymi członkami Komitetu/ grupy?

Współpraca pomiędzy jednostką prowadzącą a poszczególnymi członkami Komitetu oraz grupy oceniona została jednoznacznie pozytywnie, o czym świadczą wyniki zrealizowanych wywiadów pogłębionych, w których uczestniczyli przedstawiciele Komitetu Monitorującego. W kontekście współpracy nie odnotowano żadnych barier bądź problemów, które wymagałyby zastosowania innych rozwiązań, w związku z czym jej zakres należy uznać za odpowiedni oraz wpływający na skuteczność osiągniętych efektów.

Raczej dobrze układa się współpraca pomiędzy jednostką prowadzącą a poszczególnymi członkami Komitetu oraz grupy.

Źródło: Badanie IDI.

Pytanie badawcze: Czy członkowie Komitetu/grup komunikują się nawzajem? Czy występują problemy w komunikacji spowodowane np. trudnościami technicznymi, czasowymi? Czy częstotliwość kontaktów jest wystarczająca?

Do końca 2019 roku odbyły się 32 posiedzenia Komitetu Monitorującego RPO WD 2014-2020. Posiedzenia miały miejsce średnio co 2-3 miesiące, w zależności od bieżących potrzeb wymagających zaangażowania i decyzyjności członków Komitetu Monitorującego. W przypadku konieczności częstszych spotkań organizowane są posiedzenia w trybie obiegowym, mające na celu zatwierdzenie konkretnych kwestii – w takim trybie zostały zorganizowane 4 posiedzenia, natomiast dziesięciokrotnie podjęto działania mające na celu zatwierdzenie uchwał w trybie obiegowym⁸³.

Ponadto, w przypadku zaistnienia takiej potrzeby, na wniosek 1/3 członków komitetu możliwe jest zwołanie posiedzenia – w terminie nie dłuższym niż miesiąc od dnia złożenia wniosku.

Członkowie Komitetu Monitorującego otrzymują informacje o miejscu i terminie planowanego posiedzenia drogą elektroniczną z wyprzedzeniem co najmniej 15 dni roboczych, natomiast dokumenty, które są przedmiotem posiedzenia, są im przekazywane na co najmniej 10 dni roboczych przed planowanym terminem posiedzenia. W wyjątkowych sytuacjach możliwe jest skrócenie

⁸³ <http://rpo.dolnyslask.pl/posiedzenia-i-uchwaly/>

wymienionych powyżej terminów o maksymalnie 5 dni roboczych⁸⁴. Wskazane uregulowania mają na celu umożliwienie członkom KM RPO WD 2014-2020 zapoznania się z przekazanymi materiałami z adekwatnym wyprzedzeniem czasowym oraz przygotowania ewentualnych zastrzeżeń, co ma przyczynić się do podejmowania przemyślanych decyzji dotyczących przedmiotu obrad. Duże wyprzedzenie, z jakim członkowie Komitetu Monitorującego są informowani o planowanych posiedzeniach ma również zapewnić frekwencję podczas organizowanych posiedzeń. Temu samemu celowi służy przedkładanie członkom KM RPO WD 2014-2020 harmonogramu posiedzeń na rok następujący, najpóźniej do dnia 15 grudnia roku poprzedzającego⁸⁵.

Respondenci zrealizowanego badania udzielili twierdzącej odpowiedzi na pytanie o to, czy członkowie Komitetu/grup komunikują się nawzajem. Pomimo wysoko ocenionej współpracy zauważono jednak, że istnieje możliwość zastosowania również innych rozwiązań, które przyczyniłyby się do bardziej efektywnej komunikacji. Zauważoną przez uczestniczących w wywiadach przedstawicieli KM barierą w tym kontekście były problemy czasowe. Obowiązki członków Komitetu/grup wymagają nakładu czasu i pracy, co często koliduje z innymi obowiązkami zawodowymi bądź prywatnymi, w związku z czym nie jest możliwe zaangażowanie się w kompleksową problematykę w pełnym zakresie.

Respondenci badania zauważyli, że w przypadku pojawienia się problemu, który nie jest ściśle związany z zakresem obowiązków danej grupy, z uwagi na brak czasu na pełną analizę materiałów źródłowych polega się na opinii innych grup, których dane zagadnienie dotyczy. Respondenci badania podkreślili jednakże, że sytuacja taka jest możliwa z uwagi na bardzo dobrą współpracę oraz zaufanie pomiędzy KM/grupami. Dodano także, że zauważyć można istotną poprawę względem lat poprzednich (zdaniem respondenta badania IDI, dyskusje pomiędzy KM/grupami miały w poprzedniej perspektywie bardziej burzliwy charakter, co obecnie już uległo poprawie i poszczególne grupy/osoby łatwiej znajdują porozumienie i wspólne stanowisko).

⁸⁴ Par. 5. Regulaminu Komitetu monitorującego Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020, załącznik do uchwały nr 114/19 Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2014 -2020 z dnia 5.06.2019.

⁸⁵ Ibidem.

15. OCENA REALIZACJI ZASADY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

15.1. KRYTERIA WYBORU PRZEDSIĘWZIĘĆ

Pytanie badawcze: Czy premiowane są przedsięwzięcia dbające o estetykę i dopasowanie do otoczenia?

Przedstawiciele IZ RPO WD 2014-2020 oraz IP RPO WD 2014-2020 wskazywali, że projekty zakładające dbałość o estetykę i dopasowanie do otoczenia są szczególnie premiowane na etapie oceny merytorycznej w Działaniu 6.3 Rewitalizacja zdegradowanych obszarów. W ramach tego działania zakłada się m.in. remont, przebudowę, adaptację i wyposażenie zdegradowanych budynków, terenów i przestrzeni w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji społecznych, kulturalnych, gospodarczych, edukacyjnych lub rekreacyjnych. Należy jednak zaznaczyć, że poprawa estetyki przestrzeni nie może być głównym czynnikiem decydującym o realizacji projektu dofinansowanego ze środków unijnych. W tym celu projekt Lokalnego/Gminnego Programu Rewitalizacji poddawany jest strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko, realizowanej przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska i Państwową Inspekcję Sanitarną. W dokumencie tym znajdować muszą się wszystkie projekty infrastrukturalne, które ubiegają się o dofinansowanie ze środków unijnych. Ekspertsi dodali, że dbałość o estetykę premiowana była także w projektach dotyczących dziedzictwa kulturowego, konserwacji zabytków, oraz modernizacji i rozbudowie „sąsiedztwa zabytków”.

Wszystkie projekty są premiowane na etapie oceny merytorycznej: określają, jaki wpływ dana inwestycja będzie miała na środowisko. Tym samym, jeśli zasada zrównoważonego rozwoju będzie realizowana. Jeśli podkreślono pozytywne oddziaływanie, wtedy projekty są premiowane.

Źródło: Badanie IDI.

15.2. WSKAŹNIKI MONITOROWANIA

Pytanie badawcze: Czy są określone wskaźniki w procesie monitoringu odnoszące się do uwzględniania aspektów środowiskowych przy realizacji RPO WD 2014-2020?

Na etapie monitorowania uwzględnione jest wiele wskaźników – zarówno produktu, jak i rezultatu – odnoszących się do aspektów środowiskowych. Wskaźniki te, wraz z osiągniętymi rezultatami przedstawiono w zamieszczonych poniżej tabelach. Według stanu na III kwartał 2019 roku 14 wskaźników produktu przekroczyło wartość docelową (przewidzianą do osiągnięcia w 2023 r.), zaś biorąc pod uwagę wartość przewidzianą do osiągnięcia w ramach już zakontraktowanych wniosków o płatność – wartość ta zostanie przekroczona w przypadku 27 wskaźników.

Tabela 8. Wartość wskaźników produktu osiągniętych w Programie wg stanu na III kwartał 2019 r.

PI	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Realizacja wskaźnika		Wartość docelowa [2023 r.]	% realizacji wartości docelowej dla 2023 r.	
			Szacowana	Aktualna		wg wartości szacowanej	wg wartości aktualnej
03c	Liczba przedsiębiorstw wspartych w zakresie ekoinnowacji	szt.	200	111	55	363,64%	201,82%
04a	Liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	1 596	821	5	31920,00%	16420,00%
04a	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	1 593	820	3	53100,00%	27333,33%
04a	Liczba przebudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	3	1	2	150,00%	50,00%
04a	Liczba jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	szt.	571	289	32	1784,38%	903,13%
04a	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	szt.	570	289	21	2714,29%	1376,19%
04a	Liczba przebudowanych jednostek	szt.	1	0	11	9,09%	0,00%

PI	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Realizacja wskaźnika		Wartość docelowa [2023 r.]	% realizacji wartości docelowej dla 2023 r.	
			Szacowana	Aktualna		wg wartości szacowanej	wg wartości aktualnej
	wytwarzania energii cieplnej z OZE						
04a	Długość nowo wybudowanych lub zmodernizowanych sieci elektroenergetycznych dla odnawialnych źródeł energii	km	165,65	99,97	78	212,37%	128,17%
04a	Długość nowo wybudowanych sieci elektroenergetycznych dla odnawialnych źródeł energii	km	48,13	26,23	4	1203,25%	655,75%
04a	Długość zmodernizowanych sieci elektroenergetycznych dla odnawialnych źródeł energii	km	117,52	73,74	74	158,81%	99,65%
04a	Liczba wybudowanych instalacji do produkcji biopaliw	szt.	0	0	4	0,00%	0,00%
04b	Powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji	m ²	167 732	66 299	146 914	114,17%	45,13%
04b	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	46	38	6	766,67%	633,33%
04b	Liczba przedsiębiorstw, które w wyniku wsparcia poprawiły efektywność energetyczną	szt.	20	18	-	-	-
04b	Liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	16	16	26	61,54%	61,54%
04b	Liczba wybudowanych jednostek	szt.	16	16	18	88,89%	88,89%

PI	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Realizacja wskaźnika		Wartość docelowa [2023 r.]	% realizacji wartości docelowej dla 2023 r.	
			Szacowana	Aktualna		wg wartości szacowanej	wg wartości aktualnej
	wytwarzania energii elektrycznej z OZE						
04b	Liczba przebudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	0	0	8	0,00%	0,00%
04b	Liczba jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	szt.	22	14	21	104,76%	66,67%
04b	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	szt.	21	14	16	131,25%	87,50%
04b	Liczba przebudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	szt.	1	0	5	20,00%	0,00%
04c	Liczba gospodarstw domowych z lepszą klasą zużycia energii (CI31)	Gosp. dom.	9 889	4 823	2 565	385,54%	188,03%
04c	Liczba zmodernizowanych źródeł ciepła	szt.	738	198	1 420	51,97%	13,94%
04c	Liczba budynków uwzględniających standardy budownictwa pasywnego	szt.	5	0	-	-	-
04c	Liczba wybudowanych budynków z uwzględnieniem standardów budownictwa pasywnego	szt.	3	0	-	-	-
04c	Liczba przebudowanych budynków z uwzględnieniem standardów	szt.	2	0	-	-	-

PI	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Realizacja wskaźnika		Wartość docelowa [2023 r.]	% realizacji wartości docelowej dla 2023 r.	
			Szacowana	Aktualna		wg wartości szacowanej	wg wartości aktualnej
	budownictwa pasywnego						
04c	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	682	364	110	620,00%	330,91%
04c	Liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE/ Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	86	30	284	30,28%	10,56%
04c	Liczba jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE / Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	szt.	155	91	284	54,58%	32,04%
04e	Liczba wybudowanych obiektów „parkuj i jedź”	szt.	58	31	16	362,50%	193,75%
04e	Liczba wybudowanych obiektów „Bike&Ride”	szt.	43	21	100	43,00%	21,00%
04e	Liczba miejsc postojowych w wybudowanych obiektach „parkuj i jedź”	szt.	2 816	1 249	480	586,67%	260,21%
04e	Liczba miejsc postojowych dla osób niepełnosprawnych w wybudowanych obiektach „parkuj i jedź”	szt.	160	80	32	500,00%	250,00%
04e	Liczba wybudowanych zintegrowanych	szt.	15	6	5	300,00%	120,00%

PI	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Realizacja wskaźnika		Wartość docelowa [2023 r.]	% realizacji wartości docelowej dla 2023 r.	
			Szacowana	Aktualna		wg wartości szacowanej	wg wartości aktualnej
	węzłów przesiadkowych						
04e	Liczba zainstalowanych inteligentnych systemów transportowych	szt.	9	3	3	300,00%	100,00%
04e	Długość ciągów transportowych, na których zainstalowano inteligentne systemy transportowe	km	29,50	29,50	-	-	-
04g	Liczba jednostek wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej w ramach kogeneracji	szt.	6	2	5	120,00%	40,00%
04g	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej w ramach kogeneracji	szt.	5	2	3	166,67%	66,67%
04g	Liczba przebudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej w ramach kogeneracji	szt.	1	0	2	50,00%	0,00%
04g	Liczba jednostek wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej z OZE w ramach kogeneracji	szt.	6	1	4	150,00%	25,00%
04g	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii	szt.	5	1	2	250,00%	50,00%

PI	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Realizacja wskaźnika		Wartość docelowa [2023 r.]	% realizacji wartości docelowej dla 2023 r.	
			Szacowana	Aktualna		wg wartości szacowanej	wg wartości aktualnej
	cieplnej i elektrycznej z OZE w ramach kogeneracji						
04g	Liczba przebudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej z OZE w ramach kogeneracji	szt.	1	0	2	50,00%	0,00%
04g	Dodatkowa zdolność produkcji energii elektrycznej i cieplnej w warunkach wysokosprawnej kogeneracji	MW	8,92	2,37	4,42	201,81%	53,62%
04g	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii elektrycznej w warunkach wysokosprawnej kogeneracji	MWe	4,09	1,13	2,42	169,01%	46,69%
04g	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii cieplnej w warunkach wysokosprawnej kogeneracji	MWt	4,83	1,24	2	241,50%	62,00%

Źródło: informacja kwartalna z realizacji Programu. Dane za III kwartał 2019 r.

Kolorem zielonym oznaczono wartości wskaźników, które przekroczyły 100% wartości docelowej, kolorem żółtym te, które tej wartości nie osiągnęły, zaś kolorem czerwonym te, które znajdują się na poziomie 0% wartości docelowej.

W zamieszczonej poniżej tabeli przedstawiono wartości wskaźników rezultatu osiągnięte przez projekty realizowane w Programie.

Tabela 9. Wartość wskaźników rezultatu osiągniętych w Programie wg stanu na III kwartał 2019 r.

PI	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Realizacja wskaźnika		Wartość docelowa [2023 r.]	% realizacji wartości docelowej dla 2023 r.	
			Szacowana	Aktualna		wg wartości szacowanej	wg wartości aktualnej
04a	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI 34)	tony równoważnika CO ₂	17 233,57	7 212,04	9 410	183,14%	76,64%
04a	Produkcja energii elektrycznej z nowo wybudowanych/nowych mocy wytwórczych instalacji wykorzystujących OZE	MWhe/rok	18 722,69	2 921,00	31 500	59,44%	9,27%
04a	Produkcja energii elektrycznej z nowo wybudowanych instalacji wykorzystujących OZE	MWhe/rok	18 266,37	2 921,00	-	-	-
04a	Produkcja energii elektrycznej z nowych mocy wytwórczych instalacji wykorzystujących OZE	MWhe/rok	456,32	0,00	-	-	-
04a	Produkcja energii cieplnej z nowo wybudowanych/nowych mocy wytwórczych instalacji wykorzystujących OZE	MWht/rok	4 594,52	367,95	8 500	54,05%	4,33%
04a	Produkcja energii cieplnej z nowo wybudowanych instalacji wykorzystujących OZE	MWht/rok	4 389,76	367,95	-	-	-
04a	Produkcja energii cieplnej z nowych mocy wytwórczych instalacji wykorzystujących OZE	MWht/rok	204,76	0,00	-	-	-
04a	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych (CI 30)	MW	34,79	5,32	59,02	58,95%	9,01%
04a	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych	MWe	23,21	4,98	-	-	-

PI	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Realizacja wskaźnika		Wartość docelowa [2023 r.]	% realizacji wartości docelowej dla 2023 r.	
			Szacowana	Aktualna		wg wartości szacowanej	wg wartości aktualnej
04a	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii cieplnej ze źródeł odnawialnych	MWt	11,58	0,34	-	-	-
04b	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI 34)	tony równoważnika CO ₂	7 779,93	4 747,05	1 980	392,93%	239,75%
04b	Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej	MWh/rok	1 905,54	1 597,73	7 120	26,76%	22,44%
04b	Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej	GJ/rok	59 390,43	34 108,96	3 800	1562,91%	897,60%
04b	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych (CI 30)	MW	50,96	50,89	-	-	-
04b	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych	Mwe	42,71	42,71	-	-	-
04b	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii cieplnej ze źródeł odnawialnych	MWt	8,25	8,18	-	-	-
04b	Produkcja energii elektrycznej z nowo wybudowanych/ nowych mocy wytwórczych instalacji wykorzystujących OZE	MWhe/rok	534,96	486,30	-	-	-
04b	Produkcja energii elektrycznej z nowo wybudowanych instalacji wykorzystujących OZE	MWhe/rok	389,56	340,76	-	-	-
04b	Produkcja energii elektrycznej z nowych mocy wytwórczych instalacji wykorzystujących OZE	MWhe/rok	145,40	145,54	-	-	-
04b	Produkcja energii cieplnej z nowo wybudowanych/ nowych mocy wytwórczych	MWht/rok	1967,88	1648,93	-	-	-

PI	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Realizacja wskaźnika		Wartość docelowa [2023 r.]	% realizacji wartości docelowej dla 2023 r.	
			Szacowana	Aktualna		wg wartości szacowanej	wg wartości aktualnej
	instalacji wykorzystujących OZE						
04b	Produkcja energii cieplnej z nowo wybudowanych instalacji wykorzystujących OZE	MWht/rok	1921,93	1610,39	-	-	-
04b	Produkcja energii cieplnej z nowych mocy wytwórczych instalacji wykorzystujących OZE	MWht/rok	45,95	38,54	-	-	-
04b	Zmniejszenie zużycia energii końcowej w wyniku realizacji projektów	GJ/rok	47 970,93	34 344,77	140 000	34,26%	24,53%
04c	Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych (CI 32)	kWh/rok	115 233 892	22 029 807	26 003 000	443,16%	84,72%
04c	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI 34)	tony równoważnika CO ₂	52 389,93	7 678,81	10 167,00	515,29%	75,53%
04c	Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej	[GJ/rok]	554 800	88 340	22 650	2449,45%	390,02%
04c	Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej	[MWh/rok]	86 300	268	21 255	406,02%	1,26%
04c	Roczny spadek emisji PM ₁₀	tony/rok	0	0	-	-	-
04c	Roczny spadek emisji PM _{2,5}	tony/rok	0	0	-	-	-
04e	Liczba wybudowanych obiektów „parkuj i jedź” (produkt)	szt.	58	31	16	362,50%	193,75%
04e	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI 34)	tony równoważnika CO ₂	38 361,80	499,13	1 644,80	2332,31%	30,35%
04e	Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej	[MWh/rok]	477,81	0,00	738,00	64,74%	0,00%
04e	Liczba pojazdów korzystających z miejsc postojowych w	szt.	696 539	158 968	120 000	580,45%	132,47%

PI	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Realizacja wskaźnika		Wartość docelowa [2023 r.]	% realizacji wartości docelowej dla 2023 r.	
			Szacowana	Aktualna		wg wartości szacowanej	wg wartości aktualnej
	wybudowanych obiektach "parkuj i jedź"						

Źródło: informacja kwartalna z realizacji Programu. Dane za III kwartał 2019 r.

Kolorem zielonym oznaczono wartości wskaźników, które przekroczyły 100% wartości docelowej, kolorem żółtym te, które tej wartości nie osiągnęły, zaś kolorem czerwonym te, które znajdują się na poziomie 0% wartości docelowej.

Przedstawiciele IZ RPO WD 2014-2020 oraz IP RPO WD 2014-2020 wskazali, że określone wskaźniki są wystarczające oraz jest ich tyle, że odpowiadają na wszystkie zdiagnozowane problemy i potrzeby, choć bywają problematyczne do określenia dla beneficjentów.

Część badanych wskazała jednak, że oprócz wskaźników pozwalających zmierzyć „twarde” rezultaty, powinny zostać określone wskaźniki pozwalające mierzyć rezultaty „miękkie”. Z drugiej jednak strony osoby te wskazały także, że są to rezultaty trudno mierzalne i ciężko stwierdzić, po jakim czasie powinny być mierzone.

[Obecnie] są mierzone twarde rezultaty. Pytanie jak mierzyć miękkie rezultaty i kiedy? I tutaj nie ma jednoznacznej odpowiedzi.

Źródło: Badanie IDI.

15.3. PROPONOWANE ZMIANY W SYSTEMIE MONITOROWANIA ZASADY

Pytanie badawcze: Jak powinien wyglądać system monitorowania realizacji zasady zrównoważonego rozwoju w RPO WD 2014-2020?

Przedstawiciele IZ RPO WD 2014-2020 wskazali, że obecnie, oprócz monitoringu wskaźników, możliwa jest kontrola realizacji projektu zgodnie z założeniami wynikającymi z zapisów wniosku o dofinansowanie. Instytucja Zarządzająca reaguje na zgłoszenia mieszkańców i osób postronnych dotyczące naruszeń w trakcie realizacji projektu. W takim przypadku zawiadamiany jest wydział

kontroli, który udaje się na miejsce realizacji projektu i sprawdza, czy zgłoszenie problemu jest zgodne z prawdą oraz czy nie są to działania, na które beneficjent otrzymał już zgodę.

W przypadku, gdyby się okazało, że beneficjent realizuje projekt niezgodnie z pozwoleniem na budowę, to wówczas zawiadamiane są odpowiednie służby. I to wiemy albo od osób postronnych, albo od mieszkańców gminy, którym bardzo leży na sercu środowisko.

Źródło: Badanie IDI.

Podsumowując, system monitorowania realizacji zasady zrównoważonego rozwoju został określony jako prawidłowy, niewymagający zmian.

16. OCENA REALIZACJI ZASADY RÓWNOŚCI SZANS I NIEDYSKRYMINACJI

16.1. REALIZACJA ZASADY W SYSTEMIE ZARZĄDZANIA I WDRAŻANIA RPO WD 2014-2020

Pytanie badawcze: Czy i na ile zaprojektowany w ramach RPO WD 2014-2020 system zarządzania i wdrażania był zgodny z zapisami Wytocznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji?

Państwa członkowskie Unii Europejskiej zobligowane są do zapewnienia równości szans kobiet i mężczyzn oraz do podjęcia działań zapobiegających wszelkim formom dyskryminacji ze względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę lub pochodzenie etniczne, wyznawaną religię, światopogląd lub orientację seksualną, przy tworzeniu i wdrażaniu programów współfinansowanych z funduszy europejskich rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku ustanawiające wspólne przepisy dotyczące EFRR, EFS, FS, EFRROW, EFMiR oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006, zwane dalej „rozporządzeniem ogólnym” (art. 7)⁸⁶.

Zasada równości szans i niedyskryminacji uwzględnia planowanie mechanizmów pozwalających na przeciwdziałanie wszelkim formom dyskryminacji na każdym z etapów (programowania, wdrażania), we wszystkich programach operacyjnych. Działania na rzecz realizacji wskazanej zasady wynikają z zapisów *Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych*, która jest pierwszym prawnie wiążącym

⁸⁶ Agenda działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020.

instrumentem w zakresie praw człowieka. W związku z tym w dokumentach unijnych (w tym dotyczących funduszy) konsekwentnie uwzględnia się i podkreśla kwestie zwiększenia możliwości korzystania z praw przez osoby z niepełnosprawnościami, w tym eliminacji barier oraz możliwości pełnego uczestnictwa we wszystkich sferach życia⁸⁷.

RPO WD 2014-2020 jasno określa, że cele tematyczne realizowane będą zgodnie z politykami horyzontalnymi Unii Europejskiej, w szczególności z zasadą partnerstwa, równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, jak również zrównoważonego rozwoju⁸⁸. IZ RPO WD 2014-2020, opracowując kryteria dotyczące zgodności projektów z politykami horyzontalnymi, bierze w szczególności pod uwagę, że wszystkie projekty podlegają ocenie m.in. pod kątem spełniania zasady równości szans kobiet i mężczyzn oraz równości szans i niedyskryminacji.

Zapisy RPO WD 2014-2020 wprost odnoszą się do *Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014–2020*. Zapisy są w pełni zgodne z Wytycznymi i nie wymagają żadnych modyfikacji, pozwalają na przeciwdziałanie wszelkim formom dyskryminacji zarówno na etapie programowania, jak i wdrażania.

16.2. STOSOWANIE MECHANIZMU RACJONALNYCH USPRAWNIEN

Pytanie badawcze: Jaka była skala zastosowania mechanizmu racjonalnych usprawnień w realizowanych projektach? W jakich sytuacjach pojawia się ten mechanizm, w których typach projektów?

Mechanizm racjonalnych usprawnień oznacza (w przypadku projektów EFS), że możliwe jest sfinansowanie potrzeb nieprzewidzianych na etapie wnioskowania o wsparcie. Potrzeby takie (np. usługi tłumacza języka migowego) są realizowane wraz z pojawieniem się w projekcie osób z niepełnosprawnościami. Mechanizmem mogą zostać objęci zarówno członkowie personelu projektu, jak też uczestnicy – odbiorcy ostateczni wsparcia. W celu uruchomienia mechanizmu konieczne jest spełnienie trzech przesłanek:

⁸⁷ Wytyczne w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014–2020.

⁸⁸ Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020, s. 75.

- Specjalnej potrzeby uczestnika projektu/użytkownika produktów projektu lub personelu projektu;
- Barrier otoczenia;
- Charakteru interwencji⁸⁹.

Skala zastosowania mechanizmu racjonalnych usprawnień w realizowanych projektach była stosunkowo niewielka (12,99% ogółu badanych beneficjentów), co wskazuje na fakt, że zdecydowana większość beneficjentów w sposób wystarczający zagwarantowała sposób zapewnienia i przestrzegania zasady równości szans i niedyskryminacji. Mechanizm pojawiał się najczęściej w przypadku projektów finansowanych ze środków EFS – projektów edukacyjnych, podnoszących kwalifikacje zawodowe oraz projektów transportowych (dotyczy to projektów współfinansowanych ze środków EFRR), gdyż m.in. projekty infrastrukturalne muszą być oparte na koncepcji uniwersalnego projektowania, co oznacza, że już na etapie projektu należy uwzględnić standardy dostępności.

Nie oznacza to oczywiście, że nie ma zainteresowania mechanizmem racjonalnych usprawnień, a tylko wskazuje na potrzebę ich realizacji. Tym samym oznacza to, że w dotychczasowych projektach beneficjent wystarczająco zagwarantował sposób zapewnienia i przestrzegania zasad horyzontalnych.

Źródło: Badanie IDI

Żaden z realizatorów projektów wybranych do analizy case study nie zadeklarował zastosowania w realizowanym projekcie mechanizmu racjonalnych usprawnień. Wyłącznie jeden z beneficjentów wskazał na potrzebę zastosowania przedmiotowego mechanizmu.

Z mechanizmu racjonalnych usprawnień skorzystało 12,99% ogółu badanych beneficjentów (10,65% w przypadku beneficjentów projektów wspartych w ramach EFS), w tym 10,17% osób robiło to wielokrotnie podczas realizacji projektu. Z mechanizmu racjonalnych usprawnień korzystano najczęściej w ramach:

- Organizacji transportu dla osób z niepełnosprawnościami;
- Dostosowania cateringu do specjalnych potrzeb żywieniowych;

⁸⁹ <http://rpo.dolnyślask.pl/o-projekcie/poznaj-fundusze-europejskie-bez-barier/>

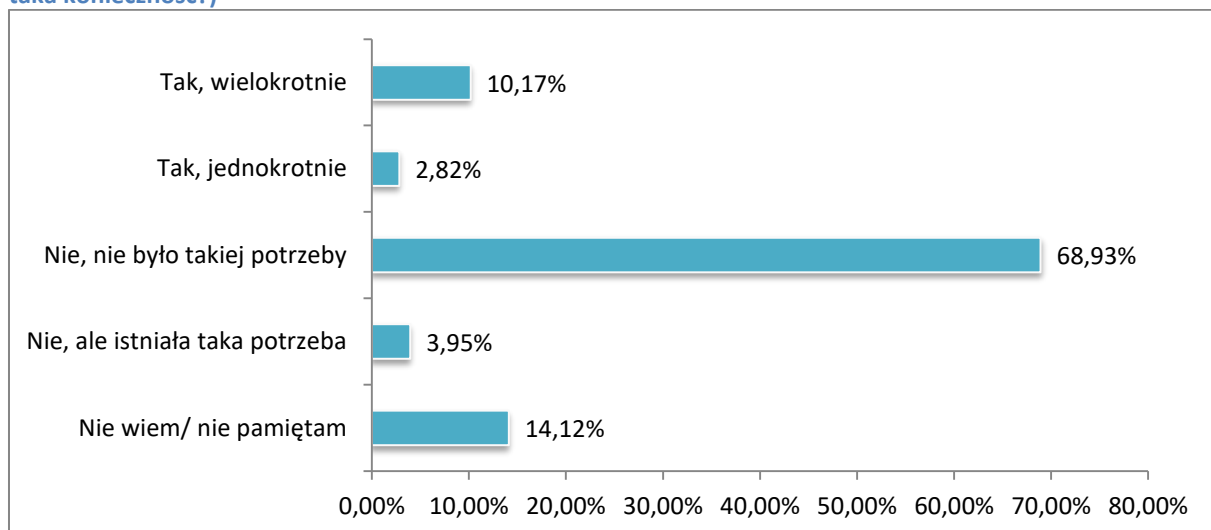
- Dostosowania sal szkoleniowych oraz łazienek do potrzeb osób z niepełnosprawnościami ruchowym;
- Dostosowania materiałów szkoleniowych;
- Organizacji usług asystenckich.

Jedynie 3,95% badanych beneficjentów wskazało, że w trakcie wdrażania projektu wystąpiła potrzeba skorzystania z mechanizmu racjonalnych usprawnień, jednak nie doszło do tego (w większości tego typu przypadków beneficjenci uznali ostatecznie, że jednak potrzeba ta nie jest na tyle istotna, aby korzystać z mechanizmu – należy jednak zaznaczyć, że jeden z beneficjentów wskazał za przyczynę braku jego wykorzystania zbyt skomplikowaną (jego zdaniem) procedurę oraz zbyt wysokie koszty ponoszone przez beneficjenta (w stosunku do kosztów amortyzacji potrzebnego urządzenia)).

Beneficjenci wskazali też, że nie wiedzieli o takiej możliwości (badani argumentowali, że nie otrzymali w tym zakresie informacji z IP RPO WD 2014-2020 – co świadczyć może o niepełnym zapoznawaniu się przez nich z regulaminami konkursu, w których to zawarte zostały informacje o możliwości skorzystania z mechanizmu racjonalnych usprawnień), bądź że wytyczne w tym zakresie zmieniły się w trakcie realizacji projektu.

Aż 68,93% badanych beneficjentów wskazało, że nie korzystało z mechanizmu racjonalnych usprawnień, gdyż nie wystąpiła taka potrzeba (wszystkie potrzeby związane z zaspokojeniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami zaspokajane były w ramach zadań i wydatków określonych w projekcie).

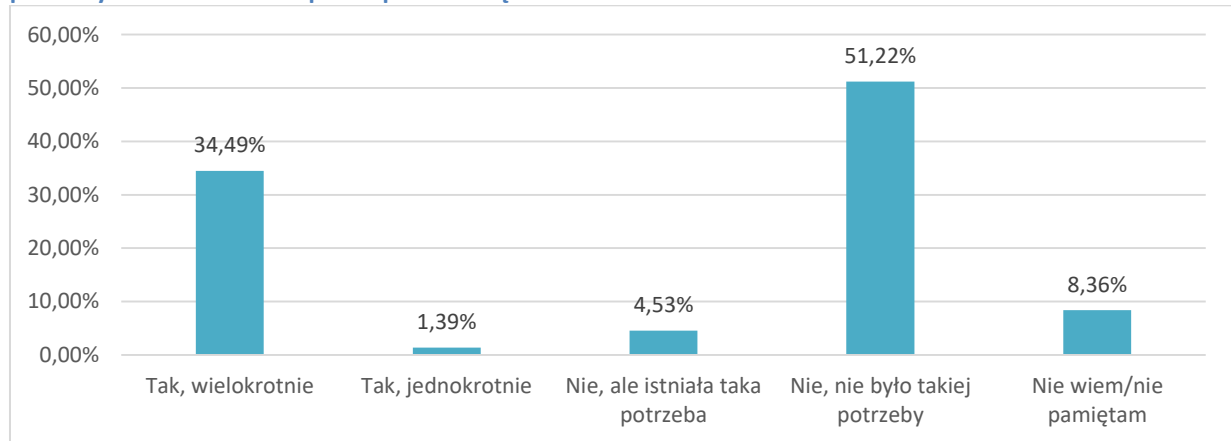
Wykres 23. Czy w realizowanym przez Pana(ią) projekcie korzystano z mechanizmu racjonalnych usprawnień (tzn. z możliwości reagowania na potrzeby osób z niepełnosprawnością dopiero w sytuacji, gdy pojawi się taka konieczność?)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami.

Odpowiedzi beneficjentów zostały potwierdzone przez uczestników projektów. Ponad połowa z nich (51,22%) odpowiedziała, że nie było potrzeby elastycznej reakcji na potrzeby osób z niepełnosprawnością ze strony projektodawcy. Z kolei 35,88% uczestników wskazało, że takie działania miały miejsce jedno- lub wielokrotnie, zaś 4,53% zauważyło brak działania ze strony projektodawcy mimo zaistniałej potrzeby.

Wykres 24. Czy w projekcie, w którym Pan(i) uczestniczył(a), projektodawca elastycznie reagował na potrzeby uczestników z niepełnosprawnością?

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami projektów.

16.3. WPŁYW STANDARDÓW DOSTĘPNOŚCI NA REALIZACJĘ ZASADY

Pytanie badawcze: Czy wprowadzenie standardów dostępności stanowiących załącznik nr 2 do Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji zmieniło dostępność projektów i produktów projektów UE dla osób z niepełnosprawnościami?

Zgodnie z RPO WD 2014-2020 aktywizacja społeczności w ramach EFS jest realizowana w Programie poprzez eliminację wszelkich barier fizycznych, finansowych, socjalnych czy psychologicznych, utrudniających lub zniechęcających do brania pełnego udziału w życiu społeczno-zawodowym (...) ⁹⁰. Program zakłada tym samym wypełnianie obowiązków, jakie nałożone są na niego poprzez Wytyczne w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji. *Załącznik nr 2 do Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji* został sporządzony w celu umożliwienia osobom z niepełnosprawnościami możliwości udziału, użytkowania, zrozumienia, komunikowania się oraz skorzystania z efektów funduszy europejskich ⁹¹. Konieczność przestrzegania standardów

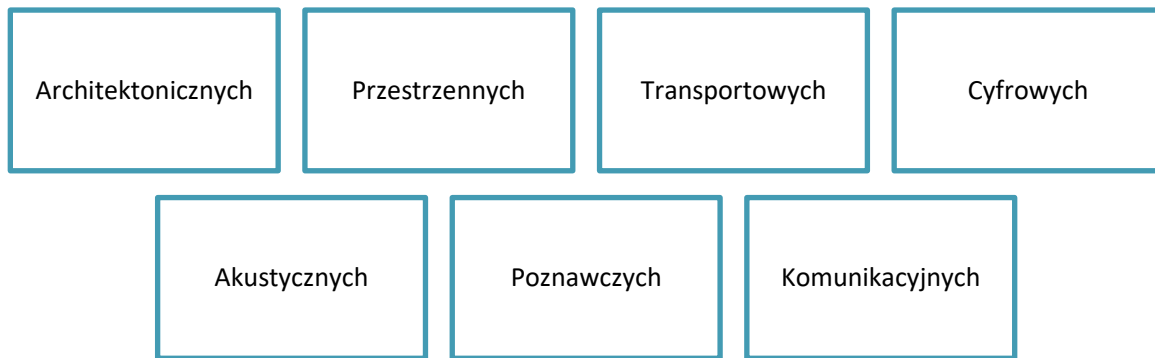
⁹⁰ Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020, s. 568-569.

⁹¹ Wytyczne w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020 wraz z załącznikami: załącznik nr 2 Standardy dostępności dla polityki spójności 2014-2020 do MR/2014-2020/16(02), Minister Inwestycji i Rozwoju, Warszawa, 5 kwietnia 2018 r., s. 5.

dostępności jest obowiązkiem zarówno beneficjentów, jak też instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie danego programu.

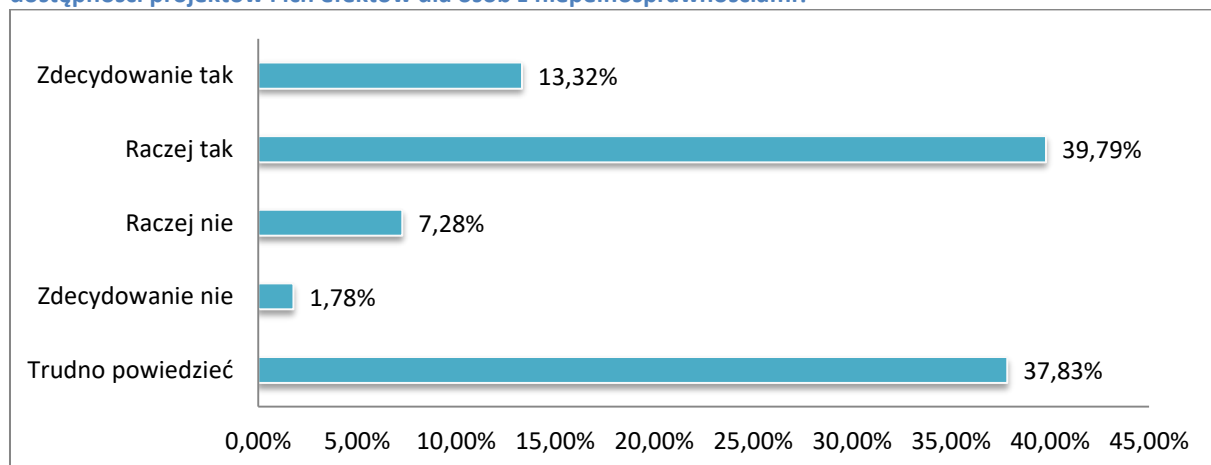
W dokumencie wskazany jest szereg rozwiązań, które mogą wpłynąć na dostosowanie projektu i miejsca, w którym realizowane są przedsięwzięcia, do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Wskazane są zarówno elementy, które obligatoryjnie należy zastosować, jak również takie, które stanowią dobre praktyki i których stosowanie nie jest obligatoryjne, ale przyczynia się do lepszego dostosowania projektu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Wśród koniecznych do wprowadzenia rozwiązań znajdują się takie, które pozwalają na eliminację barier następującego rodzaju:

Zdaniem ponad połowy beneficjentów realizujących projekty w ramach RPO WD 2014-2020 (53,11%) wprowadzenie standardów dostępności pozwoliło na zwiększenie dostępności projektów i ich efektów dla osób z niepełnosprawnościami. Niespełna co dziesiąty badany (9,06%) wskazał, że dostępność ta się nie zwiększyła, zaś 37,83% respondentów nie miało na ten temat zdania.

Wykres 25. Czy Pana(i) zdaniem, wprowadzenie tzw. standardów dostępności (stanowiących załącznik nr 2 do Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji) pozwoliło na zwiększenie dostępności projektów i ich efektów dla osób z niepełnosprawnościami?

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami.

Przedstawiciele IZ RPO WD 2014-2020 oraz IP RPO WD 2014-2020, organizacji wspierających równość szans wskazali, że określone w Wytycznych standardy dostępności zwiększyły dostępność projektów i produktów dla osób z niepełnosprawnościami. Wytyczne te są szczególnie pomocne dla beneficjentów, którzy po raz pierwszy realizują projekt z wykorzystaniem środków unijnych. Pozwalają bowiem usystematyzować wiedzę na temat polityk horyzontalnych i wykorzystania ich w projektach. Przedstawiciel ZIT Aglomeracji Wałbrzyskiej wskazał, że do końca 2018 roku zawarto 318 umów o dofinansowanie, w tym w 293 zadeklarowano zastosowanie zasady dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Badani wskazali, że wprowadzenie standardów dostępności wpłynęło na proces zmiany świadomości dotyczącej osób z niepełnosprawnościami i ich udziału w społeczeństwie, dały także możliwość realnego wsparcia w procesie dostosowywania projektów i ich produktów do tego typu osób.

Zbudowana została świadomość, że te osoby mogą przystąpić i wydaje mi się, że troszeczkę zmniejszyły barierę u projektodawców [...], chociażby ten mechanizm usprawnień, gdzie zawsze jest z tyłu głowy, że mogę w razie czego dostosować moje treści szkoleniowe, czy budynek do osób z niepełnosprawnościami, którzy biorą udział w projekcie.

Źródło: Badanie IDI.

Eksperti oceniający wnioski wskazali, że beneficjenci nie zawsze dobrze rozumieją pojęcie niepełnosprawności, postrzegają je w sposób zawężony oraz nie dostrzegają, że niepełnosprawność może przyjmować różne stopnie (lekki, umiarkowany, znaczny) i oblicza (m.in. niepełnosprawności ruchowe, intelektualne, neurologiczne, narządu wzroku, słuchu). Stąd w dostosowywaniu obiektów do osób z niepełnosprawnościami występują najczęściej udogodnienia dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, a w zbyt małym stopniu uwzględnia się inne osoby z innymi typami niepełnosprawności, m.in. osoby niedowidzące, niesłyszące. Mimo to, eksperci wskazują, że wprowadzenie standardów dostępności wpłynęło pozytywnie na dostępność projektów i produktów projektów UE dla osób z niepełnosprawnościami.

Moja jedyna wątpliwość dotyczy tego, że beneficjenci bardzo często w sposób zawężony rozumieją pewne niepełnosprawności.

Źródło: Badanie IDI.

Wskazano także, że znacznie częściej, do potrzeb osób z niepełnosprawnościami dostosowane są nie tyle same projekty, co ich produkty, m.in. budynki i przestrzenie. Tworzone są podjazdy dla osób poruszających się na wózkach, szerokie korytarze, w materiałach pisanych stosowana jest duża, czytelna czcionka. Znacznie rzadziej organizowane są projekty aktywizujące osoby z niepełnosprawnościami, w tym te poświęcone aktywizacji zawodowej, co w konsekwencji nie wpływa tak bardzo na wyrównanie szans i włączenie osób z niepełnosprawnościami do życia społecznego. Eksperti wskazywali, że potrzebne są działania, które w większym stopniu zmotywują przedsiębiorców do zatrudniania osób z niepełnosprawnością.

Budujemy infrastrukturę w ramach projektów i ona jest dostępna, i na tym się kończy. Nie idzie za tym jeszcze kwestia zatrudniania osób z niepełnosprawnościami. A powinniśmy w tym momencie położyć nacisk, żeby infrastruktura zaczęła być wykorzystywana przez osoby, do których ona jest skierowana.

Źródło: Badanie IDI.

Zdaniem większości beneficjentów, których projekty charakteryzują się wysokim poziomem skuteczności stosowania zasad horyzontalnych, wprowadzenie tzw. standardów dostępności miało duży wpływ na zwiększenie dostępności projektów i ich efektów dla osób z niepełnosprawnościami. Jednocześnie beneficjenci stosunkowo nisko (na poziomie 2,250 – 3,375 w pięciostopniowej skali) ocenili wpływ standardów dostępności na liczbę osób z niepełnosprawnościami, które wzięły udział w ich projekcie: szkoleniowe, edukacyjne, informacyjno-promocyjne, cyfrowe, architektoniczne i transportowe.

Pytanie badawcze: Czy dzięki wprowadzeniu standardów dostępności, zwłaszcza szkoleniowych, informacyjno-promocyjnych, cyfrowych zwiększyła się liczba osób z niepełnosprawnościami, które biorą udział w projektach? Czy należy wprowadzić zmiany do standardów dostępności lub do praktyki ich wdrażania – jeśli tak, to do których standardów i jakie zmiany?

Osoby biorące udział w wywiadach pogłębionych nie potrafiły wskazać czy wprowadzenie standardów dostępności wpłynęło na zwiększenie się liczby osób z niepełnosprawnościami biorących

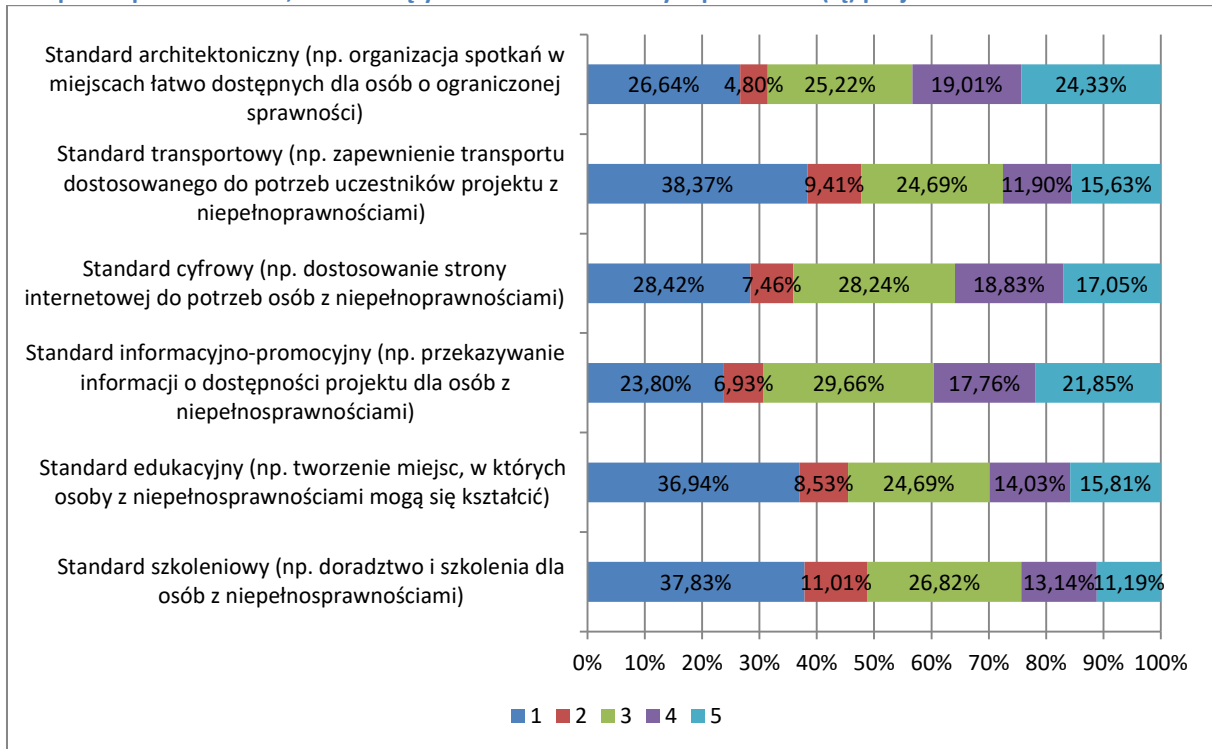
udział w projektach. Sprawozdanie roczne RPO WD 2014-2020 wskazuje, że do końca 2018 roku wsparciem w ramach OP 8, 9 i 10 objęto 6 851 osób z niepełnosprawnościami. Osoby te stanowiły 7,81% uczestników projektów realizowanych w ramach EFS⁹². Warto zauważyć, że w poprzedniej perspektywie (RPO WD 2007-2013) liczba uczestników projektów z niepełnosprawnościami była znacznie niższa i wyniosła 1 242 osoby⁹³. Wpływ na zwiększenie się liczby osób z niepełnosprawnościami, które biorą udział w projektach wynika m.in. z faktu, iż część działań w ramach RPO WD 2014-2020 wymaga zatrudnienia takich osób.

Badani beneficjenci wskazali, że w wielu przypadkach standardy dostępności miały wpływ na zwiększenie liczby osób z niepełnosprawnościami, które wzięły udział w projekcie realizowanym przez podmioty reprezentowane przez respondentów. Do ich zaangażowania najbardziej przyczynił się zastosowany standard architektoniczny oraz standard informacyjno-promocyjny. Najwięcej odpowiedzi deklarujących, że standard „zdecydowanie nie” wpłynął na udział osób z niepełnosprawnościami, zostało wskazanych w przypadku standardu transportowego. Ocenę 1 przyporządkowało do tego wariantu aż 38,37% badanych respondentów. Dosyć niską skutecznością cechują się również dwa inne standardy – szkoleniowy oraz edukacyjny. Uzyskały one najniższą ocenę pośród kolejno 37,83% oraz 36,94% respondentów. Warto zauważyć, że najbardziej równomiernie w ramach pytania rozłożył się udział odpowiedzi wskazującej na ocenę 3 w każdym ze standardów dostępności.

⁹² Sprawozdanie roczne RPO WD 2014-2020 za rok 2018.

⁹³ Sprawozdanie końcowe z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013 (uczestnicy projektów z niepełnosprawnościami wykazani w informacjach dot. Priorytetu 7 i 9).

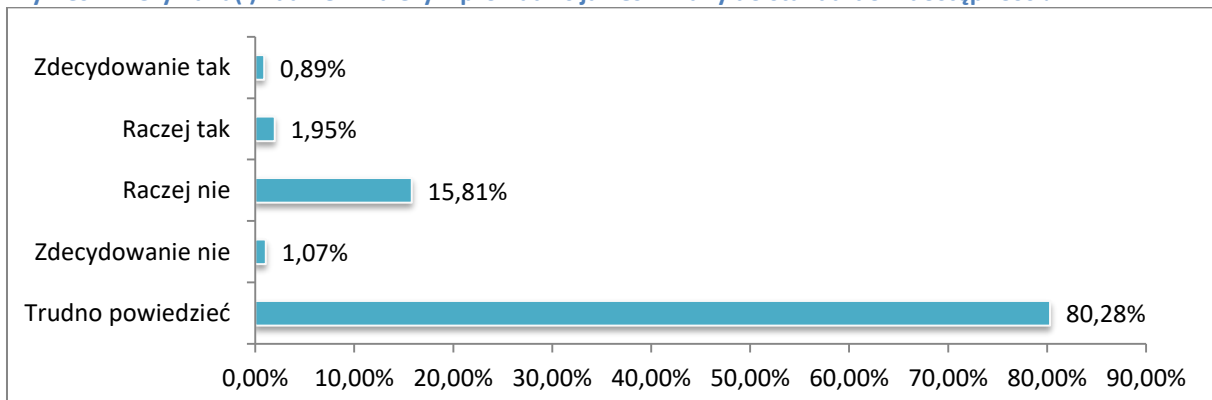
Wykres 26. W skali od 1 do 5 (gdzie „1” oznacza „zdecydowanie nie”, a 5 „zdecydowanie tak”) proszę ocenić, w jakim stopniu, Pana(i) zdaniem, poszczególne standardy dostępności wpłynęły na zwiększenie liczby osób z niepełnosprawnościami, które wzięły udział w realizowanym przez Pana(ią) projekcie?

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami.

Zdaniem 16,88% badanych beneficjentów raczej nie ma potrzeby wprowadzać zmian do standardów dostępności, przy czym znaczący odsetek osób nie potrafił się na ten temat wypowiedzieć (80,28%). Bardzo podobny odsetek osób wskazał, że zmian nie należy wprowadzać także w zakresie praktyki wdrażania standardów dostępności (14,21%). Znow jednak większość beneficjentów nie potrafiła odpowiedzieć na zadane pytanie.

Wykres 27. Czy Pana(i) zdaniem należy wprowadzić jakieś zmiany do standardów dostępności?

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami.

Także zdaniem przedstawicieli IZ RPO WD 2014-2020 oraz IP RPO WD 2014-2020 organizacji wspierających równość szans, nie istnieje potrzeba wprowadzania zmian do standardów dostępności, które są ich zdaniem jasne i czytelne. Należałoby jednak zachęcać beneficjentów do realizacji większej liczby projektów, które będą wspierać osoby z niepełnosprawnością w sposób „miękki”, tj. poprzez szkolenia, staże, integrację z innymi uczestnikami projektów. Obecnie, mimo istnienia standardów dostępności i wykazywania ich stosowania w projektach, eksperci nie dostrzegają, by osoby z niepełnosprawnościami były bardziej aktywne. Ich zdaniem wciąż istnieje bariera wyjścia tych ludzi z domu.

Pewien problem mogą stanowić standardy cyfrowe – przedstawiciel Instytucji Zarządzającej wskazał, że zarówno przedstawiciele administracji, jak i beneficjenci mieli problem ze zrozumieniem standardów cyfrowych – jak je zastosować i jak dostosować do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Zarówno administracja, jak i beneficjenci mają problem ze zrozumieniem standardów cyfrowych: jak je zastosować, jak je przerobić i jak je dostosować do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Źródło: Badanie IDI.

Jedynie 25% realizatorów projektów wybranych do case study zadeklarowała zwiększenie liczby osób z niepełnosprawnościami, które wzięły udział w projekcie dzięki wprowadzeniu standardów dostępności (w tym szkoleniowych, informacyjno-promocyjnych i cyfrowych). Ponadto warto zwrócić uwagę na fakt, że realizacja projektów w ramach RPO WD 2014-2020, zdaniem beneficjentów, wpłynęła na faktyczną poprawę sytuacji osób z niepełnosprawnościami, kobiet i mężczyzn. Poprawa nastąpiła przede wszystkim wśród osób, które rzeczywiście korzystają z oferty i produktów projektów, takich jak: dostosowanie obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami czy wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych (dostęp cyfrowy).

Pytanie badawcze: Na ile działania zaplanowane w Agendzie działań na rzecz równości szans w ramach funduszy unijnych 2014-2020 zostały zrealizowane przez IZ, IP danego programu operacyjnego? Jakie czynniki warunkowały zastosowanie lub nie przez IZ, IP poszczególnych rozwiązań z Agendy? Jakiego rodzaju efekty przyniosła realizacja działań zaplanowanych w Agendzie?

Agenda działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020 została przyjęta 22 kwietnia 2015 r. w Warszawie. Dokument wskazuje na ramy prawne, które generują wymóg uwzględniania w realizowanych przedsięwzięciach zasad równości płci oraz równości szans i niedyskryminacji. Dokument zawiera także informacje na temat systemu instytucjonalnego, który powinien zapewnić wypełnienie zasad oraz przewidywane działania względem beneficjentów, mające na celu poszerzenie ich świadomości w analizowanym zakresie⁹⁴. Jak podkreślono w dokumencie, Agenda stanowi dokument ramowy⁹⁵, który wskazuje jedynie na główne kierunki działań podejmowanych w związku z koniecznością zapewnienia zasad równości szans i niedyskryminacji oraz równości szans kobiet i mężczyzn.

W zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji dokument wskazuje na konieczność:

- Uwzględnienia w ramach wdrażanego programu przepisów art. 7 rozporządzenia ogólnego;
- Zaangażowania szerokiego gremium interesariuszy na etapie przygotowania Programu;
- Konsultacji społecznych dokumentu z wykorzystaniem zróżnicowanych form i kanałów komunikacji;
- Uwzględnienia w udzielanych zamówieniach publicznych usług związanych z dostosowaniem zamówienia do potrzeb osób z niepełnosprawnościami jako odrębnej części zamówienia⁹⁶.

Działania mające na celu realizację zasad równości szans i niedyskryminacji oraz równości szans kobiet i mężczyzn zostały sformułowane w ramach trzech obszarów:

- System instytucjonalny zgodny z zasadą równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami/z zasadą równości szans kobiet i mężczyzn;
- Podniesienie świadomości beneficjentów na temat realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami/ zasady równości szans kobiet i mężczyzn;

⁹⁴ Agenda działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020.

⁹⁵ Agenda działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020, s. 12.

⁹⁶ Agenda działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020, s. 14-15.

- Dodatkowe działania na rzecz systemu wdrażania EFSI zgodnego z zasadą równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami/ z zasadą równości szans kobiet i mężczyzn⁹⁷.

Tabela 10. Działania w ramach obszarów dotyczących realizacji zasad równości szans i niedyskryminacji oraz równości płci

	Zasada równości szans i niedyskryminacji	Zasada równości płci
System instytucjonalny	<ul style="list-style-type: none"> • szkolenia horyzontalne oraz specjalistyczne dla pracowników instytucji oraz ekspertów oceniających wnioski członków KM • budowa otoczenia instytucjonalnego sprzyjającego realizacji zasady • powołanie koordynatora ds. równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami 	<ul style="list-style-type: none"> • szkolenia dla pracowników instytucji, osób oceniających wnioski, opiekunów projektów oraz osób odpowiedzialnych za informację i promocję • budowa otoczenia instytucjonalnego sprzyjającego realizacji zasady • powołanie koordynatora ds. równości szans kobiet i mężczyzn
Podniesienie świadomości beneficjentów na temat realizacji zasady	<ul style="list-style-type: none"> • Szkolenia horyzontalne oraz specjalistyczne • Poradnik dla beneficjentów oraz uczestników projektów 	<ul style="list-style-type: none"> • Publikacje • Strony internetowe • Szkolenia i działalność informacyjna • Konsultacje internetowe • FAQ
Dodatkowe działania na rzecz systemu wdrażania EFSI zgodnego z zasadą	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowanie wytycznych dla instytucji • Analiza dokumentacji • Współpraca na poziomie międzynarodowym 	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowanie wytycznych dla instytucji • Ewaluacja instytucji • Analiza dokumentacji • Współpraca na poziomie międzynarodowym

Źródło: Agenda działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020, s. 17-26, 37-46.

Ewaluacja dowiodła, że zadania przewidziane w ramach Agendy zostały zrealizowane. Zdanie to potwierdzają badani przedstawiciele IZ RPO WD 2014-2020 oraz IP RPO WD 2014-2020, DWUP. Wskazują, że założenia Agendy zostały zastosowane zarówno w określaniu kryteriów wyboru projektów, w regulaminach konkursów, organizacji szkoleń, jak i działaniach informacyjno-

⁹⁷ Agenda działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020, s. 16, 36.

promocyjnych. Także ewaluacja zasad polityk horyzontalnych prowadzona jest zgodnie z zaleceniami zamieszczonymi w Agendzie.

Myślę, że założenia Agendy są realizowane. [...] Zasady te zostały wdrożone, tak jak w Agendzie przewidziano, zarówno do kryteriów, do regulaminów, do działań związanych z informacją i promocją.

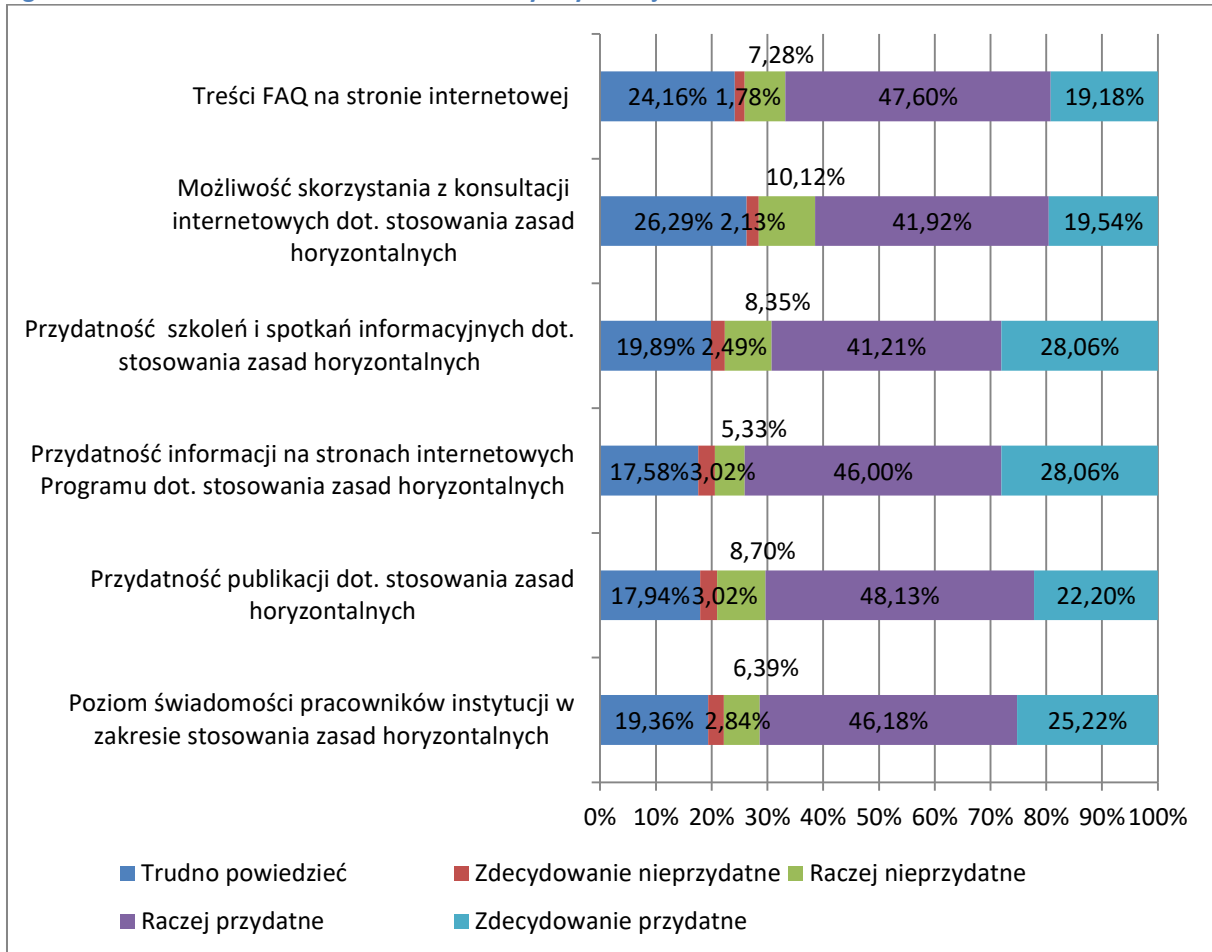
Źródło: Badanie IDI.

Dzięki zastosowaniu działań zaplanowanych w Agendzie możliwe było stworzenie warunków umożliwiających praktyczne wdrożenie zasady równości szans i niedyskryminacji w ramach RPO WD 2014-2020.

Pytanie badawcze: Jak są oceniane przez adresatów poszczególne rozwiązania służące realizacji zasad horyzontalnych, przewidziane w Agendzie?

Najlepiej ocenionym przez beneficjentów rozwiązaniem przewidzianym w Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji jest przydatność informacji na stronach internetowych RPO WD 2014-2020, na których znajdują się informacje dotyczące stosowania zasad horyzontalnych (28,06% odpowiedzi „zdecydowanie przydatne” i 46,00% odpowiedzi „raczej przydatne”), przydatność szkoleń i spotkań informacyjnych dotyczących stosowania tych zasad (28,06% odpowiedzi „zdecydowanie przydatne” i 41,21% odpowiedzi „raczej przydatne”) oraz poziom świadomości pracowników instytucji w zakresie stosowania zasad horyzontalnych (25,22% odpowiedzi „zdecydowanie przydatne” i 46,18% odpowiedzi „raczej przydatne”). Za najmniej przydatną (choć wciąż ocenioną wysoko) uznano możliwość skorzystania z konsultacji internetowych.

Wykres 28. Jak Pan(i) ocenia poszczególne elementy służące realizacji zasad horyzontalnych przewidziane w Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji?

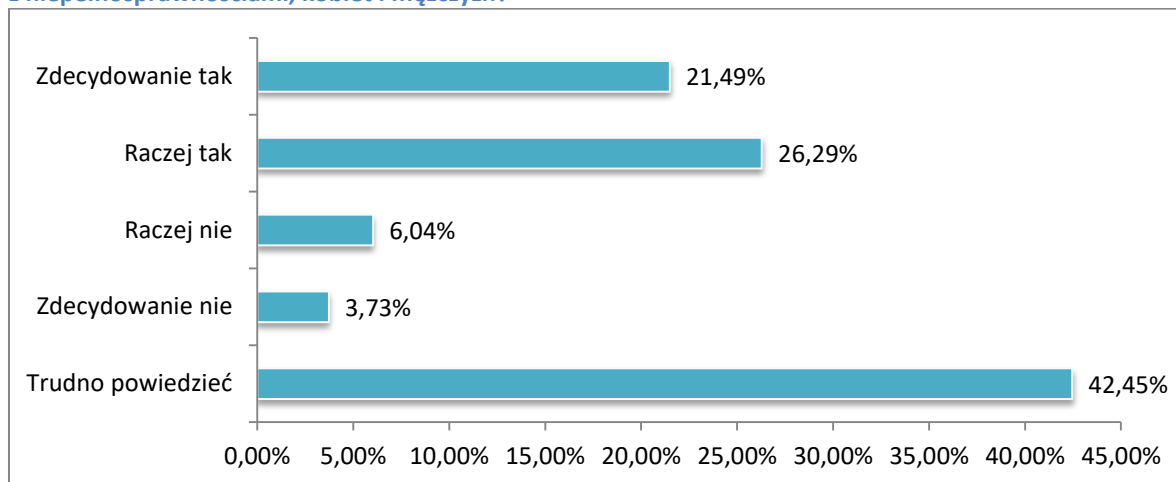

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami.

Pytanie badawcze: Jaki jest wpływ realizowanych projektów na poprawę sytuacji osób z niepełnosprawnościami, kobiet i mężczyzn? Czy faktycznie przyczyniły się one do wyrównywania szans tych grup? Jaki rodzaj wsparcia oferowany w projekcie okazał się najbardziej skuteczny i trwały w kontekście realizacji ww. zasad? A który najmniej i dlaczego?

Niespełna połowa beneficjentów jednoznacznie uznała, że realizowany przez nich projekt przyczynił się do wyrównania szans kobiet i mężczyzn oraz osób z niepełnosprawnościami (47,48%). Warto jednak wskazać, że znaczny odsetek badanych miał problem z określeniem, na ile projekt miał wpływ na wyrównanie szans.

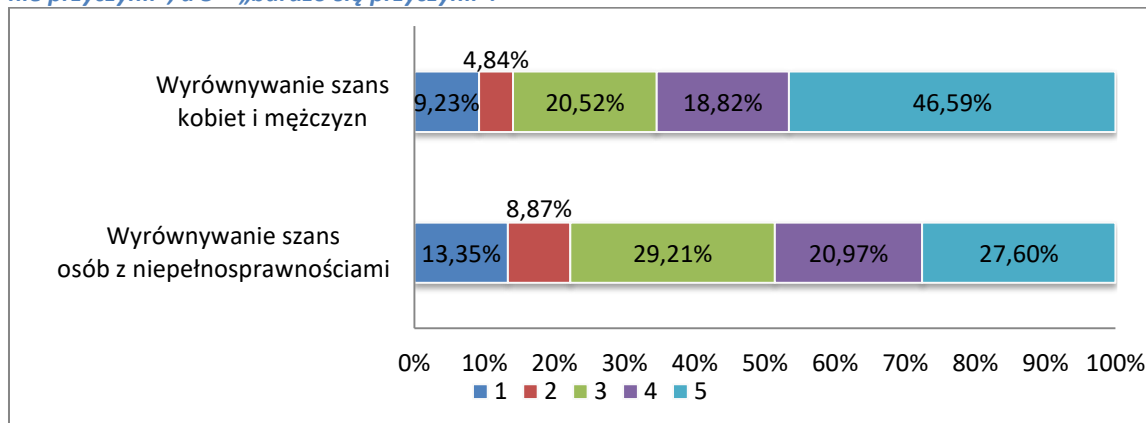
Wykres 29. Czy Pana(i) zdaniem realizowany przez Pana(ią) projekt przyczynił się do wyrównania szans osób z niepełnosprawnościami, kobiet i mężczyzn?

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami.

Zdaniem ponad połowy badanych uczestników, projekty w których brali udział, przyczyniły się do wyrównywania szans kobiet i mężczyzn (65,41%). W nieco mniejszym stopniu przyczyniły się zaś do wyrównania szans osób z niepełnosprawnościami (48,57%). Należy jednak wskazać, że stosunkowo duży odsetek badanych stwierdził, że projekt, w którym brali udział, nie wpłynął w żaden sposób na wyrównanie szans kobiet i mężczyzn (9,23%) oraz osób z niepełnosprawnościami (13,35%).

Wykres 30. W jakim stopniu Pana(i) zdaniem projekt, w którym brał Pan(i) udział przyczynił się do wyrównania szans poszczególnych grup osób? Proszę ocenić w skali od 1 do 5 gdzie 1 oznacza „w ogóle się nie przyczynił”, a 5 – „bardzo się przyczynił”.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami projektów.

Przedstawiciele IZ RPO WD 2014-2020, IP RPO WD 2014-2020 oraz DWUP a także eksperci oceniający wnioski, mający szerszy ogólny na projekty realizowane w ramach Programu stwierdzili, że wdrażane działania miały istotny wpływ na poprawę sytuacji osób z niepełnosprawnościami, w mniejszym stopniu zaś na poprawę sytuacji kobiet i mężczyzn, która jest znacznie lepsza, niż osób z niepełnosprawnościami. Najbardziej zauważalne i trwałe efekty dotyczą projektów

infrastrukturalnych polegających na dostosowaniu obiektów i przestrzeni do potrzeb osób z niepełnosprawnością (podjazdy dla wózków, windy, szerokie przejścia, specjalnie wyposażone toalety, nakładki na monitor dla osób niedowidzących itd.).

[...] myślę, że realizacja projektów miała istotny wpływ na poprawę komfortu życia osób z niepełnosprawnościami, ponieważ w projektach, które zakładały budowę budynków, czy jakiejś przebudowy to obowiązywała zasada, że budynki te powinny być dostosowane do osób z niepełnosprawnościami.

Źródło: Badanie IDI.

Zdaniem zarówno badanych beneficjentów, uczestników projektów, jak i przedstawiciele instytucji zajmujących się zarządzaniem i wdrażaniem Programu, jednym z najbardziej skutecznych rozwiązań w zakresie realizacji zasad horyzontalnych było dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnością oraz zapewnienie opieki nad dziećmi podczas pobytu w pracy – działanie to pozwoliło kobietom powrócić na rynek pracy i rozwijać się zawodowo. Skutecznym działaniem było także zapewnienie asystentury dla rodzin opiekujących się osobami z niepełnosprawnościami oraz wsparcie aktywizacyjne. Wśród skutecznych działań wskazywano również zakupienie sprzętu i pomocy dla uczniów o specjalnych potrzebach oraz zapewnienie transportu na miejsce odbywania się stażu czy szkolenia, co szczególne korzyści przyniosło osobom z niepełnosprawnościami, które mają trudność w samodzielnym poruszaniu się. Do działań wymienionych przez beneficjentów i uczestników projektów, przedstawiciele organizacji zajmujących się równością szans dodali dużą skuteczność stypendiów pomostowych, zaś eksperci zgromadzeni na panelu zwrócili uwagę na rozwój e-usług publicznych, które pozwalają na łatwy dostęp do usług administracyjnych, zdrowotnych czy kulturalnych oraz związane z tym dostosowanie stron internetowych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, w tym szczególnie osób niedowidzących i niedosłyszących.

W moim obszarze jak najbardziej. Generalnie, jeśli popatrzymy na rozwój e-usług, to osoby z niepełnosprawnościami mogą mnóstwo rzeczy dzisiaj załatwić: w urzędach, instytucjach publicznych czy też w przychodniach i szpitalach.

Źródło: Panel ekspertów.

Ważne, choć pozbawione widocznych rezultatów, są działania informacyjno-promocyjne, zwiększające świadomość dotyczącą równości płci czy obecności osób z niepełnosprawnościami i wiążących się z tym potrzeb. Wśród efektów niemierzalnych i trudno zauważalnych wymienić można także nieco większe otwarcie się osób z niepełnosprawnością oraz ich integrację z pozostałymi uczestnikami projektów.

Myślę, że realizacja projektu wpłynęła bardzo pozytywnie na sytuację osób z niepełnosprawnościami. Widać większą integrację i próbę otwarcia się na społeczeństwo osób z niepełnosprawnościami. Wszyscy pomagają sobie nawzajem. Są bardziej życzliwi. My, jako osoby nieborykające się z problemem niepełnosprawności, jesteśmy też bardziej uwrażliwieni na osoby z potrzebami i widzimy, że one są faktycznie obok nas.

Źródło: Badanie IDI.

Wśród działań, których zabrakło, uczestnicy projektów wskazywali głównie na dostosowanie miejsca prowadzenia projektu „miękkiego”, realizowanego z funduszy EFS, do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Większość uczestników stwierdziła jednak, że wszystkie realizowane działania były skuteczne. Beneficjenci wskazali natomiast, że mało skutecznym działaniem okazała się organizacja zajęć rewalidacyjnych dla osób z niepełnosprawnością, co wynikało z braku potrzeby podejmowania takich działań.

17. WNIOSKI I REKOMENDACJE

W poniższym zestawieniu przedstawione zostały wnioski i rekomendacje wynikające z przeprowadzonego badania.

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia
1.	Z uwagi na niewystarczające działania podejmowane dotychczas w zakresie ochrony klimatu i środowiska, w przyszłej perspektywie finansowej największy nacisk powinien zostać położony na rozwój zasady zrównoważonego rozwoju. W drugiej kolejności nacisk powinien zostać położony na przeciwdziałanie dyskryminacji osób z niepełnosprawnościami, zaś na końcu na zachowanie równości płci, co wynika z faktu, iż działania z nimi związane były realizowane już w latach wcześniejszych. (s. 91-94)	Rekomenduje się umożliwienie zdobycia większej liczby punktów przez projekty (w ramach EFRR) zakładające działania wywierające szczególny (pozytywny) wpływ na zasadę zrównoważonego rozwoju. Wskazaniem jest, aby liczba ww. możliwych do uzyskania punktów była wyższa od tych, które uzyskać można w ramach wpisywania się projektu w pozostałe polityki horyzontalne.	IZ RPO WD IP RPO WD	Zwiększenie premiowania projektów wywierających pozytywny wpływ na zasadę zrównoważonego rozwoju poprzez możliwość uzyskania większej liczby punktów za większy wkład działań projektowych w realizację zasady zrównoważonego rozwoju.	Perspektywa finansowa 2021-2027
2.	Dostępne źródła wiedzy na temat zasad horyzontalnych oraz stosowane działania informacyjno-promocyjne są wystarczające i przejrzyste. Niemniej zauważyć można brak kompleksowości źródeł informacji dot. polityk horyzontalnych. Informacje te są	Rekomenduje się kontynuowanie prowadzenia działań informacyjno-promocyjnych dotyczących zasad horyzontalnych w kolejnej perspektywie finansowej, przy czym powinny one przybrać bardziej kompleksową formę. Zaleca się opracowanie jednego, zbiorczego	IZ RPO WD IP RPO WD IK UP	Opracowanie jednego, zbiorczego dokumentu, który prezentowałby beneficjentom praktyczne aspekty wdrażania wszystkich polityk horyzontalnych na poziomie projektów. Dostosowanie materiałów szkoleniowych - zakres prezentowanych informacji	Perspektywa finansowa 2021-2027

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia
	<p>obecnie podzielone na wiele dokumentów (Wytyczne, Agenda, Poradniki itp.), przy czym każde ze źródeł kładzie nacisk na odmienne polityki horyzontalne. Spowodowało to zarówno konieczność zapoznawania się przez beneficjentów ze wszystkimi dostępnymi materiałami, jak i wpłynęło na ograniczony dostęp do informacji odnoszących się do zasady zrównoważonego rozwoju – której to, w przeciwieństwie do pozostałych zasad, nie poświęcono osobnego dokumentu. (s. 52-58)</p>	<p>dokumentu, który prezentowałby beneficjentom praktyczne aspekty wdrażania polityk horyzontalnych na poziomie projektów. Kompleksowy charakter powinny przybrać również inne formy działań informacyjno-promocyjnych, w tym treści materiałów szkoleniowych.</p>		<p>powinien mieć charakter przekrojowy i dotyczyć realizacji wszystkich zasad wpisujących się w polityki horyzontalne.</p>	

18. SKRÓT TABEL I WYKRESÓW

Tabele:

Tabela 1. Struktura próby badawczej - beneficjenci	20
Tabela 2. Struktura próby badawczej – uczestnicy projektów.....	21
Tabela 3. Poziom oceny spełniania przez wniosek o dofinansowanie zasad horyzontalnych w ramach EFRR.....	41
Tabela 4. Poziom oceny spełniania przez wniosek o dofinansowanie zasad horyzontalnych w ramach EFS	41
Tabela 5. Sposoby uwzględniania zasad horyzontalnych w projektach.....	87
Tabela 6. Dobre praktyki w zakresie zasad horyzontalnych realizowane na poziomie projektów	90
Tabela 7. Działania związane z wdrażaniem zasad horyzontalnych w odniesieniu do nowej perspektywy finansowej na lata 2021-2027 w ocenie beneficjentów	96
Tabela 8. Wartość wskaźników produktu osiągniętych w Programie wg stanu na III kwartał 2019 r.	108
Tabela 9. Wartość wskaźników rezultatu osiągniętych w Programie wg stanu na III kwartał 2019 r.	114
Tabela 10. Działania w ramach obszarów dotyczących realizacji zasad równości szans i niedyskryminacji oraz równości płci.....	130
Tabela 11. Matryca case study	146

Wykresy:

Wykres 1. Skąd czerpał(a) Pan(i) wiedzę na temat zasad horyzontalnych i ich stosowania? (możliwość zaznaczenia więcej niż jednej odpowiedzi)	53
Wykres 2. Czy w ramach oferowanych form wsparcia otrzymywał(a) Pan(i) informacje na temat wymogu realizowania polityk horyzontalnych?	56
Wykres 3. W jaki sposób przekazano Panu(i) informacje dotyczące realizowania polityk horyzontalnych?“	57
Wykres 4. W skali od 1 do 5 (gdzie „1” oznacza „zdecydowanie nie”, a 5 „zdecydowanie tak”) proszę ocenić, czy zapisy dotyczące stosowania polityk horyzontalnych zawarte w dokumentach ogólnych oraz dokumentacji konkursowej są:.....	58
Wykres 5. W jakim stopniu, Pana(i) zdaniem, działania informacyjno-promocyjne realizowane w ramach RPO WD 2014-2020 skutecznie wspierają beneficjentów w obszarze:	62

Wykres 6. Jak duży, Pana(i) zdaniem, wpływ na upowszechnianie polityk horyzontalnych w regionie miała realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego?	64
Wykres 7. Czy konieczność uwzględnienia zasad horyzontalnych sprawiła, że musiał(a) Pan(i) zmodyfikować pierwotne założenia dotyczące realizacji projektu?	67
Wykres 8. W jakim stopniu uczestnictwo w projekcie miało wpływ na zmianę postrzegania przez Pana(ią) zasad horyzontalnych?	68
Wykres 9. W jakim stopniu działania podejmowane na poziomie instytucjonalnym oraz realizacji wsparcia miały wpływ na zmianę postrzegania przez Pana(ią) zasad horyzontalnych?	69
Wykres 10. Jakie efekty udało się Panu(i) osiągnąć dzięki zastosowaniu w projekcie zasady zrównoważonego rozwoju?	72
Wykres 11. Jakie efekty udało się Panu(i) osiągnąć dzięki zastosowaniu w projekcie zasady równości szans i niedyskryminacji?	74
Wykres 12. Jakie efekty udało się Panu(i) osiągnąć dzięki zastosowaniu w projekcie zasady równości płci?	75
Wykres 13. Czy realizacja zasady zrównoważonego rozwoju została uwzględniona we wskaźnikach realizacji celów realizowanego przez Pana(ią) projektu?	79
Wykres 14. W jakim stopniu realizacja poszczególnych zasad horyzontalnych została uwzględniona we wskaźnikach realizacji celów realizowanego przez Pana(ią) projektu?	79
Wykres 15. Proszę wybrać zdanie, które w największym stopniu odpowiada temu, jak postrzega Pan(i) obciążenie administracyjne związane z uwzględnieniem w projekcie zasad horyzontalnych:	81
Wykres 16. Proszę wybrać zdanie, które w największym stopniu odpowiada temu, jak postrzega Pan(i) kosztowność związaną z uwzględnieniem w projekcie zasad horyzontalnych:	81
Wykres 17. Czy realizacja zasady równości płci została uwzględniona we wskaźnikach realizacji celów realizowanego przez Pana(ią) projektu?	83
Wykres 17. Czy uważa Pan(i), że uwzględnianie zasad horyzontalnych w realizowanym projekcie jest potrzebne?	89
Wykres 18. Czego dotyczyły trudności związane z przestrzeganiem zasad horyzontalnych, które pojawiały się podczas realizacji Pana(i) projektu? (Możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi)	91
Wykres 19. Jak określił(a)by Pan(i) swoją znajomość tematu dotyczącego zasad horyzontalnych?	92
Wykres 20. Czy uważa Pan(i), że uwzględnianie zasad horyzontalnych w realizowanych projektach jest potrzebne?	92

Wykres 21. Czego dotyczyły trudności związane z przestrzeganiem zasad horyzontalnych, które pojawiały się podczas realizacji projektu, w którym Pan(i) uczestniczył(a)?	94
Wykres 23. Czy w realizowanym przez Pana(ią) projekcie korzystano z mechanizmu racjonalnych usprawnień (tzn. z możliwości reagowania na potrzeby osób z niepełnosprawnością dopiero w sytuacji, gdy pojawi się taka konieczność?).....	121
Wykres 24. Czy w projekcie, w którym Pan(i) uczestniczył(a), projektodawca elastycznie reagował na potrzeby uczestników z niepełnosprawnością?	122
Wykres 25. Czy Pana(i) zdaniem, wprowadzenie tzw. standardów dostępności (stanowiących załącznik nr 2 do Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji) pozwoliło na zwiększenie dostępności projektów i ich efektów dla osób z niepełnosprawnościami?	123
Wykres 26. W skali od 1 do 5 (gdzie „1” oznacza „zdecydowanie nie”, a 5 „zdecydowanie tak”) proszę ocenić, w jakim stopniu, Pana(i) zdaniem, poszczególne standardy dostępności wpłynęły na zwiększenie liczby osób z niepełnosprawnościami, które wzięły udział w realizowanym przez Pana(ią) projekcie?	127
Wykres 27. Czy Pana(i) zdaniem należy wprowadzić jakieś zmiany do standardów dostępności?	127
Wykres 28. Jak Pan(i) ocenia poszczególne elementy służące realizacji zasad horyzontalnych przewidziane w Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji?	132
Wykres 29. Czy Pana(i) zdaniem realizowany przez Pana(ią) projekt przyczynił się do wyrównania szans osób z niepełnosprawnościami, kobiet i mężczyzn?	133
Wykres 30. W jakim stopniu Pana(i) zdaniem projekt, w którym brał Pan(i) udział przyczynił się do wyrównania szans poszczególnych grup osób? Proszę ocenić w skali od 1 do 5 gdzie 1 oznacza „w ogóle się nie przyczynił”, a 5 – „bardzo się przyczynił”.	133

Rysunki:

Rysunek 1. Przykład infografiki zamieszczonej na stronie internetowej Programu.....	55
---	----

19. BIBLIOGRAFIA

1. Agenda działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020.
2. Europejska strategia w sprawie niepełnosprawności na lata 2010-2020: Odnowione zobowiązanie do budowania Europy bez barier, Dz.U. z dn. 25.10.2012, poz. 1169.
3. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 15 listopada 2010 roku, KOM(2010) 636 wersja ostateczna.
4. Komunikat Komisji Europa 2020: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela, 3.3.2010 KOM(2010) 2020.
5. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. z 1997 r. nr 78, poz. 483 z późn. zm.
6. Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, Dz.U. z dn. 25.10.2012, poz. 1169.
7. Opis Funkcji i Procedur Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020, wersja 6.0, Wrocław, kwiecień 2019 r., Załącznik do Uchwały nr 673/VI/19 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 29 kwietnia 2019 r.
8. Plan działań Rady Europy w celu promocji praw i pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w społeczeństwie: podnoszenie jakości życia osób niepełnosprawnych w Europie w latach 2006-2015. Zalecenie nr Rec (2006)5 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich.
9. Programowanie perspektywy finansowej 2014–2020. Umowa partnerstwa.
10. Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020.
11. Regulamin stałej grupy roboczej ds. przedsiębiorstw i innowacji powołanej w ramach Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020.
12. Roczny Plan Kontroli Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 na rok obrachunkowy 1 lipca 2019-30 czerwca 2020, przyjęty uchwałą nr 704/VI/19 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 8 maja 2019 r.
13. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego

- oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.
14. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006, Dz. Urz. UE L 347/470, 20.12.2013.
 15. Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 za lata 2014-2015.
 16. Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 za rok 2016.
 17. Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 za rok 2017.
 18. Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 za rok 2018.
 19. Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 z dnia 20 maja 2019 r. wraz z załącznikami, przyjęty uchwałą nr 749/VI/19 Zarząd Województwa Dolnośląskiego w sprawie przyjęcia Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 (SzOOP RPO WD 2014-2020).
 20. Uchwała nr 115/19 Komitetu Monitorującego RPO WD 2014-2020 z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie zmiany uchwały nr 6/15 Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 z dnia 23 lipca 2015 r. w sprawie powołania stałej grupy roboczej ds. przedsiębiorstw i innowacji.
 21. Uchwała nr 15/15 Komitetu Monitorującego RPO WD 2014-2020 z dnia 2 października 2015 r. w sprawie zmiany uchwały nr 8/15 Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 z dnia 23 lipca 2015 r. w sprawie powołania stałej grupy roboczej ds. zrównoważonego rozwoju.
 22. Uchwała nr 439/VI/19 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 5 marca 2019 r. w sprawie zmiany uchwały nr 339/V/15 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 17 marca 2015 r. w sprawie ustanowienia Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020.

23. Uchwała nr 5148/IV/2013 z 23 grudnia 2013 r. Zarządu Województwa Dolnośląskiego, raport z konsultacji społecznych projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020.
24. Uchwała nr 7/15 Komitetu Monitorującego RPO WD 2014-2020 z dnia 23 lipca 2015 r. w sprawie powołania stałej grupy roboczej ds. ekonomii i włączenia społecznego.
25. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy, t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1040, 1043, 1495.
26. Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 roku o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania, Dz. U. z 2010 r. nr 254, poz. 1700, ze zm.
27. Wytyczne w zakresie realizacji zasady partnerstwa na lata 2014-2020, MliR/H 2014-2020/8(02)/10/2015 Warszawa, 28 października 2015 r.
28. Wytyczne w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020 wraz z załącznikami: załącznik nr 1 Standard minimum realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach projektów współfinansowanych z EFS oraz załącznik nr 2 Standardy dostępności dla polityki spójności 2014-2020 do MR/2014-2020/16(02), Minister Inwestycji i Rozwoju, Warszawa, 5 kwietnia 2018 r.
29. Strony internetowe:
 - a. rpo.dolnyślask.pl
 - b. www.gdos.gov.pl
 - c. www.unic.un.org.pl

20. ANEKS

20.1. CASE STUDY

Studium przypadku stanowi empiryczną metodę analizy i oceny zjawisk zachodzących w rzeczywistości. Studium przypadku umożliwia dokonanie pogłębionej analizy projektów realizowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Donosicielskiego na lata 2014-2020. W ramach analizy case study została zrealizowana analiza najlepszych rozwiązań w sposobie realizacji RPO WD 2014-2020 i wdrażania projektów pod względem modelowego zastosowania zasad horyzontalnych.

Analiza case study została zrealizowana na podstawie dokumentacji programowej oraz indywidualnych wywiadów pogłębionych zrealizowanych z beneficjentami RPO WD 2014-2020. Analiza dokumentacji programowej umożliwiła członkom Zespołu Badawczego na zapoznanie się z założeniami dotyczącymi stosowania zasad horyzontalnych, natomiast indywidualne wywiady pogłębione pozwoliły na pozyskanie szczegółowych informacji na temat wykorzystywania w praktyce dobrych praktyk w kwestii modelowego stosowania zasad horyzontalnych.

Do analizy case study wybranych zostało 8 projektów realizowanych w ramach RPO WD 2014-2020. Przeprowadzenie 8 case study umożliwiło zidentyfikowanie dużej liczby tzw. „dobrych praktyk”, natomiast celowy dobór próby umożliwił wybranie do analizy projektów charakteryzujących się wysokim poziomem skuteczności pod względem modelowego stosowania zasad horyzontalnych. Projekty do badania studiów przypadków zidentyfikowane zostały na podstawie analizy danych zastanych oraz wyników badania ilościowego.

Struktura studiów przypadków uwzględnia minimalnie po dwa projekty uwzględniające zarówno każdą z zasad horyzontalnych: zasadę równości szans i niedyskryminacji, równości płci, zrównoważonego rozwoju, jak również zasadę partnerstwa.

Projekty wybrane do analizy case study:

1. „Granty na usługi doradcze dla MSP z obszaru legnicko-głogowskiego”, realizowany przez Agencję Rozwoju Regionalnego Arleg S.A. Legnica;
2. „Zwiększenie efektywności energetycznej powiatowych obiektów użyteczności publicznej poprzez termomodernizację budynków”, realizowany przez Powiat Świdnicki”;
3. „Rewaloryzacja zespołu zabytkowych pomieszczeń Synagogi pod Białym Bocianem w ramach Programu Ścieżek Kulturowych Czterech Świątyń we Wrocławiu w kompleksie Włodkowica 5-7-9”, realizowany przez Fundację Bente Kahan;

4. „Rozbudowa budynku szkoły podstawowej o przedszkole na działce nr 1003 w miejscowości Tomaszów Bolesławiecki”, realizowany przez Gminę Warta Bolesławiecka;
5. „Po przygodę w przyrodę- rozbudowa ośrodka edukacji ekologicznej przy ul. Leśna Góra 1a w Przemkowie”, realizowany przez Powiat Polkowicki;
6. „Modernizacja Centrów Kształcenia Zawodowego na Dolnym Śląsku- Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Technicznych MECHANIK w Jeleniej Górze”, realizowany przez Miasto Jelenia Góra;
7. „Rewitalizacja budynku Urzędu Miejskiego w Stroniu Śląskim wraz z otoczeniem”, realizowany przez Gminę Stronie Śląskie;
8. „Dolnośląska Strefa Zatrudnienia”, realizowany przez Fundację Imago.

Tabela 11. Matryca case study

Projekt	Granty na usługi doradcze dla msp z obszaru legnicko-głogowskiego	Zwiększenie efektywności energetycznej powiatowych obiektów użyteczności publicznej poprzez termomodernizację budynków	Rewaloryzacja zespołu zabytkowych pomieszczeń Synagogi pod Białym Bocianem w ramach Programu Ścieżek Kulturowych Czterech Świątyń we Wrocławiu w kompleksie Włodkowica 5-7-9	Rozbudowa budynku szkoły podstawowej o przedszkole na działce nr 1003 w miejscowości Tomaszów Bolesławiecki	Po przygodę w przyrodę"- rozbudowa ośrodka edukacji ekologicznej przy ul. Leśna Góra 1a w Przemkowie"	Modernizacja Centrów Kształcenia Zawodowego na Dolnym Śląsku- Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Technicznych MECHANIK w Jeleniej Górze	Rewitalizacja budynku Urzędu Miejskiego w Stroniu Śląskim wraz z otoczeniem	Dolnośląska Strefa Zatrudnienia
Beneficjent	Agencja Rozwoju Regionalnego Arleg S.A. Legnica	Powiat Świdnicki	Fundacja Bente Kahan	Gmina Warta Bolesławiecka	Powiat Polkowicki	Miasto Jelenia Góra	Gmina Stronie Śląskie	Fundacja Imago
Promowanie równości szans mężczyzn i kobiet	Pozytywny wpływ	Neutralny wpływ	Pozytywny wpływ	Pozytywny wpływ	Pozytywny wpływ	Pozytywny wpływ	Pozytywny wpływ	Nie dotyczy
Zasada niedyskryminacji (w tym niedyskryminacji ze względu na niepełnosprawność)	Pozytywny wpływ	Pozytywny wpływ	Pozytywny wpływ	Pozytywny wpływ	Pozytywny wpływ	Pozytywny wpływ	Pozytywny wpływ	Pozytywny wpływ
Zrównoważony rozwój	Pozytywny wpływ	Pozytywny wpływ	Pozytywny wpływ	Pozytywny wpływ	Pozytywny wpływ	Pozytywny wpływ	Pozytywny wpływ	Pozytywny wpływ
Zasada partnerstwa	Tak	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Tak
Otrzymywanie informacji na temat wymogu realizowania polityk horyzontalnych	Zdecydowanie tak	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Zdecydowanie tak	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej tak

Projekt	Granty na usługi doradcze dla msp z obszaru legnicko-głogowskiego	Zwiększenie efektywności energetycznej powiatowych obiektów użyteczności publicznej poprzez termomodernizację budynków	Rewaloryzacja zespołu zabytkowych pomieszczeń Synagogi pod Białym Bocianem w ramach Programu Ścieżek Kulturowych Czterech Świątyń we Wrocławiu w kompleksie Włodkowica 5-7-9	Rozbudowa budynku szkoły podstawowej o przedszkole na działce nr 1003 w miejscowości Tomaszów Bolesławiecki	Po przygodę w przyrodę"- rozbudowa ośrodka edukacji ekologicznej przy ul. Leśna Góra 1a w Przemkowie"	Modernizacja Centrów Kształcenia Zawodowego na Dolnym Śląsku- Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Technicznych MECHANIK w Jeleniej Górze	Rewitalizacja budynku Urzędu Miejskiego w Stroniu Śląskim wraz z otoczeniem	Dolnośląska Strefa Zatrudnienia
Sposób przekazywania informacji	Informacje były załącznikiem do dokumentacji konkursowej	Zagadnienia były poruszane na spotkaniu informacyjnym dla wnioskodawców,	Informacje były załącznikiem do dokumentacji konkursowej	Zagadnienia były poruszane na szkoleniu dot. przygotowania wniosku o dofinansowanie, Zagadnienia były poruszane na spotkaniu informacyjnym dla wnioskodawców, Informacje były załącznikiem do dokumentacji konkursowej	Zagadnienia były poruszane na spotkaniu informacyjnym dla wnioskodawców, Informacje były załącznikiem do dokumentacji konkursowej	Zagadnienia były poruszane na szkoleniu dot. przygotowania wniosku o dofinansowanie, Zagadnienia były poruszane na spotkaniu informacyjnym dla wnioskodawców, Informacje były załącznikiem do dokumentacji konkursowej	Zagadnienia były poruszane na szkoleniu dot. przygotowania wniosku o dofinansowanie, Zagadnienia były poruszane na spotkaniu informacyjnym dla wnioskodawców, Informacje były załącznikiem do dokumentacji konkursowej	Zagadnienia były poruszane na spotkaniu informacyjnym dla wnioskodawców w, Informacje były załącznikiem do dokumentacji konkursowej
Ocena dostępności zapisów dotyczących polityk horyzontalnych	4	4	5	3	5	4	4	4
Ocena przejrzystości zapisów dotyczących stosowania polityk horyzontalnych	3	4	4	3	5	4	4	4
Ocena możliwości zrozumienia zapisów dotyczących stosowania polityk horyzontalnych	2	4	4	3	5	4	4	4
Uwzględnienie realizacji zasady zrównoważonego rozwoju we wskaźnikach realizacji celów	Tak	Tak	Nie, projekt był neutralny w stosunku do zasady zrównoważonego rozwoju	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak

Projekt	Granty na usługi doradcze dla msp z obszaru legnicko-głogowskiego	Zwiększenie efektywności energetycznej powiatowych obiektów użyteczności publicznej poprzez termomodernizację budynków	Rewaloryzacja zespołu zabytkowych pomieszczeń Synagogi pod Białym Bocianem w ramach Programu Ścieżek Kulturowych Czterech Świątyń we Wrocławiu w kompleksie Włodkowica 5-7-9	Rozbudowa budynku szkoły podstawowej o przedszkole na działce nr 1003 w miejscowości Tomaszów Bolesławiecki	Po przygodę w przyrodę"- rozbudowa ośrodka edukacji ekologicznej przy ul. Leśna Góra 1a w Przemkowie"	Modernizacja Centrów Kształcenia Zawodowego na Dolnym Śląsku- Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Technicznych MECHANIK w Jeleniej Górze	Rewitalizacja budynku Urzędu Miejskiego w Stroniu Śląskim wraz z otoczeniem	Dolnośląska Strefa Zatrudnienia
Uwzględnienie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji we wskaźnikach realizacji celów	Tak	Nie, projekt był neutralny w stosunku do zasady równości szans i niedyskryminacji	Tak	Tak	Tak	Nie wiem/nie pamiętam	Tak	Tak
Uwzględnienie realizacji zasady równości płci we wskaźnikach realizacji celów	Tak	Nie, projekt był neutralny w stosunku do zasady równości płci	Nie, projekt był neutralny w stosunku do zasady równości płci	Tak	Tak	Nie wiem/nie pamiętam	Tak	Tak
Stopień wsparcia beneficjentów w stosowaniu zasad horyzontalnych	3	3	4	3	4	4	1	4
Stopień wsparcia beneficjentów w zrozumieniu zasad horyzontalnych	2	3	3	3	4	4	1	4
Konieczność modyfikacji pierwotnych założeń dotyczących realizacji projektu ze względu na konieczność uwzględnienia zasad horyzontalnych	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Raczej nie	Raczej nie
Trudności związane z przestrzeganiem zasad horyzontalnych	Weryfikacji założonych wskaźników odnoszących się do zasad horyzontalnych, Małej wiedzy na	Podczas realizacji projektu nie pojawiły się żadne problemy	Konieczności monitoringu wdrożenia zasad horyzontalnych	Podczas realizacji projektu nie pojawiły się żadne problemy	Podczas realizacji projektu nie pojawiły się żadne problemy	Podczas realizacji projektu nie pojawiły się żadne problemy	Podczas realizacji projektu nie pojawiły się żadne problemy	Podczas realizacji projektu nie pojawiły się żadne problemy

Projekt	Granty na usługi doradcze dla msp z obszaru legnicko-głogowskiego	Zwiększenie efektywności energetycznej powiatowych obiektów użyteczności publicznej poprzez termomodernizację budynków	Rewaloryzacja zespołu zabytkowych pomieszczeń Synagogi pod Białym Bocianem w ramach Programu Ścieżek Kulturowych Czterech Świątyń we Wrocławiu w kompleksie Włodkowica 5-7-9	Rozbudowa budynku szkoły podstawowej o przedszkole na działce nr 1003 w miejscowości Tomaszów Bolesławiecki	Po przygodę w przyrodę"- rozbudowa ośrodka edukacji ekologicznej przy ul. Leśna Góra 1a w Przemkowie"	Modernizacja Centrów Kształcenia Zawodowego na Dolnym Śląsku- Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Technicznych MECHANIK w Jeleniej Górze	Rewitalizacja budynku Urzędu Miejskiego w Stroniu Śląskim wraz z otoczeniem	Dolnośląska Strefa Zatrudnienia
	temat zasad horyzontalnych							
Wpływ działań podejmowanych na poziomie instytucjonalnym oraz realizacji wsparcia na zmianę postrzegania zasad horyzontalnych	Trudno powiedzieć	Raczej w dużym stopniu	Trudno powiedzieć	Raczej w dużym stopniu	Trudno powiedzieć	Raczej w dużym stopniu	Raczej w dużym stopniu	Raczej w małym stopniu
Wpływ realizacji RPO WD 2014-2020 na upowszechnianie polityk horyzontalnych w regionie	Trudno powiedzieć	Bardzo duży	Raczej mały	Raczej duży	Raczej duży	Bardzo duży	Raczej duży	Raczej duży
Obciążenie administracyjne związane z uwzględnianiem w projekcie zasad horyzontalnych	Obciążenie administracyjne było zbyt duże w stosunku do osiągniętych efektów	Obciążenie administracyjne było niewielkie w stosunku do osiągniętych efektów	Obciążenie administracyjne było niewielkie w stosunku do osiągniętych efektów	Obciążenie administracyjne było niewielkie w stosunku do osiągniętych efektów	Obciążenie administracyjne było optymalne w stosunku do osiągniętych efektów	Obciążenie administracyjne było optymalne w stosunku do osiągniętych efektów	Obciążenie administracyjne było niewielkie w stosunku do osiągniętych efektów	Obciążenie administracyjne było optymalne w stosunku do osiągniętych efektów
Kosztochłonność związana z uwzględnianiem w projekcie zasad horyzontalnych	Trudno powiedzieć	Poniesione koszty były optymalne w stosunku do osiągniętych efektów	Poniesione koszty były niewielkie w stosunku do osiągniętych efektów	Poniesione koszty były optymalne w stosunku do osiągniętych efektów	Poniesione koszty były optymalne w stosunku do osiągniętych efektów	Poniesione koszty były optymalne w stosunku do osiągniętych efektów	Poniesione koszty były optymalne w stosunku do osiągniętych efektów	Poniesione koszty były optymalne w stosunku do osiągniętych efektów
Efekty społeczne dzięki zastosowaniu w projekcie zasady zrównoważonego rozwoju	Tak	Tak	Nie	Nie	Nie	Tak	Tak	Nie

Projekt	Granty na usługi doradcze dla msp z obszaru legnicko-głogowskiego	Zwiększenie efektywności energetycznej powiatowych obiektów użyteczności publicznej poprzez termomodernizację budynków	Rewaloryzacja zespołu zabytkowych pomieszczeń Synagogi pod Białym Bocianem w ramach Programu Ścieżek Kulturowych Czterech Świątyń we Wrocławiu w kompleksie Włodkowica 5-7-9	Rozbudowa budynku szkoły podstawowej o przedszkole na działce nr 1003 w miejscowości Tomaszów Bolesławiecki	Po przygodę w przyrodę"- rozbudowa ośrodka edukacji ekologicznej przy ul. Leśna Góra 1a w Przemkowie"	Modernizacja Centrów Kształcenia Zawodowego na Dolnym Śląsku- Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Technicznych MECHANIK w Jeleniej Górze	Rewitalizacja budynku Urzędu Miejskiego w Stroniu Śląskim wraz z otoczeniem	Dolnośląska Strefa Zatrudnienia
Efekty gospodarcze dzięki zastosowaniu w projekcie zasady zrównoważonego rozwoju	Nie	Tak	Tak	Nie	Nie	Nie	Tak	Tak
Efekty środowiskowe dzięki zastosowaniu w projekcie zasady zrównoważonego rozwoju	Nie	Tak	Nie	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak
Efekty społeczne dzięki zastosowaniu w projekcie zasady równości szans i niedyskryminacji	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak	Nie	Tak	Tak
Efekty gospodarcze dzięki zastosowaniu w projekcie zasady równości szans i niedyskryminacji	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Tak	Tak
Efekty środowiskowe dzięki zastosowaniu w projekcie zasady równości szans i niedyskryminacji	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Tak	Nie
Efekty społeczne dzięki zastosowaniu w projekcie zasady równości płci	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak	Nie	Tak	Tak
Efekty gospodarcze dzięki zastosowaniu w projekcie zasady równości płci	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Tak	Tak	Tak
Efekty środowiskowe dzięki zastosowaniu w projekcie zasady równości płci	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Tak	Nie

Projekt	Granty na usługi doradcze dla msp z obszaru legnicko-głogowskiego	Zwiększenie efektywności energetycznej powiatowych obiektów użyteczności publicznej poprzez termomodernizację budynków	Rewaloryzacja zespołu zabytkowych pomieszczeń Synagogi pod Białym Bocianem w ramach Programu Ścieżek Kulturowych Czterech Świątyń w Wrocławiu w kompleksie Włodkowica 5-7-9	Rozbudowa budynku szkoły podstawowej o przedszkole na działce nr 1003 w miejscowości Tomaszów Bolesławiecki	Po przygodę w przyrodę"- rozbudowa ośrodka edukacji ekologicznej przy ul. Leśna Góra 1a w Przemkowie"	Modernizacja Centrów Kształcenia Zawodowego na Dolnym Śląsku- Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół TECHNIK w Jeleniej Górze	Rewitalizacja budynku Urzędu Miejskiego w Stroniu Śląskim wraz z otoczeniem	Dolnośląska Strefa Zatrudnienia
Działania, które należy kontynuować w przyszłości	kampanie promocyjne	działania zapobiegające zmianom klimatycznym	wszystkie aspekty związane szeroko z zasadą równości szans i niedyskryminacji. Nie powinny zamykać się tylko do dostępu dla osób z pewnymi dysfunkcjonalnościami fizycznymi. Większym problemem społecznym zaczyna być dysfunkcjonalność społeczna i ułomność efektywnego dialogu społecznego.	Wszystkie zasady horyzontalne należałoby uwzględnić w projektach unijnych.	Trudno powiedzieć	Trudno powiedzieć	-	wsparcie rozwoju zawodowego kobiet i osób z niepełnosprawnościami - wdrożenie na szerszą skalę elastycznych form zatrudnienia - wdrożenie w mechanizmy wsparcia opieki wytchnieniowej - włączenie w grupy docelowe opiekunów faktycznych osób zależnych
Działania, z których należy zrezygnować w przyszłości	trudno powiedzieć	trudno powiedzieć	trudno powiedzieć	Nie należy zrezygnować.	Trudno powiedzieć	Trudno powiedzieć	-	-
Udział w projekcie osób z niepełnosprawnościami	Nie wiem/ nie pamiętam	Tak, więcej niż jedna osoba	Nie	Nie	Nie wiem/ nie pamiętam	Nie wiem/ nie pamiętam	Nie wiem/ nie pamiętam	Tak, więcej niż jedna osoba
Korzystanie z mechanizmu racjonalnych usprawnień	-	Nie, nie było takiej potrzeby	-	-	-	-	-	Nie, ale istniała taka potrzeba
Wpływ wprowadzenia tzw. standardów dostępności na zwiększenie odstępności projektów i ich efektów	Trudno powiedzieć	Zdecydowanie tak	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Raczej tak

Projekt	Granty na usługi doradcze dla msp z obszaru legnicko-głogowskiego	Zwiększenie efektywności energetycznej powiatowych obiektów użyteczności publicznej poprzez termomodernizację budynków	Rewaloryzacja zespołu zabytkowych pomieszczeń Synagogi pod Białym Bocianem w ramach Programu Ścieżek Kulturowych Czterech Świątyń we Wrocławiu w kompleksie Włodkowica 5-7-9	Rozbudowa budynku szkoły podstawowej o przedszkole na działce nr 1003 w miejscowości Tomaszów Bolesławiecki	Po przygodę w przyrodę"- rozbudowa ośrodka edukacji ekologicznej przy ul. Leśna Góra 1a w Przemkowie"	Modernizacja Centrów Kształcenia Zawodowego na Dolnym Śląsku- Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Technicznych MECHANIK w Jeleniej Górze	Rewitalizacja budynku Urzędu Miejskiego w Stroniu Śląskim wraz z otoczeniem	Dolnośląska Strefa Zatrudnienia
dla osób z niepełnosprawnościami								
Ocena standardu szkoleniowego	2	3	5	1	1	3	1	3
Ocena standardu edukacyjnego	2	5	5	3	1	3	1	3
Ocena standardu informacyjno-promocyjnego	2	5	4	2	1	3	3	3
Ocena standardu cyfrowego	2	1	5	1	1	3	1	4
Ocena standardu transportowego	2	1	4	2	1	3	5	5
Ocena standardu architektonicznego	2	3	5	3	1	3	5	5
Konieczność wprowadzenia zmian do standardów dostępności	Trudno powiedzieć	Trudno powiedzieć	Trudno powiedzieć	Trudno powiedzieć	Trudno powiedzieć	Trudno powiedzieć	Trudno powiedzieć	Raczej nie
Konieczność wprowadzenia zmian do praktyki wdrażania standardów dostępności	Trudno powiedzieć	Trudno powiedzieć	Trudno powiedzieć	Trudno powiedzieć	Trudno powiedzieć	Trudno powiedzieć	Trudno powiedzieć	Raczej nie
Ocena poziomu świadomości pracowników instytucji w zakresie stosowania zasad horyzontalnych	Raczej przydatne	Zdecydowanie przydatne	Raczej przydatne	Raczej przydatne	Zdecydowanie przydatne	Raczej przydatne	Raczej przydatne	Raczej przydatne
Ocena przydatności publikacji dot. stosowania zasad horyzontalnych	Raczej przydatne	Raczej przydatne	Zdecydowanie przydatne	Raczej przydatne	Raczej przydatne	Raczej przydatne	Trudno powiedzieć	Raczej przydatne

Projekt	Granty na usługi doradcze dla msp z obszaru legnicko-głogowskiego	Zwiększenie efektywności energetycznej powiatowych obiektów użyteczności publicznej poprzez termomodernizację budynków	Rewaloryzacja zespołu zabytkowych pomieszczeń Synagogi pod Białym Bocianem w ramach Programu Ścieżek Kulturowych Czterech Świątyń we Wrocławiu w kompleksie Włodkowica 5-7-9	Rozbudowa budynku szkoły podstawowej o przedszkole na działce nr 1003 w miejscowości Tomaszów Bolesławiecki	Po przygodę w przyrodę"- rozbudowa ośrodka edukacji ekologicznej przy ul. Leśna Góra 1a w Przemkowie"	Modernizacja Centrów Kształcenia Zawodowego na Dolnym Śląsku- Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Technicznych MECHANIK w Jeleniej Górze	Rewitalizacja budynku Urzędu Miejskiego w Stroniu Śląskim wraz z otoczeniem	Dolnośląska Strefa Zatrudnienia
Ocena przydatności informacji na stronach internetowych Programu dot. stosowania zasad horyzontalnych	Raczej przydatne	Zdecydowanie przydatne	Zdecydowanie przydatne	Raczej przydatne	Raczej przydatne	Raczej przydatne	Raczej przydatne	Raczej przydatne
Ocena przydatności szkoleń i spotkań informacyjnych dot. stosowania zasad horyzontalnych	Trudno powiedzieć	Zdecydowanie przydatne	Trudno powiedzieć	Raczej przydatne	Raczej przydatne	Raczej przydatne	Raczej przydatne	Raczej przydatne
Ocena możliwości skorzystania z konsultacji internetowych dot. stosowania zasad horyzontalnych	Trudno powiedzieć	Zdecydowanie przydatne	Raczej przydatne	Raczej przydatne	Raczej przydatne	Raczej przydatne	Trudno powiedzieć	Raczej przydatne
Ocena treści FAQ na stronie internetowej	Trudno powiedzieć	Raczej przydatne	Trudno powiedzieć	Raczej przydatne	Raczej przydatne	Raczej przydatne	Trudno powiedzieć	Raczej przydatne
Wpływ projektu na wyrównywanie szans osób z niepełnosprawnościami, kobiet i mężczyzn	Trudno powiedzieć	Trudno powiedzieć	Trudno powiedzieć	Trudno powiedzieć	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Zdecydowanie tak

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego, jakościowego oraz analizy dokumentacji projektowej.

20.2. WZÓR SCENARIUSZA INDYWIDUALNEGO WYWIADU POGŁĘBIONEGO (IDI) – NA POTRZEBY STUDIÓW PRZYPADKU/CASE STUDY

Dzień dobry,

Nazywam się ... i jestem przedstawicielem firmy EU-CONSULT z siedzibą w Gdańsku. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego reprezentowana przeze mnie firma przeprowadza badanie pn. „Ewaluacja on-going dot. wdrażania polityk horyzontalnych w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego 2014-2020”.

Badanie jest anonimowe, a jego wyniki prezentowane będą wyłącznie w postaci zbiorczych zestawień.

Przewidywany czas badania: ok. 60 minut.

Czy wyrażają Państwo zgodę na nagrywanie rozmowy? Nagranie posłuży wyłącznie do sporządzenia transkrypcji, która zostanie wykorzystana przez członków Zespołu Badawczego na potrzeby przygotowania raportu z badania. Wszystkie wyrażone opinie, jeśli zostaną wykorzystane do sporządzenia raportu, zostaną zanonimizowane i przedstawione bez możliwości przypisania wypowiedzi do konkretnej osoby. Nagranie nie będzie udostępniane osobom trzecim. (Jeśli nie wyrażają Państwo zgody na nagrywanie, będą prowadził/a notatki z rozmowy).

Panel pytań

1. Jak ocenia Pan/Pani poziom swojej wiedzy na temat zasad polityk horyzontalnych? Czy identyfikuje się Pan/Pani z potrzebą ich stosowania w ramach wdrażania RPO WD 2014-2020? W jakim stopniu zasady polityki horyzontalnej są Pana/Pani zdaniem istotne do stosowania w ww. zakresie? Czy w wyniku realizowania projektu w ramach perspektywy 2014-2020 zmieniła się Pana/Pani percepcja w zakresie postrzegania zasad polityk horyzontalnych? Jeśli tak, w jaki sposób?
2. Na czym dokładnie polegały działania z zakresu realizacji założeń polityk horyzontalnych w realizowanym Przez Pana/Panią projekcie? Której polityki horyzontalnej w szczególności dotyczyły wdrażane w ramach projektu działania? Z czego to wynika? Co sprawiło, że postanowił/a Pana/Pani realizować ww. działania w takim właśnie zakresie? Skąd czerpał/a Pan/Pani wiedzę dot. możliwych do zastosowania działań z zakresu realizacji założeń polityk horyzontalnych?

Panel pytań

3. Czy spotkał się Pan/Pani z jakimiś problemami związanymi z wdrażaniem zasad polityk horyzontalnych w przypadku Pana/Pani projektu? Jeśli tak, jakiego rodzaju były to problemy/wyzwania? Jak sobie Pan/Pani z nimi poradził/a? Czy zdarzyło się, że planowane przez Pana/Panią działania są błędne, tzn. nie odnoszą się do właściwych zasad dotyczących polityk horyzontalnych? Czy musiał Pan/Pani w wyniku tego modyfikować zapisy wniosku?
4. Czy uważa Pan/Pani, że miał/miała wystarczający dostęp do informacji dot. wymogu realizowania zasad polityk horyzontalnych? Czy informacje te (zawarte w regulaminach konkursów i dokumentach ogólnych) są wystarczające? Jak Pana/Pani ocenia przejrzystość tych zapisów (z punktu widzenia ich zrozumiałości)? Czy należy wprowadzić w tym zakresie jakieś zmiany? Jeśli tak, jakie?
5. Jak ocenia Pan/Pani zastosowane do tej pory działania informacyjno-promocyjne realizowane w ramach RPO WD 2014-2020 w kontekście informowania o potrzebie realizacji zasad polityk horyzontalnych? Czy działania te sprawiają, że zasady te są właściwie rozumiane? Czy Pana/Pani zdaniem należałoby w tym celu zmodyfikować/rozszerzyć te działania? Jeśli tak, w jaki sposób? Z jakich źródeł wiedzy dot. zasad horyzontalnych (i ich właściwego stosowania) Pan/Pani korzystał/a?
6. Czy Pana/Pani zdaniem realizacja działań w ramach RPO WD 2014-2020 ma wpływ na upowszechnienie zasad polityk horyzontalnych w regionie? W jaki sposób? Czy upowszechnienie to wpływa również na działania realizowane bez wsparcia RPO?
7. Czy potrafi Pan/Pani wskazać główną grupę efektów, do osiągnięcia których przyczyniło się uwzględnienie zasad polityk horyzontalnych w Pana/Pani projekcie? (np. efekty środowiskowe, społeczne, gospodarcze)
8. Biorąc pod uwagę planowaną perspektywę finansową 2021-2027 – które działania (z zakresu polityk horyzontalnych) należy kontynuować, a które (wg Pana/Pani punktu widzenia) są zbędne? Czy potrafi Pan/Pani wskazać działania z tego zakresu, które dotychczas nie były realizowane, a które w Pana/Pani opinii przyczyniły by się do trafniejszej realizacji tychże polityk?
9. Czy wg Pana/Pani realizacja projektów w ramach RPO WD 2014-2020 (w tym Pana/Pani projektu) wpłynęła na faktyczną poprawę sytuacji osób z niepełnosprawnościami, kobiet i mężczyzn? Czy projekty te miały wpływ na faktyczne wyrównanie szans ww. grup? Które rodzaje wsparcia uznać można za najbardziej skuteczne i trwałe w tym zakresie? I analogicznie, które okazały się być najmniej skuteczne i trwałe?

20.3 WZÓR SCENARIUSZA INDYWIDUALNEGO WYWIADU POGŁĘBIONEGO (IDI) – PRZEDSTAWICIELE IZ, IP, ZIT

Dzień dobry,

Nazywam się ... i jestem przedstawicielem firmy EU-CONSULT z siedzibą w Gdańsku. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego reprezentowana przeze mnie firma przeprowadza badanie pn. „Ewaluacja on-going dot. wdrażania polityk horyzontalnych w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego 2014-2020”.

Badanie jest anonimowe, a jego wyniki prezentowane będą wyłącznie w postaci zbiorczych zestawień.

Przewidywany czas badania: ok. 60-90 minut.

Czy wyrażają Państwo zgodę na nagrywanie rozmowy? Nagranie posłuży wyłącznie do sporządzenia transkrypcji, która zostanie wykorzystana przez członków Zespołu Badawczego na potrzeby przygotowania raportu z badania. Wszystkie wyrażone opinie, jeśli zostaną wykorzystane do sporządzenia raportu, zostaną zanonimizowane i przedstawione bez możliwości przypisania wypowiedzi do konkretnej osoby. Nagranie nie będzie udostępniane osobom trzecim. (Jeśli nie wyrażają Państwo zgody na nagrywanie, będą prowadził/a notatki z rozmowy).

Panel pytań

1. Czy Pana/Pani zdaniem zapisy dokumentów programowych RPO WD 2014-2020 we właściwy sposób uwzględniają wymogi związane z politykami horyzontalnymi UE? Czy Pana/Pani zdaniem któreś ich zapisy w niepełny (bądź niewłaściwy) sposób odnoszą się do przepisów wspólnotowych? Jeśli tak, które? Czy można Pana/Pani zdaniem zidentyfikować zasadę horyzontalną (równość szans i niedyskryminacji, równouprawnienie płci, zrównoważony rozwój), na którą położono największy nacisk w dokumentach programowych RPO WD 2014-2020? Jeśli tak, której zasady dotyczy ta sytuacja? Z czego może to Pana/Pani zdaniem wynikać?
2. Jak ocenia Pan/Pani poziom swojej wiedzy na temat zasad polityk horyzontalnych? Czy identyfikują się Państwo z potrzebą ich stosowania w ramach zarządzania i wdrażania RPO WD 2014-2020? W jakim stopniu zasady polityki horyzontalnej są Pana/Pani zdaniem istotne do stosowania w ww. zakresie? Czy od początku realizowania działań w ramach perspektywy 2014-2020 zmieniła się Pana/Pani percepcja w zakresie postrzegania zasad polityk horyzontalnych? Jeśli tak, w jaki sposób?

Panel pytań

3. Jak ocenia Pan/Pani procedury i rozwiązania zastosowane w ramach systemu zarządzania i wdrażania RPO WD 2014-2020 w kontekście realizacji zasad horyzontalnych? Czy są one właściwie określone w celu realizacji tychże zasad? Jeśli nie, jakich procedur/rozwiązań brakuje, bądź które powinny zostać Pana/Pani zdaniem zmodyfikowane?
4. Czy reprezentowana przez Pana/Panią instytucja spotkała się z jakimiś problemami związanymi z wdrażaniem zasad polityk horyzontalnych? Jeśli tak, jakiego rodzaju były to problemy/wyzwania? Jak sobie Państwo z nimi radzili? Czy problemy te powtarzają się, czy miały charakter incydentalny? Czy na poziomie realizacji projektów zdarzały się przypadki nieprzestrzegania zasad polityk horyzontalnych? Jeśli tak, jakich projektów i jakich sytuacji dotyczyły najczęściej te przypadki? Co się działo w przypadku stwierdzenia tego typu sytuacji? Czy zastosowane wtedy działania okazały się być skuteczne? Jeśli nie, jakie działania należałoby Pana/Pani zdaniem wprowadzić?
5. Jak ocenia Pan/Pani system oceny projektów w kontekście wspierania zgodności z zasadami horyzontalnymi? Czy system ten posiada odpowiednie mechanizmy pozwalające wybrać wyłącznie projekty wspierające te zasady? Jeśli nie, co należy w tym zakresie zmienić? Czy system ten (prócz kryteriów dostępu) w jakiś sposób premiuje realizację projektów przyczyniających się do realizacji celów danej polityki horyzontalnej? Jeśli tak, w jaki sposób?
6. Czy zasady polityk horyzontalnych mają odzwierciedlenie we wskaźnikach realizacji celów poszczególnych projektów? Jeśli tak, w jaki sposób?
7. Czy Pana/Pani zdaniem wnioskodawcy projektów realizowanych w ramach RPO WD 2014-2020 mają wystarczający dostęp do informacji dot. wymogu realizowania zasad polityk horyzontalnych? Czy informacje te (zawarte w regulaminach konkursów i dokumentach ogólnych) są wystarczające? Jak Pana/Pani ocenia przejrzystość tych zapisów (z punktu widzenia zrozumiałości dla wnioskodawców)? Czy należy wprowadzić w tym zakresie jakies zmiany? Jeśli tak, jakie?
8. Czy Pana/Pani zdaniem monitoring realizacji zasad horyzontalnych w ramach RPO WD 2014-2020 jest wystarczający (na poziomie projektów)? Jeśli nie, czego brakuje? Czy system kontroli zapewnia wystarczające rozwiązania w zakresie możliwości weryfikacji przestrzegania tychże zasad? Czy rozwiązania te są wystarczające zarówno na etapie realizacji projektów, jak i w okresie ich trwałości? Jeśli nie, jakie działania/narzędzia należy wprowadzić?

Panel pytań

9. Jak ocenia Pan/Pani zastosowane do tej pory działania informacyjno-promocyjne realizowane w ramach RPO WD 2014-2020 w kontekście informowania wnioskodawców i beneficjentów o potrzebie realizacji zasad polityk horyzontalnych? Czy działania te sprawiają, że zasady te są właściwie rozumiane przez ww. grupy? Czy Pana/Pani zdaniem należałoby w tym celu zmodyfikować/rozszerzyć te działania? Jeśli tak, w jaki sposób?
10. Czy w Pana/Pani opinii beneficjenci właściwie rozumieją zasady polityk horyzontalnych? W jaki sposób zazwyczaj uwzględniają te zasady w ramach realizowanych przez siebie projektów? Czy zdarza się, że planowane przez nich działania są błędne, tzn. nie odnoszą się do właściwych zasad dotyczących polityk horyzontalnych?
11. Czy Pana/Pani zdaniem realizacja działań w ramach RPO WD 2014-2020 ma wpływ na upowszechnienie zasad polityk horyzontalnych w regionie? W jaki sposób? Czy upowszechnienie to wpływa również na działania realizowane bez wsparcia RPO?
12. Czy fakt konieczności stosowania zasad polityk horyzontalnych w RPO WD 2014-2020 miało wpływ na wzrost obciążenia administracyjnego reprezentowanej przez Pana/Panią instytucji? Jeśli tak, w jakim stopniu i od czego zależało? Czy obciążenie to było Pana/Pani zdaniem zbyt wysokie względem celów (polityk horyzontalnych), które udało się osiągnąć?
13. Czy potrafi Pan/Pani wskazać główną grupę efektów, do osiągnięcia których przyczyniło się uwzględnienie zasad polityk horyzontalnych w poszczególnych projektach? (np. efekty środowiskowe, społeczne, gospodarcze)
14. Biorąc pod uwagę planowaną perspektywę finansową 2021-2027 (zarówno pod względem RPO, jak i z poziomu projektów) – które działania (z zakresu polityk horyzontalnych) należy kontynuować, a które (wg Pana/Pani punktu widzenia) są zbędne? Czy potrafi Pan/Pani wskazać działania z tego zakresu, które dotychczas nie były realizowane, a które w Pana/Pani opinii przyczyniły by się do trafniejszej realizacji tychże polityk?
15. Czy reprezentowana przez Pana/Panią instytucja współpracowała (na etapie programowania, wdrażania, monitorowania bądź ewaluacji RPO WD 2014-2020) z jakiegoś rodzaju partnerami w kontekście właściwej realizacji zasad polityk horyzontalnych? Jeśli tak, z którymi partnerami i czego dotyczyła współpraca?
16. Jak Pana/Pani zdaniem powinien wyglądać (czym się charakteryzować) system monitorowania realizacji zasady zrównoważonego rozwoju w ramach RPO WD 2014-2020? Czy wg Pana/Pani wiedzy są obecnie określone wskaźniki w ramach monitoringu RPO WD 2014-2020, które odnoszą się do uwzględnienia aspektów środowiskowych? Czy są one Pana/Pani zdaniem wystarczające?

Panel pytań

17. Czy wg Pana/Pani wiedzy w ramach RPO WD 2014-2020 premiowane są projekty zakładające dbałość o estetykę i dopasowanie do otoczenia (zgodnie z planami zagospodarowania przestrzennego?) Jeśli tak, w których działaniach/poddziałaniach przyjęto takie zasady premiowania?
18. Czy Pana/Pani zdaniem, system zarządzania i wdrażania RPO WD 2014-2020 jest zgodny z zapisami Wytocznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji? Czy jest on w pełni zgodny, czy jednak wymagałby pewnych modyfikacji? Jeśli tak, jakich?
19. Jaka wg Pana/Pani wiedzy była skala zastosowania mechanizmu racjonalnych usprawnień w realizowanych projektach? Kiedy mechanizm ten się pojawia? (w jakich sytuacjach i typach projektów) Jak ocenia Pan/Pani zasadność stosowania tego mechanizmu?
20. Czy Pana/Pani zdaniem standardy dostępności wprowadzone w ramach Wytocznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji (załącznik nr 2) zmieniły w znaczący sposób dostępność do projektów i produktów projektów dofinansowanych ze środków unijnych dla osób z niepełnosprawnościami? W jakim stopniu zmieniła się ta dostępność? Jakie działania miały Pana/Pani zdaniem na to największy wpływ (przykłady działań)?
21. Czy wg Pana/Pani wiedzy w wyniku wprowadzenia standardów dostępności (w tym szkoleniowych, informacyjno-promocyjnych i cyfrowych) zwiększyła się liczba osób z niepełnosprawnościami, które biorą udział w projektach dofinansowanych w ramach RPO WD 2014-2020? Czy należy w ramach tychże standardów wprowadzić jakieś zmiany? Jeśli tak, jakie?
22. Czy (i w jakim zakresie) działania zaplanowane w Agendzie działań na rzecz równości szans w ramach funduszy unijnych 2014-2020 zostały zrealizowane przez reprezentowaną przez Pana/Panią instytucję? Czy można wskazać działania z ww. Agendy, których Państwo nie stosowali? Z czego wynikało stosowanie (bądź niestosowanie) poszczególnych działań? Czy realizacja ww. działań przyczyniła się do osiągnięcia jakichś wymiernych efektów? Jakiego rodzaju? Jak ocenia Pan/Pani poszczególne rozwiązania (służące realizacji zasad horyzontalnych) przewidziane w ww. Agendzie?
23. Czy wg Pana/Pani realizacja projektów w ramach RPO WD 2014-2020 wpłynęła na faktyczną poprawę sytuacji osób z niepełnosprawnościami, kobiet i mężczyzn? Czy projekty te miały wpływ na faktyczne wyrównanie szans ww. grup? Które rodzaje wsparcia uznać można za najbardziej skuteczne i trwałe w tym zakresie? I analogicznie, które okazały się być najmniej skuteczne i trwałe?

20.4. WZÓR SCENARIUSZA INDYWIDUALNEGO WYWIADU POGŁĘBIONEGO (IDI) – PRZEDSTAWICIELE KM

Dzień dobry,

Nazywam się ... i jestem przedstawicielem firmy EU-CONSULT z siedzibą w Gdańsku. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego reprezentowana przeze mnie firma przeprowadza badanie pn. „Ewaluacja on-going dot. wdrażania polityk horyzontalnych w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego 2014-2020”.

Badanie jest anonimowe, a jego wyniki prezentowane będą wyłącznie w postaci zbiorczych zestawień.

Przewidywany czas badania: ok. 60 minut.

Czy wyrażają Państwo zgodę na nagrywanie rozmowy? Nagranie posłuży wyłącznie do sporządzenia transkrypcji, która zostanie wykorzystana przez członków Zespołu Badawczego na potrzeby przygotowania raportu z badania. Wszystkie wyrażone opinie, jeśli zostaną wykorzystane do sporządzenia raportu, zostaną zanonimizowane i przedstawione bez możliwości przypisania wypowiedzi do konkretnej osoby. Nagranie nie będzie udostępniane osobom trzecim. (Jeśli nie wyrażają Państwo zgody na nagrywanie, będą prowadził/a notatki z rozmowy).

Panel pytań

1. Czy Pana/Pani zdaniem zapisy dokumentów programowych RPO WD 2014-2020 we właściwy sposób uwzględniają wymogi związane z politykami horyzontalnymi UE? Czy Pana/Pani zdaniem któreś ich zapisy w niepełny (bądź niewłaściwy) sposób odnoszą się do przepisów wspólnotowych? Jeśli tak, które? Czy można Pana/Pani zdaniem zidentyfikować zasadę horyzontalną (równość szans i niedyskryminacji, równouprawnienie płci, zrównoważony rozwój), na którą położono największy nacisk w dokumentach programowych RPO WD 2014-2020? Jeśli tak, której zasady dotyczy ta sytuacja? Z czego może to Pana/Pani zdaniem wynikać?
2. Jak ocenia Pan/Pani poziom swojej wiedzy na temat zasad polityk horyzontalnych? Czy identyfikują się Państwo z potrzebą ich stosowania w ramach zarządzania i wdrażania RPO WD 2014-2020? W jakim stopniu zasady polityki horyzontalnej są Pana/Pani zdaniem istotne do stosowania w ww. zakresie? Czy od początku realizowania działań w ramach perspektywy 2014-2020 zmieniła się Pana/Pani percepcja w zakresie postrzegania zasad polityk horyzontalnych? Jeśli tak, w jaki sposób?

Panel pytań

3. Jak ocenia Pan/Pani procedury i rozwiązania zastosowane w ramach systemu zarządzania i wdrażania RPO WD 2014-2020 w kontekście realizacji zasad horyzontalnych? Czy są one właściwie określone w celu realizacji tychże zasad? Jeśli nie, jakich procedur/rozwiązań brakuje, bądź które powinny zostać Pana/Pani zdaniem zmodyfikowane?
4. Jak Pan/Pani ocenia skład i proporcje Komitetu Monitorującego w kontekście właściwej reprezentacji poszczególnych stron (kategorii partnerów)? Czy proporcje te powinny zostać zmienione? Jeśli tak, w jaki sposób i w jakim zakresie?
5. Czy Pana/Pani zdaniem utworzone w ramach RPO WD 2014-2020 gremia właściwie realizują horyzontalną zasadę partnerstwa? Czy gremia te zapewniają skuteczną partycypację stron zainteresowanych (np. organizacji środowiskowych) w kontekście realizacji zasad zrównoważonego rozwoju? Czy należy wprowadzić w tym zakresie jakieś zmiany? Jeśli tak, jakie?
6. Jak ocenia Pan/Pani współpracę pomiędzy jednostką prowadzącą KM/grupę, a poszczególnymi członkami KM/grupy? Czy wg Pana/Pani wiedzy poszczególni członkowie KM/grupy komunikują się pomiędzy sobą? Czy występują w tym zakresie jakieś problemy (np. trudności techniczne, czasowe)? Czy wg Pana/Pani opinii częstotliwość tychże kontaktów jest wystarczająca? Czy należy wprowadzić w tym zakresie jakieś zmiany? Jeśli tak, jakie?
7. Czy wg Pana/Pani wiedzy występowały problemy związane z wdrażaniem zasad polityk horyzontalnych? Jeśli tak, jakiego rodzaju były to problemy/wyzwania? Jak sobie z nimi radzono? Czy problemy te powtarzają się, czy miały charakter incydentalny? Czy na poziomie realizacji projektów zdarzały się przypadki nieprzestrzegania zasad polityk horyzontalnych? Jeśli tak, jakich projektów i jakich sytuacji dotyczyły najczęściej te przypadki? Co się działo w przypadku stwierdzenia tego typu sytuacji? Czy zastosowane wtedy działania okazały się być skuteczne? Jeśli nie, jakie działania należałoby Pana/Pani zdaniem wprowadzić?
8. Czy Pana/Pani zdaniem wnioskodawcy projektów realizowanych w ramach RPO WD 2014-2020 mają wystarczający dostęp do informacji dot. wymogu realizowania zasad polityk horyzontalnych? Czy informacje te (zawarte w regulaminach konkursów i dokumentach ogólnych) są wystarczające? Jak Pana/Pani ocenia przejrzystość tych zapisów (z punktu widzenia zrozumiałości dla wnioskodawców)? Czy należy wprowadzić w tym zakresie jakieś zmiany? Jeśli tak, jakie?

Panel pytań

9. Czy Pana/Pani zdaniem monitoring realizacji zasad horyzontalnych w ramach RPO WD 2014-2020 jest wystarczający (na poziomie projektów)? Jeśli nie, czego brakuje? Czy system kontroli zapewnia wystarczające rozwiązania w zakresie możliwości weryfikacji przestrzegania tychże zasad? Czy rozwiązania te są wystarczające zarówno na etapie realizacji projektów, jak i w okresie ich trwałości? Jeśli nie, jakie działania/narzędzia należy wprowadzić?
10. Czy Pana/Pani zdaniem realizacja działań w ramach RPO WD 2014-2020 ma wpływ na upowszechnienie zasad polityk horyzontalnych w regionie? W jaki sposób? Czy upowszechnienie to wpływa również na działania realizowane bez wsparcia RPO?
11. Czy potrafi Pan/Pani wskazać główną grupę efektów, do osiągnięcia których przyczyniło się uwzględnienie zasad polityk horyzontalnych w poszczególnych projektach? (np. efekty środowiskowe, społeczne, gospodarcze)
12. Biorąc pod uwagę planowaną perspektywę finansową 2021-2027 (zarówno pod względem RPO, jak i z poziomu projektów) – które działania (z zakresu polityk horyzontalnych) należy kontynuować, a które (wg Pana/Pani punktu widzenia) są zbędne? Czy potrafi Pan/Pani wskazać działania z tego zakresu, które dotychczas nie były realizowane, a które w Pana/Pani opinii przyczyniły by się do trafniejszej realizacji tychże polityk?
13. Czy wg Pana/Pani wiedzy na etapie programowania, wdrażania, monitorowania bądź ewaluacji RPO WD 2014-2020 prowadzona była współpraca w kontekście właściwej realizacji zasad polityk horyzontalnych? Jeśli tak, jakich partnerów i czego dotyczyła współpraca?
14. Jak Pana/Pani zdaniem powinien wyglądać (czym się charakteryzować) system monitorowania realizacji zasady zrównoważonego rozwoju w ramach RPO WD 2014-2020? Czy wg Pana/Pani wiedzy są obecnie określone wskaźniki w ramach monitoringu RPO WD 2014-2020, które odnoszą się do uwzględnienia aspektów środowiskowych? Czy są one Pana/Pani zdaniem wystarczające?
15. Czy Pana/Pani zdaniem, system zarządzania i wdrażania RPO WD 2014-2020 jest zgodny z zapisami Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji? Czy jest on w pełni zgodny, czy jednak wymagałby pewnych modyfikacji? Jeśli tak, jakich?
16. Czy Pana/Pani zdaniem standardy dostępności wprowadzone w ramach Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji (załącznik nr 2) zmieniły w znaczący sposób dostępność do projektów i produktów projektów dofinansowanych ze

Panel pytań

środków unijnych dla osób z niepełnosprawnościami? W jakim stopniu zmieniła się ta dostępność? Jakie działania miały Pana/Pani zdaniem na to największy wpływ (przykłady działań)?

17. Czy wg Pana/Pani wiedzy w wyniku wprowadzenia standardów dostępności (w tym szkoleniowych, informacyjno-promocyjnych i cyfrowych) zwiększyła się liczba osób z niepełnosprawnościami, które biorą udział w projektach dofinansowanych w ramach RPO WD 2014-2020? Czy należy w ramach tychże standardów wprowadzić jakieś zmiany? Jeśli tak, jakie?

18. Czy wg Pana/Pani realizacja projektów w ramach RPO WD 2014-2020 wpłynęła na faktyczną poprawę sytuacji osób z niepełnosprawnościami, kobiet i mężczyzn? Czy projekty te miały wpływ na faktyczne wyrównanie szans ww. grup? Które rodzaje wsparcie uznać można za najbardziej skuteczne i trwałe w tym zakresie? I analogicznie, które okazały się być najmniej skuteczne i trwałe?

20.5. WZÓR SCENARIUSZA INDYWIDUALNEGO WYWIADU POGŁĘBIONEGO (IDI) – EKSPERCI OCENIAJĄCY WNIOSKI

Dzień dobry,

Nazywam się ... i jestem przedstawicielem firmy EU-CONSULT z siedzibą w Gdańsku. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego reprezentowana przeze mnie firma przeprowadza badanie pn. „Ewaluacja on-going dot. wdrażania polityk horyzontalnych w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego 2014-2020”.

Badanie jest anonimowe, a jego wyniki prezentowane będą wyłącznie w postaci zbiorczych zestawień.

Przewidywany czas badania: ok. 60 minut.

Czy wyrażają Państwo zgodę na nagrywanie rozmowy? Nagranie posłuży wyłącznie do sporządzenia transkrypcji, która zostanie wykorzystana przez członków Zespołu Badawczego na potrzeby przygotowania raportu z badania. Wszystkie wyrażone opinie, jeśli zostaną wykorzystane do sporządzenia raportu, zostaną zanonimizowane i przedstawione bez możliwości przypisania wypowiedzi do konkretnej osoby. Nagranie nie będzie udostępniane osobom trzecim. (Jeśli nie wyrażają Państwo zgody na nagrywanie, będą prowadził/a notatki z rozmowy).

Panel pytań

1. Czy Pana/Pani zdaniem zapisy dokumentów programowych RPO WD 2014-2020 we właściwy sposób uwzględniają wymogi związane z politykami horyzontalnymi UE? Czy Pana/Pani zdaniem któreś ich zapisy w niepełny (bądź niewłaściwy) sposób odnoszą się do przepisów wspólnotowych? Jeśli tak, które? Czy można Pana/Pani zdaniem zidentyfikować zasadę horyzontalną (równość szans i niedyskryminacji, równouprawnienie płci, zrównoważony rozwój), na którą położono największy nacisk w dokumentach programowych RPO WD 2014-2020? Jeśli tak, której zasady dotyczy ta sytuacja? Z czego może to Pana/Pani zdaniem wynikać?
2. Jak ocenia Pan/Pani poziom swojej wiedzy na temat zasad polityk horyzontalnych? Czy identyfikują się Państwo z potrzebą ich stosowania w ramach zarządzania i wdrażania RPO WD 2014-2020? W jakim stopniu zasady polityki horyzontalnej są Pana/Pani zdaniem istotne do stosowania w ww. zakresie? Czy od początku realizowania działań w ramach perspektywy 2014-2020 zmieniła się Pana/Pani percepcja w zakresie postrzegania zasad polityk horyzontalnych? Jeśli tak, w jaki sposób?
3. Jak ocenia Pan/Pani procedury i rozwiązania zastosowane w ramach systemu zarządzania i wdrażania RPO WD 2014-2020 w kontekście realizacji zasad horyzontalnych? Czy są one właściwie określone w celu realizacji tychże zasad? Jeśli nie, jakich procedur/rozwiązań brakuje, bądź które powinny zostać Pana/Pani zdaniem zmodyfikowane?
4. Czy spotkał się Pan/Pani z jakimiś problemami związanymi z wdrażaniem zasad polityk horyzontalnych? Jeśli tak, jakiego rodzaju były to problemy/wyzwania? Czy na poziomie realizacji projektów (w zakresie przyjętym we wnioskach o dofinansowanie) zdarzały się przypadki nieprzestrzegania zasad polityk horyzontalnych? Jeśli tak, jakich projektów i jakich sytuacji dotyczyły najczęściej te przypadki? Co się działo w przypadku stwierdzenia tego typu sytuacji? Czy zastosowane wtedy działania okazały się być skuteczne? Jeśli nie, jakie działania należałoby Pana/Pani zdaniem wprowadzić?
5. Jak ocenia Pan/Pani system oceny projektów w kontekście wspierania zgodności z zasadami horyzontalnymi? Czy system ten posiada odpowiednie mechanizmy pozwalające wybrać wyłącznie projekty wspierające te zasady? Jeśli nie, co należy w tym zakresie zmienić? Czy system ten (prócz kryteriów dostępu) w jakiś sposób premiuje realizację projektów przyczyniających się do realizacji celów danej polityki horyzontalnej? Jeśli tak, w jaki sposób?

Panel pytań

6. Czy zasady polityk horyzontalnych mają odzwierciedlenie we wskaźnikach realizacji celów poszczególnych projektów? Jeśli tak, w jaki sposób?
7. Czy Pana/Pani zdaniem wnioskodawcy projektów realizowanych w ramach RPO WD 2014-2020 mają wystarczający dostęp do informacji dot. wymogu realizowania zasad polityk horyzontalnych? Czy informacje te (zawarte w regulaminach konkursów i dokumentach ogólnych) są wystarczające? Jak Pana/Pani ocenia przejrzystość tych zapisów (z punktu widzenia zrozumiałości dla wnioskodawców)? Czy należy wprowadzić w tym zakresie jakieś zmiany? Jeśli tak, jakie?
8. Jak ocenia Pan/Pani zastosowane do tej pory działania informacyjno-promocyjne realizowane w ramach RPO WD 2014-2020 w kontekście informowania wnioskodawców i beneficjentów o potrzebie realizacji zasad polityk horyzontalnych? Czy działania te sprawiają, że zasady te są właściwie rozumiane przez ww. grupy? Czy Pana/Pani zdaniem należałoby w tym celu zmodyfikować/rozszerzyć te działania? Jeśli tak, w jaki sposób?
9. Czy w Pana/Pani opinii beneficjenci właściwie rozumieją zasady polityk horyzontalnych? W jaki sposób zazwyczaj uwzględniają te zasady w ramach realizowanych przez siebie projektów? Czy zdarza się, że planowane przez nich działania są błędne, tzn. nie odnoszą się do właściwych zasad dotyczących polityk horyzontalnych?
10. Czy Pana/Pani zdaniem realizacja działań w ramach RPO WD 2014-2020 ma wpływ na upowszechnienie zasad polityk horyzontalnych w regionie? W jaki sposób? Czy upowszechnienie to wpływa również na działania realizowane bez wsparcia RPO?
11. Czy potrafi Pan/Pani wskazać główną grupę efektów, do osiągnięcia których przyczyniło się uwzględnienie zasad polityk horyzontalnych w poszczególnych projektach? (np. efekty środowiskowe, społeczne, gospodarcze)
12. Biorąc pod uwagę planowaną perspektywę finansową 2021-2027 (zarówno pod względem RPO, jak i z poziomu projektów) – które działania (z zakresu polityk horyzontalnych) należy kontynuować, a które (wg Pana/Pani punktu widzenia) są zbędne? Czy potrafi Pan/Pani wskazać działania z tego zakresu, które dotychczas nie były realizowane, a które w Pana/Pani opinii przyczyniły by się do trafniejszej realizacji tychże polityk?
13. Czy wg Pana/Pani wiedzy w ramach RPO WD 2014-2020 premiowane są projekty zakładające dbałość o estetykę i dopasowanie do otoczenia (zgodnie z planami zagospodarowania przestrzennego?) Jeśli tak, w których działaniach/poddziałaniach przyjęto takie zasady premiowania?

Panel pytań

14. Czy Pana/Pani zdaniem standardy dostępności wprowadzone w ramach Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji (załącznik nr 2) zmieniły w znaczący sposób dostępność do projektów i produktów projektów dofinansowanych ze środków unijnych dla osób z niepełnosprawnościami? W jakim stopniu zmieniła się ta dostępność? Jakie działania miały Pana/Pani zdaniem na to największy wpływ (przykłady działań)?
15. Czy wg Pana/Pani wiedzy w wyniku wprowadzenia standardów dostępności (w tym szkoleniowych, informacyjno-promocyjnych i cyfrowych) zwiększyła się liczba osób z niepełnosprawnościami, które biorą udział w projektach dofinansowanych w ramach RPO WD 2014-2020? Czy należy w ramach tychże standardów wprowadzić jakieś zmiany? Jeśli tak, jakie?
16. Czy wg Pana/Pani realizacja projektów w ramach RPO WD 2014-2020 wpłynęła na faktyczną poprawę sytuacji osób z niepełnosprawnościami, kobiet i mężczyzn? Czy projekty te miały wpływ na faktyczne wyrównanie szans ww. grup? Które rodzaje wsparcia można uznać za najbardziej skuteczne i trwałe w tym zakresie? I analogicznie, które okazały się być najmniej skuteczne i trwałe?

20.6. WZÓR SCENARIUSZA INDYWIDUALNEGO WYWIADU POGŁĘBIONEGO (IDI) – BENEFICJENCI

Dzień dobry,

Nazywam się ... i jestem przedstawicielem firmy EU-CONSULT z siedzibą w Gdańsku. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego reprezentowana przeze mnie firma przeprowadza badanie pn. „Ewaluacja on-going dot. wdrażania polityk horyzontalnych w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego 2014-2020”.

Badanie jest anonimowe, a jego wyniki prezentowane będą wyłącznie w postaci zbiorczych zestawień.

Przewidywany czas badania: ok. 30 minut.

Czy wyrażają Państwo zgodę na nagrywanie rozmowy? Nagranie posłuży wyłącznie do sporządzenia transkrypcji, która zostanie wykorzystana przez członków Zespołu Badawczego na potrzeby przygotowania raportu z badania. Wszystkie wyrażone opinie, jeśli zostaną wykorzystane do sporządzenia raportu, zostaną zanonimizowane i przedstawione bez możliwości przypisania wypowiedzi do konkretnej osoby. Nagranie nie będzie udostępniane osobom trzecim. (Jeśli nie wyrażają Państwo zgody na nagrywanie, będą prowadził/a notatki z rozmowy).

Panel pytań

1. Jak ocenia Pan/Pani poziom swojej wiedzy na temat zasad polityk horyzontalnych? Czy identyfikuje się Pan/Pani z potrzebą ich stosowania w ramach wdrażania RPO WD 2014-2020? W jakim stopniu zasady polityki horyzontalnej są Pana/Pani zdaniem istotne do stosowania w ww. zakresie? Czy w wyniku realizowania projektu w ramach perspektywy 2014-2020 zmieniła się Pana/Pani percepcja w zakresie postrzegania zasad polityk horyzontalnych? Jeśli tak, w jaki sposób?
2. Czy spotkał się Pan/Pani z jakimiś problemami związanymi z wdrażaniem zasad polityk horyzontalnych w przypadku Pana/Pani projektu? Jeśli tak, jakiego rodzaju były to problemy/wyzwania? Jak sobie Pan/Pani z nimi poradził/a? Czy zdarzyło się, że planowane przez Pana/Panią działania są błędne, tzn. nie odnoszą się do właściwych zasad dotyczących polityk horyzontalnych? Czy musiał Pan/Pani w wyniku tego modyfikować zapisy wniosku?
3. Czy uważa Pan/Pani, że miał/miała wystarczający dostęp do informacji dot. wymogu realizowania zasad polityk horyzontalnych? Czy informacje te (zawarte w regulaminach konkursów i dokumentach ogólnych) są wystarczające? Jak Pana/Pani ocenia przejrzystość tych zapisów (z punktu widzenia ich zrozumiałości)? Czy należy wprowadzić w tym zakresie jakieś zmiany? Jeśli tak, jakie?
4. Jak ocenia Pan/Pani zastosowane do tej pory działania informacyjno-promocyjne realizowane w ramach RPO WD 2014-2020 w kontekście informowania o potrzebie realizacji zasad polityk horyzontalnych? Czy działania te sprawiają, że zasady te są właściwie rozumiane? Czy Pana/Pani zdaniem należałoby w tym celu zmodyfikować/rozszerzyć te działania? Jeśli tak, w jaki sposób? Z jakich źródeł wiedzy dot. zasad horyzontalnych (i ich właściwego stosowania) Pan/Pani korzystał/a?
5. Czy Pana/Pani zdaniem realizacja działań w ramach RPO WD 2014-2020 (w tym Pana/Pani projektu) ma wpływ na upowszechnienie zasad polityk horyzontalnych w regionie? W jaki

Panel pytań	
	sposób? Czy upowszechnienie to wpływa również na działania realizowane bez wsparcia RPO?
6.	Czy potrafi Pan/Pani wskazać główną grupę efektów, do osiągnięcia których przyczyniło się uwzględnienie zasad polityk horyzontalnych w Pana/Pani projekcie (np. efekty środowiskowe, społeczne, gospodarcze)?
7.	Biorąc pod uwagę planowaną perspektywę finansową 2021-2027 – które działania (z zakresu polityk horyzontalnych) należy kontynuować, a które (wg Pana/Pani punktu widzenia) są zbędne? Czy potrafi Pan/Pani wskazać działania z tego zakresu, które dotychczas nie były realizowane, a które w Pana/Pani opinii przyczyniły by się do trafniejszej realizacji tychże polityk?
8.	Czy wg Pana/Pani realizacja projektów w ramach RPO WD 2014-2020 (w tym Pana/Pani projektu) wpłynęła na faktyczną poprawę sytuacji osób z niepełnosprawnościami, kobiet i mężczyzn? Czy projekty te miały wpływ na faktyczne wyrównanie szans ww. grup? Które rodzaje wsparcia uznać można za najbardziej skuteczne i trwałe w tym zakresie? I analogicznie, które okazały się być najmniej skuteczne i trwałe?

20.7. WZÓR SCENARIUSZA INDYWIDUALNEGO WYWIADU POGŁĘBIONEGO (IDI) – UCZESTNICY PROJEKTÓW

Dzień dobry,

Nazywam się ... i jestem przedstawicielem firmy EU-CONSULT z siedzibą w Gdańsku. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego reprezentowana przeze mnie firma przeprowadza badanie pn. „Ewaluacja on-going dot. wdrażania polityk horyzontalnych w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego 2014-2020”.

Badanie jest anonimowe, a jego wyniki prezentowane będą wyłącznie w postaci zbiorczych zestawień.

Przewidywany czas badania: ok. 20 minut.

Czy wyrażają Państwo zgodę na nagrywanie rozmowy? Nagranie posłuży wyłącznie do sporządzenia transkrypcji, która zostanie wykorzystana przez członków Zespołu Badawczego na potrzeby przygotowania raportu z badania. Wszystkie wyrażone opinie, jeśli zostaną wykorzystane do sporządzenia raportu, zostaną zanonimizowane i przedstawione bez możliwości przypisania

wypowiedzi do konkretnej osoby. Nagranie nie będzie udostępniane osobom trzecim. (Jeśli nie wyrażają Państwo zgody na nagrywanie, będą prowadził/a notatki z rozmowy).

Panel pytań
1. Jak ocenia Pan/Pani poziom swojej wiedzy na temat zasad polityk horyzontalnych (równość kobiet i mężczyzn, równość szans i niedyskryminacji, zrównoważony rozwój)? Czy identyfikuje się Pan/Pani z potrzebą ich stosowania w ramach projektów realizowanych w ramach RPO WD 2014-2020? W jakim stopniu zasady polityki horyzontalnej są Pana/Pani zdaniem istotne do stosowania w ww. zakresie? Czy w wyniku uczestnictwa w projekcie zmienił się Pana/Pani sposób postrzegania tychże polityk? Jeśli tak, w jaki sposób?
2. Czy potrafi Pan/Pani wskazać działania w ramach projektu (w którym brał/a Pan/Pani udział) które odpowiadały na potrzebę realizacji zasad tychże polityk? (równość kobiet i mężczyzn, równość szans i niedyskryminacji, zrównoważony rozwój)? Jeśli tak, które były Pana/Pani zdaniem najskuteczniejsze?
3. Czy spotkał się Pan/Pani z jakimiś problemami na etapie uczestnictwa w projekcie, które mają związek z zasadami polityk horyzontalnych (równość kobiet i mężczyzn, równość szans i niedyskryminacji, zrównoważony rozwój)?
4. Czy wg Pana/Pani realizacja projektów w ramach RPO WD 2014-2020 (w tym projektu, w którym brał/a Pan/Pani udział) wpłynęła na faktyczną poprawę sytuacji osób z niepełnosprawnościami, kobiet i mężczyzn? Czy projekty te miały wpływ na faktyczne wyrównanie szans ww. grup?

20.8. WZÓR SCENARIUSZA INDYWIDUALNEGO WYWIADU POGŁĘBIONEGO (IDI) – PRZEDSTAWICIELE ORGANIZACJI WSPIERAJĄCYCH RÓWNOŚĆ SZANS

Dzień dobry,

Nazywam się ... i jestem przedstawicielem firmy EU-CONSULT z siedzibą w Gdańsku. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego reprezentowana przeze mnie firma przeprowadza badanie pn. „Ewaluacja on-going dot. wdrażania polityk horyzontalnych w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego 2014-2020”.

Badanie jest anonimowe, a jego wyniki prezentowane będą wyłącznie w postaci zbiorczych zestawień.

Przewidywany czas badania: ok. 30 minut.

Czy wyrażają Państwo zgodę na nagrywanie rozmowy? Nagranie posłuży wyłącznie do sporządzenia transkrypcji, która zostanie wykorzystana przez członków Zespołu Badawczego na potrzeby przygotowania raportu z badania. Wszystkie wyrażone opinie, jeśli zostaną wykorzystane do sporządzenia raportu, zostaną zanonimizowane i przedstawione bez możliwości przypisania wypowiedzi do konkretnej osoby. Nagranie nie będzie udostępniane osobom trzecim. (Jeśli nie wyrażają Państwo zgody na nagrywanie, będą prowadził/a notatki z rozmowy).

Panel pytań
1. Jak ocenia Pan/Pani poziom swojej wiedzy na temat zasad polityk horyzontalnych? Czy identyfikują się Państwo z potrzebą ich stosowania w ramach zarządzania i wdrażania RPO WD 2014-2020? W jakim stopniu zasady polityki horyzontalnej są Pana/Pani zdaniem istotne do stosowania w ww. zakresie? Czy od początku realizowania działań w ramach perspektywy 2014-2020 zmieniła się Pana/Pani percepcja w zakresie postrzegania zasad polityk horyzontalnych? Jeśli tak, w jaki sposób?
2. Czy Pana/Pani zdaniem utworzone w ramach RPO WD 2014-2020 gremia właściwie realizują horyzontalną zasadę partnerstwa? Czy gremia te zapewniają skuteczną partycypację stron zainteresowanych (w tym organizacji takich jak reprezentowana przez Pana/Panią) w kontekście realizacji zasad zrównoważonego rozwoju? Czy należy wprowadzić w tym zakresie jakieś zmiany? Jeśli tak, jakie?
3. Czy Pana/Pani zdaniem realizacja działań w ramach RPO WD 2014-2020 ma wpływ na upowszechnienie zasad polityk horyzontalnych w regionie? W jaki sposób? Czy upowszechnienie to wpływa również na działania realizowane bez wsparcia RPO?
4. Czy potrafi Pan/Pani wskazać główną grupę efektów, do osiągnięcia których przyczyniło się uwzględnienie zasad polityk horyzontalnych w poszczególnych projektach? (np. efekty środowiskowe, społeczne, gospodarcze)
5. Biorąc pod uwagę planowaną perspektywę finansową 2021-2027 (zarówno pod względem RPO, jak i z poziomu projektów) – które działania (z zakresu polityk horyzontalnych) należy kontynuować, a które (wg Pana/Pani punktu widzenia) są zbędne? Czy potrafi Pan/Pani wskazać działania z tego zakresu, które dotychczas nie były realizowane, a które w Pana/Pani opinii przyczyniły by się do trafniejszej realizacji tychże polityk?
6. Czy wg Pana/Pani wiedzy w wyniku wprowadzenia standardów dostępności (w tym szkoleniowych, informacyjno-promocyjnych i cyfrowych) zwiększyła się liczba osób

Panel pytań

z niepełnosprawnościami, które biorą udział w projektach dofinansowanych w ramach RPO WD 2014-2020? Czy należy w ramach tychże standardów wprowadzić jakieś zmiany? Jeśli tak, jakie?

7. Czy wg Pana/Pani realizacja projektów w ramach RPO WD 2014-2020 wpłynęła na faktyczną poprawę sytuacji osób z niepełnosprawnościami, kobiet i mężczyzn? Czy projekty te miały wpływ na faktyczne wyrównanie szans ww. grup? Które rodzaje wsparcia uznać można za najbardziej skuteczne i trwałe w tym zakresie? I analogicznie, które okazały się być najmniej skuteczne i trwałe?

20.9. WZÓR KWESTIONARIUSZA ANKIETY CAWI/CATI Z BENEFICJENTAMI

Dzień dobry. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego firma Eu-Consult przeprowadza badanie dotyczące wdrażania polityk horyzontalnych w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego 2014-2020.

Badaniu poddawani są beneficjenci RPO WD 2014-2020, a Pana/Pani odpowiedzi posłużą do oceny skuteczności wsparcia realizowanego w zakresie zasad horyzontalnych Unii Europejskiej poprzez działania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020. W związku z tym uprzejmie proszę o udział w badaniu i udzielenie szczerych i wyczerpujących odpowiedzi na pytania.

Badanie jest anonimowe, a jego wyniki prezentowane będą wyłącznie w postaci zbiorczych zestawień.

Zasady horyzontalne:

- **Zrównoważony rozwój;**
- **Równość szans i niedyskryminacja;**
- **Równość płci.**

Panel pytań

1. Czy w ramach oferowanych form wsparcia otrzymał(a) Pan(i) informacje na temat wymogu realizowania polityk horyzontalnych?

- a) Zdecydowanie tak
- b) Raczej tak
- c) Raczej nie *(proszę przejść do pytania 3)*
- d) Zdecydowanie nie *(proszę przejść do pytania 3)*
- e) Nie wiem/Nie pamiętam *(proszę przejść do pytania 3)*

2. W jaki sposób przekazano Panu(i) te informacje?

Możliwość wskazania więcej niż 1 odpowiedzi.

- a) Zagadnienia były poruszane na szkoleniu dot. przygotowania wniosku o dofinansowanie
- b) Zagadnienia były poruszane na spotkaniu informacyjnym dla wnioskodawców
- c) Informacje były załącznikiem do dokumentacji konkursowej

Panel pytań

d) Informację przekazano mi w inny sposób (w jaki?) ...

3. W skali od 1 do 5 (gdzie „1” oznacza „zdecydowanie nie”, a 5 „zdecydowanie tak”) proszę ocenić, czy zapisy dotyczące stosowania polityk horyzontalnych zawarte w dokumentach ogólnych oraz dokumentacji konkursowej są:

	1	2	3	4	5
Łatwo dostępne					
Przejrzyste					
Zrozumiałe					

4. Czy realizacja zasady zrównoważonego rozwoju została uwzględniona we wskaźnikach realizacji celów realizowanego przez Pana(ią) projektu?

- a) Tak
- b) Nie, choć powinna
- c) Nie, projekt był neutralny w stosunku do zasady zrównoważonego rozwoju
- d) Nie wiem/nie pamiętam

5. Czy realizacja zasady równości szans i niedyskryminacji została uwzględniona we wskaźnikach realizacji celów realizowanego przez Pana(ią) projektu?

- a) Tak
- b) Nie, choć powinna
- c) Nie, projekt był neutralny w stosunku do zasady równości szans i niedyskryminacji
- d) Nie wiem/nie pamiętam

6. Czy realizacja zasady równości płci została uwzględniona we wskaźnikach realizacji celów realizowanego przez Pana(ią) projektu?

- a) Tak
- b) Nie, choć powinna
- c) Nie, projekt był neutralny w stosunku do zasady równości płci
- d) Nie wiem/nie pamiętam

7. W jakim stopniu realizacja poszczególnych zasad horyzontalnych została uwzględniona we wskaźnikach realizacji celów realizowanego przez Pana(ią) projektu?

	W bardzo dużym stopniu	Raczej w dużym stopniu	Raczej w małym stopniu	W bardzo małym stopniu	Trudno powiedzieć
zasada zrównoważonego rozwoju			(dlaczego?) ...	(dlaczego?) ...	
zasada równości szans i niedyskryminacji			(dlaczego?) ...	(dlaczego?) ...	
zasada równości płci			(dlaczego?) ...	(dlaczego?) ...	

8. W jakim stopniu, Pana(i) zdaniem, działania informacyjno-promocyjne realizowane w ramach RPO WD 2014-2020 skutecznie wspierają beneficjentów w obszarze:

Panel pytań

	1	2	3	4	5
Stosowania zasad horyzontalnych					
Zrozumienia zasad horyzontalnych					
<p>9. Skąd czerpał(a) Pan(i) wiedzę na temat zasad horyzontalnych i ich stosowania? (istnieje możliwość zaznaczenia więcej niż jednej odpowiedzi)</p> <p>a) Dokumenty strategiczne b) Wytyczne w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020 c) Poradnik dotyczący zasady równości szans kobiet i mężczyzn w funduszach unijnych na lata 2014-2020 d) Informacje przekazane przez Instytucję Zarządzającą e) Informacje przekazane przez Instytucję Wdrażającą f) Informacje przekazane przez Instytucję Pośredniczącą g) Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich h) Opiekun projektu i) Internet (jaka strona?) ... j) Znajomi i rodzina k) Doświadczenie związane z realizacją innych projektów l) Szkolenia dla wnioskodawców lub beneficjentów m) Inne (jakie?) ...</p>					
<p>10. Czy konieczność uwzględnienia zasad horyzontalnych sprawiła, że musiał(a) Pan(i) zmodyfikować pierwotne założenia dotyczące realizacji projektu?</p> <p>a) Zdecydowanie tak (w jaki sposób?) ... b) Raczej tak (w jaki sposób?) ... c) Raczej nie d) Zdecydowanie nie e) Trudno powiedzieć</p>					
<p>11. W jaki sposób w ramach realizowanego przez Pana(ią) projektu uwzględnione zostały zasady horyzontalne?</p> <p>.....</p> <p>.....</p>					
<p>12. Czy uważa Pan(i), że uwzględnianie zasad horyzontalnych w realizowanym projekcie jest potrzebne?</p> <p>a) Zdecydowanie tak (dlaczego?) ... b) Raczej tak (dlaczego?)... c) Raczej nie (dlaczego?) ... d) Zdecydowanie nie (dlaczego?) ... e) Trudno powiedzieć</p>					
<p>13. Jakie działania realizowane w Pana(i) projekcie w ramach zasad horyzontalnych mógłby(mogłaby) nazwać Pan(i) dobrą praktyką?</p>					

Panel pytań

Dobrymi praktykami określamy działania przynoszące konkretne i pozytywne rezultaty oraz zawierające w sobie pewien potencjał innowacji. Działanie takie jest trwałe, powtarzalne oraz możliwe do zastosowania w podobnych warunkach w innym miejscu lub przez inne podmioty.

.....
.....

14. Czego dotyczyły trudności związane z przestrzeganiem zasad horyzontalnych, które pojawiały się podczas realizacji Pana(i) projektu?

Możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi.

- a) Zapewnienia uczestnictwa w projekcie osobie z niepełnosprawnościami
- b) Niedostosowania produktów projektu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami
- c) Uwzględnienia ochrony środowiska i ładu
- d) Konieczności monitoringu wdrożenia zasad horyzontalnych
- e) Realizacji wskaźników odnoszących się do zasad horyzontalnych
- f) Weryfikacji założonych wskaźników odnoszących się do zasad horyzontalnych
- g) Małej wiedzy na temat zasad horyzontalnych
- h) Inne (jakie?) ...
- i) Podczas realizacji projektu nie pojawiły się żadne problemy

15. W jakim stopniu działania podejmowane na poziomie instytucjonalnym oraz realizacji wsparcia miały wpływ na zmianę postrzegania przez Pana(ią) zasad horyzontalnych?

- a) W bardzo dużym stopniu
- b) Raczej w dużym stopniu
- c) Raczej w małym stopniu (dlaczego?) ...
- d) W bardzo małym stopniu (dlaczego?) ...
- e) Trudno powiedzieć

16. Jak duży, Pana(i) zdaniem, wpływ na upowszechnianie polityk horyzontalnych w regionie miała realizacja RPO WD 2014-2020?

- a) Bardzo duży
- b) Raczej duży
- c) Raczej mały (dlaczego?) ...
- d) Zdecydowanie mały (dlaczego?) ...
- e) Trudno powiedzieć

17. Proszę wybrać zdanie, które w największym stopniu odpowiada temu, jak postrzega Pan(i) obciążenie administracyjne związane z uwzględnieniem w projekcie zasad horyzontalnych:

- a) Obciążenie administracyjne było zbyt duże w stosunku do osiągniętych efektów (co było najbardziej obciążające?) ...
- b) Obciążenie administracyjne było optymalne w stosunku do osiągniętych efektów
- c) Obciążenie administracyjne było niewielkie w stosunku do osiągniętych efektów
- d) Trudno powiedzieć

Panel pytań	
18.	<p>Proszę wybrać zdanie, które w największym stopniu odpowiada temu, jak postrzega Pan(i) kosztowność związaną z uwzględnieniem w projekcie zasad horyzontalnych:</p> <p>a) Poniesione koszty były zbyt duże w stosunku do osiągniętych efektów (co było najbardziej kosztowne?) ...</p> <p>b) Poniesione koszty były optymalne w stosunku do osiągniętych efektów</p> <p>c) Poniesione koszty były niewielkie w stosunku do osiągniętych efektów</p> <p>d) Trudno powiedzieć</p>
19.	<p>Jakie efekty udało się Panu(i) osiągnąć dzięki zastosowaniu w projekcie zasady zrównoważonego rozwoju?</p> <p><i>Możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi.</i></p> <p>a) Efekty społeczne (jakie?) ...</p> <p>b) Efekty gospodarcze (jakie?) ...</p> <p>c) Efekty środowiskowe (jakie?) ...</p> <p>d) Inne efekty (jakie?) ...</p>
20.	<p>Jakie efekty udało się Panu(i) osiągnąć dzięki zastosowaniu w projekcie zasady równości szans i niedyskryminacji?</p> <p><i>Możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi.</i></p> <p>a) Efekty społeczne (jakie?) ...</p> <p>b) Efekty gospodarcze (jakie?) ...</p> <p>c) Efekty środowiskowe (jakie?) ...</p> <p>d) Inne efekty (jakie?) ...</p>
21.	<p>Jakie efekty udało się Panu(i) osiągnąć dzięki zastosowaniu w projekcie zasady równości płci?</p> <p><i>Możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi.</i></p> <p>a) Efekty społeczne (jakie?) ...</p> <p>b) Efekty gospodarcze (jakie?) ...</p> <p>c) Efekty środowiskowe (jakie?) ...</p> <p>d) Inne efekty (jakie?) ...</p>
22.	<p>Jakie działania związane z wdrażaniem zasad horyzontalnych należałoby kontynuować w przyszłości?</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
23.	<p>Z jakich działań związanych z wdrażaniem zasad horyzontalnych należałoby zrezygnować w przyszłości?</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
24.	<p>Czy w realizowanym przez Pana(ią) projekcie brały udział osoby z niepełnoprawnosćiami?</p> <p>a) Tak, jedna osoba</p> <p>b) Tak, więcej niż jedna osoba</p>

Panel pytań

- c) Nie (*proszę przejść do pytania 26*)
d) Nie wiem/ nie pamiętam (*proszę przejść do pytania 26*)

25. Czy w realizowanym przez Pana(ią) projekcie korzystano z mechanizmu racjonalnych usprawnień (tzn. z możliwości reagowania na potrzeby osób z niepełnosprawnością dopiero w sytuacji, gdy pojawi się taka konieczność?)

- a) Tak, wielokrotnie (w jakich sytuacjach?) ...
b) Tak, jednokrotnie (w jakiej sytuacji?) ...
c) Nie, ale istniała taka potrzeba (dlaczego nie skorzystano w tego mechanizmu?) ...
d) Nie, nie było takiej potrzeby
e) Nie wiem/ nie pamiętam

26. Czy Pana(i) zdaniem, wprowadzenie tzw. standardów dostępności (stanowiących załącznik nr 2 do Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji) pozwoliło na zwiększenie dostępności projektów i ich efektów dla osób z niepełnosprawnościami?

- a) Zdecydowanie tak
b) Raczej tak
c) Raczej nie
d) Zdecydowanie nie
e) Trudno powiedzieć

27. W skali od 1 do 5 (gdzie „1” oznacza „zdecydowanie nie”, a 5 „zdecydowanie tak”) proszę ocenić, w jakim stopniu, Pana(i) zdaniem, poszczególne standardy dostępności wpłynęły na zwiększenie liczby osób z niepełnosprawnościami, które wzięły udział w realizowanym przez Pana(ią) projekcie?

	1	2	3	4	5
Standard szkoleniowy (np. doradztwo i szkolenia dla osób z niepełnosprawnościami)					
Standard edukacyjny (np. tworzenie miejsc, w których osoby z niepełnosprawnościami mogą się kształcić)					
Standard informacyjno-promocyjny (np. przekazywanie informacji o dostępności projektu dla osób z niepełnosprawnościami)					
Standard cyfrowy (np. dostosowanie strony internetowej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami)					
Standard transportowy (np. zapewnienie transportu dostosowanego do potrzeb uczestników projektu m z niepełnosprawnościami)					
Standard architektoniczny (np. organizacja spotkań w miejscach łatwo dostępnych dla osób o ograniczonej sprawności)					

28. Czy Pana(i) zdaniem należy wprowadzić jakieś zmiany do standardów dostępności?

Panel pytań

- a) Zdecydowanie tak (jakie to zmiany?) ...
- b) Raczej tak (jakie to zmiany?)
- c) Raczej nie (dlaczego?) ...
- d) Zdecydowanie nie (dlaczego?) ...
- e) Trudno powiedzieć

29. Czy Pana(i) zdaniem należy wprowadzić jakieś zmiany do praktyki wdrażania standardów dostępności?

- a) Zdecydowanie tak (jakie to zmiany?) ...
- b) Raczej tak (jakie to zmiany?)
- c) Raczej nie (dlaczego?) ...
- d) Zdecydowanie nie (dlaczego?) ...
- e) Trudno powiedzieć

30. Jak Pan(i) ocenia poszczególne elementy służące realizacji zasad horyzontalnych przewidziane w Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji?

	Zdecydowanie przydatne	Raczej przydatne	Raczej nieprzydatne	Zdecydowanie nieprzydatne	Trudno powiedzieć
Poziom świadomości pracowników instytucji w zakresie stosowania zasad horyzontalnych					
Przydatność publikacji dot. stosowania zasad horyzontalnych					
Przydatność informacji na stronach internetowych Programu dot. stosowania zasad horyzontalnych					
Przydatność szkoleń i spotkań					

Panel pytań					
informacyjnych dot. stosowania zasad horyzontalnych					
Możliwość skorzystania z konsultacji internetowych dot. stosowania zasad horyzontalnych					
Treści FAQ na stronie internetowych					
31. Czy Pana(i) zdaniem realizowany przez Pana(ią) projekt przyczynił się do wyrównania szans osób z niepełnosprawnościami, kobiet i mężczyzn?					
a) Zdecydowanie tak (w jaki sposób?) ... b) Raczej tak tak (w jaki sposób?) ... c) Raczej nie (dlaczego?) ... d) Zdecydowanie nie (dlaczego?) ... e) Trudno powiedzieć					
32. Jaki rodzaj wsparcia oferowany w projekcie okazał się najbardziej skuteczny?					
.....					
.....					
33. Jaki rodzaj wsparcia oferowany w projekcie okazał się najmniej skuteczny?					
.....					
.....					
METRYKA					
34. Płeć:					
a) Kobieta b) Mężczyzna					
35. Rodzaj podmiotu realizującego projekt:					
a) Jednostka samorządu terytorialnego b) Jednostka organizacyjna jednostki samorządu terytorialnego c) Zakład Opieki Zdrowotnej d) Organizacja pozarządowa e) Kościoły i związki wyznaniowe f) Szkoła wyższa g) Przedsiębiorstwo prywatne h) Inne (jakie?) ...					

Panel pytań

36. W ramach jakiej osi priorytetowej realizował(a) Pan(i) projekt?

- a) 1 Przedsiębiorstwa i innowacje [EFRR]
- b) 2 Technologie informacyjno-komunikacyjne [EFRR]
- c) 3 Gospodarka niskoemisyjna [EFRR]
- d) 4 Środowisko i zasoby [EFRR]
- e) 5 Transport [EFRR]
- f) 6 Infrastruktura spójności społecznej [EFRR]
- g) 7 Infrastruktura edukacyjna [EFRR]
- h) 8 Rynek pracy [EFS]
- i) 9 Włączenie społeczne [EFS]
- j) 10 Edukacja [EFS]
- k) 11 Pomoc Techniczna [EFS]
- l) Nie wiem/nie pamiętam

Serdecznie dziękujemy za udział w badaniu!

20.10. WZÓR KWESTIONARIUSZA ANKIETY CAWI/CATI Z UCZESTNIKAMI PROJEKTÓW

Dzień dobry.

Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego firma Eu-Consult przeprowadza badanie dotyczące wdrażania polityk horyzontalnych w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego 2014-2020.

Badaniu poddawani są uczestnicy projektów RPO WD 2014-2020, a Pana/Pani odpowiedzi posłużą do oceny skuteczności wsparcia realizowanego w zakresie zasad horyzontalnych Unii Europejskiej poprzez działania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020. W związku z tym uprzejmie proszę o udział w badaniu i udzielenie szczerych i wyczerpujących odpowiedzi na pytania.

Badanie jest anonimowe, a jego wyniki prezentowane będą wyłącznie w postaci zbiorczych zestawień.

Zasady horyzontalne:

- **Zrównoważony rozwój;**
- **Równość szans i niedyskryminacja;**
- **Równość płci.**

Panel pytań	
1. Jak określił(a)by Pan(i) swoją znajomość tematu dotyczącego zasad horyzontalnych?	
a) Posiadam dużą wiedzę na ten temat	
b) Posiadam względnie dużą wiedzę na ten temat	
c) Posiadam małą wiedzę na ten temat	
d) Nie posiadam wiedzy na ten temat	
e) Trudno powiedzieć	
2. Czy uważa Pan(i), że uwzględnianie zasad horyzontalnych w realizowanych projektach jest potrzebne?	
a) Zdecydowanie tak (dlaczego?)	
b) Raczej tak (dlaczego?)	
c) Raczej nie (dlaczego?)	
d) Zdecydowanie nie (dlaczego?)	
e) Trudno powiedzieć	
3. W jaki sposób w ramach projektu, w którym brał(a) Pan(i) udział, uwzględniona została zasada zrównoważonego rozwoju?	
.....	
.....	
4. W jaki sposób w ramach projektu, w którym brał(a) Pan(i) udział, uwzględniona została zasada równości szans i niedyskryminacji?	
.....	
.....	
5. W jaki sposób w ramach projektu, w którym brał(a) Pan(i) udział, uwzględniona została zasada równości płci?	
.....	
.....	
6. Czego dotyczyły trudności związane z przestrzeganiem zasad horyzontalnych, które pojawiały się podczas realizacji projektu, w którym Pan(i) uczestniczył(a)? <i>Możliwość zaznaczenia więcej niż jednej odpowiedzi.</i>	
a) Zapewnienia uczestnictwa w projekcie osobie z niepełnosprawnościami (proszę opisać szerzej te trudności) ...	
b) Niedostosowania projektu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (proszę opisać szerzej te trudności) ...	
c) Nieuwzględnianie konieczności ochrony środowiska (proszę opisać szerzej te trudności) ...	
d) Brak równości w zakresie możliwości uczestnictwa kobiet i mężczyzn w projekcie (proszę opisać szerzej te trudności) ...	
e) Inne trudności (jakie?) ...	
f) Podczas uczestnictwa w projekcie nie pojawiły się żadne problemy	
7. W jakim stopniu uczestnictwo w projekcie miało wpływ na zmianę postrzegania przez Pana(ią) zasad horyzontalnych?	

Panel pytań

- a) W bardzo dużym stopniu (w jaki sposób zmieniło się postrzeganie przez Pana(ią) zasad horyzontalnych?) ...
- b) Raczej w dużym stopniu (w jaki sposób zmieniło się postrzeganie przez Pana(ią) zasad horyzontalnych?) ...
- c) Raczej w małym stopniu (dlaczego?) ...
- d) W bardzo małym stopniu (dlaczego?) ...
- e) Trudno powiedzieć

8. Jakie działania związane z wdrażaniem zasad horyzontalnych należałoby kontynuować w przyszłości?

.....
.....

9. Z jakich działań związanych z wdrażaniem zasad horyzontalnych należałoby zrezygnować w przyszłości?

.....
.....

10. Czy w projekcie, w którym brał(a) Pan(i) udział, brały udział także osoby z niepełnosprawnościami?

- a) Tak, jedna osoba
- b) Tak, kilka osób
- c) Nie
- d) Nie wiem/ nie pamiętam

11. Czy w projekcie, w którym Pan(i) uczestniczył(a), projektodawca elastycznie reagował na potrzeby uczestników z niepełnosprawnością (np. wynajęcie transportu na miejsce udzielenia usługi, dostosowanie architektoniczne budynków lub infrastruktury komputerowej).

- a) Tak, wielokrotnie (w jakich sytuacjach?)
- b) Tak, jednokrotnie (w jakiej sytuacji?) ...
- c) Nie, ale istniała taka potrzeba (czy zgłaszali Państwo tę potrzebę osobom realizującym projekt?) ...
- d) Nie, nie było takiej potrzeby
- e) Nie wiem/ nie pamiętam

12. W jakim stopniu zgadza się Pan(i) z poniższymi stwierdzeniami dot. dostosowania projektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami?

Proszę ocenić w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie się nie zgadzam”, a 5 – „zdecydowanie się zgadzam”.

	1	2	3	4	5
Należy poszerzyć dostępność projektów dla takich osób					

Panel pytań					
Obecne rozwiązania są wystarczające w stosunku do potrzeb takich osób					
<p>13. W jakim stopniu Pana(i) zdaniem projekt, w którym brał(a) Pan(i) udział przyczynił się do wyrównania szans poszczególnych grup osób? <i>Proszę ocenić w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „w ogóle się nie przyczynił”, a 5 – „bardzo się przyczynił”.</i></p>					
	1	2	3	4	5
Wyrównywanie szans osób z niepełnosprawnościami					
Wyrównywanie szans kobiet i mężczyzn					
<p>14. Jaki rodzaj wsparcia oferowany w projekcie okazał się najbardziej skuteczny?</p> <p>.....</p> <p>.....</p>					
<p>15. Jaki rodzaj wsparcia oferowany w projekcie okazał się najmniej skuteczny?</p> <p>.....</p> <p>.....</p>					
METRYKA					
16. Płeć:					
a) Kobieta					
b) Mężczyzna					
17. Wiek:					
c) Poniżej 18 r.ż.					
d) 19-29 r.ż.					
e) 30-39 r.ż.					
f) 40-49 r.ż.					
g) Co najmniej 50 r.ż.					
Serdecznie dziękujemy za udział w badaniu!					

20.11. WZÓR SCENARIUSZA PANELU EKSPERTÓW

Poniższy wzór scenariusza wsparty będzie wynikami dotychczasowych badań, które zaprezentowane zostaną ekspertom. W wyniku tego dyskusja obejmie również elementy nie występujące bezpośrednio w poniższym scenariuszu. Jeśli badani nie będą posiadali wiedzy na któreś z poniższych pytań, moderator poprosi o ocenę wyników związanych z danym zagadnieniem badań.

Dzień dobry,

Nazywam się ... i jestem przedstawicielem firmy EU-CONSULT z siedzibą w Gdańsku. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego reprezentowana przeze mnie firma przeprowadza badanie pn. „Ewaluacja on-going dot. wdrażania polityk horyzontalnych w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego 2014-2020”.

Badanie jest anonimowe, a jego wyniki prezentowane będą wyłącznie w postaci zbiorczych zestawień.

Przewidywany czas badania: ok. 90 minut.

Czy wyrażają Państwo zgodę na nagrywanie rozmowy? Nagranie posłuży wyłącznie do sporządzenia transkrypcji, która zostanie wykorzystana przez członków Zespołu Badawczego na potrzeby przygotowania raportu z badania. Wszystkie wyrażone opinie, jeśli zostaną wykorzystane do sporządzenia raportu, zostaną zanonimizowane i przedstawione bez możliwości przypisania wypowiedzi do konkretnej osoby. Nagranie nie będzie udostępniane osobom trzecim. (Jeśli nie wyrażają Państwo zgody na nagrywanie, będą prowadził/a notatki z rozmowy).

Panel pytań

1. Czy Pana/Pani zdaniem zapisy dokumentów programowych RPO WD 2014-2020 we właściwy sposób uwzględniają wymogi związane z politykami horyzontalnymi UE? Czy Pana/Pani zdaniem któreś ich zapisy w niepełny (bądź niewłaściwy) sposób odnoszą się do przepisów wspólnotowych? Jeśli tak, które? Czy można Pana/Pani zdaniem zidentyfikować zasadę horyzontalną (równość szans i niedyskryminacji, równouprawnienie płci, zrównoważony rozwój), na którą położono największy nacisk w dokumentach programowych RPO WD 2014-2020? Jeśli tak, której zasady dotyczy ta sytuacja? Z czego może to Pana/Pani zdaniem wynikać?
2. Jak oceniają Państwo poziom swojej wiedzy na temat zasad polityk horyzontalnych? Czy identyfikują się Państwo z potrzebą ich stosowania w ramach zarządzania i wdrażania RPO WD 2014-2020? W jakim stopniu zasady polityki horyzontalnej są Państwa zdaniem istotne do stosowania w ww. zakresie? Czy od początku realizowania działań w ramach perspektywy 2014-2020 zmieniła się Państwa percepcja w zakresie postrzegania zasad polityk horyzontalnych? Jeśli tak, w jaki sposób?
3. Jak oceniają Państwo procedury i rozwiązania zastosowane w ramach systemu zarządzania i wdrażania RPO WD 2014-2020 w kontekście realizacji zasad horyzontalnych? Czy są one

Panel pytań

właściwie określone w celu realizacji tychże zasad? Jeśli nie, jakich procedur/rozwiązań brakuje, bądź które powinny zostać Pana/Pani zdaniem zmodyfikowane?

4. Czy słyszeli Państwo o jakichś problemach związanych z wdrażaniem zasad polityk horyzontalnych w ramach RPO WD 2014-2020? Jeśli tak, jakiego rodzaju były to problemy/wyzwania?
5. Jak oceniają Państwo system oceny projektów w kontekście wspierania zgodności z zasadami horyzontalnymi? Czy system ten posiada odpowiednie mechanizmy pozwalające wybrać wyłącznie projekty wspierające te zasady? Jeśli nie, co należy w tym zakresie zmienić? Czy system ten (prócz kryteriów dostępu) w jakiś sposób premiuje realizację projektów przyczyniających się do realizacji celów danej polityki horyzontalnej? Jeśli tak, w jaki sposób?
6. Czy zasady polityk horyzontalnych mają odzwierciedlenie we wskaźnikach realizacji celów poszczególnych projektów? Jeśli tak, w jaki sposób?
7. Czy Państwa zdaniem wnioskodawcy projektów realizowanych w ramach RPO WD mają wystarczający dostęp do informacji dot. wymogu realizowania zasad polityk horyzontalnych? Czy informacje te (zawarte w regulaminach konkursów i dokumentach ogólnych) są wystarczające? Jak Państwo oceniają przejrzystość tych zapisów (z punktu widzenia zrozumiałości dla wnioskodawców)? Czy należy wprowadzić w tym zakresie jakieś zmiany? Jeśli tak, jakie?
8. Czy Państwa zdaniem monitoring realizacji zasad horyzontalnych w ramach RPO WD 2014-2020 jest wystarczający (na poziomie projektów)? Jeśli nie, czego brakuje? Czy system kontroli zapewnia wystarczające rozwiązania w zakresie możliwości weryfikacji przestrzegania tychże zasad? Czy rozwiązania te są wystarczające zarówno na etapie realizacji projektów, jak i w okresie ich trwałości? Jeśli nie, jakie działania/narzędzia należy wprowadzić?
9. Jak oceniają Państwo zastosowane do tej pory działania informacyjno-promocyjne realizowane w ramach RPO WD 2014-2020 w kontekście informowania wnioskodawców i beneficjentów o potrzebie realizacji zasad polityk horyzontalnych? Czy działania te sprawiają, że zasady te są właściwie rozumiane przez ww. grupy? Czy należałoby w tym celu zmodyfikować/rozszerzyć te działania? Jeśli tak, w jaki sposób?
10. Czy w Państwa opinii beneficjenci właściwie rozumieją zasady polityk horyzontalnych? W jaki sposób zazwyczaj uwzględniają te zasady w ramach realizowanych przez siebie

Panel pytań

projektów? Czy zdarza się, że planowane przez nich działania są błędne, tzn. nie odnoszą się do właściwych zasad dotyczących polityk horyzontalnych?

11. Czy Państwa zdaniem realizacja działań w ramach RPO WD 2014-2020 ma wpływ na upowszechnienie zasad polityk horyzontalnych w regionie? W jaki sposób? Czy upowszechnienie to wpływa również na działania realizowane bez wsparcia RPO?
12. Czy fakt konieczności stosowania zasad polityk horyzontalnych w RPO WD 2014-2020 miało wpływ na wzrost obciążenia administracyjnego IZ/IP? Jeśli tak, w jakim stopniu i od czego zależało? Czy obciążenie to jest Państwa zdaniem zbyt wysokie względem celów (polityk horyzontalnych), które udało się osiągnąć?
13. Czy potrafią Państwo wskazać główną grupę efektów, do osiągnięcia których przyczyniło się uwzględnienie zasad polityk horyzontalnych w poszczególnych projektach? (np. efekty środowiskowe, społeczne, gospodarcze)
14. Biorąc pod uwagę planowaną perspektywę finansową 2021-2027 (zarówno pod względem RPO, jak i z poziomu projektów) – które działania (z zakresu polityk horyzontalnych) należy kontynuować, a które (wg Państwa punktu widzenia) są zbędne? Czy potrafią Państwo wskazać działania z tego zakresu, które dotychczas nie były realizowane, a które w Państwa opinii przyczyniły by się do trafniejszej realizacji tychże polityk?
15. Czy wg Państwa wiedzy współpracowano (na etapie programowania, wdrażania, monitorowania bądź ewaluacji RPO WD 2014-2020) z jakiegoś rodzaju partnerami w kontekście właściwej realizacji zasad polityk horyzontalnych? Jeśli tak, z którymi partnerami i czego dotyczyła współpraca?
16. Jak Państwa zdaniem powinien wyglądać (czym się charakteryzować) system monitorowania realizacji zasady zrównoważonego rozwoju w ramach RPO WD 2014-2020? Czy wg Państwa wiedzy są obecnie określone wskaźniki w ramach monitoringu RPO WD 2014-2020, które odnoszą się do uwzględnienia aspektów środowiskowych? Czy są one Państwa zdaniem wystarczające?
17. Czy Państwa zdaniem, system zarządzania i wdrażania RPO WD 2014-2020 jest zgodny z zapisami Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji? Czy jest on w pełni zgodny, czy jednak wymagałby pewnych modyfikacji? Jeśli tak, jakich?
18. Jaka wg Państwa wiedzy była skala zastosowania mechanizmu racjonalnych usprawnień w realizowanych projektach? Kiedy mechanizm ten się pojawia? (w jakich sytuacjach i typach projektów) Jak oceniają Państwo zasadność stosowania tego mechanizmu?

Panel pytań

19. Czy Państwa zdaniem standardy dostępności wprowadzone w ramach Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji (załącznik nr 2) zmieniły w znaczący sposób dostępność do projektów i produktów projektów dofinansowanych ze środków unijnych dla osób z niepełnosprawnościami? W jakim stopniu zmieniła się ta dostępność? Jakie działania miały Państwa zdaniem na to największy wpływ (przykłady działań)?
20. Czy wg Państwa wiedzy w wyniku wprowadzenia standardów dostępności (w tym szkoleniowych, informacyjno-promocyjnych i cyfrowych) zwiększyła się liczba osób z niepełnosprawnościami, które biorą udział w projektach dofinansowanych w ramach RPO WD 2014-2020? Czy należy w ramach tychże standardów wprowadzić jakieś zmiany? Jeśli tak, jakie?
21. Czy można wskazać działania z Agendy dot. działań na rzecz równości szans w ramach funduszy unijnych 2014-2020 których nie realizowano w ramach wdrażania RPO WD 2014-2020? Z czego wynikało stosowanie (bądź niestosowanie) poszczególnych działań?
22. Czy wg Państwa realizacja projektów w ramach RPO WD 2014-2020 wpłynęła na faktyczną poprawę sytuacji osób z niepełnosprawnościami, kobiet i mężczyzn? Czy projekty te miały wpływ na faktyczne wyrównanie szans ww. grup? Które rodzaje wsparcia uznać można za najbardziej skuteczne i trwałe w tym zakresie? I analogicznie, które okazały się być najmniej skuteczne i trwałe?